

NYILVÁNOS VÁLTOZAT!

1054 Budapest, Alkotmány u. 5.

Levélcím: 1245, Budapest 5. Pf. 1036

Telefon: (06-1) 472-8865, **Fax:** (06-1) 472-8860

Ügyszám: Vj/74/2011.

Iktatószám: Vj/74-873/2011.

A Gazdasági Versenyhivatal eljáró versenytanácsa

- az Ormai és Társai CMS Cameron McKenna LLP Ügyvédi Iroda által képviselt **BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a Szecskay Ügyvédi Iroda és a Morley Allen & Overy Ügyvédi Iroda által képviselt **CIB Bank Zrt.** (Budapest),
- a Réczicza White & Case LLP Ügyvédi Iroda által képviselt **Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe** (Budapest),
- az Erős Ügyvédi Iroda / Squire, Sanders & Dempsey LLP. és dr. W. L. ügyvéd által képviselt **ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a Bálint, Kállai és Kende Ügyvédi Iroda által képviselt **FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a Kajtár Takács Hegymegi-Barakonyi Baker & McKenzie Ügyvédi Iroda által képviselt **Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a Kovách Ügyvédi Iroda és a Gide Loyrette Nouel – d’Ornano Iroda által képviselt **Magyar Cetelem Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a dr. Sz. B. vezető jogtanácsos és a Réczicza White & Case LLP Ügyvédi Iroda által képviselt **Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a dr. F. Gy. és dr. K. É. jogtanácsosok valamint a Lakatos, Köves és Társai Ügyvédi Iroda által képviselt **MKB Bank Zrt.** (Budapest),
- az Oppenheim Ügyvédi Iroda által képviselt **OTP Bank Nyrt.** (Budapest),
- az Andrékó Kinstellar Ügyvédi Iroda és a Dr. Mátyus Ádám Ügyvédi Iroda által képviselt **Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a Kovách Ügyvédi Iroda és a Gide Loyrette Nouel – d’Ornano Iroda által képviselt **UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Budapest),
- a Berke & Molnár Ügyvédi Iroda által képviselt **UniCredit Bank Hungary Zrt.** (Budapest)

eljárás alá vont vállalkozásokkal szemben gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmának megsértése miatt indult versenyfelügyeleti eljárásban – nyilvános tárgyalást követően – meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t .

- I. Az eljáró versenytanács megállapítja, hogy a(z)
- BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - CIB Bank Zrt.;
  - Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe;
  - ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság;
  - Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - MKB Bank Zrt.;
  - OTP Bank Nyrt.;
  - Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - UniCredit Bank Hungary Zrt.

eljárás alá vont vállalkozások 2011. szeptember 15. és 2012. január 30. között egységes, komplex, folyamatos jogsértést valósítottak meg azáltal, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat, melynek keretében üzleti titoknak minősülő információkat is megosztottak egymással.

E jogsértés miatt az eljáró versenytanács kötelezi a(z)

- BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot 283.500.000,- – azaz kettőszáznyolcvanhárommillió-ötszázézer – Ft;
- CIB Bank Zrt.-t 835.400.000,- – azaz nyolcszázharmincötmillió-négyszázézer – Ft;
- Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepét 800.000,- – azaz nyolcszázézer – Ft;
- ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaságot 1.725.700.000,- – azaz egymilliárd-hétszázhuszonötmillió-hétszázézer – Ft;
- Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot 983.300.000,- – azaz kilencszáznyolcvanhárommillió-háromszázézer – Ft;
- Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot 1.000.000,- – azaz egymillió – Ft;
- MKB Bank Zrt.-t 783.000.000,- – azaz hétszáznyolcvanhárommillió – Ft;
- OTP Bank Nyrt.-t 3.922.400.000,- – azaz hárommilliárd-kilencszázhuszonkétmillió-négyszázézer – Ft;
- Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot 583.600.000,- – azaz ötszáznyolcvanhárommillió-hatszázézer – Ft;
- UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaságot 63.200.000,- – azaz hatvanhárommillió-kettőszázézer – Ft;
- UniCredit Bank Hungary Zrt.-t 306.300.000,- – azaz háromszázhatmillió-háromszázézer – Ft

bírság megfizetésére, amelyet a határozat kézbesítésétől számított harminc napon belül kötelesek megfizetni a Gazdasági Versenyhivatal 10032000-01037557-00000000 számú bírságbevételi számlájára. Befizetéskor a közlemény rovatban feltüntetendő: az eljárás alá vont neve, a versenyfelügyeleti eljárás száma, a befizetés jogcíme (bírság). Ha a kötelezett a bírságfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, késedelmi pótlékot köteles fizetni. A késedelmi pótlék mértéke minden naptári nap után a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat

kétszeresének 365-öd része. A bírság és a késedelmi pótlék meg nem fizetése esetén a Gazdasági Versenyhivatal megindítja a határozat végrehajtását.

Az FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársasággal szemben az eljáró versenytanács bírság kiszabását mellőzi.

A határozat felülvizsgálatát az ügyfelek a kézbesítéstől számított harminc napon belül kérhetik a Versenytanácsnál benyújtott, vagy ajánlott küldeményként postára adott keresettel. A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, a felek bármelyikének kérelmére azonban tárgyalást tart, mely kérelmet az ügyfél a keresetlevélben terjesztheti elő.

Az eljáró versenytanács meghozta továbbá az alábbi

v é g z é s t.

- I. Az eljáró versenytanács a Magyar Cetelem Bank Zártkörűen Működő Részvénytársasággal szemben a versenyfelügyeleti eljárást megszünteti.
- II. Az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak magatartásának a tisztességtelen piaci magatartás a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 11. § (2) bekezdés a), c), d) pontja valamint az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 101. cikk (1) bekezdés a), c) pontja alapján történő vizsgálata vonatkozásában a versenyfelügyeleti eljárást megszünteti.

A végzés I. része ellen nincs helye jogorvoslatnak.

A végzés II. része ellen a kézhezvételtől számított 8 napon belül a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságnak címzett, de a Versenytanácsnál benyújtandó vagy ajánlott küldeményként postára adott jogorvoslati kérelemnek van helye. A jogorvoslati kérelmet a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság nemperes eljárásban bírálja felül, amely során kizárólag okirati bizonyításnak van helye, azonban a bíróság a feleket a szükségeshez képest meghallgathatja.

I.

Az eljárás megindításának körülményei

1. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2011. november 23-án kelt, Vj/074-001/2011. sz. végzésével versenyfelügyeleti eljárást indított az OTP Bank Nyrt., az ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság, az MKB Bank Zrt., a Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a CIB Bank Zrt. és az Unicredit Bank Hungary Zrt. vállalkozások ellen, mert észlelte, hogy e bankok 2011. szeptember 22-e után egymással közel azonos időpontban jelentős mértékben (50-200 bázisponttal, azaz 0,5-2 százalékponttal) megemelték lakossági jelzáloghitelek kamatát, illetve magasabb kamatú új terméket vezettek be. A GVH tudomására jutott információk szerint a bankok egyidőben végrehajtott emeléseinek valószínű magyarázata a bankok közötti megállapodás, melynek tartalma szerint a nevezett kereskedelmi bankok a devizahitelek végtörlesztése kapcsán magasabb kamatozású termékeket kínálnak, illetve korlátozzák alacsonyabb kamatozású termékeik elérhetőségét.
2. A GVH ezen túlmenően a Fundamenta-Lakáskassza Zrt. és a kereskedelmi bankok közötti azon feltételezett megállapodás vizsgálatára is versenyfelügyeleti eljárást indított, amely szerint „a kereskedelmi bankokkal kötött kölcsönös megállapodás értelmében a Fundamenta személyi bankárai a fenti célú hitelügyletekben nem vesznek részt.” A GVH a Fundamenta piaci viselkedése során azt észlelte, hogy a korábbi agresszív növekedési stratégia helyébe egy korlátozottabb, a hitelek folyósítását visszaszorító stratégia lépett.
3. A versenyfelügyeleti eljárás kiterjed az eljárás alá vontak között 2011 augusztusa után kötött azon megállapodásokra, amelyek célja és/vagy tartalma és/vagy hatása megegyezik a fentebb írtakkal.
4. A GVH szerint a közérdek védelme szükségessé teszi a versenyfelügyeleti eljárás lefolytatását, mivel a végtörlesztés időben korlátozott voltára, az ügyfelek korlátozott ismereteire, illetve a piac átláthatóságának mérsékelt voltára tekintettel valószínűsíthető, hogy a megállapodás alkalmas arra, hogy a fogyasztók számára jelentős hátrányt okozzon, különös tekintettel arra, hogy a megállapodással potenciálisan érintett hitelintézetek a jelzáloghitelezés zömét adják.
5. A GVH feltételezése szerint az eljárás alá vont vállalkozások fenti magatartása a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 11. § (2) bekezdés a) és d) pontjában foglaltak megvalósításával a 11. § (1) bekezdésébe ütközik, valamint megsérti az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.) 101. cikk a) és d) pontjait.
6. A GVH 2012. február 13-án kelt, Vj/74-041/2011. sz. végzésével a Tpv. 53. § (4) bekezdésének alkalmazásával a versenyfelügyeleti eljárásba ügyfélként bevonta a BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot, a Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepét, az FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársaságot, a Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot, a Magyar Cetelem Zártkörűen Működő Részvénytársaságot és a Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaságot, mert észlelte, hogy e bankok is résztvevői voltak a „retail risk” reggeli elnevezésű rendezvényeknek, ahol valószínűleg sor került a résztvevők közötti információcserére a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés kapcsán, ugyanakkor nem zárható ki e bankok részessége az egyéb vizsgált magatartások tekintetében sem. A végzés szerint az információcsere tárgyát valószínűleg – de nem kizárólagosan – olyan információ is képezte, amely a résztvevők a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel kapcsolatos jövőbeli magatartására, stratégiájára, várható viselkedésére, akcióira vonatkozott. A megosztott információ így valószínűleg alkalmas lehetett a piaci szereplők fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel kapcsolatos piaci magatartásának befolyásolására. A GVH a fenti „retail risk” reggelivel összefüggő tevékenységeket a Vj/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárásban vizsgált magatartások egyik elemének tekinti és akként

vizsgálja, különösen a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés szempontjából elérhető termékek körének korlátozása tekintetében.

7. A GVH 2012. szeptember 19-én kelt, Vj/74-178/2011. sz. végzésével a versenyfelügyeleti eljárásba a Tpvt. 53. § (4) bekezdésének alkalmazásával ügyfélként bevonta az UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaságot, mert észlelte, hogy a Magyar Cetelem Zártkörűen Működő Részvénytársaság részéről a „retail risk” reggeli eseményen a vizsgált időszakban résztvevő személy az UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság alkalmazásában is áll, így ezen esemény, illetve az egyéb vizsgált magatartások keretében az UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság részessége is megalapozottan feltételezhető.
8. A GVH 2012. szeptember 28-án kelt, Vj/74-193/2011. sz. végzésével a 2011. november 23-án kelt, Vj/74-001/2011. sz. ügyindító végzést aszerint javította ki, hogy a végzés I. szakaszának ötödik bekezdésében a „vállalkozások létrejött” szövegrész helyébe a „vállalkozások között létrejött” szöveg illetve a „101. cikkének a) és d) pontjainak” szövegrész helyébe a „101. cikkének a) és c) pontjainak” szöveg lép.
9. A GVH 2012. október 2-án kelt, Vj/74-195/2011. sz. végzésével a versenyfelügyeleti eljárást kiterjesztette annak vizsgálatára is, hogy az eljárás alá vont vállalkozások ügyindító végzésben megjelölt magatartása a Tpvt. 11. § (2) bekezdés b) és c) pontjának megvalósításával megsértette-e a Tpvt. 11. § (1) bekezdésében foglalt tilalmat, valamint az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdés b) pontjában foglalt tényállás megvalósításával megsértette-e az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalmat.
10. A vizsgálók 2013. február 19-én Vj/74-363/2011. sz. alatt a Versenytanács elé terjesztették a vizsgálati jelentés üzleti titkot tartalmazó változatát, valamint a versenyfelügyeleti eljárás iratait.
11. Az eljáró versenytanács 2013. június 26-án kelt, Vj/74-367/2011. sz. végzésével a versenyfelügyeleti eljárás iratait a tényállás tisztázásához szükséges további vizsgálat céljából visszaadta a vizsgálóknak. Ezt követően a vizsgálók 2013. július 9-én kelt, Vj/74-410/2011. sz. végzésükkel a Tpvt. 70. § (5) bekezdése alapján szétválasztották a versenyfelügyeleti eljárást.
12. Következésképpen a Vj-74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárás a továbbiakban csak a BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a CIB Bank Zrt., a Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe, az ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság, az FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság, a Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a Magyar Cetelem Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság, az MKB Bank Zrt., az OTP Bank Nyrt., a Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság, az UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság és az UniCredit Bank Hungary Zrt. vállalkozások ellen folyt tovább az alábbiak vizsgálata tárgyában:
  - a) e bankok 2011. szeptember 22-e után egymással közel azonos időpontban jelentős mértékben (50-200 bázisponttal, azaz 0,5-2 százalékponttal) megemelték lakossági jelzáloghitelek kamatát, illetve magasabb kamatú új terméket vezettek be, melynek valószínű magyarázata a bankok közötti megállapodás, melynek tartalma szerint a nevezett kereskedelmi bankok a devizahitelek végtörlesztése kapcsán magasabb kamatozású termékeket kínálnak, illetve korlátozzák alacsonyabb kamatozású termékeik elérhetőségét, valamint
  - b) e bankok résztvevői voltak a „retail risk” reggeli elnevezésű rendezvényeknek, ahol valószínűleg sor került a résztvevők közötti információcserére a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés kapcsán, ugyanakkor nem zárható ki e bankok részessége az egyéb vizsgált magatartások tekintetében sem. A végzés szerint az információcsere tárgyát valószínűleg – de nem kizárólagosan – olyan információ is képezte, amely a résztvevők a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel kapcsolatos jövőbeli magatartására, stratégiájára, várható viselkedésére, akcióira vonatkozott. A megosztott

információ így valószínűleg alkalmas lehetett a piaci szereplők fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel kapcsolatos piaci magatartásának befolyásolására.

- c) A GVH a fenti „Retail Risk reggelivel” összefüggő tevékenységeket a Vj/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárásban vizsgált magatartások egyik elemének tekinti és akként vizsgálja 2011. augusztusától kezdődően, különösen a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés szempontjából elérhető termékek körének korlátozása tekintetében. A versenyfelügyeleti eljárás kiterjed az eljárás alá vontak között valószínűsíthetően 2011 augusztusa után kötött azon megállapodásokra, amelyek célja és/vagy tartalma és/vagy hatása megegyezik a fentebb írtakkal.
13. A versenyfelügyeleti eljárás megindításával egyidejűleg a GVH a Tptv. 65/A. §-a alapján helyszíni vizsgálati cselekményt végzett a CIB Bank Zrt., az ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a Fundamenta-Lakáskassza Zrt., az MKB Bank Zrt. és az OTP Bank Nyrt. helyiségeiben. Ezt követően 2012. január 18-án a GVH a Tptv. 65/A. §-a alapján további helyszíni vizsgálati cselekményeket végzett a BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a Fundamenta-Lakáskassza Zrt., a Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság helyiségeiben.
14. Az eljáró versenytanács arra tekintettel indokoltnak tartotta a 2013. július 17-én kelt, Vj/74-417/2011. sz. előzetes álláspontjának kiegészítését, hogy annak kiadását követően olyan bizonyítékokat tárt fel, amelyek a megállapítani tervezett tényállás és a kapcsolódó jogi értékelés szempontjából relevánsak.
15. Az eljáró versenytanács 2013. október 4-én kelt, Vj/74-663/2011. és Vj/74-664/2011. sz. alatt közölte kiegészítő valamint egységes szerkezetű előzetes álláspontját az eljárás alá vont vállalkozásokkal.

II.

Az eljárás alá vontak

II.1. BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: Budapest Bank)

16. A Budapest Bank az ország egyik legelső kereskedelmi bankjaként, a kétszintű bankrendszer 1987-es kialakulása óta nyújt teljes körű pénzügyi szolgáltatásokat a lakosság és a vállalkozások számára. A Budapest Bank tulajdonosa 99,84%-os tulajdoni hányaddal a GE Capital International Financing Corporation ("GE Capital"), a fennmaradó 0,06% különböző jogi és magánszemélyek tulajdonában van. A Budapest Banknak 6 leányvállalata van, amelyeknek 100%-os tulajdonosa. Ezen vállalkozások a Budapest Alapkezelő Zrt., a Budapest Autófinanszírozási Zrt., a Budapest Lízing Zrt., a Budapest Flotta Zrt., az SBB Zrt. és a Budapest Eszközfinanszírozó Kft.
17. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341.¹ sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben 188 millió Ft bírságot szabott ki.
18. A Budapest Bank releváns forgalmi adatait és a Tptv. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 2. CIB Bank Zrt. (a továbbiakban: CIB)

19. 1988-ban jött létre a CIB Hungária Bank Rt., amely 1998-ban egyesült a Közép-európai Nemzetközi Bank Rt.-vel. 2008. január 1-jétől a CIB Bank és az Inter-Európa Bank egyesült. A CIB lakossági és

---

¹ A Vj-18/2008. sz. MIF ügyben hozott határozat relevanciája a VIII. Jogkövetkezmény c. részben kerül ismertetésre.

vállalati pénzügyi szolgáltatásokat nyújt. A bank részvényeinek 67,6905%-a az Intesa Sanpaolo Holding International S.A., 32,3095%-a az Intesa Sanpaolo S.p.A. tulajdonában áll.

20. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben 91 millió Ft bírságot szabott ki.
21. A CIB releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 3. Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe (a továbbiakban: Citibank)

22. A Citibank 1985 óta van jelen Magyarországon, 2009. január 1-jétől az írországi székhelyű Citibank Europe plc. fióktelepeként működik. A Citibank globális bankként szolgálja ki nagyvállalati, kkv- és lakossági ügyfeleit. A Citibank 100%-os tulajdonosa a Citibank Europe plc.
23. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt, vele szemben nem szabott ki bírságot.
24. A Citibank releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 4. ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: Erste)

25. Az Erste tulajdonosa 1997-ben lépett a magyar piacra a Mezőbank megvásárlásával. 1998-ban mutatkozott be az Erste Bank márkanév a hazai piacon, 2004-ben pedig a Postabank megvásárlásával vált meghatározó piaci szereplővé. Az Erste 100%-ban az osztrák bejegyzésű EGB Ceps Holding GmbH tulajdonában lévő vállalkozás. Az EGB Ceps Holding GmbH tulajdonosa az osztrák Erste Group Bank AG, amely a bécsi tőzsdén jegyzett társaság.
26. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben 107 millió Ft bírságot szabott ki.
27. Az Erste releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 5. FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: FHB)

28. Az FHB-t a magyar állam 1997. október 21-én hozta létre. A jelzálogbank szakosított hitelintézet. 2003 októberétől az FHB részvényei bevezetésre kerültek a tőzsdére. 2007-től kiemelkedő jelentőségű változás állt be a bank tulajdonosi struktúrájában, mivel az ÁPV Zrt. a korábban 54,11%-os többségi részesedését értékesítette. Az FHB „A” sorozatú részvényeinek 58,52%-a belföldi intézményi befektetők, 21,99%-a külföldi intézményi befektetők, 4,11%-a az MNV Zrt., 6,24%-a pedig magánszemélyek kezében van a teljes alaptőke arányában.
29. Az FHB – a vállalkozáscsoporton belül – egyrészt refinanszírozza az FHB Kereskedelmi Bank Zrt. által nyújtott hiteleket, másrészt a refinanszírozott hiteleken túl az FHB Bank az FHB ügynökeként, azaz a jelzálogbank javára, annak nevében értékesít lakossági jelzáloghiteleket, amelyek így az FHB (az anyabank) mérlegében jelennek meg.
30. Az FHB releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 6. Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: K&H)

31. A K&H 1987-ben kezdte meg működését. A K&H univerzális bankként a pénzügyi szolgáltatások teljes választékát kínálja ügyfeleinek, mind a lakossági, mind a vállalati szegmensben jelen van. A K&H a belga KBC Bank N.V. 100%-os tulajdonában van.
32. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben 127 millió Ft bírságot szabott ki.
33. A K&H releváns forgalmi adatait és a Tptv. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 7. Magyar Cetelem Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: Magyar Cetelem)

34. A Magyar Cetelemet a francia Cetelem S.A. (jelenlegi nevén BNP Paribas Personal Finance) alapította 1996-ban, amely 1999 óta a BNP Paribas csoport tagja. A Magyar Cetelem a fogyasztási hitelek specialistájává vált Magyarországon. A Magyar Cetelem a magyarországi tevékenységét kis összegű áruvásárlási kölcsönök értékesítésével kezdte, ezt követően 1999-ben indította el a hitelkártyák kibocsátását, majd 2000-től személyi hiteleket nyújt ügyfelei részére. A bank a BNP Paribas Personal Finance, mint egyedüli részvényes 100 %-os tulajdonában áll. A BNP Paribas Personal Finance a BNP Paribas 100 %-os tulajdonában álló pénzügyi intézményként tagja a BNP Paribas Csoportnak.
35. Amennyiben a jelen döntés összefoglaló elnevezéssel az eljárás alá vontakra utal, az eljáró versenytanács nem érti bele a Magyar Cetelemet ezen összefoglaló jellegű megjelölésbe arra tekintettel, hogy az eljáró versenytanács a Magyar Cetelemmel szemben a versenyfelügyeleti eljárás megszüntetéséről rendelkezett.

II. 8. Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: Takarékbank)

36. A Takarékbankot a takarékszövetkezetek alapították 1989-ban azzal a céllal, hogy általa olyan szolgáltatásokat is nyújthassanak ügyfeleiknek, amelyekre az egyes takarékszövetkezetek külön-külön nem kaphattak engedélyt. Ennek alapján a Takarékbank fő funkciója takarékszövetkezeti ügyfelek kiszolgálása. A Takarékbank részvényeinek 39,4%-ával a német szövetkezeti bankok központi bankja, a Deutsche Genossenschaftsbank AG (mai nevén DZ Bank Deutsche Zentral Genossenschaftsbank AG, „DZ Bank”), 55,5%-ával a takarékszövetkezetek, 5,1%-ával az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség rendelkezik.
37. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt, vele szemben nem szabott ki bírságot.
38. A Takarékbank releváns forgalmi adatait és a Tptv. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 9. MKB Bank Zrt. (a továbbiakban: MKB)

39. Az MKB-t a Magyar Állam alapította 1950-ben Magyar Külkereskedelmi Bank Rt. néven. Az 1987-es bankreform során, a kétszintű bankrendszer kialakulásakor az MKB teljes körű kereskedelmi banki felhatalmazást kapott. Az MKB privatizációja 1994-től több lépésben valósult meg. Az MKB univerzális hitelintézet; mind lakossági, mind vállalati banki szolgáltatásokat, valamint befektetési szolgáltatási tevékenységet végez. A bank részvényeinek 95,23%-a Bayerische Landesbank

(BayernLB) tulajdonában van. Emellett a részvények 4,61%-a a P.S.K. Beteiligungsverwaltung GmbH, 0,16%-a az Antoinette Holding Limited kezében van.

40. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben 84 millió Ft bírságot szabott ki.
41. Az MKB releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II.10. OTP Bank Nyrt. (a továbbiakban: OTP)

42. Az OTP jogelődjét, az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalatot 1949. március 1-jén alapította a Magyar Állam. Az OTP Bank 1990-ben alakult részvénytársasággá. Az OTP Bank privatizációja 1999-ben fejeződött be, a részvények külföldi és magyar intézményi befektetők, illetve magánszemélyek tulajdonában vannak. A részvényeket 1995-ben vezették be a budapesti tőzsdére, de jelen van az OTP Bank a luxemburgi és a londoni tőzsdén is. Az OTP nyilvánosan működő részvénytársaság. A részvények megoszlása – a 2011. december 31-i állapot szerint – hazai tulajdon: 32,1%, külföldi tulajdon 62,6%, egyéb: 5,3%.
43. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben 281 millió Ft bírságot szabott ki.
44. Az OTP releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 11. Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: Raiffeisen)

45. A Raiffeisen jogelődje, az UNICBANK Részvénytársaság alapítására 1987 áprilisában került sor. A Raiffeisen csoport magyarországi tevékenysége lényegében tehát egyidős a hazai kétszintű bankrendszer létrehozatalával. A bank a lakossági (lakossági, prémium, private banking), a vállalati üzletágban, valamint 1994-től kezdődően önkormányzati üzletág önkormányzati partnerei számára nyújt teljes körű banki szolgáltatásokat. A Raiffeisen egyedüli részvényese a Raiffeisen-RBHU Holding GmbH.
46. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt, vele szemben nem szabott ki bírságot.
47. A Raiffeisen releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 12. UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: UCB)

48. Az UCB a franciaországi székhelyű BNP Paribas Personal Finance (korábbi nevén: Union de Crédit pour le Bâtiment, a BNP Paribas Csoport tagja) magyarországi jelzáloghitelezésre specializált vállalata. Az UCB fő tevékenysége: lakossági jelzáloghitelek kihelyezése. A kölcsönnyújtási tevékenységet a cég 2006 szeptemberében kezdte meg. Az ügyfelekkel szemben svájci frank, euró, illetve forint alapú követelésekkel rendelkezik, melyen belül a svájci frank alapú követelések aránya szignifikáns. Az UCB Ingatlanhitel Plusz Pénzügyi Részvénytársaság néven 2004. december 7. napján került megalapításra, amelynek alapító részvényesei a 2000-ben alakult Ingatlanhitel Plusz Szolgáltató Kft. ("IHP") és két magánszemély voltak.

49. Az UCB tulajdonosa 2011. május 11. napján azt a döntést hozta, hogy a piaci körülmények következtében ideiglenes jelleggel, felfüggeszti jelzálogkölcson nyújtási tevékenységét. A tevékenység felfüggesztése során az UCB a folyamatban lévő hitelkérelmeket elbírálta, az ügyleteket folyósította, azonban új hitelkérelmet a döntést követően már nem fogadott be. A hitelezési tevékenység felfüggesztését követő időszakban is szolgáltatást biztosított meglévő ügyfelei részére, a hitelállomány megfelelő kezelését ellátta. (Vj/74-198/2011. sz. irat) Az UCB alaptőkéjét képező részvények egyedüli tulajdonosa a BNP Paribas Personal Finance, így az UCB-t 100%-ban a fent említett BNP Paribas Personal Finance irányítja. Az UCB egyéb vállalkozásban nem rendelkezik tulajdonrészsel.
50. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a Magyar Cetelemet – mely vállalkozással az UCB egy vállalkozáscsoportba tartozik – gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt, vele szemben nem szabott ki bírságot.
51. Az UCB releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

II. 13. UniCredit Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: UniCredit)

52. Az UniCredit jogelődje 1990. január 23-án került megalakításra Creditanstalt Rt. néven. 1997-ben a pénzügyintézet a Bank Austria AG tulajdonába került, és Bank Austria Creditanstalt Hungary Rt. néven működött tovább. 2000-ben a Bank Austria Creditanstalt AG-t a német HypoVereinsbank AG vásárolta meg. 2005 nyarán a bajor pénzügyintézetet a milánói székhelyű UniCredit Italiano S.p.A vette meg, 2007. február 1-je óta UniCredit Bank Hungary Zrt. néven folytatta működését. Az UniCredit univerzális kereskedelmi bank. Az UniCredit az olasz UniCredit bankcsoport (UniCredit S.p.A.) tagjaként, az osztrák Bank Austria Creditanstalt AG. (BA-CA) 100%-os tulajdonában lévő leányvállalataként működik Magyarországon. A társaság egyedüli részvényese az UniCredit Bank Austria AG.
53. A GVH 2009. szeptember 24-én kelt, Vj-18/2008/341. sz. határozatában elmarasztalta a vállalkozást gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző jogsértés miatt és vele szemben nem szabott ki bírságot.
54. Az UniCredit releváns forgalmi adatait és a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján a nettó árbevétel helyett figyelembe veendő bevételi tételek összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

III. Az érintett piac

III. 1. A jelzáloghitelezési tevékenység

55. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 3. § (1) bekezdése szerint a hitel és pénzkölcsön nyújtása a pénzügyi szolgáltatások közé sorolható, ami a Hpt. 3. § (4) bekezdése szerint kizárólag a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (a továbbiakban: PSZÁF) a Hpt. alapján kiadott engedélyével volt végezhető a vizsgált időszakban.
56. A releváns szabályozást a jelzálog-hitelintézetéről és a jelzáloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvény (a továbbiakban: Jht.) tartalmazza. A jelzálog-hitelintézet szakosított hitelintézet. A pénzügyi piac gyakorlatilag bármely szereplője nyújthat jelzáloghitelt.
57. A jelzáloghitel a Jht. 3. § (1) bekezdés b) pontja szerint Magyarország vagy EGT-állam területén lévő ingatlanon alapított jelzálogjog fedezete mellett nyújtott pénzkölcsön. A jelzáloghitel ingatlan fedezete mellett nyújtott hitel. Ezek a hitelek a jelzálogfedezet miatt lehetővé teszik a nagyobb kölcsönösszeg felvételét. A jelzáloghitelek futamideje általában több tíz év.
58. A jelzáloghiteleken belül a hitel célja szempontjából megkülönböztetünk lakáscélú, valamint szabadfelhasználású jelzáloghitel-termékeket. A jelzáloghitelek esetében általában a lakáscélú felhasználáshoz

további kedvezmények kapcsolódnak, ami azt eredményezi, hogy a lakáscélú jelzáloghitelek általában előnyösebbek a fogyasztók számára, mint a szabad-felhasználású termékek. Egyebekben a lakáscélú jelzáloghitelek a vizsgálat szempontjából releváns jellemzői megegyeznek a szabad felhasználású jelzálogkölcsonökével.²

59. A hitel felhasználása alapján a jelzáloghiteleken belül elkülönült csoportot alkothatnak az adósságrendező (más néven hitelkiváltó vagy refinanszírozó) hitelek. Az adósságrendező hitel olyan hitel, melyből egy vagy több korábbi hitelt lehet visszafizetni egy újabb, azonban jelentősen kedvezőbb feltételekkel rendelkező hitel felvételével. Ezek a termékek egy meglévő hitel kiváltását szolgálják, a hitelkiváltás révén, a felvett hitelből visszafizethető a meglévő hitel. Az adósságrendező hitelek lehetnek szabad-felhasználású vagy lakáscélú hitelek. A hitelkiváltó hitelek lehetnek „hagyományos” jelzáloghitelek, amelyek hitelkiváltásra használhatók vagy lehetnek elkülönült, önálló termékek is.

III. 2. A fix árfolyamon történő végtörlesztés szabályozási háttere

60. A deviza lakáshittel rendelkezők terheinek enyhítése érdekében 2010-2011 folyamán számos intézkedés született. A vizsgált magatartással összefüggésben az alábbi jogalkotói intézkedések emelhetők ki.
61. Az Országgyűlés 2010. október 25-én elfogadta az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvényt, amellyel a nehéz helyzetbe került lakáshiteleseknek kívánt segítséget nyújtani; a törvény 2010. november 27-én lépett hatályba. E törvénycsomag az alábbi módon nyújtott védelmet a lakáshiteleseknek:
- kötelezte a bankokat deviza középárfolyam vagy a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamának alkalmazására;
  - előírta, hogy az adósoknak ingyenesen, illetve minimális díj ellenében rendelkezésre áll az előtörlesztés lehetősége;
  - díjmentessé vált a futamidő legfeljebb öt évvel történő-meghosszabbítása is, ha a fogyasztó legalább kilencven napos késedelemben van;
  - előírta, hogy a bankok csak szigorú szabályok mentén emelhetik egyoldalúan az adós terhére a kamatot és más tekintetben nem módosíthatják egyoldalúan, az ügyfél számára hátrányos módon a lakáscélú szerződéseket.
62. Ezt követően a Kormány és a Magyar Bankszövetség 2011. május 30-án ötpontos otthonvédelmi akciótervben állapodott meg, mely a következőket tartalmazta:
- árfolyamgát;
  - fokozatos, limitált árvérezés;
  - Nemzeti Eszközkezelő létrehozása;
  - devizaalapú lakáshitelezés – feltételekkel;
  - otthonvédelmi kamattámogatás.
63. Az Országgyűlés 2011. június 20-án fogadta el az akcióterv végrehajtásához szükséges devizakölcsonök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvényt (a továbbiakban: árfolyamrögzítési törvény).
64. Az árfolyamrögzítés célja, hogy az egyes devizák jelentős árfolyam-ingadozási hatását átmenetileg tompítsa, és ezzel a devizakölcsonnel rendelkezők helyzetét kiszámíthatóbbá tegye. A svájci frank hitelek törlesztő árfolyamát 180 forinton, az euróét 250 forinton, a japán jenét 200 forint/100 japán jen

² GVH *Váltás egyes lakossági és kisvállalati pénzügyi termékek esetében c. ágazati vizsgálata*, 2009. február 5., az ágazati vizsgálati jelentés teljese szövege elérhető a GVH honlapján:

<http://www.gvh.hu/domain2/files/modules/module25/777170A574AD8E91.pdf>, 2.2.2. fejezet, 89. pont, 21. oldal

árfolyamon rögzítik a programban résztvevőknek átmeneti időre, legfeljebb 60 hónapig. Ennek nyomán a devizaalapú jelzáloghitellel rendelkező természetes személyek eredetileg 2011. december 31-ig írásban kérhették hitelezőjüknel, hogy törlesztési árfolyamukat 36 hónapig, de legkésőbb 2014. december 31-ig rögzítsék.

65. A rögzített árfolyam és az ezt meghaladó tényleges törlesztési árfolyamok közötti különbségre a hitelező speciális célú, a felelős hitelezés szabályai alá nem eső forint jelzáloghitelt nyújt, vagyis úgynevezett gyűjtőszámlát nyit, aminek a fedezete ugyanaz a lakóingatlan, mint a devizahitel esetében. A gyűjtőszámlahitel végső lejáratára nem lehet korábbi, mint a devizakölcsöné. A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény módosításáról szóló 2011. évi CXVI. törvény értelmében a Magyar Állam készfizető kezesként felel a gyűjtőszámlahitelből eredő tartozások 100 %-ért a rögzített árfolyam-alkalmazási időszak alatt, továbbá kezesként felel a gyűjtőszámlahitelből eredő tartozások 25 %-ért a rögzített árfolyam alkalmazási időszakának záró időpontját követően. Az árfolyamrögzítési lehetőség az életbiztosítási vagy lakás-előtakarékossági szerződéssel kombinált devizakölcsönökből eredő tartozásokra is kiterjed.
66. A Kormány és a Bankszövetség 2011. december 15-ei megállapodása alapján a törleszteni képes adósoknak azonban még egy évig, 2012 végig lehetőségük volt az árfolyamgátba való belépésre. Az árfolyamrögzítés 60 hónapig, de legfeljebb 2017. június 30-ig lesz biztosítva. Az erről szóló a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény módosításáról szóló 2012. évi XVI. törvényt az Országgyűlés 2012. március 19-én fogadta el.
67. Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény (a továbbiakban: végtörlesztési törvény) 2011. szeptember 29-től módosította a Hpt. egyes rendelkezéseit. A jogszabály a fix árfolyamon történő végtörlesztés lehetőségét biztosította a jelzálog fedezettel biztosított devizahittel rendelkező ügyfelek részére. A hitelintézet a lakossági lakáscélú vagy szabad felhasználású jelzálogalapú devizahitelek végtörlesztése esetén, a végtörlesztés forint összegének meghatározásakor svájci frank esetén 180 forint/svájci frank, euró esetén 250 forint/euró, japán jen esetén 200 forint/100 japán jen árfolyamot (továbbiakban: fix vagy rögzített árfolyam) alkalmaz.
68. A fix árfolyamon történő végtörlesztés az alábbi feltételek teljesülése esetén volt igénybe vehető:
- végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsön (továbbiakban: kölcsön) folyósításánál alkalmazott árfolyam a rögzített árfolyamnál nem volt magasabb;
  - ha a kölcsön folyósítása több szakaszban történt, akkor valamennyi folyósítás során alkalmazott árfolyam a rögzített árfolyamnál nem volt magasabb;
  - a kölcsön fedezete magyarországi lakóingatlanon alapított jelzálogjog;
  - a kölcsönszerződést a bank 2011. június 30-ig nem mondta fel;
  - a végtörlesztésre vonatkozó írásbeli igénybejelentését az adós 2011. december 30. napjáig a bankhoz benyújtja;
  - a végtörlesztés az igénybejelentés napját követő 60. napig megtörténik azzal, hogy az adós ezen időpontig a végtörlesztéssel kapcsolatos valamennyi fizetési kötelezettségének eleget tesz;
  - ha a végtörlesztéssel érintett kölcsönhöz közvetlenül kapcsolódik áthidaló vagy gyűjtőszámlahitel, úgy az igénybejelentéssel egyidejűleg az adós annak végtörlesztését is vállalnia kell.
69. A fix árfolyamon történő végtörlesztés esetén az alábbi szabályokat is előírta a jogalkotó:
- a hitelintézet a végtörlesztésért költséget és egyéb díjat vagy jutalékot nem számít fel;
  - ha a kölcsönhöz kapcsolódóan a Bank lejárt tartozást tart nyilván, úgy a végtörlesztés időpontjáig a hátralék megfizetése a normál törlesztési árfolyamon történik;

- a végtörlesztés időpontjáig a kölcsön kamatozik, így a havi törlesztő részletek szerződés szerint fizetendők;
- az adós igényelhet forint alapú kölcsönt is a fennálló devizahitelének kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztésére;
- nem jogosult a fix árfolyamon történő végtörlesztésre az az adós, aki esetében a kölcsön folyósítása a kölcsön devizanemével megegyező devizanemben vezetett számlára történt (nem forintban).

70. A végtörlesztési törvény 2011. szeptember 29-ei hatálybalépése óta eltelt időszak tapasztalatai azt mutatták, hogy a különböző pénzügyi intézmények egymástól eltérően, illetve bizonyos esetekben nem az eredeti jogalkotói szándék szerint alkalmazták a hitelesek segítő szabályokat. A 2011 októberében született törvényjavaslat célja ezért az volt, hogy egyértelművé tegye az otthonvédelmi intézkedéseket, illetve bizonyos körre kiterjessze azok hatályát. Az otthonvédelmi intézkedésekkel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXLVII. törvény a kedvezményes végtörlesztés alkalmazását kiterjesztette a lízing ügyletekre is, abból adódóan, hogy a lakáscélú pénzügyi lízingügyleteket sok esetben a hitel alternatívájaként alkalmazták, így a devizakockázatból eredő hátrányok a lízingbevevőket a hitelekkel azonos módon érték.

71. A devizahitelesek segítő jogszabályban testet öltő intézkedéseket az alábbi táblázat szemlélteti:

Jogszabály		Tartalma	Hatályos
Egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény		- MNB deviza árfolyamok alkalmazása - Egyoldalú szerződésmódosítás korlátozása	2010. november 27.
A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény – árfolyamrögzítési törvény		Árfolyamrögzítés, gyűjtőszámlahitel	- 2011. június 30. - A gyűjtőszámlára vonatkozó részek a kihirdetést követő 45. napon léptek hatályba.
A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény módosításáról szóló 2011. évi CXVI. törvény		Gyűjtőszámlahitel - egyes rendelkezések pontosítása	2011. szeptember 22.
A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény módosításáról szóló 2012. évi XVI. törvény		Árfolyamgát - egyes rendelkezések módosítása	2012. április 1.
2011. szeptember 9-én a	Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény – végtörlesztési törvény	Fix árfolyamú végtörlesztés	2011. szeptember 29 – 2012. április 1.
2011. szeptember			

14-én a kormány dönt a végtörlesztés feltételeiről			
2011. október 10- én Törvénytervezet benyújtása az Országgyűlés elé	Az otthonvédelmi intézkedések kiterjesztése kapcsán a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény módosításáról szóló CXXX. törvény	Egyes rendelkezések pontosítása	2011. október 15. – 2011. október 16.
Az otthonvédelmi intézkedésekkel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXLVII. törvény		Fix árfolyamú végtörlesztés lehetőségének kiterjesztése a pénzügyi lízingszerződésekre	2011. november 15. – 2011. november 16.

72. Az Alkotmánybíróság 2013. február 11-én kelt, 3048/2013. (II. 28.) AB határozatában a 2012. április 1-jéig hatályos, az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozó indítványt elutasította. Az indítványozó számos jelentős pénzügyi intézmény képviselőjében nyújtott be az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt, amelyben elsődlegesen kérte, hogy az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvényt (végtörlesztési törvény) az Alkotmánybíróság – annak közjogi érvénytelensége és az Alaptörvény B) cikkének sérelme miatt – ex tunc hatállyal semmisítse meg.
73. Az Alkotmánybíróság határozatában kifejtette:
- A végtörlesztési törvény elfogadásakor az Alkotmánybíróság szerint nem állapítható meg a felkészülési idő hiánya miatt a jogbiztonság olyan súlyos sérelme, amely megalapozná az alaptörvény-ellenességet. A végtörlesztési törvény javaslatának benyújtása, a törvény kihirdetése és annak hatálybalépése között ugyan rövid idő telt el, ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni a kialakult globális hazai folyamatokra nézve is komoly veszélyeket rejtő helyzet által megkövetelt sürgős beavatkozás szükségességét. Számításba kell venni továbbá azt a körülményt, hogy a végtörlesztési törvény által érintett személyi kör számára szabott határidők nemcsak a pénzügyi intézetek, hanem az egzisztenciájukban és személyes sorsukban veszélyeztetett végtörlesztésre jogosultak számára is feszes határidőt szabtak a törvény által előírt jognyilatkozatok megtételére és a szükséges anyagi fedezet előteremtésére.
  - Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a törvényalkotói beavatkozás alkotmányos feltételei a támadott jogszabály tekintetében teljesültek. Az állam a körülményeknek az ésszerűen előre nem látható és a normális változás kockázatán túlmenő alakulása, az általa csak korlátozottan befolyásolható forint árfolyam gyengülése és ehhez kapcsolódóan a devizahitelek jelentős számának nehéz helyzetbe kerülése, valamint az ország általános deviza-eladósodottsága miatt kényszerült gyors beavatkozásra egyes intézkedésekkel – köztük a végtörlesztési törvénnyel – az adósok érdekében, az országot fenyegető jelentős anyagi és szociális károk elkerülése céljából.
  - Ugyanerre a körülményre tekintettel nem megalapozott az indítványozóknak azon érvelése sem, hogy a közjogi beavatkozás megrendíti a bizalmat a szerződések kötőerejében, a „pacta sunt servanda” elvének érvényesülésében, ezáltal pedig sérül a jogbiztonság és a szerződési szabadság elve. A jogalkotó az érintett jogszabállyal hangsúlyozottan egy nemzetközi válság

következtében Magyarországon előállt jelentős, kivételes és súlyos helyzetre reagált. Mindebből nem lehet azt a következtetést levonni, hogy egyébként ne tartaná tiszteletben a magánjogi viszonyokat.

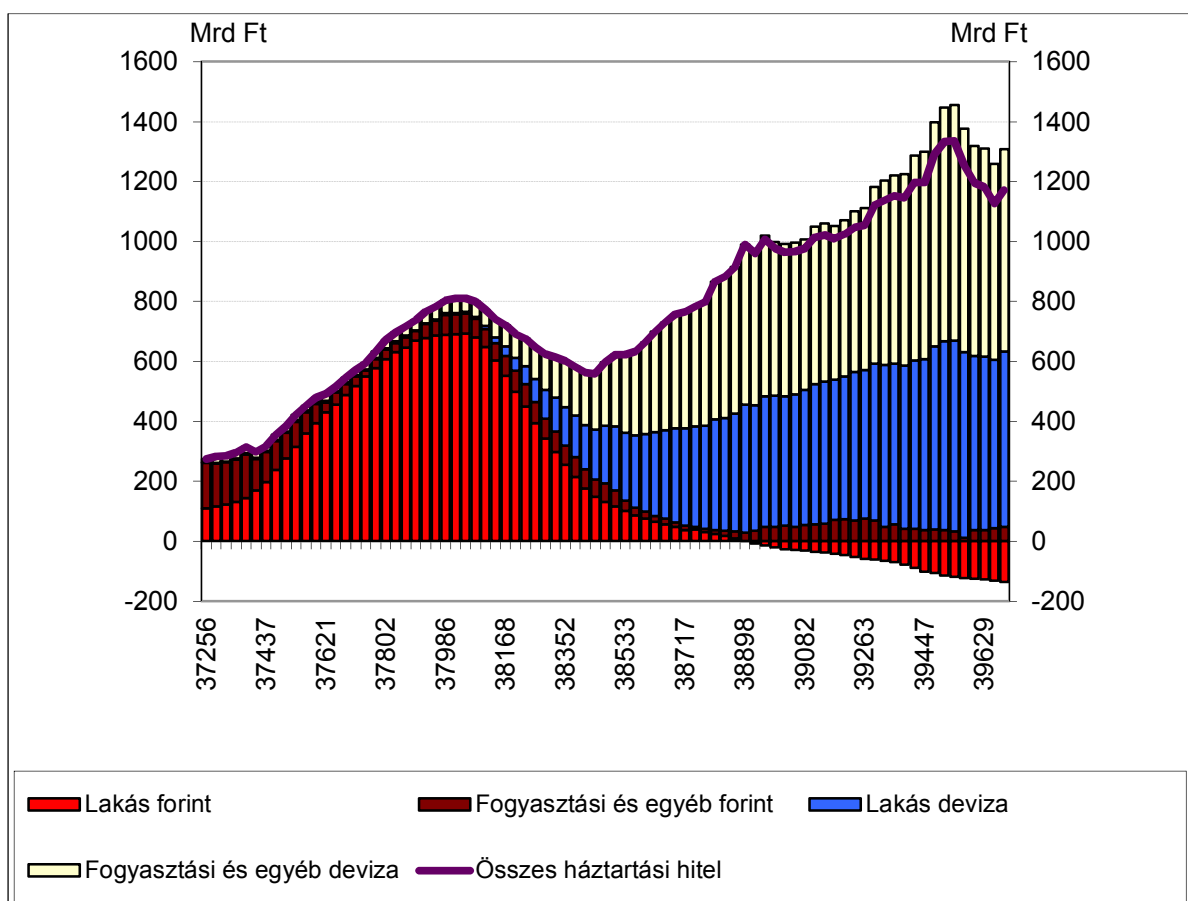
- d) Az indítványozók szerint a már teljesített végtörlesztések piaci árfolyama 1073,7 milliárd forint volt, azonban az ügyfeleknek fix árfolyamon ebből csak 776,0 milliárd forintot kellett kifizetni, a kettő különözete pedig veszteségként jelentkezett a pénzügyintézeteknél. Az Alkotmánybíróság ezért azt vizsgálta, hogy várománynak tekinthető-e és így alkotmányos tulajdonvédelem alatt áll-e a végtörlesztések piaci árfolyama és a fix árfolyamú végtörlesztés összege közötti különözet. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a devizaárfolyamoknak az állami intervenciót kiváltó mértékű változása olyan előre nem látható körülmény volt, melynek bekövetkezésére megalapozottan számítani nem lehetett, erre tekintettel pedig a hitelezőknek a piaci árfolyamú törlesztés és a fix árfolyamú végtörlesztés összege közötti különözetre jogilag értékelhető várománya nem keletkezhetett, ennek következtében pedig az alkotmányos tulajdonvédelem hatálya alá nem tartozik. Erre tekintettel a közérdekűség, valamint a szükségességi-arányossági vizsgálatnak a tulajdonvédelmi szempontból történő elvégzése nem szükséges.
- e) A jogalkotó az árfolyamrögzítési törvény általános indoklásában említi, hogy „a törvény elősegíti a korábbi időszak devizakölcsönzése következtében kialakult társadalmi szintű probléma kezelését, az egyes devizák jelentős árfolyam-ingadozása hatásának átmeneti tompítását és ezzel a devizakölcsönnel rendelkezők helyzetének kiszámíthatóbbá tételét.” Erre tekintettel az Alkotmánybíróság szerint a jogalkotó nem valósít meg önkényes megkülönböztetést és nem sérti a diszkrimináció tilalmát a devizaalapú kölcsönszerződést kötött személyek homogén csoportján belül azzal, hogy a kialakult helyzet orvoslásakor – a különböző intézkedések által alkotott rendszerre is tekintettel – megszabja intervenciójának határait az érintett személyi kör szempontjából.
- f) A jogalkotó hatáskörébe tartozó kérdés tehát dönteni arról, hogy a devizahitelek megsegítésére beavatkozik-e a magánjogi viszonyokba és az is, hogy ezt milyen feltételekkel teszi. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a jogalkotónak a végtörlesztésre jogosultak körét úgy kellett meghatároznia, hogy azzal elérje az intézkedés célját, azaz a devizaalapú kölcsönszerződések biztosítékául szolgáló lakóingatlanok tehermentesítésének lehetővé tételét, ezáltal elkerülve a szerződés esetleges adós általi teljesíthetlensége esetén bekövetkező kényszerértékesítést. E tekintetben tehát a kedvezményezett kör ilyen módon történő meghatározása nem minősíthető önkényesnek. Az állami beavatkozás egyik legfőbb indoka volt a kölcsönszerződések tekintetében az ésszerűen előre nem látható és a normális változás kockázatán túlmenő körülményváltozás, nevezetesen a forint árfolyamának jelentős gyengülése. A jogalkotó erre tekintettel azokat az adósokat kívánta védeni intézkedésével, akik esetében ez a körülményváltozás valóban jelentős volt, így a hozzávetőlegesen magasabb devizaárfolyam mellett kölcsönszerződést kötöttek kizárása a jogosultak köréből úgyszintén nem minősíthető önkényesnek.

III. 3. A jelzáloghitelezési piac főbb tendenciái

74. A jelzáloghitelezés Magyarországon 2001-ben az állami kamattámogatás bevezetésével indult el. Ettől kezdve nőtt meg a bankok által kínált termékek köre. Az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek magyarországi piaca az elmúlt öt évben alapvetően három egymástól jól elkülöníthető szakaszra bontható (Vj/74-360/2011.):
- **2006-2008 – devizahitelezés elterjedése.** A hitelpenetráció mélyülése és intenzív állománybővülés jellemezte a piacot. A devizahitelezés súlya 2008-ig folyamatosan nő.

- **2008-2009 – hitelezési aktivitás csökkenése.** A pénzügyi világválság hatására a bankok forrásköltsége jelentősen nőtt, a kockázati költségek emelkedtek, keresleti oldalról a háztartások jövedelmi helyzete romlott. Ezen körülmények együttes eredményeképpen a meglévő portfóliók romlása indult el ebben az időszakban, aminek hatására a hitelhez jutási feltételek a korábbi évek gyakorlatához képest szigorodtak. A fentiek hatására ebben az időben az említett első időszakhoz képest alacsonyabb hitelezési volumenek voltak, több piaci szereplő visszafogta hitelezési aktivitását, a teljes jelzáloghitelezési piac kevesebb, mint harmadára zsugorodott. A forint alapú jelzáloghitelek aránya továbbra is alacsony volt, ugyanakkor a svájci frank alapú hitelezés szerepét fokozatosan átvették az euró alapú hitelek.
- **2010-2011 – forinthitelek térnyerése.** 2009 végétől a devizahitelezésre vonatkozó szabályok szigorodásának hatására megkezdődött a forint hitelek térnyerése, majd 2010 közepétől a deviza jelzáloghitelezés jogszabályi tilalmát követően a teljes jelzáloghitelezés forintban történik. 2011 őszen jelentősen romlottak a hazai jelzáloghitelezés feltételei. A gazdasági és szabályozói környezet folyamatos és dinamikus változása (eurozóna válsága) megugró banki finanszírozási költségeket, jelentősen gyengülő árfolyamot, így magasabb kockázati költségeket eredményezett.

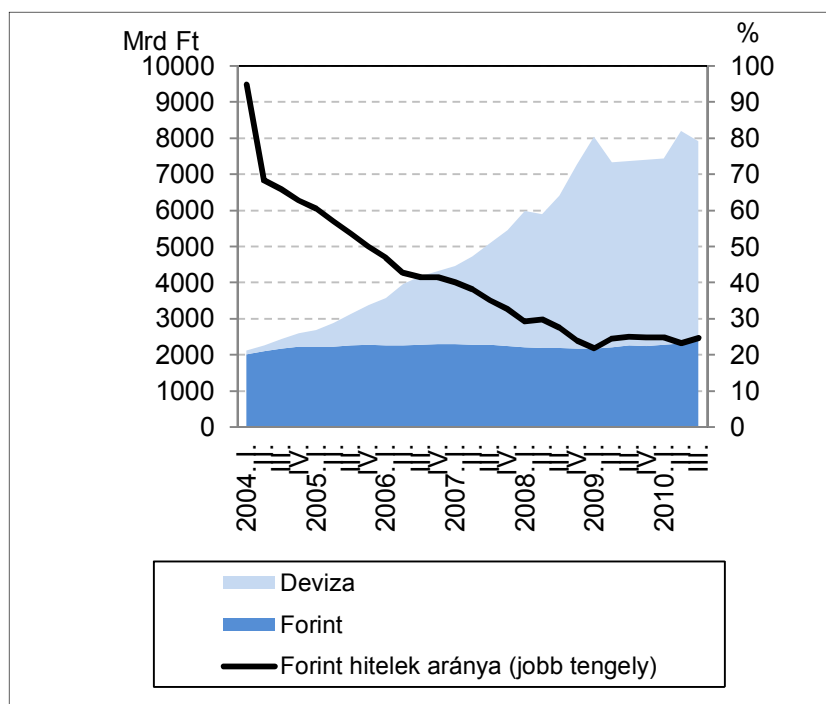
75. Az alábbi ábra a háztartások banki hiteleinek éves állományváltozását mutatja be, melynek forrása a Magyar Nemzeti Bank 2008. évi stabilitási jelentése³:

³ A háztartások banki hiteleinek éves állományváltozása, 2-6. ábra. Forrás:

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_stabil/mnbhu_stab_jel_20081008/stabjel_2008_vegleges_0kt.pdf (Letöltés: 2012. október 9.)

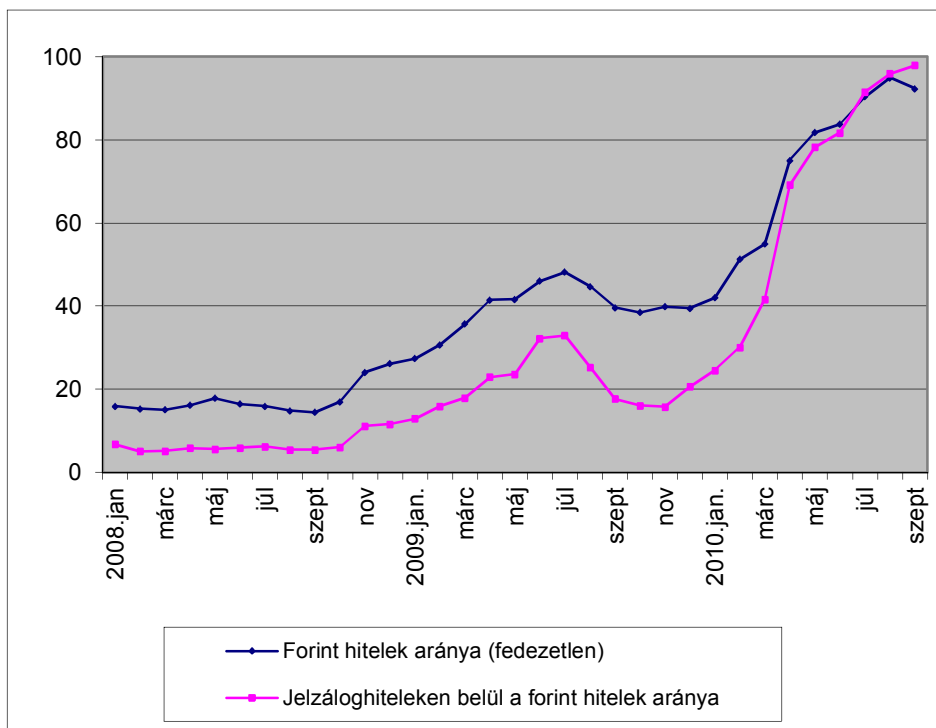
76. A Magyar Nemzeti Bank 2010. évi stabilitási jelentése bemutatja a háztartási hitelek állományának összetételét, amelyet az alábbi ábra szemléltet⁴:

77. A Magyar Nemzeti Bank 2010. évi stabilitási jelentése bemutatja az új szerződéseken belül a forint hitelek arányát (%) az alábbiak szerint:⁵

⁴ Az új szerződésű háztartási hitelek összetétele a teljes bankrendszerben, illetve a fennálló állomány összetétele, 11. ábra http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_stabil/mnbhu-stabjel-201011-folder/Jelentes_a_penzugyi_stabilitasrol_2010_november.pdf (Letöltés: 2012. október 9.)

⁵ Az új szerződésű háztartási hitelek összetétele a teljes bankrendszerben, illetve a fennálló állomány összetétele, 11. ábra http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_stabil/mnbhu-stabjel-201011-folder/Jelentes_a_penzugyi_stabilitasrol_2010_november.pdf (Letöltés: 2012. október 9.)

III. 4. Jelzáloghitelezési piac szereplői

78. A Hpt. 3. § (1) bekezdésében meghatározott pénzügyi szolgáltatást – kizárólag pénzügyi intézmény végezhet. A Hpt. 4. § (1) bekezdése szerint pénzügyi intézmény a hitelintézet (5. §), illetve a pénzügyi vállalkozás (6. §). Az eljárás alá vont vállalkozások, az UCB kivételével, hitelintézetek. A Hpt. 5. §-ának (3) bekezdése értelmében a hitelintézet bank, szakosított hitelintézet vagy szövetkezeti hitelintézet (takarékpénztár, illetve hitelintézet) lehet. A Hpt. 5. §-ának (9) bekezdése szerint harmadik országbeli hitelintézet fióktelepe útján pénzügyi szolgáltatást – ide sorolható a hitel és pénzkölcsön nyújtása – és kiegészítő pénzügyi szolgáltatást a székhelye szerinti felügyeleti hatóság engedélyével végezhet.
79. A piaci szereplők számának (db) alakulását a PSZÁF statisztikái alapján az alábbi táblázat mutatja:⁶

		2009	2010	2011
Hitelintézet	Bank	30	30	29
	Szakosított hitelintézetek (jelzáloghitelintézet, lakás-takarékpénztár) ⁷	5	5	6
	Szövetkezeti hitelintézetek	140	138	132
	Fióktelep	11	10	10
Összesen		186	183	177

	2009	2010	2011
Pénzügyi vállalkozások	266	264	252

80. A piaci szereplők méretének, gazdasági aktivitásának egyik jelzőszáma a mérlegfőösszeg, amely mutató tartalmazza a bank teljes hitelállományát, illetve a banknál elhelyezett összes betétet valamint a bank

⁶ http://www.pszaf.hu/bal_menu/jelentesek_statistikak/statistikak/bankszektor, letöltés 2012. szeptember 10.

⁷ EXIM Bank, MFB nélkül

saját tőkéjét. A pénzügyi piacon mérlegfőösszeg alapján a jelentősebb szereplők, hitelintézetek; bankok és szakosított hitelintézetek, valamint fióktelepek. A szövetkezeti hitelintézetek gazdasági aktivitás szempontjából jóval kisebb súlyt képviselnek, jellemzően egy-egy régióban érdekeltek. A hitelintézeteket tekintve a 10 legnagyobb piaci szereplő, a jelen versenyfelügyeleti eljárásban eljárás alá vont vállalkozás. A pénzügyi vállalkozások közül az UCB az egyedüli eljárás alá vont vállalkozás, mérlegfőösszegét tekintve elmarad a többi eljárás alá vont vállalkozáshoz képest.

81. Az eljárás alá vont vállalkozások 2011. évi mérlegfőösszegét az I. számú melléklet tartalmazza. A mérlegfőösszeg alapján az eljárás alá vont vállalkozások a piac 82,8%-át fedték le 2010-ben, 2011-ben a piac közel 90%-át. Az eljárás alá vont vállalkozások 2010. évi és 2011. évi mérlegfőösszegük alapján számított piaci részesedését (%) az alábbi táblázat szemlélteti:

		2010	2011
1	OTP Bank Nyrt.	21,0	22,0
2	Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.	10,9	9,5
3	ERSTE BANK HUNGARY Zrt.	10,0	10,5
4	MKB Bank Zrt.	9,3	8,8
5	CIB Bank Zrt.	8,4	8,2
6	Raiffeisen Bank Zrt.	8,1	7,7
7	UniCredit Bank Hungary Zrt.	5,3	5,7
8	BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Nyrt.	3,0	3,0
9	FHB Jelzálogbank Nyrt.	2,9	2,6
10	Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe	2,1	2,7
11	Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zrt.	1,3	1,2
12	UCB Ingatlanhitel Zrt.	0,2	0,2
13	Egyéb	17,3	20,5
	Összesen	100,0	100,0

82. Az eljárás alá vontakon kívül kevés és csekély piaci részesedéssel rendelkező egyéb piaci szereplője van az ingatlanfedezetű jelzáloghitel piacnak. A jelzáloghitelezést illetően az eljárás alá vontak bevétel kategóriái közül a kamatbevételek a legjelentősebbek. A jelzáloghitelezésből származó kamat-, díj- és jutalékbevételek a 2011-es évben az eljárás alá vont vállalkozások esetében az I. sz. melléklet tartalmazza, mely részesedések nem teljesen pontosak, de hozzávetőlegesen megfelelő képet festenek az eljárás alá vontak piaci helyzetéről, a piaci viszonyokról. (Az OTP és az FHB esetében az eljáró versenytanács a teljes banksoport bevételi adatait vette figyelembe, melynek oka, hogy az anyavállalaton kívül más csoporttag is jelentős mértékű jelzáloghitelezést végez (OTP Jelzálogbank, FHB Kereskedelmi Bank).
83. 2011-ben a jelzáloghitel állomány több mint 67%-a lakáscélú jelzáloghitel volt. A folyósított hitel devizanemét illetően a lakáscélú jelzáloghitelek mintegy 56%-a svájci frank alapú volt, 35% körüli volt a forintalapú és 10% alatti az euró alapú hitelek aránya 2011-ben. Az eljárás alá vontak jelzáloghitel állományának összetételét a 2011-es év vonatkozásában az alábbi táblázat szemlélteti (Vj/74-70/2011., Vj/74-76/2011., Vj/74-75/2011., Vj/74-83/2011., Vj/74-82/2011., Vj/74-84/2011., Vj/74-82/2011., Vj/74-86/2011., Vj/74-87/2011., Vj/74-90/2011., Vj/74-95/2011., Vj/74-96/2011., Vj/74-102/2011., Vj/74-199/2011., Vj/74-307/2011. sz. iratok FHB IFRS szerinti konszolidált 2011. évre vonatkozó éves jelentése 52. oldal):

	Állomány (m Ft)	Megoszlás (%)
Lakáscélú	3 753 515	67,6
Szabadfelhasználású	1 797 485	32,4

Összesen – teljes jelzáloghitel állomány	5 551 001	100,0
---	------------------	--------------

Lakáscélú	Állomány (m Ft)	Megoszlás (%)
HUF	1 304 696	35,2
CHF	2 085 836	56,3
EUR	247 648	6,7
Egyéb	64 406	1,7
Összesen	3 702 585	100,0
Szabadfelhasználású	Állomány (m Ft)	Megoszlás (%)
HUF	113 886	6,8
CHF	1 382 577	83,1
EUR	163 711	9,8
Egyéb	2 689	0,2
Összesen	1 662 864	100,0

84. A jelzáloghitel állományt tekintve az OTP Csoport rendelkezik a legnagyobb állománnyal [15-30%], őt az Erste [10-20%], valamint a K&H követi [5-15%]. A középmezőnyben elhelyezkedő piaci szereplőnek tekinthető az MKB, a CIB, a Raiffeisen, az FHB Csoport, az UniCredit és a Budapest Bank. A Takarékbank, a Citibank és az UCB kifejezetten jelentéktelen piaci szereplőnek tekinthető. Az eljárás alá vontak 2011. évi jelzáloghitel állományuk alapján számított piaci részesedését és jelzáloghitel állományát az I. sz. melléklet tartalmazza.
85. A lakáscélú jelzáloghitel állomány alapján hasonló sorrend alakul ki a piaci szereplők esetében, mint a jelzáloghitelezés egészét tekintve, azzal a különbséggel, hogy a két piacvezető, az OTP és az Erste jobban elszakadt a többi versenytárustól.

III. 5. A Jelzáloghitelezési piac koncentrációs mutatói

86. A piaci koncentráció leírására különböző koncentrációs mutatók szolgálnak. A legegyszerűbb koncentrációs mutatók az első néhány legnagyobb bank piaci részesedésének összegét ragadják meg. Az egyes piaci szereplők súlyát önmagukban is értékelő, a piaci koncentrációról több információt közvetítő mutató a Herfindahl-Hirschman Index.⁸ A lakáscélú jelzáloghitel állomány alapján elvégzett számítások szerint a piac mérsékelt koncentrált. 2011-ben a jelzáloghitelezési piac koncentrációs mutatói⁹ a következők:

	2011
C3	61,9
C4	71,4
C6	87,6
HHI	1780

⁸ A HHI meghatározása az összes piaci szereplő piaci részesedésének négyzetösszege alapján történik. A HHI 1800 értéke feletti piacot versenypolitikai szempontból versenyproblémákat valószínűsítőnek szokták tekinteni. 1.500 alatt nem koncentrált, 1500-2500 között mérsékelt koncentrált, 2500 fölött nagyon koncentrált. C alatt a résztvevők csoportja értendő, mely esetében a három vezető versenytárs piaci részesedéseinek összegét C3, négy vezető versenytárs piaci részesedéseinek összegét C4 és hat vezető versenytárs piaci részesedéseinek összegét C6 jelöli.

⁹ Amennyiben az adott piacra vonatkozó koncentrációs mutató értéke 1000 és 1800 közötti értéket mutat, a koncentrációs szint közepesnek minősül, 1800 felett a koncentrációs szint magasnak tekinthető.

III. 6. Piacralépési akadályok, korlátok

87. A jelzáloghitelezési piacra történő belépés feltételeit alapvetően a Hpt. és a Jht. határozza meg. A vizsgált időszakban a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendeletben foglaltak miatt, lakáscélú állami kamattámogatás igénybevételéhez jelzálog-hitelintézet közreműködésére volt szükség. A következőkben a hitelintézet alapítás lehetőségeinek és költségeinek bemutatására kerül sor.
88. A Hpt. 14. § (1) bekezdése szerint a PSZÁF engedélye volt szükséges a vizsgált időszakban hitelintézetek alapításához és a működés megkezdéséhez. Az engedély megszerzése piaci információk alapján hozzávetőlegesen fél évet vehet igénybe. A Hpt. 9. § (1) bekezdése szerint bank legalább kétmilliárd forint induló tőkével alapítható. A Hpt. 9. § (2) bekezdése szerint szakosított hitelintézet – jelzálog-hitelintézet – a rá vonatkozó külön törvényi szabályozással meghatározott induló tőkével alapítható. A Jht. 2. § (3) bekezdése szerint a jelzálog-hitelintézet legalább hárommilliárd forint induló tőkével alapítható, melyet pénzben kell befizetni.
89. A piacralépéshez szükséges infrastrukturális költségek nehezen becsülhetők, ezen belül azonban jelentős tétel a szolgáltatásokat biztosító informatikai megoldások megteremtése, valamint az értékesítési csatornák használata (ügynöki értékesítés, bankfiók létesítése). Jelentős tételt jelenthet továbbá egy termék piacralépéséhez kapcsolódó marketing költség is. A vizsgált időszakban a jelzáloghitelezési piacon számottevő, objektív piacralépési korlát nem azonosítható.

III. 7. A végtörlesztések alakulása

90. A PSZÁF 2012. március 12-én közzétette a végtörlesztésről szóló gyorselemzését, amelyben megállapította, hogy a végleges adatok alapján a kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztés során mintegy 170 ezer lakossági hitelt törlesztettek összesen 1355 milliárd Ft értékben. Így az árfolyamváltozás hatását kiszűrve a lakossági deviza jelzáloghitel állomány 23,3%-kal csökkent.
91. A PSZÁF által közzétett adatok alapján a lakosság a 2011. szeptember végén még 5600 Mrd Ft-nyi jelzálog-fedezetű devizahitel állományának forintban számítva valamivel több, mint 24%-át, devizában számítva 23,3%-át törlesztette kedvezményes árfolyamon. Időbeli lefutását tekintve a végtörlesztések száma és volumene január végén tetőzött. A végtörlesztés forrását kezdetben a gyorsan mozgósítható pénzügyi megtakarítások jelentették, később egyre inkább a kiváltó forinthitelből történő végtörlesztés erősödött. 2011 decemberében és 2012 januárjában átmenetileg az ingatlanpiacot is megmozgatta a végtörlesztés, a tranzakciók száma jelentősen megnőtt a korábbi időszakokhoz viszonyítva. A ténylegesen megvalósult végtörlesztések alapján végül 2489 millió euró (752 milliárd forint) került kifizetésre, vagyis jelentős részben egyéb euró forrásokat is felhasználtak a bankok.
92. A gyorselemzés szerint a végrehajtott végtörlesztések megoszlása az intézmények között nem egyenletes. Február végéig a legmagasabb részvételi arány a bankoknál és a takarékszövetkezeteknél jelentkezett, ahol egyaránt a hitelállomány közel 24%-át fizették vissza. A fióktelepek a végtörleszthető devizahitel állományuk 21,4%-át vesztették el, a pénzügyi vállalkozások csupán 12,1%-ot. A várankozásoknak megfelelően a legnagyobb volument a svájci frank alapú hitelek végtörlesztése tette ki, ezeknek a teljes pénzügyi szektorban összesen 25,3%-a került kifizetésre. Ezen belül a CHF hitelek banki végtörlesztése az összes végtörlesztés 92%-át jelentette. A japán jen alapú hitelek 23,3%-át fizették vissza, az állomány azonban lényegesen kisebb volumenű, mint a frank hiteleké. Az euró alapú hitelek nagy része 2008 után került folyósításra a 250-es EUR árfolyam fölött, így az adósok többsége nem is volt jogosult végtörlesztésre. Ennek megfelelően a hiteleknek csak 2,1%-át fizették vissza a program keretében. A visszafizetett hitelek átlagos összege a rögzített végtörlesztési árfolyamon 5,8 millió forint volt, ami jelzi, hogy kifejezetten alacsony összegű – 2-3 millió forintos – hiteleket is tömegesen végtörlesztettek.

93. A kiváltó forint hitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták. A pénzügyi intézmények hitelállománya (a mindenkori aktuális árfolyamon számolva) összességében – a törlesztések és kiváltó hitelek eredőjeként – 1041 milliárd Ft-tal csökkent. A szövetkezeti hitelintézetek rendkívül aktívak voltak, és más hitelintézetek adósai számára közel ugyanannyi hitelt folyósítottak, mint a bankok a nem saját ügyfelek számára. A szövetkezeti hitelintézetek a törlesztések (12,3 milliárd forint) és kiváltó hitelek (78,3 milliárd forint) eredőjeként több mint 66 milliárd Ft-tal növelni tudták lakossági hitelállományukat. Az adósok a végtörlesztéshez átlagosan 6 millió forint hitelt vettek fel, de az egyes szegmensek között jelentős szórással: bankoknál 6 millió forint, takarékszövetkezeteknél 5,4 millió forint, míg pénzügyi vállalkozásoknál 17,8 millió forint az átlagos hitelösszeg, vagyis a nagyobb összegű hitelekért nem bankokhoz, hanem pénzügyi vállalkozásokhoz fordultak.
94. A végtörlesztési konstrukció összességében 370 milliárd Ft bruttó veszteséget okozott a hitelező pénzügyi intézményeknek. Ennek mintegy 30%-át a hitelintézetek a 2011-évi bankadóból leírhatják, így a nettó veszteség a teljes piacra vonatkozóan 260 milliárd forint körül alakulna, amennyiben az intézmények a veszteségek 30%-át teljes egészében vissza tudnák igényelni. A nagybankok azonban várhatóan csak 28%-ot tudnak elszámolni a 2011. évi különadóval szemben, és ebben is jelentős szórás tapasztalható: a tíz legnagyobb bankcsoport közül mindössze 6 tudja figyelembe venni a teljes összeget, a többi négy bankcsoport végtörlesztési veszteségeinek 30%-a meghaladja az adott bankcsoport által elszámolt bankadót. Az intézmények számára a legnagyobb veszteség átlagosan a végtörlesztések kis részét adó JPY hiteleken keletkezett, ahol a kedvezményes árfolyamon meghatározott, vagyis ténylegesen végtörlesztett összeg az aktuális árfolyamon számított követelésnek mindössze 67%-át fedezte. A szintén elhanyagolható volumenben végtörlesztett EUR hiteleknél ez az arány 82%, míg a végtörlesztések zömét jelentő CHF hiteleknél 73%. Ez utóbbi azt jelenti, hogy 1 CHF hitelen a hitelező intézmények átlagosan 0,27 CHF-et veszítettek.
95. A bankszektorban a fennmaradó nettó veszteség az eszközarányos jövedelmezőséget 0,9 százalékponttal, a ROE-t 9,5 százalékponttal rontja. A veszteség a bankszektor tőkemegfelelésére is jelentős hatással van, a kompenzáció ellenére a végtörlesztés a szektorszintű tőkemegfelelést 1,2 százalékponttal csökkentette volna. Itt is nagy a szórás az intézmények között, azonban 10% alá a legjelentősebb veszteséget elszenvedő bankok sem kerültek. A továbbra is nyereséges bankoknak, valamint a tulajdonosi tőkeemeléseknek köszönhetően a szektor tényleges tőkemegfelelési mutatója nem csökkent. (Vj/74-416/2011.)
96. Az MNB Szemlében 2012 júniusában közzétett tanulmány¹⁰ szerint „Az MNB szakértői a végtörlesztések nagyságát beleértve a forinthittel történő kiváltást is, a deviza alapú jelzáloghitel-állomány 20 százalékára becsülték, mivel egyfelől az adósok egy része nem rendelkezett megfelelő megtakarítással, másfelől a bankok hitelezési hajlandósága bizonyos ügyfélszegmensekben igen alacsony, továbbá azt is figyelembe kellett venni, hogy a forinthitelek induló törlesztő részlete nem lesz számottevően alacsonyabb a devizahiteleknél. A bankrendszeri szinten 16,7 milliárd eurónyi devizahitel-állományból az MNB várakozásai szerint körülbelül 3,3 milliárd eurónyi hitel előtörlesztésére lehetett számítani.” (Vj/74-416/2011.)

III. 8. Az érintett piac meghatározása

97. A Tpv. 14. §-a alapján az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni.
98. A fix árfolyamú devizahitel végtörlesztést lehetővé tevő jogszabály egy speciális piaci helyzetet teremtett, amelyben lényegében a Magyarország területén lévő ingatlanra alapított jelzálogjog fedezetével nyújtott devizaalapú hitellel rendelkező ügyfeleknek a jogalkotó korlátozott ideig

¹⁰ Pulai György-Reppa Zoltán: A végtörlesztésekhez kapcsolódóan bevezetett jegybanki euroeladási program kialakítása és megvalósítása In MNB Szemle 2012. június, 33. oldal

lehetőséget biztosított devizahitelük kedvezményes árfolyamon, forintban való végtörlesztésére. Az ügyfelek a végtörlesztést kétféleképpen hajthatták végre:

- a) a hitel teljes összegét önerőből, saját forrásból fizetik ki, vagy
- b) refinanszírozó forinthitel segítségével végtörlesztették.

99. Az előbbi esetben a jogszabály hatálya alá eső hitelt nyújtó vállalkozások kötelesek voltak elfogadni az ügyfelek saját forrását és lezárni a devizahiteleket. Az utóbbi esetben viszont a bankok eldönthették, hogy mely ügyfeleknek és milyen feltételekkel nyújtanak olyan forinthitelt, amely felhasználható a jogszabály szerinti fix árfolyamú végtörlesztéshez.
100. A jelen ügyben az eljárás alá vontak vizsgált magatartásának lehetséges és tényleges hatásai alapvetően a devizahitel végtörlesztéshez felhasználható forint alapú hitelekkel érintik. Ezek ugyanis azok a termékek, amelyek a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés keretében, ebben a speciális piaci helyzetben a piaci verseny tárgyát képezhették. Felvetődhet, hogy ilyen termék lehet minden olyan hiteltermék, amely forintalapú, és amely alkalmas arra, hogy az ügyfél az így rendelkezésére bocsátott forrást devizahitel végtörlesztésére fordítsa. E kategóriába beletartozhatnak a jelzáloghitelek, a személyi és egyéb olyan hitelek is, amelyeknek nincs jelzálogfedezete, és nem kötött a felhasználási célja. Olyan esetek is előfordulhattak, amikor egy ügyfélnek már csak kis összegű devizahitel tartozása volt, vagy kis hitelösszegre volt szüksége a saját források mellett a végtörlesztés lebonyolításához, így akár nagyon magas kamatú személyi hitelt is felvett a végtörlesztéshez. Erre tekintettel felmerülhet, hogy az érintett piac esetlegesen tágabb az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piacánál. Példának okáért a Citibank ügyfélnyilatkozatában kifejezetten akként nyilatkozott, hogy 2011 júliusában bevezetett egy olyan személyi kölcsön terméket, amelynek igénylését kizárólag interneten keresztül lehet kezdeményezni, és amelynek kamata a piacon elérhető legkedvezőbb személyi kölcsön kamatok egyike volt, és amelynek elérhetőségét a végtörlesztés teljes időszaka alatt változatlan kondíciókkal fenntartotta. E körben előadta, hogy pontos ismerete van arra vonatkozóan, hogy több tucat fogyasztó kifejezetten a végtörlesztés miatt igényelt ilyen hitelt.
101. A jelzáloghitelek lényegesen kedvezőbb áron érhetők el, mint az egyéb hiteltermékek. Mivel a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztést lehetővé tevő jogszabály csak a jelzáloghitelek esetében tette lehetővé a végtörlesztést, és mivel a deviza alapú jelzáloghiteleknek a többi, Magyarországon elérhető hiteltermékhez képest lényegesen alacsonyabb az ára, valószínűsíthető, hogy az esetek döntő többségében csak akkor érte meg az ügyfeleknek a kiváltó hitel segítségével történő végtörlesztés, ha a kiváltó hitel kamata is relatíve alacsony volt. Megalapozottan feltételezhető tehát, hogy az esetek döntő többségében csak a forint alapú jelzáloghitelek jöhettek szóba kiváltó hitelként, ugyanakkor a jelzálog fedezet nélküli hitelek (pl. személyi hitelek) adott esetben szintén jelenthettek alternatívát, azonban számottevő mértékben nem helyettesítették a jelzáloghiteleket.
102. Ugyanakkor nincs jelentős különbség az olyan forint alapú jelzáloghitelek között, amelyek csak ingatlancélra, vagy emellett ingatlanhitel refinanszírozására is felhasználhatók, ezért az érintett termékpiac részét képezi az összes forint alapú jelzáloghitel.
103. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az eljárás alá vontak egy adott hiteltermékkel kapcsolatos stratégiája a portfólióban lévő többi hiteltermékre is tekintettel kerül kialakításra. Így a hitelkiváltó hitelekkel kapcsolatos stratégiájuk kialakításakor is figyelemmel voltak a portfóliójukban szereplő egyéb termékekre és a portfólióminőségi trendekre. Tekintettel arra, hogy az eljárás alá vontak vizsgált magatartása a refinanszírozás tekintetében hatással volt az eljárás alá vontak pozícióira a devizahitel portfóliójuk vonatkozásában is, illetve a portfóliójuk védelmére irányult azáltal, hogy a hitelkiváltás intenzitásának csökkentése révén próbálták elérni a portfólió szinten tartását, a megállapodás tárgyát alkotó árunak lehet tekinteni magukat a deviza jelzáloghiteleket is. Az eljárás alá vontak közül a K&H ügyfélnyilatkozatában kifejezetten megerősítette, hogy a fix árfolyamú végtörlesztések kapcsán a veszteség mértéke attól függött, hogy „hány százalék lesz, aki ezzel élni fog.” (Vj/74-128/2011.) Azon tény, hogy a deviza jelzáloghitelek is a jelen ügyben vizsgált megállapodás tárgyát alkotják, bizonyítja

az eljárás alá vontaknak a 2012. március 1-jei dátumra vonatkozóan (vagyis a végtörlesztési időszakot követő első napra) a mérlegükben megmaradt – és egyébként a fix árfolyamú végtörlesztésről szóló jogszabály hatálya alá eső – deviza jelzáloghitelek jövőbeli bruttó kamat-, jutalék- és díjbevételeinek jelenértéke, melynek összegét bankonkénti bontásban az I. sz. melléklet tartalmazza.

104. Mindezek alapján az eljáró versenytanács szerint a jelen ügyben az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piaca tekinthető érintett termékpiacnak, míg az érintett földrajzi piac Magyarország területe.

IV.

A feltárt tényállás

IV. 1. A „retail risk” reggeli

105. Az eljáró versenytanács leszögezi, hogy a bankok által szervezett „retail risk” reggeli sorozatot a jelen versenyfelügyeleti eljárás ügyindító és kiterjesztő végzéseinek keretei között, az azokban meghatározott vizsgált időszak vonatkozásában értékeli. Mindezek alapján az eljáró versenytanács megállapításai nem vonatkoznak a vizsgált időszakot megelőzően illetve azt követően tartott „retail risk” reggelikre.
106. Az eljárás alá vont vállalkozások 2011-ben ún. „retail risk” reggeli sorozaton vettek részt, amelyet a McKinsey & Company cég által korábban szervezett „Chief Risk Officer Breakfast” rendezvény mintájára hoztak létre. Az OTP nyilatkozata szerint 2008/2009 táján a McKinsey&Company tanácsadó cég magyarországi képviselői vetették fel – több magyar kereskedelmi bank, így az OTP számára is – a már több más országban ismert, elfogadott „[banki] kockázatkezelési vezetők reggelije” megtartásának lehetőségét a jelentősebb magyar bankok képviselőinek a részvételével. Tekintettel a retail / lakossági üzletág jelentőségére, 2010 során az is felvetődött, hogy a retail / lakossági üzletág kockázatkezelői önállóan is tartsanak hasonló reggeliket. A résztvevők informálisan ez utóbbit nevezték „retail risk” reggelinek vagy (az angol megfelelőt használva) „retail risk breakfast”-nek. (Vj/74-358/2011.)
107. A reggeli sorozatot az eljárás alá vont vállalkozások az OTP és a Raiffeisen ügyfélnyilatkozata szerint azzal a céllal hívták életre, hogy szakmai fórumot biztosítson a lakossági banki kockázatkezeléssel foglalkozó vezetőknek, olyan témákban, mint például a jogszabályi változások értelmezése, a szabályozó előtti együttes fellépés kérdései, szabályozási javaslatok kidolgozása, általános kockázatkezelési kérdések. (Vj/74-358/2011. és Vj/74-348/2011.)
108. A CIB ügyfélnyilatkozata szerint a „retail risk” reggeli egy lakossági kockázatkezelési szakmai fórum, ahol a bankok lakossági kockázatkezelésével foglalkozó szakemberei megvitathatják azokat a kockázatkezelést érintő témákat, módszertanokat, amelyek a bankrendszer stabilitása szempontjából elengedhetetlenek, kurrensek és mindenkit érintenek. A CIB megjegyezte, hogy a Bankszövetségben lakossági kockázatkezelési munkacsoport nem működik, így az egyeztetés ebben a tekintetben hiányt pótol, bizonyos kérdések/témák esetében szakmai véleményt fogalmazhat meg, amit a Bankszövetségnek eljuttat. (Vj/74-90/2011.)
109. Egy, a Takarékbanktól származó, 2011. augusztus 18-ai belső levelezés szerint a „retail risk” reggeliken „informálisan megvitatják az aktualitásokat a lakossági hitelezésben aktív bankok delegáltjai.” (Vj/74-27/2011.)
110. A reggeli sorozat ezen kívül – az FHB és az OTP ügyfélnyilatkozata szerint – keretet nyújtott a szakmai tapasztalatcserének és a banki gyakorlat („best practice”) megosztásának. (Vj/74-75/2011. és Vj/74-358/2011.)
111. A 2011-ben megtartott reggelik közül – az FHB, az OTP, a Budapest Bank és a Raiffeisen adatszolgáltatása szerint – a legelső reggelit a Budapest Bank szervezte meg, ezt követően felváltva szervezték a bankok a reggeliket. Az aktuális reggeli végén egy bank önkéntesként bejelentkezett, hogy megtartja a következőt. Ez az önkéntes szervező küldte ki azután a következő megbeszélés előtt a

- meghívót és szervezte meg a találkozót a saját épületében. (Vj/74-75/2011., Vj-74-358/2011., Vj/74-87/2011., Vj/74-348/2011.)
112. Az eljárás alá vont vállalkozások részéről a „retail risk” reggeliken résztvevő személyek az ott elhangzottakról túlnyomórészt a közvetlen vezetőjüknek számoltak be. (Raiffeisen – Vj/74-129/2011. és Vj/74-258/2011., OTP – Vj/74-130/2011., UCB – Vj/74-172/2011., Budapest Bank – Vj/74-28/2011., FHB – Vj/74-606/2011.)
113. A Budapest Bank, a K&H, a CIB, az MKB és az OTP esetében az adott vizsgált retail risk reggelin résztvevő személyen kívül a közvetlen felettese is címzettje volt a reggeliről szóló meghívónak. (Vj/74-359/2011.)
114. A jelen versenyfelügyeleti eljárásban a Vj/74-417/2011. sz. előzetes álláspont kiadását követően – az eljáró versenytanács tanúként idézte [védett tanú adata]. A megidézett tanú Vj/74-438/2011. sz. alatti kérelmére az eljáró versenytanács Vj/74-445/2011. sz. végzésével a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 39/A. §-a alapján elrendelte [védett tanú adata] adatainak zárt kezelését, erre tekintettel a tanú meghallgatására zártan, kizárólag az eljáró versenytanács, a tanú valamint a tanú meghatalmazott jogi képviselője jelenlétében került sor. A tanú meghallgatásáról az eljáró versenytanács folytatólagos hangfelvételt készített, majd a tanú vallomását tartalmazó leiratból olyan kivonat készült, amely nem tartalmazza a védett tanú kilétét felfedő adatokat. A védett tanú teljes vallomását a Vj/74-481/2011. sz. irat tartalmazza, míg az arról készült kivonatot a Vj/74-611/2011. sz. irat.
115. A védett tanú előadása szerint a jelen versenyfelügyeleti eljárásban vizsgált mindkét „retail risk” reggelin való részvételéről tudott a közvetlen felettese és kifejezetten ő jelölte ki a részvételre. A vizsgált „retail risk” reggelik lefolyásával kapcsolatban a védett tanú elmondta, hogy „általában egy asztal körül ültünk, a reggeli bekészítve „retail risk” reggeli, és általában levezető elnök nem nagyon volt, hanem általában házigazda volt az, aki próbálta, hát mondjuk tematikát adva az egész történetnek, hogy mi legyen az a két-három dolog, amit mindenki gondol, arról beszéljünk, ami éppen akkor a kockázatkezelést érintette.” (Vj/74-611/2011.)
116. A szeptember 15-ei „retail risk” reggeli kapcsán T.T. (OTP) által küldött e-mail címzettjei között a Takarékbank esetében a vezérigazgatóság központi e-mailcíme szerepelt. (Vj/74-359/2011.)
117. A K&H részéről a 2011. szeptember 15-ei reggeliről készült T.T. e-mailről értesült Dr.M.A., aki a 2011. október 3-ai reggeli résztvevője is volt. (K&H – Vj/74-128/2011.)
118. Az eljárás alá vontak a „retail risk” reggeliken való részvételük célját ügyfélnyilatkozataikban az alábbiak szerint jelölték meg:
- Az FHB szerint a részvételének „kizárólagos célja a magyarországi bankok lakossági kockázatkezelési tevékenységét érintő releváns aktuális szakmai kérdések áttekintése, a más banki kockázatkezelő kollégák megismerése kötetlen szakmai fórum keretein belül.” (Vj/74-75/2011.)
  - Az OTP Bank nyilatkozata szerint „a kérdéses találkozókön szakmai tapasztalatcserére került sor: elsősorban a kockázatkezelési területet közvetlenül érintő újonnan született jogszabályokat (így a fix árfolyamon való devizahitel végtörlesztésére vonatkozó jogszabályt) és azok lehetséges értelmezési tartományait tekintették át a felek, továbbá felkészültek a kérdéses jogszabályok gyakorlati alkalmazására.” (Vj/74-358/2011.) Az OTP részéről nyilatkozatot tevő T.T. és K.B. szerint „Ez egy szakmai konferenciákat kiegészítő fórum volt, ahol a legjobb gyakorlatokat meg tudtuk osztani, és én is nagyon hasznosnak tartottam emiatt.” (Vj/74-130/2011.)
  - A K&H részéről dr.M.A. és Sz.J. az alábbiak szerint nyilatkoztak: „Az érdekelt, hogy ezeket a mondjuk úgy, lyukakat, vagy több módon értelmezhető dolgokat a kollégák hogyan értik. Tehát, ők mit értenek jogosultsági feltételeken, ki hogyan értelmezi ezeket a dolgokat. Ez volt az egyik fő motivációm. A másik fő motiváció pedig

tulajdonképpen ehhez kapcsolódva, hogy hogyan tudjuk működtetni ezt az egészet. Tehát az első pillanatban azért mindenki megijedt attól, hogy azért itt egy komoly igénylés szám fog [t.i. adódni, kiegészítés az eljáró versenytanácstól], mint ahogy az is lett. Ugye minden előzetes várakozást felülmúlóan jöttek be igénylések erre a termékre, vagy erre a lehetőségre, és azért a bankoknak egyik pillanatról a másikra kellett átállítani a működésüket arra, hogy ezt le tudják kezelni. Ami ugye sikerült, mert ugye viszonylag rövid idő alatt csak a banki portfóliónak olyan 20-25 %-a megfordult nálunk. [...] M. úr is azért ment erre a meetingre, mert tippet akart kapni, hogy akkor ezt hogyan tudja egy bank ilyen környezetben a lyukakat megcsinálni úgy, hogy ez működjön is, és a jogszabályokkal összhangban működjön. [...] Ami még nekem személy szerint érdekes volt, az az, hogy a bíráló az decentralizált vagy centralizált lesz-e, tehát ez nyilván érdekes lehetett. [...] Nekem az volt az érdekes, hogy vajon a többiek be merik-e vállalni azt, amit mi, hogy központilag bírálják, vagy pedig kirakják fiókba. Tehát nagyjából ezek voltak számomra az érdekes dolgok.” (Vj/74-128/2011.)

IV. 2. A „retail risk” reggeli résztvevői

- 119.A 2011-ben szervezett „retail risk” reggelikre a jelzáloghitelezésben aktív bankok kockázatkezeléssel foglalkozó munkavállalói kaptak meghívást, azonban a jelen versenyfelügyeleti eljárásban vizsgált magatartások szempontjából releváns 2011. szeptember 15-ei és 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken nem vett részt minden címzett.
- 120.A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az alábbi vállalkozások részvétele bizonyította a 2011. szeptember 15-ei és a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli vonatkozásában.
- 121.A 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggelin való részvételt alátámasztó bizonyítékokat az alábbi táblázat szemlélteti:

Eljárás alá vont	Résztvevő személy	Részvétel bizonyítékai
Budapest Bank	F.L., A.Zs.	1. Budapest Bank ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-87/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
CIB	N.Z.Zs., N.Zs.	1. CIB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-90/2011.) 2. N.Z.Zs. e-mailje K.B.-nek a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-13/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
Citibank	S.K.	1. Citibank ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-

		338/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
Erste	V.Z.	1. Erste ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-82/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
FHB	D.Z.	1. FHB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-75/2011.) 2. D.Z. e-mailje 2011. szeptember 12-én K.B.-nek a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-359/2011.)
K&H	Sz.J.	1. K&H ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-128/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozat résztvevőként nevesíti. (UniCredit – Vj/74-360/2011.)
Takarékbank	dr.F.I.	1. Takarékbank ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-70/2011.) 2. Dr.F.I. e-mailje 2011. szeptember 9-én K.B.-nek a részvételi szándék megerősítéséről. (Vj/74-13/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
MKB	dr.K.T., N.A.	1. MKB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-86/2011.) 2. Dr.K.T. e-mailje 2011. szeptember 6-án K.B.-nek a részvételi szándék megerősítéséről. (Vj/74-13/2011.)

		3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
OTP	K.B., T.T.	<ol style="list-style-type: none"> 1. OTP ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-358/2011.) 2. Az e-mail bizonyítékok és egyéb ügyfélnyilatkozat szerint e találkozót az OTP szervezte. (Vj/74-13/2011., Vj/74-70/2011., Vj/74-336/2011., Vj/74-338/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (Citibank – Vj/74-338/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
Raiffeisen	Cs.Cs., B.E., F.E.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Raiffeisen ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-348/2011.) 2. B.E. e-mailje 2011. szeptember 12-én K.B.-nek a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-13/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
UCB	Sz.P.	<ol style="list-style-type: none"> 1. UCB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-198/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)
UniCredit	J.D.	<ol style="list-style-type: none"> 1. UniCredit ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről a megbeszélés első fele tekintetében. (Vj/74-336/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozat résztvevőként nevesíti. (OTP – Vj/74-358/2011.)

122.A 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli kapcsán a fenti táblázatban felsorolt bizonyítékok alapján az eljárás alá vontak részvétele bizonyított.

123.A 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliin való részvétellel kapcsolatos bizonyítékokat az alábbi táblázat szemlélteti:

Eljárás alá vont	Résztevő személy	Részvétellel kapcsolatos bizonyítékok
Budapest Bank	F.L.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budapest Bank ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-87/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., K&H – Vj/74-128/2011.)
CIB	N.Z.Zs.	<ol style="list-style-type: none"> 1. CIB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-90/2011.) 2. N.Z.Zs. e-mailje N.Zs.-nak (CIB belső levelezés) a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-5/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011.)
Citibank	Nem jelent meg.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Citibank ügyfélnyilatkozat a részvétel tagadásáról. (Vj/74-338/2011.) 2. S.K. e-mailje F.K.-nak 2011. szeptember 21-én a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-9/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozat résztvevőként nevesíti (OTP – Vj/74-358/2011.), azonban K.B. 2011. október 3-ai e-mailje szerint „most nem volt ott.”
Erste	Nem jelent meg.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erste ügyfélnyilatkozat a részvétel tagadásáról. (Vj/74-136/2011.) 2. V.Z. e-mailje F.K.-nak 2011. szeptember 29-én a részvételi szándék megerősítéséről. (Vj/74-9/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP

		<p>– Vj/74-358/2011., FHB – Vj/74-75/2011.)</p> <p>4. V.Z. 2011. október 3-ai számítógéphasználatát bemutató adatok. (Vj/74-602/2011., Vj/74-767/2011.)</p>
FHB	Nem jelent meg.	<p>1. FHB ügyfélnyilatkozat a részvétel tagadásáról. (Vj/74-75/2011.)</p> <p>2. D.Z. e-mailje F.K.-nak és Dr.K.T.-nak 2011. október 3-án, melyben a forgalmi helyzettel indokolja a részvétel hiányát, egyebekben a megbeszélésről emlékeztetőt kért. (Vj/74-9/2011.)</p> <p>3. Egyéb ügyfélnyilatkozat résztvevőként nevesíti. (OTP – Vj/74-358/2011.)</p> <p>4. FHB belső levelezés és Dr.O.Á. nyilatkozata a részvétel hiányának okairól. (Vj/74-606/2011., Vj/74-639/2011.)</p> <p>5. Dr.K.T. MKB nevében tett ügyfélnyilatkozata más bankok neki címzett visszajelzéséről. (Vj/74-620/2011.)</p>
K&H	dr.M.A., Sz.J.	<p>1. K&H ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről, azonban nyilatkozata szerint Dr.M.A. kb. 1 óra elteltével távozott a reggeliről. (Vj/74-128/2011.)</p> <p>2. Dr.M.A. e-mailje F.K.-nak 2011. szeptember 29-én a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-9/2011.)</p> <p>3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011.)</p>
Takarékbank	dr.F.I.	<p>1. Takarékbank ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-70/2011.)</p> <p>2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., K&H –</p>

		Vj/74-128/2011.)
MKB	dr.K.T., N.A.	<ol style="list-style-type: none"> 1. MKB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-86/2011.) 2. Az e-mail bizonyítékok és egyéb ügyfélnyilatkozat szerint e találkozót az MKB szervezte. (Vj/74-9/2011., Vj/74-359/2011., UniCredit – Vj/74-336/2011., Takarékbank – Vj/74-70/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., K&H – Vj/74-128/2011.)
OTP	K.B., T.T.	<ol style="list-style-type: none"> 1. OTP ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-358/2011.) 2. M.K.K. e-mailje F.K.-nak 2011. szeptember 21-én a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-9/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozat résztvevőként nevesíti. (UniCredit – Vj/74-360/2011., K&H – Vj/74-128/2011.)
Raiffeisen	Cs.Cs., B.E.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Raiffeisen ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-348/2011.) 2. Cs.Cs. e-mailje 2011. szeptember 21-én F.K.-nak a részvétel megerősítéséről. (Vj/74-9/2011.) 3. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011., K&H – Vj/74-128/2011.) 4. Cs.Cs. szerint elkésett a reggeliről. (Vj/74-129/2011.)
UCB	Sz.P.	<ol style="list-style-type: none"> 1. UCB ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről. (Vj/74-198/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozatok résztvevőként nevesítik. (OTP – Vj/74-358/2011., UniCredit – Vj/74-360/2011.)

UniCredit	Sz.E.	1. UniCredit ügyfélnyilatkozat a részvétel elismeréséről a megbeszélés tekintetében. (Vj/74-360/2011.) 2. Egyéb ügyfélnyilatkozat résztvevőként nevesíti. (OTP – Vj/74-358/2011.)
-----------	-------	--

- 124.A 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli kapcsán a fenti táblázatban felsorolt bizonyítékok alapján az eljárás alá vontak részvétele az Erste, az FHB és a Citibank eljárás alá vontak kivételével bizonyított.
- 125.A rendelkezésre álló irati bizonyíték tanúsága szerint az FHB ugyan a „forgalmi helyzetre” tekintettel mentette ki magát a „retail risk” reggelin történő részvételének hiánya miatt, azonban az FHB által csatolt belső levelezés és Dr.O.Á. teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozata alapján, az FHB részéről meghívott személy szándékosan nem jelent meg a 2011. október 3-ai reggelin, mivel felettese kifejezetten megtiltotta számára a további részvételt. (Vj/74-606/2011., Vj/74-639/2011.)
Dr.O.Á. nyilatkozata a következőket tartalmazza:
„Alulírott dr.O.Á., mint az FHB Jelzálogbank Nyrt. (1082 Budapest, Üllői út 48.) Kockázatkezelési Főosztály vezetője és az FHB Bankcsoport kockázati tevékenységének szakmai irányítója a Gazdasági Versenyhivatal előtt Vj/74/2011. számon folyamatban lévő versenyfelügyeleti eljárásban a Vj/74-417/2011. számú előzetes állásponttal összefüggésben büntetőjogi felelősségem tudatában az alábbiak szerint nyilatkozom:
A 2011. szeptember 15-i, „Retail Risk Reggeli” után T.T. OTP-alkalmazott által a találkozót követően D.Z. beosztottam részére elküldött e-mail tartalmát megismertem. Az abban foglaltak, figyelembe véve [üzleti titok]. Erre, valamint arra tekintettel, hogy [üzleti titok] is felmerült, D.Z. beosztottamnak a 2011. október 3-i találkozón való részvételt megtiltottam.
[személyes adat] 2011. szeptember 15-i e-mailjét jelen nyilatkozatomhoz mellékelem.”
- 126.A 2011. október 3-ai reggeli kapcsán a védett tanú akként nyilatkozott, hogy az FHB „nagyon nem is volt ott”. (Vj/74-611/2011.)
- 127.Dr.K.T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozata szerint nem emlékszik arra, hogy az FHB képviselője jelezte volna a számára, hogy azért nem kíván részt venni a reggelin, mert a felettese megtiltotta számára. (Vj/74-620/2011.)
- 128.A védett tanú a Citibank és az Erste reggelin való jelenlétéről konkrét tudomással nem bírt. A védett tanú a vizsgált „retail risk” reggeliken való részvétel kapcsán megerősítette, hogy a reggelik „általában 9-től 11-ig tartottak, és azért mindig volt olyan, akinek vagy 10 órakor el kellett mennie vagy pedig később érkezett, de hogy konkrétan valaki akkor hamarabb elment, nem emlékszem.” (Vj/74-611/2011.)
- 129.Az irati bizonyítékok tanúsága szerint 2011. október 3-a kapcsán a meghívottak e-mailben jelezték részvételi szándékukat F.K.-nak, dr.K.T. asszisztensének. Dr.K.T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozatában megerősítette, hogy F.K. viszonylag pontosan vezette a visszajelzések nyilvántartását annak érdekében, hogy az épületbe való beléptetés biztosított legyen. (Vj/74-620/2011.)
- 130.A védett tanú vallomása szerint nincs tudomása arról, hogy bármely résztvevő azt kommunikálta volna, hogy elhatárolódik a reggelin elhangzottaktól vagy nem kíván azon a továbbiakban részt venni. (Vj/74-611/2011.)
- 131.A Citibank szintén tagadta a részvételét, amely nyilatkozatot az eljáró versenytanács elfogadott arra tekintettel, hogy az OTP-től származó irati bizonyíték is azt erősíti meg, hogy a Citibank képviselője nem vett részt a reggelin, ugyanakkor a 2011. szeptember 15-ei e-mailt követően elhatárolódásra vonatkozó bizonyíték nem került elő.
- 132.Az Erste tagadta a részvételét, mindemellett irati bizonyíték szerint a részvételi szándékát megerősítette, és egyéb ügyfélnyilatkozatok is résztvevőként jelölték meg az eljárás alá vontat. Az Erste csatolta V.Z.

2011. október 3-ai a bank épületén belüli számítógép használatát igazoló dokumentumokat, amelyek azt támasztják alá, hogy a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli megtartásának idején V.Z. az Erste épületében tartózkodott. A 2011. október 3-ai reggelin elhangzottokról rendelkezésre álló irati bizonyítékok (F.L. kézírásos jegyzete és a Budapest Bank belső levelezése) sem említik az Erstét. Mindezekre tekintettel az eljáró versenytanács elfogadja, hogy az Erste képviselője nem vett részt a reggelin, ugyanakkor a 2011. szeptember 15-ei e-mailt követően elhatárolódásra vonatkozó bizonyíték nem került elő.

133.A 2011. szeptember 15-ei és októberi 3-ai retail risk reggelik résztvevőinek pontos titulusát, és közvetlen felettesük megnevezését az alábbi táblázat tartalmazza:

Eljárás alá vont	Reggelin résztvevő személy titulusa	Résztvevő személy közvetlen felettese
Budapest Bank	F.L., lakossági credit risk officer	n.a.
	A.Zs. kockázatkezelő	F.L., lakossági credit risk officer
CIB	N.Z.Zs. lakossági kockázatkezelési irányelvek vezető	N.Zs., ügyvezető igazgató, kockázatkezelési terület
	N.Zs. ügyvezető igazgató, kockázatkezelési terület	E.B., vezérigazgató-helyettes
Citibank	S.K. lakossági hitelezési kockázatkezelés vezető	lakossági üzletág vezető
Erste	V.Z. lakossági kockázatkezelési osztályvezető	kockázatkezelési igazgató
FHB	D.Z. Kockázatelemzési és Ellenőrzési Főosztály vezetője	Dr.O.Á. Kockázatkezelési és Portfólió Minősítési Főosztály vezetője
K&H	Dr.M.A., lakossági hitelkezelés vezetője	P.R., HR és Hitelkezelési Divízió vezetője
	Sz.J., Fogyasztás Hitelbírálat vezetője	K.M., Fogyasztási Hitelezési Igazgatóság vezetője
Takarékbank	Dr.F.I. ügyvezető igazgató	Felügyelőbizottság
MKB	Dr.K.T. ügyvezető igazgató, retail kockázati terület	G.Gy. vezérigazgató-helyettes
	N.A. főosztályvezető	Dr.K.T. ügyvezető igazgató, retail kockázati terület
OTP	T.T., Elemzési és Modellezési Főosztály vezetője	K.B., kockázatelemzési és szabályozási igazgatóság vezetője
	K.B., kockázatelemzési és szabályozási igazgatóság vezetője	G.I. vezérigazgató-helyettes
Raiffeisen	Cs.Cs., lakossági kockázatkezelési főosztályvezető	H.K., kockázatkezelésért felelős vezérigazgató-helyettes
	B.E. lakossági kockázatkezelési főosztályvezető-helyettes	Cs.Cs., lakossági kockázatkezelési főosztályvezető
UCB	Sz.P. kockázati igazgató	M.P., a BNP Paribas Personal Finance-csoport Közép-európai Régió Kockázati vezetője
UniCredit	J.D., Lakossági és Kisvállalati Hitelkockázatkezelési ügyvezető igazgató	n.a.

	Sz.E. kockázatkezelő	n.a.
--	----------------------	------

IV. 3. A 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli

134. Az e-mail bizonyítékok és egyéb ügyfélnyilatkozatok szerint a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggelit az OTP rendezte meg, melyet az OTP sem vitatott. (Vj/74-13/2011., Vj/74-70/2011., Vj/74-336/2011., Vj/74-338/2011.)

135. A IV. 2. fejezetben ismertetett bizonyítékok alapján a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli tényleges résztvevői az alábbi személyek voltak:

- A.Zs. (Budapest Bank)
- F.L. (Budapest Bank)
- Sz.P. (UCB)
- N.Z.Zs. (CIB)
- N.Zs. (CIB)
- S.K. (Citibank)
- V.Z. (Erste)
- D.Z. (FHB)
- Sz.J. (K&H)
- Dr.K.T. (MKB)
- N.A. (MKB)
- K.B. (OTP)
- T.T. (OTP)
- B.E. (Raiffeisen)
- Cs.Cs. (Raiffeisen)
- F.E. (Raiffeisen)
- Dr.F.I. (Takarékbank)
- J.D. (Unicredit)

IV. 3. 1. Irati bizonyítékok

136. Az OTP-nél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során az alábbi e-mail bizonyítékok kerültek a GVH birtokába, melyek közül a F.L. (Budapest Bank) és K.B. (OTP) közötti levelezés tartalma szerint a reggeli előtt két nappal felmerült, hogy tekintettel a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztésre, elhalasztásra kerül-e a találkozó. A kérdéssel kapcsolatban a szeptemberi 15-ei találkozó szervezője, K.B. (OTP Bank) F.L.-nak (Budapest Bank) e-mailben megerősítette, hogy a találkozót megtartják, mivel éppen a fix árfolyamú végtörlesztés miatt „aktuálisabb beszélni mint valaha”. (Vj/74-359/2011.)

137. T.T. (OTP) e-mailje a reggelin résztvevőknek 2011. szeptember 15-én:

„Kedves Címzettek!

A mai Retail Risk Reggeline a kormány hitelkiváltási javaslatát jártuk körbe. A viszonylag friss fejlemények miatt leginkább a lehetséges következmények és reakciók fogalmazódtak meg, konkrét cselekvési javaslatok a normaszöveg megjelenése után tehetők.

Abban mindenki egyetértett, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos lenne, így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani.

Úgy döntöttünk, hogy a normaszöveg megjelenése után rendkívüli találkozót tartunk az MKB székházában október 3-án hétfőn. Erről Dr.K.T. később tájékoztató levelet fog küldeni.

Megbeszéltük az OVP¹¹ program részvételi intenzitását is a különböző bankokban és a legtöbb helyen viszonylag alacsony részvétel mögött meghúzódó lehetséges okokat.

Az előző Retail Risk Reggelin született javaslatokat Cs.Cs. összeszedte egy dokumentumban, ennek jóváhagyását Cs. várja postafordultával. A dokumentumot csatoltam.

A következő rendes találkozó témája a magáncsőd intézménye lesz.

Üdvözlettel:

T.T.

Főosztályvezető”

138.T.T. e-mailjének mellékleteként csatolásra került Cs.Cs. által szerkesztett dokumentum, amelynek fejlécén szerepel a Raiffeisen logója. A dokumentum szövege a következő:

„Bankközi lakossági kockázatkezelői találkozó

(retail risk meeting)

2011. szeptember 15.

Lakossági Kockázatkezelői találkozó

Javaslatok a bankszövetség felé

- A banki hitelnyújtás tranzakció és kockázati költségeinek a mérséklésére a lakossági kockázatkezelői találkozó az alábbi jogszabály módosításokat és fejlesztéseket javasolja a Bankszövetségnek:
- Banki kölcsönszerződés azonnal végrehajtható legyen, ezáltal nem kellene közjegyzői okiratba foglalni a szerződéseket
- Nem teljesítő hitelügylet esetén a bank felszólítása alapján a bank a munkabért közvetlen letilthatja
- Lehetőség minden jelzálogszerződésnél az elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzése a fedezetként nyújtott ingatlanra
- Kötelező pozitív adósnnyilvántartó rendszer ösfeltöltéssel biztosítva a szabad versenyt a szolgáltatók között
- Bank választhatja meg a Végrehajtót/felszámolót
- Magáncsőd intézményének bevezetése”

139.T.T. (OTP) idézett e-mailje kapcsán azon kérdésre, hogy valóban erről volt-e szó a 2011. szeptember 15-ei reggelin, ezek hangzottak-e el, a védett tanú „Igen, lehet, tehát ez, igen” választ adott, melyet az alábbiak szerint indokolt:

„Tehát ha egy szóval kell válaszolni vagy két mondatban, akkor különböző az, amit mondanék a történetre ugye. Én alapvetően azt gondolom, hogy aki akkor a magyar bankrendszerben benne dolgozott és látta, hogy mint működik és milyen plusz munkát jelent az ott lévő embereknek, az igen tudta ezt, hogy ez egy 3-5 hónapos intenzív munka volt, azoknak a hiteleknek a kezelése és az azzal való történet. Aki ezt itt valójában felmérte, az tudta, hogy ez iszonyatosan nagy munka lesz az abban dolgozó embereknek.”

140.Dr.K.T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozatában arra a kérdésre, hogy „az e-mail, az, tehát az ügy fedi a találkozót?”, a következő választ adta: (Vj/74-620/2011.)

„Annyiban hűen tükrözi, hogy azt természetesen megállapítottuk, hogy a végtörlesztés a bankoknak veszteséget okoz, ez ugye egy gazdasági alaptézis, és abban is megállapodtunk, hogy ha megvan,

---

¹¹ Az eljáró versenytanács rögzíti, hogy az OVP igénybevétele nem azonos a jelen eljárás tárgyát képező fix árfolyamú devizahitel végtörlesztéssel. Az OVP az Otthonvédelmi Program rövidítése, amely szerint árfolyamrögzítés révén – legkésőbb 2014. december 31-ig – a devizakölcsönből eredő fizetési kötelezettségek rögzített árfolyamon teljesíthetők, a hitelt nyújtó bank által alkalmazott törlesztési árfolyam helyett. A tényleges és a rögzített árfolyam közötti különbség erejéig a bank úgynevezett gyűjtőszámla-hitelt folyósít, amellyel összefüggésben a rögzített árfolyam alkalmazási időszaka alatt semmifajta fizetési kötelezettség nem áll fenn.

ha megvan a végleges törvény szövege, akkor érdemes ránézni még egyszer, és átbeszélni, hogy akkor ez mit okoz, hogy tudjuk kezelni, milyen kockázati lépéseket szükséges megtenni.

[...]

Úgy nagyjából igen. Az, hogy a végtörlesztésről beszéltünk és ez veszteséget, károkat okoz, és ez a banknak nem jó, ezt természetesen hüen tartalmazza.”

141. Dr. K. T. ugyanakkor cáfolta, hogy a reggelin bármilyen megállapodást kötöttek volna vagy átfogó tervet határoztak volna el:

„Én nem emlékszem, hogy bármilyen konkrét megállapodást kötöttünk volna, vagy maradtunk-e valami ilyenben a reggelin. A reggelinek nem volt ilyen, tehát nem volt ez a célja, hogy egy ilyen megállapodás elhangozzon.

[...]

Nagy átfogó nem született. A második, ha született volna, akkor erre emlékeznék.

[...]

Elnézést, én nem vagyok jogász, tehát semmilyen ilyen terv, akár átfogó, akár kicsi, akár nagy, nem született ott.”

142. Dr. K. T. arra a kérdésre, hogy a szeptember 15-i retail risk reggeli előtt kapott-e olyan felhatalmazást, hogy megállapodjon a végtörlesztés tekintetében követendő stratégiáról az ott jelen lévő kockázatkezelőkkel, illetve kapott-e olyan tájékoztatást, hogy feltehetően hasonló felhatalmazással fognak rendelkezni a többi kockázatkezelők is, és így tárgyaljon velük e tekintetben, a következő választ adta:

„Ilyen felhatalmazást nem kaptam, és nem kaptam tájékoztatást arról, hogy bárki másnak lett volna ilyen felhatalmazása.”

143. A Raiffeisennél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került belső e-mail szerint Cs. Cs. az alábbiak szerint számolt be 2011. szeptember 15-én H. K.-nak (Vj/74-258/2011.):

„K.!

Tájékoztatásul küldöm a mai risk reggeli rövid összefoglalóját. 8-10 között ennél lényegesen többet beszélgettünk. Volt néhány gondolat és információ, amit még szívesen elmondok.”

144. Cs. Cs. (Raiffeisen) H. K.-nak címzett e-mailjéhez mellékelte összefoglaló megegyezik a T. T. e-mailjéhez mellékletként csatolt Cs. Cs. által készített dokumentummal.

145. A védett tanú vallomása szerint a 2011. szeptember 15-ei reggelin nagyságrendek, irányok elhangzottak, azonban álláspontja szerint ezen információk nem minősültek üzleti titoknak, valamint a játékelméleti fejtegetés megtörténtét is cáfolta. (Vj/74-611/2011.)

146. F. L. (Budapest Bank) a 2011. szeptember 15-ei reggeliről kézírással jegyzetet készített. (Vj/74-28/2011/BB/001.) A jegyzet vonatkozó oldalát valósághüen a jelen határozat II. sz. melléklete tartalmazza. A „retail risk” reggelin készült jegyzet a jelen versenyfelügyeleti eljárás tárgyát érintő része a következő adatokat tartalmazza:

„OTP	900	- feltételek
MKB	500	
KH	700	
Erste	400	
N. Zoli	600	dec. 31.
CIB	~~800~~ 400-450	
Citi	2 millió \$	
Unicredit	250	
BB	28-30	

- megtakarítás – 5-10% HUF hitel kamata 8-10% felett nem éri meg

15-20%-kal alacsonyabb

Javaslat
(B loss – kamatnyereség)/3=
Ügyfélkommunikáció

Következő téma:
– magáncsőd intézmény

Cs. küld egy levelet

T. jogász” ↓

147. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a 2011. szeptember 15-ei reggelin a védett tanú vallomása alapján a F.L. jegyzetében bankonkénti bontásban szereplő számok a végtörlesztéssel érintett hitelállománnyal kapcsolatban álló adatok. Az eljárás alá vontak hitelállományi adatait az I. sz. melléklet tartalmazza.
148. A 2011. szeptember 15-ei reggelit követően 17 óra 11 perckor D.Z. (FHB) elküldte T.T. (OTP) fent idézett e-mailjét az FHB belső ellenőrének, aki 18 óra 31 perckor a következőket válaszolta, amely kapcsán Dr.O.Á. fentebb idézett nyilatkozata szerint megtiltotta D.Z. részvételét a következő találkozón (Vj/74-606/2011., Vj/74-639/2011.):
- „Szerintem [üzleti titok]
'Abban mindenki egyetértett, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos lenne, így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani.'
Ez verseny ellenes, így határozottan nem tudunk egyet érteni a mondat második felével!!!
[üzleti titok]
A magán csödről ne is beszéljünk!!!”
149. A CIB-nél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került e-mail szerint a 2011. szeptember 15-ei reggeli résztvevője N.Z.Zs. dr.K.T. 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli meghívója kapcsán az alábbiak szerint nyilatkozott a 2011. szeptember 15-ei reggeliről:
- „Szia Z.,
Tervezel menni erre a megbeszélésre?
köszöni.
Szia, Zs.”
Válasz:
„Szia Zs!
Tervezem, kíváncsi vagyok ki mit mond vagy gondol.
A múlt csütörtöki is nagyon hasznos volt!
Z.”
150. Az OTP-nél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került belső levelezés 2011. szeptember 20-án, a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli után keletkezett. A bizonyítékként hivatkozott két e-mailt K.B. írta, annak nem a teljes része tartalmaz a bankra vonatkozó adatot, a Vj/74/334/2011. sz. végzés értelmében az e-mailek üzleti titok körét képezik.
151. Az eljáró versenytanács az üzleti titkot képező két e-mail kapcsán rögzíti, hogy K.B. „Kedves Kollégák” kezdetű e-mailje szerint a nagyobb és a kisebb piaci szereplők várható stratégiáit elemzi. K.B. 2011. szeptember 20-án kelt „hogyan tovább?” tárgyú e-mailje a következőket tartalmazza (Vj/74-240/2011.):
- [üzleti titok]
152. K.B. „Tisztelt Vezérigazgató-helyettes urak” kezdetű e-mailjének tartalma egy hatáselemzésre tekintettel fogalmaz meg javaslatot a követendő stratégiára. K.B. 2011. szeptember 20-án kelt, „lakossági devizahitelek végtörlesztése kedvezményes árfolyamon – hatáselemzés” tárgyú e-mailje a következőket tartalmazza (Vj/74-240/2011.):

IV. 3. 2. Ügyfélnyilatkozatok

153.A 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli témáját az eljárás alá vontak ügyfélnyilatkozataikban az alábbiak szerint jelölték meg:

- a) Az OTP részéről nyilatkozatot¹² tevő K.B. és T.T. az alábbiakban jelölték meg a reggeli témáját: „Tehát például mindenki tartott attól, hogy a forint árfolyamát ez fogja rontani, mert nagy tömegben váltják vissza a devizahiteleket, akkor nagy tömegben ez a forint piacra kerülésnek meg kell vásárolnia a devizát, tehát, hogy az árfolyamok, hogyan fognak mozogni és ugye, és az ügyfelek hogyan fognak mozogni... Például az egy fontos kérdés volt, hogy vajon milyen típusú ügyfelek azok, akik fognak/akarnak ezzel élni és hát az a félelem volt ott mindenkiben, hogy a jobb ügyfelek azok, akik élni tudnak a lehetőséggel és ezért portfóliónak a kockázati profilját ez negatívan fogja befolyásolni. Mi ilyen kérdésekről beszéltünk alapvetően.” (Vj/74-130/2011.)
- b) Az OTP részéről T.T. a reggeli kapcsán írt e-mailje vonatkozásában az alábbi nyilatkozatot tette: „Igen, hát ez szerintem maga a levél tükrözi azt a bizonytalanságot, ami akkor a fejekben volt, tehát nem tudtuk azt, hogy hogy kell értelmezni ezt a szöveget és hát ez a mondat is erre vonatkozik. Azzal egyetértett mindenki, hogy a teljes szektorra nézve hátrányos ez nem volt új gondolom. A „próbáljuk minél alacsonyabban tartani” ez már az én hozzájárulásom, tehát ugye ebben egyetértettünk, hogy ez hátrányos. Igazából ez a második tagmondat ez egy szerencsétlen megfogalmazás, de ezt, tehát hogyha a többi részét is nézzük a levélnek, akkor jobban kiderül, hogy ez egy vélemény, úgymond részemről. Elég szerencsétlen megfogalmazás így utólag ránézve.” (Vj/74-130/2011.)
- c) A Raiffeisen szerint a reggeli témája egyrészt a banki hitelnyújtás és kockázati költségeinek a mérséklésére irányuló jogszabály-módosítási javaslatok voltak, amelyet az előző „retail risk” reggelin elhangzottak alapján Cs.Cs. gyűjtött össze, másrészt a résztvevők átbeszélték az Otthonvédelmi Programban történő alacsony részvétel mögött meghúzódó lehetséges okokat. A végtörlesztéssel kapcsolatos kormányzati tervek is felmerültek, ám a pontos normaszöveg ismeretének hiánya miatt a témáról részletesen nem esett szó. (Vj/74-348/2011.) A Raiffeisen részéről nyilatkozó Cs.Cs.¹³ arra a kérdésre, hogy elhangzott-e arra vonatkozó diskurzus a reggelin, hogy szembesülnek-e a piaci szereplők kapacitásbeli korlátokkal, és hogy ennek milyen hatása lehet az operációra, illetve a kapacitásokra, azt válaszolta, hogy „ilyen jellegű megfontolások, vagy kérdések felmerültek, igen.” Ezen túlmenően a végtörlesztés kapcsán Cs.Cs. a következőket adta elő: „tehát tulajdonképpen a kockázatkezelőnek a végtörlesztés az inkább egy pozitív dolog, merthogy a devizakitettséget azt csökkenti, tehát gyakorlatilag én ezt tudom mondani. Az más kérdés, hogy vannak egyéb kapcsolódásai, ami lehet, hogy összességében kellemetlen, mert veszteséggel jár, de hát mint kockázatkezelésnél, tehát ha csökken a devizakitetség, annak igazából csak örülni lehet, mert kiszámíthatóbbá válik a portfólió.” (Vj/74-129/2011.)
- d) A Citibank szerint „az OTP Bank képviselője a végtörlesztések kapcsán felvetette, hogy a bankok tartózkodjanak attól, hogy egymás ügyfeleinek hitelkiváltó terméket kínálnak, de a Citibank tudomása szerint erre a többi résztvevő (ide értve a Citibankot is) ott nem reagált. Az egyetlen írásos nyoma ennek az OTP Bank munkatársa által küldött e-mail,

¹² K.B. és T.T. részére az OTP Bank Nyrt. által adott meghatalmazást a Vj/74-130/2011. sz. irat 2. sz. melléklete tartalmazza.

¹³ Cs.Cs. részére a Raiffeisen Bank Zrt. által adott meghatalmazást a Vj/74-129/2011. sz. irat 2. sz. melléklete tartalmazza.

amelyben megemlíti a végtörlesztést. [...] Az e-mailre a Citibank nem reagált és más bankok reakcióiról sincs tudomása.” (Vj/74-338/2011.)

- e) A K&H részéről dr.M.A.¹⁴ és Sz.J.¹⁵ az alábbi ügyfélnyilatkozatot tették a reggeli vonatkozásában: „Tehát itt ilyen csapongások voltak, mert itt mindenki annyira megrettent, hogy erről szolt is, igazából az lehet a végkifejlet, hogy nem tudunk semmit, igazából október elején majd amikor már lesz valami konkrét szöveg, akkor majd lehet újból találkozni, illetve azt hiszem, pár szó volt még erről a másik konstrukcióról, ami előtte már volt, hogy az nem igazán volt sikeres, bár mondjuk nem is volt túl sok ideje kifutni. És utána volt még, ami igazából engem érdekelt jobban, ez a portfólió minőség, tehát hogy hogy látják azok, akiknek fedezetlen ügyletük van, mondjuk a Cetelem¹⁶, vagy éppen a Citi. [...] Tehát itt teljesen csak ilyen csapongó kétségbeesés volt, nem hangzott el semmi olyasmi, hogy most ezt vagy azt ne csináljuk. Pont azért is jött ez az ötlet, hogy találkozzon majd a társaság október elején. [...] Az kiderült már ebből az alapkonceptióból is, hogy ez nem lesz jó, mármint olyan szempontból, hogy hát nyilván veszteséget fog generálni. Tehát ez elég egyszerű közgazdasági evidencia, tehát azt mindenki tudta, hogy ez nem fog jót tenni, tehát a bankoknak veszteséget fog generálni. Nyilván a veszteségnek a mértéke az attól függött, hogy hány százalék lesz az, aki ezzel élni fog. Hogy ez a 180 Ft-os fix meg az akkori árfolyam, hát azt valakinek be kell nyelni. Tehát itt igazából ekörül ment a dolog, tehát egyetlen bank nincs Magyarországon, akinek ez előnyös lett volna. Tele volt utána az Internet meg a rádió találgatásokkal, hogy mennyik lesznek majd ennek a végső vesztesége. Az első becslések először ilyen 150 milliárdról beszéltek, aztán felment 200 milliárdra, és azt hiszem végül is olyan 300 milliárd körül volt a végső veszteség. Ebből is látszik, hogy az elején mindenki talán alulbecsülte, mert senki sem gondolta egyébként, hogy még a párnákból vagy bárhonnan az emberek elő tudnak szedni ennyi pénzt. Meg a másik, ami igazából októberben jött el, hogy mindenki azt se tudta, hogy hogy lesz ez kezelve operatívan. [...] Egy: közgazdasági és józan észből fakadó evidencia, hogy minél többen végtörlesztenek, annál nagyobb vesztesége lesz a bankszektornak. Azt, hogy pontosan kinél csapódik le ez a veszteség, melyik banknál, ezt nem lehetett előre tudni, hogy melyik ügyfél tud előtörleszteni. Három: innentől fogva evidens lépés volt minden banknak, hogy a saját érdekében csökkentse ennek intenzitását. Ennek a kimondása az égvilágon semmit nem jelent, még ha ki is lett volna mondva, de ugye azt sem tudjuk, hogy ki volt mondva. Ezt mindenki tudta, a banki takarítónő is tudta ezt, mert annyira evidens volt és nyilvánvaló. Ehhez kötően, nem akarom lebecsülni a fedezetkezelőket, de hogy még a fedezetkezelők is tudják ezt, akiknek közül nincs ehhez, akkor ez nyilván evidencia volt, ezért én ezt a helyén kezelném. [...] Szerintem, ha volt valakinek olyan illúziója – speciel a K&H-nak volt – hogy mi majd aktívan lépünk fel a piacon, ezt nagyon hamar elfelejtettük, mert nem tudtuk megcsinálni. Annak örültünk, hogy a jogszabály által előírt követelményeket teljesíteni tudjuk és utána meg egy nyilván minél kisebb operatív költséggel jöjjünk ki a dologból. De az, hogy piac... Jézusom, még az hiányzott volna.” (Vj/74-128/2011.)
- f) Az Erste nyilatkozata szerint a résztvevők játékelméleti fejtegetést is folytattak a végtörlesztési szabályozás hatásairól: „A harmadik témakör egy elméleti játékelméleti fejtegetés volt a végtörlesztési szabályozás hatásairól.” (Vj/74-82/2011.)

¹⁴ Dr.M.A. részére a K&H Bank Zrt. által adott meghatalmazást a Vj/74-186. sz. irat 1. sz. melléklete tartalmazza.

¹⁵ Sz.J. részére a K&H Bank Zrt. által adott meghatalmazást a Vj/74-186/2011. sz. irat 2. sz. melléklete tartalmazza.

¹⁶ Valójában UCB

- g) A Magyar Cetelem nyilatkozata szerint „a találkozókön a fix árfolyamon való deviza jelzáloghitel végtörlesztéssel kapcsolatban ismereteink szerint nem hangzott el követni kívánt/tervezett banki stratégia egy résztvevő részéről sem. Általánosságban megállapították az érintett piacon tevékenykedő bankok képviselői, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos lesz, így ennek intenzitását minél alacsonyabban célszerű tartani.” (Vj/74-74/2011.)
- h) Az FHB szerint a reggelin elhangzott „a rögzített árfolyamú végtörlesztéssel kapcsolatos sajtóhíresztelésekkel kapcsolatban
- van-e a híreknek valóságalapja,
  - a bankszektor önkormányzati devizaállománya is potenciálisan tárgya lehet-e egy ilyen kezdeményezésnek,
  - a korábbi (válság előtti) ügynökök által generált hitelkiváltási tevékenységnek a banki portfóliók minőségére gyakorolt jelentős káros hatásai óvatosságra intenek egy esetleges végtörlesztés esetén,
  - ha ténylegesen kialakításra kerülnek a végtörlesztés konkrét feltételei, akkor a folyamat szektor szintű kockázati hatásai elemzésére újabb rendkívüli találkozó lehet indokolt (előreláthatólag okt. 03-án).” (Vj/74-75/2011.)”
- i) Az UCB nyilatkozata szerint „megállapításra került, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos, így az érintettek próbálják ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani. Döntés született, hogy a normaszöveg megjelenése után rendkívüli találkozóra kerül majd sor.” (Vj/74-198/2011.)
- j) Az UniCredit kifejtette „azon idő alatt, amíg az UniCredit munkavállalója jelen volt a rendezvényen, a fix árfolyamon való devizahitel végtörlesztés tárgyában csak találkozások, személyes vélemények hangzottak el.” (Vj/74-360/2011.)

IV. 4. A 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli

154. Az e-mail bizonyítékok és egyéb ügyfélnyilatkozatok szerint a 2011. október 3-ai „retail risk” reggelit az MKB szervezte/rendezte meg, melyet az MKB sem vitatott. (Vj/74-9/2011., Vj/74-359/2011., UniCredit – Vj/74-336/2011., Takarékbank – Vj/74-70/2011.)

155. A IV. 2. fejezetben ismertetett bizonyítékok alapján a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli tényleges résztvevői az alábbi személyek voltak:

- F.L. (Budapest Bank)
- Sz.P. (UCB)
- N.Z.Zs. (CIB)
- Sz.J. (K&H)
- Dr.M.A. (K&H)
- Dr.K.T. (MKB)
- N.A. (MKB)
- K.B. (OTP)
- T.T. (OTP)
- B.E. (Raiffeisen)
- Cs.Cs. (Raiffeisen)
- Dr.F.I. (Takarékbank)
- Sz.E. (Unicredit).

156. Az FHB nyilatkozata szerint D.Z. felettesének utasítására nem vett részt a 2011. október 3-ai találkozón. (Vj/74-606/2011., Vj/74-639/2011.)

- 157.A Citibank ügyfélnyilatkozatában tagadta a részvételét, azonban irati bizonyíték (S.K. F.K.-nak küldött e-mailje az MKB-nak) a részvétel megerősítését támasztja alá. A GVH birtokába került belső levelezés tanúsága szerint K.B. (OTP) 2011. október 3-án a Citibankot akként jelölte meg, mint aki „most nem volt ott”. (Vj/74-359/2011.)
- 158.Az Erste ügyfélnyilatkozatában tagadta a részvételét, azonban irati bizonyíték szerint (V.Z. az MKB-nak küldött e-mailje) a részvétel megerősítését támasztja alá. V.Z. 2011. október 3-án a „retail risk” reggeli idején az Erste épületében tartózkodott, melyet azon tény is megerősít, hogy a reggeliről készült F.L. jegyzet nem említi Erstétől elhangzott információt.

IV. 4. 1. Irati bizonyítékok

- 159.K.B. (OTP) lefoglalt 2011-es asztali naptárában a 2011. október 3-ai bejegyzés „08 MKB Bank székház Télikert – K.T., **Retail Risk reggeli folyt.**”
- 160.Az OTP-nél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került a 2011. október 3-ai reggelire küldött meghívó. Dr.K.T. (MKB) 2011. szeptember 19-én e-mailben a fentebb azonosított résztvevői körnek küldött meghívójának szövege szerint a megbeszélés témája (Vj/74-359/2011.):
 „A **korábbi megállapodásnak megfelelően** október 3-án, 8-tól várlak Benneteket az MKB bank székházában (Váci utca 38. Télikert). Mb. szerint téma a fix árfolyamon történő „teljes előtörlesztés (végtörlesztés)”.”
- 161.A Budapest Banknál tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli egyik résztvevőjének (F.L. – Budapest Bank) kézírásos jegyzete a találkozóról. Az irati bizonyíték szövegszerűen a következő (Vj/74-28/2011.), valóság-hű megjelenési formája szerint a bizonyítékot a II. sz. melléklet tartalmazza:

MKB 1000 fölötti érdeklődő, beadták a kérvényt, 1/3-a betét, 1/3-a máshonnan betét, 1/3-a hitel
OTP
4-500 érdeklődő
15-20% nem saját dolgozói
betétes: 800
kérelem: 800
CIB
600 – 700 (érdeklődő)
KH
1400 – 1500 külsős, 600-an beadták
1900 dolgozói, 150-en végtörlesztettek (le lett zárva)
UniCredit
3 nap alatt 1000 → 2/3-a betét, családi segítségből
többsége: saját → betétből; hitelből ø
kevesebb az igény
hitelkiváltás: saját ügyfelek csak call centeren keresztül
Takarék
nincs szám, van érdeklődés; van, aki aktívan; érdeklődés nagy
dolgozói csomag, jelentkezők
Raiff.
~100-as nagyságrend, végtörlesztés – már be is fizette

Cetelem¹⁷

portfolió kevesebb, mint 1% - ~ százas nagyságrend;
csüt – péntek: nem volt nagyon

	saját	idegen/külső
MKB	ha könnyen ki tudja váltani késelem, LTV → ø ~10% fölötti	visszafogott proactive ø ha bejön, akkor standard folyamat
OTP	HUF kamatemelés	nincs étvágy az újra
CIB	pénteken lesz stratégia	nincs erre termék jöjjön vissza október közepén
Raiff	értékbecslés ø	van ajánlat, standard folyamattal árazás standard piackövető magatartás ø proactive megkeresés
K&H	saját ügyfélnek ø adnak! tudatos banki vezető nem okozhat kárt a bankjának veszteségnek nincs gátja	idegen hitelnél 90 napon belül válaszol a bank leállította a spotokat (TV-t) image reklám jó spec. eljárás a külsőkre, fiókban [...], ø központi tev.
Cetelem ¹⁸	május óta freeze van; nem fogadnak be (UCB portfolió) sok a bukó saját belső dolgozók igen; spec. feltételekkel	társasági adatra ø [...]
Unicredit	dolgozói folyamat külön lesz Belső (meglévő ügyfelek): jóknak hamar, rossznak ø	kockázatosabb ügyfél erősebb – szigorúbb szabályok központi egység fogja csinálni standard folyamat
Takbank		aktívak, de tőke oldalról korlátosak árazás → 10% fölötti [...]

162. Ezen irati bizonyíték egyéb részei alapján a reggelin a résztvevők a fentebb idézettekben túlmenően a végtörlesztésről szóló jogszabály egyes pontjainak értelmezésével, valamint a Központi Hitelinformációs Rendszerrel (KHR) is foglalkoztak.

163. Az októberi reggelin elhangzottokról F.L. (Budapest Bank) az alábbiak szerint tájékoztatta saját bankja egyes vezető beosztású személyeit 2011. október 3-án, az e-mail tárgya „végtörlesztéses információk – piaci körkép számokkal!!!! friss, mai”. F.L. a levelet magas prioritásúként jelölte meg (Vj/74-223/2011., Vj/74-355/2011.):

„Sziasztok,

¹⁷ Valójában az UCB.

¹⁸ valójában UCB

Ma volt egy soron kívüli lakossági kockázatkezelői fórum az MKB-ban. A fő téma a végtörlesztés volt.

A következő hasznos információkat gyűjtöttem össze:

1. MKB:
  - a. 1000 feletti érdeklődő, cash-back arány kb 70%, a maradék hitelből finanszírozná.
  - b. Kérelem befogadása után 5 napon belül kezelik le az ügyleteket. Jó saját ügyfeleket akarják elsősorban lekezelni és megtartani.
  - c. Saját ügyfelekre koncentrálnak, késedelmes és high LTV-t (100 felett) nem finanszíroznak a sajátán belül sem.
  - d. Hitelkiváltás esetén standard feltételekkel mennek, nem proactive módon. Ha az ügyfél bejön, adnak ajánlatot., LTV: 75%
  - e. Ügynökökkel nem dolgoznak
2. OTP:
  - a. 4000-5000 érdeklődő, 1600 rögzített kérelem, saját ügyfelek főleg, külsős érdeklődők száma elenyésző, jelentős hányada cash-back szintén
  - b. Kamatot emeltek,
  - c. Nincs kockázati étvágy az új ügyfelekre
3. CIB:
  - a. 600-700 érdeklődő, még nincs befogadott kérelem, októberre kérik az ügyfeleket visszajönni
  - b. pénteken lesz Igazgatóság, amikor a stratégiáról fognak dönteni
  - c. még nincs refi termékük (bár úgy tűnt, hogy valószínűleg ezt a tényt az BoD ülés meg fogja változtatni)
4. KH:
  - a. 1400-1500 külsős érdeklődő +1900 dolgozói + 150 már le is zárt cash back tranzakció
  - b. saját ügyfeleket nem refinanszíroznak a felelős banki vezető nem okozhat tudatosan a bankjának veszteséget
  - c. Igazolást 90 napos határidővel fognak kiadni (jogászok véleménye alapján ez megcsinálható!)
  - d. leállították a lakásfin reklámot, helyette image reklám fog menni
  - e. külsősökre speciális eljárást fognak bevezetni operációs szempontból: fiókokban akarják lekezelni az ügyleteket.
5. Raffi:
  - a. kb 200 ügyfél már végtörlesztette (érdeklődők számát nem tudta a képviselő megmondani)
  - b. belsős ügyfeleknél nem kérnek értébecslést, jó ügyfeleket akarják megtartani
  - c. Külsős ügyfelek: nem proaktív magatartás, ha jön, kap ajánlatot, standard feltételekkel.
6. Unicredit (ellentétes információkat mondott el a résztvevő szemben a rendelkezésre álló prezentációs anyaggal!):
  - a. 3 nap alatt 1000 érdeklődő, 2/3-a cash back lenne
  - b. hitelkiváltás: saját ügyfelek call centeren keresztül kell bejelentkezni
  - c. belső-külső ügyfél megkülönböztetése, külsős ügyfeleknél szigorúbb riskes szabályok és standard folyamat
7. Cetelem¹⁹:
  - a. kis számú érdeklődő
  - b. nem fogadnak be újakat, május óta freeze van

---

¹⁹ Valójában az UCB.

- c. csak a saját dolgozóikat és a cash bucket²⁰ kezelik le,
- d. saját dolgozóra speciális szabályokat fognak alkalmazni (pénteken lesz döntés szintén)
- e. részfolyósítási ügyletek esetében valamennyi részletet külön vizsgálják, hogy az 180 alatt volt-e vagy sem

8. Takarékbank:

- a. takszövek aktívak lennének, csak nincs meg hozzá a tőkéjük. Így egy-kettő takszövet leszámítva nem nagyon fognak refinanszírozni jelentős állományt.

Számviteli/értékvesztés szempontból fontos infó:

- szeptemberben nem könyvel le senki semmit, majd csak várhatóan október végével illetve évvégével. Valamennyi bank könyvvizsgálója az értékvesztés sorba teteti be a különbözetet.
- HUF nyilvántartás esetén hátralékos tartozást nem konvertálnak vissza, hanem megtartják az eredeti, már forintban lekönyvelt hátralékos tartozást (tehát a könyveléskor aktuális árfolyamon szerepel és kell az ügyfélnek rendezni)."

164.Z.Gy. (Budapest Bank vezérigazgatója) és F.L. az előző pontban ismertetett e-mailt követő levélváltásának tartalma (Vj/74-223/2011., Vj/74-355/2011.):

„Szia L., ez nagyon hasznos! Majd egy óra múlva próbállak felhívni. Brókerekről mondott valaki valami pozitívát? És reklámok mennek jelzálógról? Gy.”

Z.Gy. levelére F.L. az alábbiakat válaszolta:

„Szia Gy.!

A brókerekről csak negatív információ hangzott el. Nem nagyon vonnak be a bankok brókereket. Illetve azt tudom, hogy az [üzleti titok] (bár nem nyilatkozott a kolléga személyesen) alkalmaznak brókereket, befogadnak kérelmet tőlük és hivatalosan is fizetnek nekik jutalékot, mert a kiváltást úgy kezelik, mint egy új hitelt. Még annyit tudok, hogy az [üzleti titok] is fogad be kérelmeket és fizet is jutalékot a brókereknek.

Reklámok: mindenhol leállították, illetve ahol erre az időszakra volt befoglalva a kampány, ott átalakították image kampánnyá [üzleti titok].

Ha még lesz újabb információ, akkor jelentkezem. Talán estére vagy holnap reggelre kezembem lesz az [üzleti titok]-s anyag.”

165.A fenti e-mail szögletes zárójelben szereplő részei eljárás alá vont vállalkozásokat jelölnek, melyek a Vj/74-336/2011. sz. végzés alapján üzleti titok körét képezik.

166.Az OTP-nél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került belső levelezés tanúsága szerint K.B. (OTP) 2011. október 3-án, közvetlenül a reggelit követően az alábbiak szerint tájékoztatta a vezetést (Vj/74-359/2011.):

„Kedves Kollégák!

Mai FB döntés tartalmával egyetértek, de a hozzá fűzött magyarázattal, vagyis, [üzleti titok]

Ma reggel volt a nagyobb retail hitelezők kockázatkezelőivel egy rendszeres találkozó. **Első érdeklődés a miénkhez teljesen hasonló képet mutat, bankonként néhány száz váltani szándékozó, döntő többségében készpénzes ügyfél, akik között nagyon magas a pénzügyi szektorban dolgozók aránya. Legtöbben úgy nyilatkoztak, hogy a saját ügyfelek jobb szegmenseinek védelmére akarnak hitelkínálattal berendezkedni, aktív támadó stratégiát nem fognak folytatni. Az Unicreditnél ez nem tűnt őszintének, a CIB pedig azt mondta, hogy**

²⁰ A cash back lényegében a készpénzből (saját forrásból) történő végtörlesztést jelenti.

náluk pénteken lesz döntés, de szerintem ők kifelé tartanak az egész piacról, nem fordulnak emiatt vissza. **MKB passzív lesz. BB úgy nyilatkozott, hogy a róla szóló hírek nem igazak a GE visszafogottságot kér tőlük. K&H nem hitelez meg a saját kiváltó ügyfeleket egyáltalán, mert fél attól, hogy diszkriminációval vádolják, ha egy résznek ezt megcsinálja másoknak pedig nem, idegeneket reaktívan hajlandó finanszírozni. Raiffeisen reaktív. Cetelem²¹ nem száll be. CITI korábban azt mondta, hogy nem száll be, most nem volt ott, és az a pletyka róla, hogy mégis beszáll. Takarékbank szerint a szövetkezetek egy érdemi része aktív szeretne lenni, de ők ernyőbankként nem támogatják ezt, mert szerintük csak a rosszabb szegmensek lesznek számukra elérhetőek. A szövetkezeteknek ezt az iránymutatást nem kötelező figyelembe venniük, de kapacitáskorlátjuk alacsonyan van. [üzleti titok]**

167.A CIB-nél tartott helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került CIB belső levelezés szerint a 2011. november 24-ére tervezett, ám végül meg nem tartott következő reggelin való részvétel kapcsán a mindkét reggelin résztvevő N.Z.Zs. az alábbi tartalmú e-mailt küldte N.Zs.-nak, a CIB kockázatkezelési ügyvezető igazgatójának (Vj/74-5/2011.):

„pedig bizton jó lesz! A múltkori sem volt rossz, kíváncsi vagyok egy-két számra (végtörlesztés, új hitelek) és látszik rajtuk, hogy ki nem mond igazat.”

168.A 2011. november 24-ére tervezett, de végül meg nem tartott retail risk reggeliről szóló meghívó (Vj/74-27/2011.) szerint a reggelin

„Tervezett témák:

1. Végtörlesztés tapasztalatai, hatása a hitelezésre, portfólió minőségi trendekre
2. Pozitív Buro: szabályozás, végrehajtás, problémák, megoldások
3. Hitelezés/növekedés vs recesszió
4. Work-out kérdések: végrehajtások, magáncsőd intézménye.”

169.Az FHB részéről benyújtott, Dr.O.Á. által tett teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozat alapján is megállapítható, hogy a 2011. október 3-ai reggeli a 2011. szeptember 15-ei reggeli folytatásának tekinthető. (Vj/74-639/2011.)

170.A védett tanú arra a kérdésre, hogy „az október 3-ai reggeli az ön véleménye szerint vagy az ön tudomása szerint pontosabban, tekinthető-e a szeptember 15-i reggeli folytatásának? Tehát, hogy kifejezetten azzal a céllal szervezték-e meg, hogy az Ön tudomása szerint természetesen, hogy a szeptember 15-ei reggelin megkezdett diskurzust ott folytassák a képviselők”, a következő választ adta, amelyet az eljáró versenytanács részéről kérdező ellentmondásban állónak érzett a védett tanú korábbi nyilatkozatával, ezért az ellentmondás kapcsán visszakérdezett, melyre a védett tanú pontosította nyilatkozatát (Vj/74-611/2011.):

„V: Az én tudomásom szerint nem. Tehát én azt gondolom, hogy a retail risk reggelinek volt egy folyamánya ott, 2011. vége egy kicsit intenzívebb időszak volt, most hogyha csak a lakossági kockázatkezelést nézzük, tehát így én az október 3-ait nem a szeptember 15-i folyamányának, hanem inkább egy olyan dolognak, hogy van egy, hogy lehet ezt szépen fogalmazni, egy szakmai kör, aki a lakossági kockázatkezelés kapcsán felmerült problémát beszél meg, tehát nem kifejezetten egyik megbeszélésnek a folytatása lett volna ez.

K: Akkor ebben az esetben már most ez a nyilatkozata ellentétben áll egy korábbival, mert hogy kifejezetten ugye ön elé tártuk azt a szeptember 15-ei reggeli kapcsán küldött T.T. e-mailt, hogy az abban foglaltak azok hüen tükrözik-e az ott elhangzottakat, és akkor ott kifejezetten szerepel, hogy „úgy döntöttünk, hogy a normaszöveg megjelenése után rendkívüli találkozót tartunk az MKB székházában október 3-án hétfőn”. Tehát akkor most, fönntartja azt az álláspontját, hogy ez az e-mail ez hüen tükrözi az ott elhangzottakat, vagy ezt az álláspontját tartja fenn, hogy nem folytatása az október 3-i reggeli?

---

²¹ valójában UCB

V: Tehát tényleg nem, szerintem ami fontosabb volt ebben az aktusban, a normaszöveg megjelenése. Tehát nem azt mondanám, hogy a szeptember 15 miatt lett, szeptember 15-én megbeszéltük, hogy október 3-án találkozunk, hanem ott volt egy olyan állapot, amikor nem nagyon lehetett tudni, hogy miként fog, hogy fog történni a végtörlesztés, egyáltalán milyen körre, hogy fog ez megszületni, és amikor megszületett ez a törvénytervezet, normaszöveg, akkor már törvény is, annak kapcsán született meg ez az október 3-ai, tehát így szedném én szét.”

171. A védett tanú vallomása szerint az elétárt, F.L.-nak az október 3-ai találkozóáról készített jegyzete szerint arra a kérdésre, hogy az abban szereplő tartalom elhangzott-e, a következő választ adta (Vj/74-611/2011):

„V: Tehát, igen, ez a lehetséges, hogy elhangzott, tehát nem emlékszem pontosan.

K: És ezek a számok, ez reális?

V: Ez reális olyan szempontból, ugye, mondjuk azért az egy nagyon nagy kérdés, hogy ez milyen időtávra vonatkozik. Napinak mindenképp soknak találom, ez azt mondom, hogy a lakossági mérések alapján, ez igaz lehet.

K: Értem, és akkor a következő kérdésem az az lenne, hogy amit a többi banknál szerepel bejegyzés, emlékszik arra, hogy a reggelin ezek elhangzottak?

V: Nem.”

172. Dr. K. T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozatában arra a kérdésre, hogy reális számok szerepelnek-e F.L. (Budapest Bank) jegyzetében azt a választ adta, hogy „Nagyjából igen.” Ezen túlmenően e reggelin elhangzottak kapcsán megerősítette, hogy a reggelin beszéltek az érdeklődők intenzitásáról, azonban álláspontja szerint ezen információk a sajtóban is megjelentek. (Vj/74-620/2011.)

IV. 4. 2. Ügyfélnyilatkozatok

173. Az eljárás alá vont vállalkozások ügyfélnyilatkozataikban az alábbiak szerint nyilatkoztak a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli témájáról, az ott elhangzottakról:

- a) Az OTP részéről K.B. és T.T. a reggelin elhangzottakkal kapcsolatban az alábbi előadást tették: „Akkor már volt ilyen végleges törvényszöveg, illetve első tapasztalatok is voltak arról, hogy milyen érdeklődés van és főként erről beszélgettünk, hogy milyen ügyfelek jelentkeznek, illetve mennyire tömeges az igény az ügyfelek részéről ezek iránt a konstrukciók iránt. [...] Azért ezt egy rendkívüli helyzetnek tekintettük mindannyian, mert jelentősebb veszélye volt ennek az egész helyzetnek. Adatokat jellemzően nem osztunk meg, tényszerű adatokat, számokat. [...] Tehát az egésznek a kontextusa az az volt, hogy a devizapozíciója a banknak az arra van beállítva, hogy folyamatosan törlesztenek ezek a hitelek az eredeti szerződések szerint. Azzal, hogy ebbe beavatkozik a szabályozó és hamarabb előtörlesztenek nagyon sokan, azok a devizapozíciók nyitottá válnak, amik egyébként fedezeti célúak voltak. Tehát arról folyt egy vita, hogy körülbelül milyen a bankban, tehát, hogy körülbelül milyen váltási arányra kell számolni, mert akkor már most igazítani kell hozzá a devizapozíciót, hogy ne legyen ezen még plusz vesztesége a banknak. Tehát alapvetően ez volt a kontextusa a dolognak, hogy erről zajlott egy vita és ehhez szóltam én hozzá részben olyan információk alapján, amik egyébként publikusan a sajtóban is benne voltak.” (Vj/74-130/2011.)
- b) A Raiffeisen nyilatkozata szerint a „2011. október 3-án a végtörlesztésnek az egész bankszektort érintő hatásait beszélték át a résztvevők. Ennek során a jelenlévők arra jutottak, hogy ugyan a bankszektor egésze tekintetében jelentős veszteséggel kell számolni, azonban a kockázatkezelési oldalról pozitív hatások is várhatóak a portfóliók minőségében a devizakitettség mérséklődése miatt. Emellett a résztvevők

megtárgyalták a végtörlesztéssel kapcsolatos kormányzati intézkedésekkel szembeni jogorvoslat lehetőségeit. A résztvevők azt is vizsgálták, hogyan lehetne olyan szabályozást kialakítani, amely a végtörlesztési időszak lezárulását követően is olyan lehetőséget ad a devizakockázatok hosszú távú mérséklésére.” (Vj/74-348/2011.) A Raiffeisen részéről nyilatkozó Cs.Cs. a következők szerint emlékszik a reggelire: „volt egy ilyen meghatározás, hogy 90 napon, 90 napos késedelmen belüli ügyfelekről van szó, de mi van akkor ha ezt az ügyletet már korábban felmondták, de ami végül is 90 napon belüli akkor voltak ilyen értelmezések, hogy voltak olyan hitelfajták, ami úgy mond, ezt úgy nevezik, hogy kombinált hitel biztosítás, életbiztosítással kombinált hitel, arra ez hogy vonatkozik, meg számos apróbb, hogy mondjam elég fontos, de eléggé unalmas téma, hogy bizonyos részletkérdések nem voltak körülírva a jogszabályban, és hogy ezeknek az értelmezését megpróbáljuk megfejteni. Az egészre azért nem emlékszem, mert nem voltam ott a teljes találkozón, tehát késve érkeztem, a második felében voltam ott, tehát az első részében, hogy mi hangzott el, azt nem tudom. [...] Addigra az, hogy ki, hogy kezeli az ügyfeleket az tudott volt, mert a honlapokon, meg a sajtóban ez bőven megjelent. Tehát azt, hogy mit tudom én most ki milyen feltétellel ad hitelt, az már nem volt témája ennek a megbeszélésnek, mert ez már egy köztudott dolog volt. Tudom, hogy volt olyan bank, aki nem nyújtott mit tudom én saját ügyfeleinek végtörlesztésre hitelt, de ezeket ott már nem tárgyaltuk, mert ezeket a sajtóhírekből, meg ilyen sajtó-összefoglalók, a PORTFÓLIÓ.hu, akkor az Index-en, meg hát az összes portálon ezek kinn voltak, tehát ez egy tudott dolog volt.” (Vj/74-129/2011.)

- c) Az Unicredit akként nyilatkozott, hogy a 2011. október 3-i „retail risk” reggeli rendezvényhez kapcsolódó írásos anyag nem áll rendelkezésére. Megerősítette, hogy „a rendezvényen részt vevő munkavállaló visszaemlékezése szerint a fix árfolyamon való devizahitel végtörlesztés tárgyában személyes vélemények, kezdeti tapasztalatok és szubjektív vélekedések hangzottak el, valamint felmerültek a szeptember 29. napján közzétett törvényszöveghez kapcsolódó jogszabály-értelmezési kérdések, így például a végtörlesztési nyilatkozat beadásához, valamint ahhoz kapcsolódó kérdés, hogy a törvény szerint milyen árfolyamot kell használni, illetve felmerült, hogy a veszteségek miként kerülhetnek könyvelésre.” (Vj/74-360/2011.)
- d) A Budapest Bank, arra a kérdésre, hogy ismertette-e valamely bank stratégiáját a reggeliken, úgy nyilatkozott, hogy igen, és a vonatkozó dokumentum a rajtaütés nyomán a GVH rendelkezésére áll. (Vj/74-87/2011.)
- e) A K&H részéről dr.M.A. és Sz.J. a reggeli kapcsán a következő nyilatkozatot tette: „Szerintem 3-án a legtöbb banknak nem volt stratégiája. Ami világos volt az az, hogy K.T. úgy kezdte a meeting-et, hogy kifejezetten hangsúlyozta, hogy árazásról ne essen szó, tehát hogy arról nem fogunk beszélni. Utána szerintem az összes bank sodródott. Én a K&H részéről elmondtam, ami akkor már tudott volt, hogy mi saját ügyfelet nem fogunk finanszírozni, ugye ez valamikor szeptember végén már nyilvános információ volt. A többiek nem tudtak ilyet mondani. De mondom, ez inkább operatív meeting volt, tehát „jajj Istenem, hogy fogom megcsinálni” típusú meeting volt. Ott nem stratégiaalkotó emberek ülnek, hanem olyanok, akik a back-office-t irányítják, vagy a hitelkezelést irányítják. [...] Én magam is azért mentem oda, hogy operatív kérdésekben tájékozódjak és nem azért, hogy most megtudjam, hogy a Raiffeisen mit fog csinálni. Honnan tudná Cs.Cs., hogy mit csinál majd a Raiffeisen. Neki az a dolga, hogy amit eldöntött az MC, azt lebonyolítsa. Hogy konkrétan válaszoljak a kérdéssedre, voltak ilyen nagy mondások, hogy hát, majd valami biztos lesz, meg ilyenek, de hát

szerintem az egyetlen, ami ilyen stratégiai bejelentés volt, azt én magam tettem a K&H-ról, ami meg mondjuk senkinek nem volt meglepetés, mert kb. 1 héttel előtte ezt már valamilyen módon be is jelentette a bank. [...] Én nem emlékszem arra, hogy kamatemelésről bárki mondott volna bármit. De amit szeretnék hangsúlyozni, tehát az, amit a K.T. mond arról, hogy az MKB mit szeretne csinálni, az nem hiteles. Mert a K.T. nem dönti el az MKB stratégiáját. [...] Aki szerintem ott hitelesen tudott volna nyilatkozni arról, hogy egy adott bank mit fog csinálni, az a B. lett volna az OTP részéről, de ő meg nem mondott semmit. [...] speciel engem retrospektíve nagyon érdekelt volna, hogy ugye aki még viszonylag jól jött ki, a BB meg az Unicredit, mit fog csinálni. [...] Nekik viszonylag kicsi volt a devizaállományuk relatíve a piac többi szereplőjéhez képest, aktívabbak voltak a végtörlesztéshez kapcsolódó finanszírozáshoz, kevesebbet buktak a végtörlesztésen és tudtak piacot szerezni, mert az operációjuk nem volt annyira megfeszítve. És persze, ezt jó lett volna tudni. De hogy ezen a meeting-en ezt nem tudtam meg, az biztos, meg hogy nem a L.-tól fogom ezt megtudni, az is biztos.” (Vj/74-128/2011.)

- f) Az UCB nyilatkozata szerint „vizsgálta annak lehetőségét, miképp tudja saját munkavállalóit a végtörlesztésben segíteni; említésre került, hogy az UCB akkori jogszabályértelmezése szerint az azonos szerződéshez tartozó eltérő időpontban (azaz eltérő árfolyamon) folyósított alszámlák végtörlesztési jogosultságát a folyósításkori árfolyam alapján fogja vizsgálni és külön alszámlánként. A találkozón elhangzott az is, hogy az UCB hitelezési tevékenységet nem folytat, mivel azt korábban határozatlan időre felfüggesztette. [...] Megállapításra került, hogy a megszavazott jogszabály a teljes szektorban jelentős veszteséget fog okozni. Az érintett résztvevők a jogszabály hatálybalépése óta eltelt idő rövidege okán nem tudták megbecsülni sem ezt, sem pedig a várható ügyfélszámot. Az adott dátumig történt ügyfélmegkeresések nagyságrendjére vonatkozóan elhangzott egy-két szám.” (Vj/74-198/2011.)

IV. 5. A bankok közötti kétoldalú egyeztetések

174.A CIB-nél végzett helyszíni vizsgálati cselekmény során a GVH birtokába került belső, 2011. szeptember 29-ei banki előterjesztés a CIB vezérigazgatója és az Erste, a Budapest Bank, a K&H és az OTP vezetőivel folytatott kétoldalú egyeztetésekről számol be a versenytársi elemzés című részben angol nyelven az alábbiak szerint:

„Based on CEO discussion with leaders of Erste, BB and K&H, these institutions are considering limited refinancing approach. OTP has in such conversation refused rumors of its intent to gain market share, however it is well positioned to obtain significant benefit from the situation. Some small fringe cooperative banks have started to advertise aggressive pricing offers in local currency {try to add what we know}”

175.Az előterjesztés szövege szerint a CIB vezérigazgatója egyeztetést folytatott az Erste Bank, a Budapest Bank, a K&H, valamint az OTP vezetőivel is, amely egyeztetések során a megnevezett bankok vezetői arról adtak tájékoztatást, hogy fontolóra veszik a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozás terén a korlátozott hozzáállást. Az OTP ezen kívül azt is elmondta, hogy nem várható tőle aktív piacszerzés, habár a bank jól pozícionált ahhoz, hogy profitáljon a helyzetből.

176.Ezen túlmenően a CIB akkori vezérigazgatója, T.S., az OTP vezérigazgatójával, Cs.S.ral folytatott egyeztetéséről e-mailben számolt be 2011. szeptember 19-én F.C.-nak, az Intesa Sanpaolo Nemzetközi Leánybankok Divíziója közép-kelet-európai régiójáért felelős vezetőjének. Az e-mail tárgyának megjelölése a következő volt „Subject: Meeting with S. Cs./OTP”, azaz „találkozó Cs. S.-ral/OTP”:

„F.,

As previously agreed, I had met with S.C. and discussed the current situation surrounding the mortgage measures and idea we had discussed last week. In summary he said the following

1. Mortgages

- OTP is undecided whether to finance existing clients in HUF, decision to be made this week
- Concerning refinancing of other bank's clients he said that ideally they would not do that, however if there is competitor whom will start fight, OTP will go aggressively into the market [...]"

177.A fenti idézet szerint az OTP vezérigazgatója elmondta a CIB vezérigazgatójának, hogy az OTP egyelőre nem döntötte el azt, hogy fogja-e finanszírozni saját ügyfelei végtörlesztését, a döntés azon a héten várható. Az OTP vezérigazgatója azt is közölte, hogy ideális esetben az OTP nem fogja finanszírozni más bankok ügyfeleinek végtörlesztését, ám ha egy versenytárs elindítja a harcot az ügyfelekért, az OTP agresszívan fog a piacra lépni.

178.A Budapest Bank ügyfélnyilatkozatának részeként csatolta Z.Gy. teljes bizonyító erejű magánokiratban megfogalmazott nyilatkozatát, amelyben tagadta, hogy T.S.-val a bankjuk stratégiájára vonatkozóan egyeztetett volna. A nyilatkozat azonban nem tagadja, hogy ezen időszakban Z.Gy. találkozott T. S.-val. A nyilatkozat szó szerinti szövege a következő (Vj/74-584/2011.):

„Alulírott Z.Gy. [...], mint a Vj/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárásban a [...] Budapest Bank Zrt. [...] vezérigazgatója, ezúton a következő

nyilatkozatot

teszem a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa Vj/74-417/2011. sz. előzetes álláspontjának („Előzetes Álláspont”) 149-150. pontjaiban foglaltakkal kapcsolatban. [...]

1. Előrebocsátom, hogy az üzleti szféra más ágazataihoz hasonlóan a bankszektorban is természetes és racionális igénye és érdeke, hogy az ágazatot érintő általános kérdésekben, jogszabály-előkészítés során, különböző szinteken és fórumokon egyeztetéseket folytasson. A banki vezérigazgatók közötti szakmai egyeztetések ennek az általános szintű együttműködésnek képezik részét. Az elvi kérdések, értelmezési problémák megvitatása különösen indokolt volt egy olyan szituációban, mint amelyet a fix árfolyamon történő végtörlesztést lehetővé tévő jogszabály megalkotása előidézett, tekintettel arra, hogy az példa nélküli, és a teljes szektort, sőt a teljes nemzetgazdaságot érinti. Ennek tükrében a végtörlesztésről és ahhoz kapcsolódó kérdésekről hivatalos, szektorszerű egyeztetés folyt a Bankszövetség keretein belül, ahol a tagbankok – köztük a Budapest Bank – vezetői hozzávetőleg kétheti rendszerességgel tartottak egyeztető üléseket.
2. Hangsúlyozom, hogy sem a jelen eljárás szempontjából releváns időszakban, sem azon kívül nincs tudomásom olyan, kétoldalú, vezérigazgatói szintű egyeztetésről, amely a fentiek szerinti általánosságoknál konkrétabb, illetve az aktuális piaci trendek és a piaci környezet nagyvonalú, felszínes értékelésénél mélyebb információk megosztására irányult, illetve amelynek során ilyen információk átadására sor került. Ennek megfelelően nem tartom helytállóknak azokat a megállapításokat, amelyek arra utalnak, hogy a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozás terén várható piaci magatartásokkal kapcsolatos üzleti információk a CIB és a Budapest Bank közötti vezérigazgatói szintű egyeztetésen vagy egyeztetéseken elhangzottak. A CIB – általam egyébként az Előzetes Álláspontban idézett részen túl nem ismert – belső előterjesztése a Budapest Bank vonatkozásában ennek megfelelően legfeljebb feltételezésekre, a sajtóból már korábban megismerhető felszínes információkra és valószínűsítésekre építhetett, a Budapest Bank tervezett piaci magatartására vonatkozó, az Előzetes Álláspont 149-150. pontjai szerinti bizonyosságú információhoz a CIB kétoldalú vezérigazgatói egyeztetések során nem juthatott hozzá.

3. Indokoltnak tartom és kérem, hogy a Tisztelt Versenytanács a CIB egyoldalú, a Budapest Bank ellenőrzési körén kívül eső előterjesztése alapján ne fogadja el tényként, hogy a CIB és a Budapest Bank vezérigazgatói szinten bármely olyan egyeztetést folytatott, amelynek során a résztvevők egymás üzleti titkait megosztották volna egymással.
4. Megerősítem és szeretném hangsúlyozni, hogy a fix árfolyamon történő végtörlesztéshez kapcsolódó döntéseket a Budapest Bank önállóan, saját elemzései és kalkulációi, valamint az anyavállalat, a GE Capital elvárásai és iránymutatása alapján hozta meg. Ezt a Budapest Bank belső dokumentumai is megfelelően alátámasztják; egyben igazolják azt is, hogy a Budapest Bankon belüli üzleti (elsősorban árazási döntések) milyen szempontok figyelembevételével és a Tisztelt Versenyhivatal által jogsértőnek feltételezett eseményeket és találkozókát megelőzően, az ott elhangzott (egyébként publikus forrásból elérhető, nem stratégiai jellegű) információktól függetlenül kerültek elfogadásra.”

179. Az OTP ügyfélnyilatkozatában arról számolt be, hogy Cs.S. és T.S. ugyan találkoztak az érintett időszakban, azonban stratégiai egyeztetés nem történt. (Vj/74-619/2011.)

IV. 6. Az egymással megosztott információk

180. Több eljárás alá vont vállalkozás álláspontja szerint az egymással közölt információk a médiában megjelent híreken (UCB – Vj/74-198/2011., FHB – Vj/74-75/2011.) alapultak.

181. A Raiffeisen részéről nyilatkozó Cs.Cs. ügyfélmeghallgatásán arra a kérdésre, hogy az egyes bankok kockázatkezelési területei közötti kapcsolattartást hogyan kell elképzelni, az alábbiakat nyilatkozta: „Hát ismerjük egymást, de azért ez egy kényes téma, tehát nem egyértelmű az, hogy az információ megosztás, mert ez gyakorlatilag olyan tudásnak a birtokában vagyunk, ami esetleg hátrányt okoz, és hogyha azt elmondjuk egymásnak, akkor azzal eléggé hátrányba lehet hozni a saját munkáltatónkat. Tehát ez olyan, hogy titok, ezt azért nem lehet kibeszélni, vagy megbeszélni. Másik dolog meg teljesen fölösleges is, mert úgy is kiderül és ráadásul hivatalos formában. Tehát vagy az újságcikkeken keresztül, vagy valamilyen hatósági határozatban, meg le lehet vonni indirekt módon tapasztalatokat, tehát közzéteszik a bankok ugye az éves jelentésüket, azok, akik az úgynevezett IRB, Bazel2, hogy is mondják ezt fejlett módszertanát alkalmazzák, ott gyakorlatilag még további információkat is közzé kell tenni a jogszabály által. És meglehetősen sok információt az anyavállalatoknak a honlapjáról is igazából le lehet szedni. Tehát az ismeretség az kétségtelenül megvan, de azért az, hogy most hogy néz ki a banknak a hitelállománya, meg hogy mekkora, meg hogy mit szándékozik tenni, hát azért ezeket nem mondják el egymásnak, sem a kockázatkezelők, és általában senki. Illetve hát van a Bankszövetségi kereteken belül, ott valamennyire. Tehát amikor egy jogszabályt kell véleményezni, hát akkor abból ott kiolvasható, hogy ki mi után érdeklődik.” Arra a kérdésre, hogy az egyes kockázatkezelők között olyan típusú információcsere, ami kárt okozna a saját hitelintézetnek, az elképzelhetetlen ezek szerint. Ide tartozhat mondjuk az, hogy valakinek mekkora az átlagos állománya, mekkora annak a heti változása, az alábbi választ adta: „Ezek stratégiai jellegű információk. Kivéve akkor, ha van olyan bank, aki az éves jelentésében ezeket közzéteszi. Most éppen az ügyfélszám az mennyivel növekedett, büszkélkedni akar, hogy ennyivel, meg annyival növekedett, és akkor ott le is írják, hogy mit tudom én 610 ezerrel növekedett az ügyfélszám, meg ilyesmi. Tehát vannak, hogy mondjam, egy vezérigazgató az adhat ilyen információt, tehát ő elmondhat, vagy a pénzügyi vezetője a banknak, sokszor van, amikor negyedévente, amikor megszületnek a negyedéves eredmények, akkor tartanak sajtótájékoztatót és akkor bizonyos információt megadnak. Tehát ezek és akkor föl is szokták tenni a kérdést, hogy a nem teljesítő állomány az mit tudom én hány százalék egy adott bankba, akkor ezt vagy elmondják és akkor ez által hivatalossá válik, köztudottá válik, vagy hogyha nem mondják el, mert adott esetben éppen valaki szégyenkezik miatta, vagy nem akarja, vagy bármilyen egyéb érdekből akkor nem, tehát ez

etikátlan. Cs.Cs. a versenytárs-elemzéssel kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott: Természetesen azt csinálunk. Az egy folyamatos tevékenység. Tehát az, hogy illik is nagyjából tudni, aki hitelezéssel foglalkozik, hogy úgy nagyjából mik a vetélytársaknak a feltételei, anélkül nem is nagyon lehet létezni, de az egy folyamatos tevékenység. [...] Fogja magát bárki, akár azt is meg lehet csinálni, hogy bemegy és érdeklődik, mintha egy ügyfél lenne, tehát próbavásárlásokkal felhívni az ügyfélszolgálatot, vagy pedig egyszerűen csak a honlapról. A honlapon általában általánosabb információk vannak, ha valaki ennél egyszerűbben szeretné megtudni, akkor elmegy, csinál egy próbavásárlást. És akkor gyakorlatilag az kiderül.” (Vj/74-129/2011.)

182. A K&H részéről nyilatkozó dr.M.A. és Sz.J. a megosztott információk jellege kapcsán az alábbi nyilatkozatot tette: „Tehát a végtörlesztés eredménye hogyan lett, mennyiben érintette a bankot, hogyan változott a hitelállomány, tehát ezt minden bank ilyen mindenféle sajtótájékoztatón megtette, az OTP-től a K&H-ig bezárólag mindenki. [...] Tehát az világos volt, hogy mindenkinek vannak kapacitáskorlátai. Ezt a döntést egyedül a K&H merete bevállalni, hogy a kapacitáskorlátai miatt ő mégis inkább a hitelezésre szeretne koncentrálni, nem a saját ügyfelek kiszolgálására. Tehát ilyen értelemben nem kiváltás, hanem új ügyfeleket szeretne. Ezt egyedül a K&H merete meglépni, az összes többi bank nem. De abban értett mindenki egyet, hogy igen, vannak kapacitáskorlátok. [...] Ezt mindenki elmondta, igen, hogy idáig mennyi [az eljáró versenytanács megjegyzése ti. ügyféligény]. Szerintem az a beszélgetésnek az elején kezdődött el, amikor valahogy a T. felvezette ezt az egészet, hogy mindenki nagyjából tisztában legyen azzal, hogy ki mennyi igényt lát. [...] Tehát önmagában az, hogy mennyi végtörlesztett ügyfél volt az elején, az nem volt értékelhető, mert mindenki más napra dolgozott. [...] Arról szerintem nem beszéltünk, hogy a fiókban mennyi jelentkezőt látunk, csak arról, hogy mennyi végtörlesztési igazolás került kiadásra.” (Vj/74-128/2011.)
183. Az OTP részéről nyilatkozó K.B. és T.T. az október 3-ai reggelin megosztott információkkal kapcsolatban a következőket adták elő: „Hát voltak olyan – nem azt állítom, hogy minden ebből publikus volt, csak hogy az ember próbálta összerakni a képet, a várható reakciókat, illetve jelen esetben több mindent, információt, többek között a publikusokat is belevette.” (Vj/74-130/2011.)
184. A sajtóhírek közül a 2011. szeptember 13-án a portfolio.hu-n megjelent „Fogolydilemmában a magyar bankok” c. írás általános játékelméleti fejtegetést tartalmaz, azonban az eljárás alá vont bankok közül egyedül az OTP-t említi, mint a legtöbb forrással rendelkező bankot. Ezen túlmenően a 2011. szeptemberi-októberi sajtóhírek alapján azonban nem volt olyan hír vagy tudósítás, amely a „retail risk” reggelikhez köthetően a bankok egymással megosztott információit teljes körűen tartalmazta volna. (Vj/74-152/2011.)
185. A jegybanki információs rendszerhez a deviza alapú jelzálogkölcsonök rögzített árfolyamon történő végtörlesztéséhez kapcsolódóan szolgáltatandó információk és az információt szolgáltatók köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 13/2011. (X. 3) MNB rendelet 2011. október 4. és 2012. május 30. között volt hatályban. Ezen MNB rendelet 5. §-a értelmében a bankoknak első alkalommal 2011. október 11-én a 2011. október 7-ig terjedő időszakra vonatkozó adatokat kellett az MNB-nek szolgáltatniuk.
186. Az MNB Szemlében 2012 júniusában közzétett tanulmány²² szerint „a végtörlesztések nyomán követéséhez a hitelintézeteknek adatszolgáltatást kellett teljesíteniük a hozzájuk benyújtott végtörlesztési igények és végrehajtott végtörlesztések összegéről, ami a programban való részvétel feltétele volt. Emellett a hitelintézeteknek adatot kellett szolgáltatniuk a devizahitelek kiváltására nyújtott forinthelekről, valamint a végtörlesztések megvalósulása miatt visszafizetett külföldi forrásokról is. Az allokált és a ténylegesen kifizetett mennyiségeket a tárgyhót követő hónap közepén publikálta a jegybank (a statisztikai mérleggel együtt).”

²² Pulai György-Reppa Zoltán: A végtörlesztésekhez kapcsolódóan bevezetett jegybanki euroeladási program kialakítása és megvalósítása In MNB Szemle 2012. június, 33. oldal

187. Az MNB rendelet értelmében az eljárás alá vontaknak a végtörlesztéssel kapcsolatos adataikat tehát 2011. október 11-étől kellett az MNB-nek, azaz nem egymásnak szolgáltatniuk.
188. A PSZÁF illetve az MNB sem tett közzé olyan jelentéseket a vizsgált időszakban valamint azt követően sem, amely a bankok egymással megosztott információit tartalmazta volna bankonkénti bontásban.
189. A GVH a Tptv. 65/A. §-a alapján a CIB, az Erste, az MKB, az OTP, a Budapest Bank, a Raiffeisen és a Takarékbank eljárás alá vontaknál helyszíni vizsgálati cselekményt végzett. A helyszíni vizsgálat alkalmával az eljárás alá vontak részéről a végtörlesztéshez köthető belső banki előterjesztések is a GVH birtokába kerültek, amelyek az adott bank versenytársi elemzését tartalmazzák. E versenytársi elemzések forrását sajtóhírek, a versenytárs bank honlapján, fiókjában illetve call-centerén közzétett információk képezték.
190. Az eljárás alá vont bankok a GVH felhívására benyújtották azon belső szabályzatukat, amely az üzleti titok kezelésére vonatkozó belső banki szabályozást tartalmazzák. Az Erste és az MKB belső szabályzatának vonatkozó részét a Vj/74-82/2011. és a Vj/74-169/2011. valamint a Vj/74-287/2011. sz. iratok tartalmazzák. E belső szabályzatok üzleti titkot képeznek.
191. A GVH birtokába került belső banki szabályzatok alapján megállapítható, hogy az eljárás alá vontak belső szabályzatai kifejezetten üzleti titoknak minősítették az ügyfélkörre és a stratégiára vonatkozó banki adatokat, információkat, valamint közzétételükig a banki termékekre vonatkozó információkat is. (Vj/74-82/2011., Vj/74-169/2011., Vj/74-287/2011., Vj/74-380/2011., Vj/74-383/2011., Vj/74-385/2011., Vj/74-387/2011. Vj/74-388/2011., Vj/74-393/2011., Vi/74-394/2011., Vj/74-395/2011., Vj/74-396/2011.)

IV. 7. Az eljárás alá vontak által követett stratégia

192. A jelen fejezetben sorra vesszük az eljárás alá vontak 2012. január 30-ig ténylegesen követett stratégiáját, amelyre vonatkozó következtetését az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak által becsatolt hirdetésmegjelenésekre valamint az eljárás alá vontak adatszolgáltatásaira, mint irati bizonyítékokra valamint a reklámozásra vonatkozó következtetések tekintetében az MTM-SBS Televízió Zrt. (Vj/74-402/2011.) és a Magyar RTL Televízió Zrt. (Vj/74-414/2011.) adatszolgáltatására, valamint F.L. és Z.Gy. belső levelezésére (Vj/74-28/2011.) alapoz.

Budapest Bank

193. A Budapest Bank 2011. október 3-ától kamatot emelt, 2011. október 7-től eltérő termékek voltak elérhetők a régi és az új ügyfelek számára. A saját ügyfelek megtartásán túl a meghatározott paramétereknek megfelelő (affluens) új ügyfelek számára optimalizált akvizíciós stratégiát jelentett. (Vj/74-87/2011.)
194. Az októberi „retail risk” reggelin arról tájékoztatta a többi résztvevőt, hogy az anyabankja visszafogottságot kér tőlük a végtörlesztés kapcsán. A Budapest Bank visszafogott stratégiája összhangban van ezzel, vagyis a bank valóban olyan stratégiát követett, amelyet a reggelin is említett.

CIB

195. A CIB 2011. november 7-től kamatot emelt, és ugyanezen naptól alkalmazta a kibővített hitelcélú, devizahitel végtörlesztésére is alkalmas CIB FIX1, CIB FIX3 és CIB FIX5 lakáshiteleket, amelyeket mind a saját, mind az idegen banki ügyfelek igénybe vehették devizahitel kiváltására. A korábbi Szabadfelhasználású Ingatlanfedezetes hitel helyett továbbá bevezetésre került a CIB FIX3 Szabadfelhasználású Ingatlanfedezetes hitel. (Vj/74-90/2011.)

196. A CIB hirdetésményei és kondíciós listái alapján megállapítható, hogy a november 7-étől igényelhető 10,55% kamatú CIB FIX1 lakáshitel vonatkozásában, amelynek a legkedvezőbb volt a kamatozása a CIB elérhető termékei közül csak 2011. november 30-ig fogadott be igénylést. Ezen túlmenően a CIB FIX lakáshitelek esetében 2011. február 14-étől befogadott igénylések esetén 8,89%, 9,49%, 9,79% kamatozást alkalmazott. Ezen termékek 2011. február 14-től igénybe vehetők voltak lakáscélú, kizárólag forint alapú, magánszemély által pénzügyintézetől felvett hitel kiváltására, azonban 2011. november 7-től nem voltak igényelhetők. A CIB FIX3 Szabadfelhasználású ingatlanfedezetes hitel magánszemély által pénzügyintézetől felvett nem lakáscélú hitel kiváltására volt igénybe vehető. Ezen nem lakáscélú hitel kiváltására alkalmas szabadfelhasználású ingatlanfedezetes hitel kamatát a CIB 2011. november 7-én csökkentette, 13,49%-ról 12,35%-ra.
197. A CIB-nél tartott helyszíni vizsgálat során a GVH birtokába került F.P. belső levelezése szerint – mely a Vj/74-314/2011. sz. végzés alapján üzleti titok körét képezi, 2011. október 5-én a GVH figyelmére tekintettel indokolt a stratégia kialakítását megoldani (Vj/74-7/2011.). Az e-mailt F.P. írta, tárgya „Árazás – Végtörlesztés”, és a jelen versenyfelügyeleti eljárás szempontjából bizonyítékot képező része a következő:
- [üzleti titok]
198. Szintén a helyszíni vizsgálat alkalmával került a GVH birtokába N.Z.Zs. (CIB) 2011. november 16-án írt e-mailje, amelyet egy külsős ügynöknek írt, melyben a következő megállapítást tette (Vj/74-5/2011.):
- „[...] Nem tudom, hogy mit láttok, de nálunk dübörög a végtörlesztés, annyira nem örülünk neki.”
199. Az új termékek kondíciói a bank azon törekvését tükrözték, hogy a CIB a végtörlesztés kapcsán csak nagyon jó minőségű saját és idegen banki ügyfeleket tartson meg, illetve szerezzen, miáltal a bank korlátozottan vett részt a végtörlesztés refinanszírozásában.

Citibank

200. A Citibank nem emelt kamatot, ugyanakkor kifejezetten kiváltó hitelt nem ajánlott az ügyfelek részére, de a Citibank prémium ügyfelei számára kidolgozott (és a Citibank munkatársaira is kiterjesztett) és 2011. december végén bevezetett forint alapú termék (Citibank Szabad felhasználású és Hitelkiváltó Jelzálogkölcson), valamint a Citibank személyi hitel termékei alkalmasak voltak arra, hogy végtörlesztéshez kiváltó hitelként funkcionáljanak. (Vj/74-338/2011.)

Erste

201. Az Erste 2011. szeptember 28-tól és november 5-től kamatot emelt, valamint kínált hitelkiváltó hitelterméket a végtörlesztési kívánó ügyfeleknek. Az új ügyfeleket is kiszolgált, ennek keretében azokat is, akik a banktól igényelt kölcsönrel kívánták refinanszírozni más banknál fennálló jelzáloghitelüket. Számukra azonban a korábban is elérhető termékek álltak rendelkezésre, termékfejlesztést ezen a téren az Erste nem végzett, és kampányt sem folytatott. (Vj/74-82/2011.)
202. Az Erste Bank korlátozott mértékben vett részt a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozásban.

FHB

203. Az FHB 2011. október 6-tól kisebb kamatkorrekción hajtott végre. Az FHB Csoporton belül az FHB Bank nyújtott végtörlesztéshez felhasználható hitelkiváltó jelzáloghitelt. Az FHB Banknál korábban hitelkiváltási célra nem volt önálló jelzáloghitel termék, a bank lakáscélú hitel kiváltása esetén ingatlan-célú, egyéb hitelek kiváltása esetén szabad felhasználású kölcsönt nyújtott. A rögzített

árfolyamon történő végtörlesztés bevezetésekor az FHB Bank 2011. szeptember 29-én önálló hitelkiváltási terméket vezetett be. Az FHB Csoport a végtörlesztés kapcsán kívánt új ügyfeleket szerezni, ám erre vonatkozóan nem indított akciót illetve kampányt. (Vj/74-75/2011.)

204. Az FHB nem proaktív módon, de részt vett a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozásban.

K&H

205. A K&H nem emelt kamatot, álláspontja szerint „amin egy bank potenciálisan nyerhet, az nem a végtörlesztés, hanem a végtörlesztéshez kapcsolódó hiteligény. Ugye az nyilvános volt, amikor ez a meeting már megtörtént, már előtte a K&H világossá tette a sajtóban és a saját hálózata számára, hogy ő saját ügyfelet nem fog finanszírozni, csak külső ügyfelet. Ezt mindenki tudta már akkor, hogy a K&H ilyen stratégiát választott, ami megint egy viszonylag bátor és piacbarát dolog volt, mert azt mondtuk, hogy akkor hajrá, tehát rámegyünk a másikkra, csinálunk egy kedvező árazású terméket, stb. De még ez sem működött igazán jól, azért, mert a sima végtörlesztés lebonyolítása tett nagyon nagy feladatot a hálózatra, back-office-ra és a hitelügyintézőkre, és viszonylag limitált kapacitás maradt arra, hogy magával a hitelezéssel tudtunk foglalkozni. [...] A bátor mondás az volt, hogy mi nem csináljuk a saját ügyfeleinket, és ezt világossá tettük az egész piac számára, szeptember végén, hogy mi nem fogunk saját ügyfelekkel foglalkozni, hanem az új ügyfelekre szeretnénk koncentrálni. Ez teljesen egyértelmű volt, ezzel együtt majdnem beleszakadtunk. El sem tudom képzelni, hogy mondjuk egy olyan bank, amelyik a saját ügyfeleinek nyújtott refinanszírozási hitelt, annak szerintem ereje sem maradt arra, hogy új ügyfelet szerezzen a piacon.” (Vj/74-128/2011.)

206. A K&H az októberi reggeli alkalmával is azt közölte a versenytársaival, hogy nem fogja finanszírozni a saját ügyfeleit, és ez a későbbiek során sem változott. A K&H ugyan kamatot nem emelt, azonban saját és új ügyfelek között különbségtételt alkalmazott a hitelkiváltó hitelek nyújtása terén és reklámozását is visszafogta, ezért korlátozottan vett részt a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozásban.

Takarékbank

207. A Takarékbank nem emelt kamatot, valamint részt vett a végtörlesztés refinanszírozásában, és mivel általánosan alkalmazható lakossági jelzáloghitel konstrukciója nem volt, ebből a célból külön termék került kialakításra, Kiváltó Hitel néven, azonban a terméket kizárólag a Takarékbank és a csoporthoz tartozó cégek munkatársai és hozzátartozóik körében, valamint a Takarékbank vállalati üzletágának ügyfelei, illetőleg ezek tulajdonosai és dolgozói körében kívánta értékesíteni elsősorban abból a célból, hogy ezen ügyfélkörben segítséget nyújtson a végtörlesztéshez. (Vj/74-70/2011.)

208. A Takarékbank az októberi reggelin is úgy nyilatkozott, hogy aktív lesz a piacon, de korlátaik miatt (tőke, kapacitás) valójában korlátozott mértékben lehetnek aktívak. Ez megfelel annak, amilyen stratégiát a Takarékbank ténylegesen követett is.

MKB

209. Az MKB 2011. október 6-ától kamatot emelt, a bank a végtörlesztéshez kapcsolódóan új – a később törvényileg is kötelezően előírt – átlátható árazás követelményeinek is megfelelő referenciakamattal hitelterméket vezetett be. Ez 2011. október 6-án Horizont Plusz Magánhitel termék néven került bevezetésre. Az új termék bevezetésével párhuzamosan egyes korábbi termékeinek igénybevételét korlátozta, illetve értékesítésüket átmenetileg felfüggesztette, amelynek elsődleges oka az volt, hogy a végtörlesztés következtében megnövekvő ügyféligenyek kiszolgálása miatt szűkös kapacitásait át kellett csoportosítani. (Vj/74-353/2011.)

210. Az MKB októberi reggelin közölt, és a tényleges magatartása összhangban volt egymással.

OTP

211. Az OTP 2011. október 3-ától és decemberben kamatot emelt, ugyanakkor a fix árfolyamon történő végtörlesztés időszaka alatt kínált hitelkiváltási célú ingatlanfedezetű termékeket, és a bank nyilatkozata szerint aktívan igyekezett új ügyfeleket is szerezni. Az OTP nyilatkozata szerint a más banknál felvett hitelüket OTP banki ingatlanfedezetű hitel segítségével végtörleszteni kívánó ügyfelek számára a saját banki ügyfelek számára is elérhető konstrukciók paramétereivel megegyező kondíciójú termékeket vezetett be és értékesített. (Vj/74-358/2011.)
212. Az OTP Bank részt vett a refinanszírozásban, de részvétele az idegen banki ügyfelek hitelezésében nem volt aktív.

Raiffeisen

213. A Raiffeisen 2011. október 3-tól kamatot emelt, az új ügyfelektől elsődleges számlakapcsolatot követelt meg. A Raiffeisen Bank a kialakított stratégiájával összhangban a végtörlesztést megelőzően nyújtott hitelkiváltási termékét a végtörlesztési időszak alatt is kínálta. (Vj/74-348/2011.)
214. A hirdetésményei és piaci reklámozási jelenléte alapján megállapítható, hogy ezen időszakban nem tanúsított proaktív magatartást. A Raiffeisen Bank az októberi reggeli alkalmával is arról tájékoztatta a jelenlévő versenytársait, hogy nem lesz proaktív a piacon. A fentiek szerint ez a valóságban így is történt.

UCB

215. Az UCB nem kínált ügyfelei részére hitelkiváltó terméket, tekintettel arra, hogy a hitelezési tevékenységét felfüggesztette, azaz 2011 júniusát követően nem fogadott be semmilyen új hitelkérelmet, valamint hitelt sem helyezett ki, sem forintban, sem devizában. Az UCB üzleti tevékenysége a meglévő hitelállomány kezelésére terjedt ki, egyéb üzleti tevékenységet azóta nem végez. (Vj/74-198/2011.)
216. Az UCB stratégiája megfelel annak, amit az októberi reggeli alkalmával is közölt a résztvevő bankokkal.

UniCredit

217. Az UniCredit 2011. október 3-tól és november 4-től kamatot emelt. Rögzített árfolyamon történő végtörlesztéshez az UniCredit hitelkiváltási célú jelzáloghitel terméke volt igényelhető 2011. november 4-től. A szabad célra felvehető UniCredit szabad felhasználású jelzáloghitel is felhasználható volt a deviza jelzáloghitel végtörlesztésére, valamint a saját és az új ügyfelek között sem alkalmazott különbségtételt. (Vj/74-360/2011.)
218. Az UniCredit az októberi reggelin még arról számolt be versenytársainak, hogy nem lesz proaktív, a valóságban azonban végül mégis annak bizonyult. Meg kell azonban jegyezni, az OTP Bank kétségbe vonta az UniCredit a reggeli során ismertetett stratégiáját, és kételkedett abban, hogy az UniCredit nem lesz proaktív.
219. Az eljárás alá vont vállalkozások 2011. szeptember 15. és 2012. január 30. között követett stratégiáját az alábbi táblázat szemlélteti:

Eljárás alá vont	Kamatemelés	Forgalmazás korlátozás	Diszkrimináció
Budapest Bank	igen október 3-tól, október 7-től	igen korlátozott, reaktív refinanszírozás, affluens ügyfeleknek	igen október 7-től eltérő termékek érhetőek el a régii és új ügyfelek számára
CIB	igen, november 7-től a lakáscélú hitelkiváltásra igényelhető CIB FIX lakáshitelek esetében, kamatcsökkentés a nem lakáscélú hitelkiváltásra igényelhető CIB FIX szabad felhasználású hitel esetében	igen korlátozott, reaktív refinanszírozás, affluens ügyfeleknek	nem
Citibank	nem	igen korlátozott refinanszírozás, csak saját prémium ügyfélnek és saját dolgozónak, de korábban bevezetett személyi hitel terméke elérhetőségét is fenntartotta	nem
Erste	igen szeptember 28-tól, november 5-től	igen korlátozott, reaktív refinanszírozás, elsősorban saját ügyfélnek	igen eltérő termékek régi és új ügyfélnek
FHB	kiseb korrekció október 6-tól	igen korlátozott, reaktív refinanszírozás	minimális kedvezmény biztosítása régi ügyfeleknek
K&H	nem	igen új, affluens ügyfelek reaktív refinanszírozása	igen saját ügyfelet nem refinanszírozott
MKB	igen október 6-tól	igen korlátozott, reaktív refinanszírozás affluens ügyfeleknek	igen új ügyfélnek kötelező a jövedelem átutalás
OTP	igen október 3-tól és	igen reaktív refinanszírozás	nem

	decemberben		
Raiffeisen	igen október 3-tól	igen korlátozott, reaktív refinanszírozás affluens ügyfeleknek	igen elsődleges számlakapcsolat megkövetelése új ügyfétől
Takarékbank	nem	igen korlátozott ügyfélkört refinanszírozott	nem
UniCredit	igen október 3-tól, november 4-től	nem	nem
UCB	nem	igen, de már 2011. június óta nem helyez ki új hitelt	nem

220. A PSZÁF 2012. március 12-én közzétett gyorsjelentése szerint „a kiváltó forint hitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták. A lakáscélú háztartási jelzálog forinthitelek új szerződésállománya és havi átlagos hitelköltség mutatója tipikusan ellentétesen mozog: amikor drágább a hitel, kevesebbet vesz fel a lakosság. Ez alól a végtörlesztés időszaka képez kivételt, ekkor ugyanis az átlagos THM jelentős emelkedése – az MNB kamatstatisztika szerint az októberi 10%-ról januárra 12,5%-ra nőtt – ellenére is tömegesen vettek fel forinthitelt az adósok. Korábban egy 0,5%-os THM emelkedés már 5 milliárd forinttal vetette vissza a szerződött állományt.” (Vj/74-416/2011.)
221. A GKI 2012. február 14-én készült elemzése szerint „A GKI 2011. szeptemberi előrejelzésében az érintettek 20-35%-ának részvételével 1000-1700 milliárd forintos hitelállomány végtörlesztését és mintegy 200-350 milliárd forintos banki veszteséget prognosztizált (de akkor még nem merült fel a veszteség részbeni állami átvállalása). A tények tehát az előrejelzési sáv alsó határát kissé meghaladó adósi részvételt, de az előrejelzési sáv felső határát közelítő banki veszteséget mutatnak. A felső részvételi határ abban az esetben vált volna valósággá, ha a bankok – miként ez szeptemberben még lehetségesnek tűnt – kvázi automatikusan nyújtottak volna forinthitelt devizahitel kiváltásához, ami messze nem következett be. A forint szeptember óta végbement jelentős gyengülése ösztönzőleg, a forintkamatok ezzel párhuzamos emelkedése és a banki magatartás viszont gyengítőleg hatott devizahitelek forinthitelekkel való kiváltására. Végeredményben a végtörlesztők csak mintegy 30%-a vett igénybe forinthitelt. [...] A végtörleszteni képtelen, eddig is nehezebb helyzetben levő 700-800 ezer devizahiteles perspektívája változatlanul bizonytalan.” (Vj/74-416/2011.)
222. Az MTM-SBS Televízió Zrt. (Vj/74-402/2011.) és a Magyar RTL Televízió Zrt. (Vj/74-414/2011.) adatszolgáltatásai az eljárás alá vontak 2011. január 1-je és 2011. szeptember 14-e közötti valamint a 2011. szeptember 15-e és 2012. január 30-a közötti reklámspotjait tartalmazzák. Az MTM-SBS Televízió Zrt. adatszolgáltatása valamennyi – tehát nem kizárólag a hitelre vonatkozó – reklámspotot tartalmazza, mivel részben az archiválás hiánya és részben a visszakereshetőség tartalma miatt a spotok tartalma nem kereshető vissza. A Magyar RTL Televízió Zrt. adatszolgáltatásában kifejezetten a hitelreklámspotok adott időszakon belüli mennyiségét tüntette fel. A megkérdezett televízió társaságok adatszolgáltatása szerint az eljárás alá vontak reklámspotjainak darabszáma a 2011. január 1-je és 2011. szeptember 14-e (8,5 hónap) valamint 2011. szeptember 15-e és 2012. január 30-a (4,5 hónap) között a következők szerint alakult, melyet az alábbi táblázat szemléltet:

Eljárás alá vont	RTL hitelreklámspotok (db)		TV2 (FEM3, PRO4, TV2) összes reklámspotok (db)	
	2011. január 1. – 2011. szeptember 14.	2011. szeptember 15. – 2012. január 30.	2011. január 1. – 2011. szeptember 14.	2011. szeptember 15. – 2012. január 30.
Budapest Bank	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
CIB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Citibank	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Erste	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
FHB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
K&H	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Takarékbank	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
MKB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
OTP	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Raiffeisen	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
UCB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
UniCredit	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]

223.A Budapest Banknál tartott helyszíni vizsgálati cselekmény alkalmával a GVH által birtokba vett belső levelezés tanúsága szerint (Vj/74-31/2011.)

„És reklámok mennek jelzálogról?”

Z.Gy. levelére F.L. az alábbiakat válaszolta:

„Reklámok: mindenhol leállították, illetve ahol erre az időszakra volt befoglalva a kampány, ott átalakították image kampánnyá [üzleti titok].”

V.

Az eljárás alá vontak álláspontja

224.Az eljárás alá vontak álláspontját az eljáró versenytanács tematikusan, rövidítve ismerteti a jelen fejezetben eltekintve azok teljeskörű idézéstől, ugyanakkor előrebocsátja, hogy valamennyi előadást értékelt a döntés meghozatala során (VII., VIII. és IX. fejezet). A bizonyítási indítványokat és a vizsgálati kifogásokat az eljáró versenytanács a IX. fejezetben ismerteti és értékeli.

225.Valamennyi eljárás alá vont ügyfélnyilatkozatában cáfolta a versenyjogsértés elkövetését, így bármiféle versenysértő megállapodásban, összehangolt magatartásban, illetve egységes, komplex, folyamatos jogsértésben való részességét, ezért valamennyien az eljárás megszüntetését kérték.

V.1. Piaci körülmények

226.A **Budapest Bank** szerint egy ilyen, korábban nem tapasztalt helyzetben a teljes szektor ugyanazokkal kihívásokkal küzdött. Az új jogszabály sokként érte a piaci szereplőket és az első ésszerű reakció a releváns jogi rendelkezések értelmezése, a potenciális hatások, a bankokat terhelő lehetséges terhek és kötelezettségek felmérése és elemzése volt. Hangsúlyozta, hogy a brókerekre vonatkozó információknak nem is volt semmiféle relevanciájuk, mivel a PSZÁF egy 2011. szeptember 30-i

nyilatkozatában (8/2011. számú vezetői körlevél) már sürgette a bankokat, hogy korlátozzák a brókerek részvételét a végtörlesztési folyamatban. A brókerek természetesen arra kívánták kihasználni a helyzetet, hogy bevételre tegyenek szert. Ennek érdekében nyomás alá helyezték a partnereiket és megbeszéléseket kezdeményeztek a díjakról más bankok nyilatkozataira hivatkozva. Ez később tükröződött a szabályozásban is, amely megtiltotta a brókereknek történő díjfizetést a végtörlesztés kapcsán.

227. A **CIB** szerint figyelmen kívül hagyásra került, hogy a reggeli időpontjában sem a törvényjavaslat, sem pedig a kormánykon koncepció nem volt elérhető.
228. Az **Erste** kiemelte, hogy az állami szabályozás a végtörlesztés lehetőségének biztosítását kötelezővé tette, ettől a bankok nem zárkózhattak el. Autonóm döntést formálisan a tekintetben hozhattak, hogy nyújtanak-e a végtörlesztést lehetővé tevő szolgáltatást (refinanszírozást).
229. A **Takarékbank** szerint a vizsgált időszakban a bankok számára nem volt egyértelmű a megbeszélésre okot adó törvény jogszerűsége, sőt alkotmányjogászok, és az EU Bizottság szóvivője is aggodalmát fejezte ki a végtörlesztéssel kapcsolatos tervek miatt. Véleménye szerint a pénzüzeteknek egy precedens nélküli szükséghelyzetben kellett túlélésre törekedniük. A magatartásukat nem a kartelljog által üldözött extraprofitot realizálni kívánó áremelés motiválta, hanem a példátlan mértékű, a biztonságos banki működést veszélyeztető veszteség minimalizálása.
230. A **Raiffeisen** előadta, hogy a Miniszterelnök 2011. szeptember 12-én jelentette be a devizahitelek végtörlesztésére vonatkozó kormányzati intézkedéseket. Aznap, valamint 2011. szeptember 13-án cikkek jelentek meg a végtörlesztés bankszektorra gyakorolt lehetséges hatásáról. Mindenekelőtt kiemelte, hogy maga a végtörlesztést kötelezően előíró jogszabály – amely a piaci árfolyamszintekhez képest jelentősen alacsonyabb árfolyamon határozta meg a pénzügyi intézmények előtörlesztésre irányuló kötelezettségét – jelent durva törvényi beavatkozást a piacon kialakult árakba és folyamatokba. Ebből okszerűen következik a pénzügyi intézmények elutasító és a lehetséges veszteségek minimalizálására irányuló törekvése. A piaci folyamatokba és a szabad verseny diktálta folyamatokba maga a törvény avatkozott be súlyosan romboló módon.

V.2. Átfogó terv

231. A **Budapest Bank** szerint F.L. szeptember 15-i találkozóra vonatkozó jegyzeteiben nem szerepel semmi, amely akár közvetlenül, akár közvetve bármilyen, a retail risk reggeline részt vevő bankok közötti megállapodás létrejöttét vagy létezését tükrözné. Sem az FHB dokumentumok²³, sem pedig a védett tanú nyilatkozata nem alkalmasak arra, hogy az átfogó tervet, illetve a folyamatos (folytatólagos) jogsértést bizonyítsák. A „minél alacsonyabban” megfogalmazás Versenytanács általi értelmezésével ellentétben a T.T. e-mailjében szereplő kifejezés csak azon hátrányok intenzitására utal, amelyeket várhatóan a végtörlesztés eredményezett volna (és nem a hitelkiváltás intenzitására) és amelyek csökkentését lobbizás útján kívánták elérni. Habár az új jogi és gazdasági környezet különleges körülményei a Versenytanács számára is jól ismertek voltak, a Versenytanács a jelen eljárás során kizárólag azt vizsgálta, hogy az eljárás alá vont bankok tanúsítottak-e a versenyjog által tiltott, összehangolt magatartást is magában foglaló versenyellenes magatartást, annak értékelése nélkül, hogy a bankok reakciója minősülhet-e párhuzamos magatartásnak. A Budapest Bank megfigyelte, hogy ahogyan ő maga hozzáigazította a kereskedelmi stratégiáját a közelmúltban elfogadott magyar jogszabályokhoz – amelyek valamennyi magyar bankot kivétel nélkül érintettek –, számos más bank hasonlóképpen korrigálta saját kereskedelmi gyakorlatát.
232. A **CIB** szerint a Versenytanács azt az elvárást támasztja a vállalkozásokkal szemben, hogy a fix árfolyamú végtörlesztéssel járó nyilvánvaló veszteségeik növekedése ellenére is versenyezzenek egymással a „pyrrhosi” győzelemért (azaz a még nagyobb veszteségért). A Versenytanács téves

²³ A belső ellenőr válasz e-mailje és Dr.O.Á. nyilatkozata.

koncepciója azonban sok körülményt nem vesz figyelembe (pl. idő-, forráshiány, kapacitáskorlátok). Álláspontja szerint vitatható, hogy felmerült-e a megbeszélésen a GVH által jelzett téma, és nem állapítható meg, hogy mennyiben értékelhető a jogsértés bizonyítékának az, hogy a szereplők elemezték a lehetséges lépéseket, reakciókat „játékalméleti fejtegetést” folytattak. T.T. e-mailje kapcsán rámutatott arra, hogy az pusztán a sajtóban tárgyalt és a szektort ismerők számára evidenciát rögzít. A résztvevők amúgy is egy korábban meghirdetett megbeszélésen vettek részt melynek témája más volt, és ott csak ad hoc módon merülhetett fel a Kormány által bejelentett szabályozási intézkedés. F.P. e-mailje vonatkozásában előadta, hogy nem értelmezhető, hogy milyen módon kapcsolódhatna az e-mail a szeptember 15-i megállapodáshoz, hiszen az a komplex döntés előkészítési fázisában született, a teljes forint hitel árazás átalakításáról szólt és semmi összefüggése nincs a retail risk reggelin a bankok kockázatkezelő munkatársai által ad hoc módon felvetett aggályokkal. Véleménye szerint a veszteség növelése érdekében versenyezés elvárása összeegyeztethetetlen az eredményességre és nyereségességre törekvő piacgazdaság alapelveivel. A Dr.K.T. által előadottak nyelvtani, kontextusbeli, vagy logikai értelmezéssel sem bizonyítják, hogy az első reggelin a résztvevők jogsértő átfogó tervben állapodtak meg. A CIB szerint a védett tanú vallomása alkalmatlan, annak alátámasztására, hogy a szeptember 15-ei reggeli résztvevői versenykorlátozó célú átfogó tervben állapodtak meg, vagy annak bizonyítására, hogy T.T. e-mailje hitelesen tartalmazza a találkozóan elhangzottakat. Érthetetlennek tartja, hogy a végtörlesztés korlátozására irányuló átfogó tervben történő megállapodást, miképpen bizonyítaná az állományi adatok állítólagos megosztása. Az FHB által csatolt e-mailben található információkat a Versenytanács szelektáltan veszi figyelembe, nem értékeli az e-mail keletkezésének körülményeit, és az e körben előterjesztett ügyfélnyilatkozatokat is.

233.A **Citibank** szerint Dr.K.T. 2011. szeptember 19-i e-mailjében a „megállapodás” szó csak arra vonatkozott, hogy szeptember 15-én megállapodtak a következő reggeli időpontjáról és a helyszínről. A Budapest Bank munkatársának idézett jegyzetei a contrario azt jelzik, hogy nem volt szó megállapodásról a végtörlesztés kapcsán (mert a magát grafomániásnak nevező hölgy azt egyébként minden bizonnyal rögzítette volna). Egyedül az UCB/Magyar Cetelem nyilatkozat említi azt, hogy „az érintett piacon jelenlévő bankok megpróbálhatják ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani”, azonban a Citibank ekkor nem volt az érintett piacon, így rá e megállapítás nem vonatkozhatna. A Citibank nem vett részt átfogó tervben, hiszen az október 3-i retail risk reggelire már el sem ment, mivel annak meghirdetett témáját nem tartotta érdekesnek. Átfogó terv hiányában nem lehet szó egységes magatartásról, hiszen annak feltétele, hogy az adott bank minden intézkedésével az átfogó tervet kívánja megvalósítani, miközben a Citibank nem változtatta meg a mindvégig elérhető kedvező kamatozású személyi hitelének feltételeit, nem folytatott kétoldalú egyeztetéseket, és mindent megtett annak érdekében, hogy mielőbb újra beléphessen a jelzáloghitel piacra egy kezelhető mennyiségű fogyasztó elérése érdekében. Sem az FHB belső ellenőrének e-mailje, sem Dr.O.Á. nyilatkozata nem bizonyítja, hogy a szeptember 15-i reggelin bármilyen megállapodás született volna. A Citibank szerint a védett tanú vallomásában nem mondta, hogy elhangzott volna a reggelin az, hogy „próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani”. E tanú véleménye szerint köztudomású, hogy ha az érintett ügyfelek rendkívül nagyszámú végtörlesztési igényt fognak a hitelnyújtó bankjaikhoz benyújtani, akkor az igények feldolgozása komoly adminisztratív feladat lesz. A Dr.K.T. által tett ügyfélnyilatkozat álláspontja szerint kizárólag akként értelmezhető, hogy beszéltek a végtörlesztésről, valamint arról, hogy a végtörlesztés veszteséget (károkat) okoz, és ez a banknak nem jó. Az MKB nyilatkozatából nem vonható le az, hogy beszéltek volna a végtörlesztés intenzitásának csökkentéséről.

234.Az **Erste** kiemelte, hogy a veszteség elszenvedése szükségszerű volt, így a számottevő deviza hitelállománnyal rendelkező bankok között az intenzív versenyt szükségképpen kizárta az állami intézkedés. Ez a cselekvési lehetőséget korlátozó hatása az állami intézkedésnek nem terjedt pl. konkrét kamatszintek szükségképpen azonos mértékben történő meghatározásáig, de megalapozta annak a megállapításnak/vélekedésnek az érvényességét, hogy a hitelek tömeges kiváltása az egész szektorra

nézve hátrányos lenne. Az is leszögezhető, hogy egy új ügyfél megszerzése nem volt képes kompenzálni egy létező ügyfél elvesztését. A versenyjog azt az elvet követi, hogy a vállalkozások akkor tehetők felelőssé versenykorlátozó magatartásukért, ha piaci magatartásuk meghatározásban autonóm módon cselekedhettek. Az Erste szerint ésszerű magyarázata van annak, hogy a résztvevők, noha ez nem volt feladatuk, mégis érintették e megbeszélésen a végtörlesztést: ez vezető téma volt a médiában, sokakat érintett, és a bankok számára egyértelműen súlyos veszteséget valószínűsített, melynek mértéke akár a bankrendszer összeomlásával is fenyegetett, így minden banki munkatársra kihathatott ez az ügy. Másrészt a kockázatkezelők számára is releváns kérdés volt a végtörlesztés lebonyolítása. E találkozón álláspontja szerint legfeljebb véleményegység alakulhatott ki a végtörlesztés hátrányos mivoltáról, mely vélekedés evidenciának tekinthető. Álláspontja szerint nem lehetséges jogsértő megállapodást kötni, ha a felek a tanúsítandó magatartásról nem egyeznek meg. Álláspontja szerint a Versenytanács az elvárt, kellően versengő magatartásnak a kamatok szinten tartását vagy csökkentését, új termékek fejlesztését, reklámkampányt tekintti, ez azonban gazdaságilag ésszerűtlen az adott vállalkozás vonatkozásában, így nem elvárható, hiszen az elvárhatóság mércéje a gazdasági ésszerűség. A játékelméleti fejtegetés folytatását szintén nem lehet a jogsértés bizonyítékának tekinteni, hiszen a résztvevőknek nem volt felhatalmazásuk megállapodás kötésére. Egy olyan e-mail, mely mindössze azt a minősítést tartalmazza a reggeliről, hogy hasznos volt, nem lehet a jogsértés bizonyítéka. Vitathatatlan közgazdasági törvényszerűségek hangoztatása nem alkalmas arra, hogy csökkentse a felek bizonytalanságát a versenytársak jövőbeni viselkedését illetően. Mivel a beszélgetés pontos tartalmát nem sikerült rekonstruálni, nem lehetséges olyan következtetést levonni, hogy a beszélgetés túlmutatott volna egy általános elméleti jellegű fejtegetésen. A magyar nyelv szabályai tükrében megállapítható, hogy dr.K.T. az általa tett ügyfélnyilatkozat szerint arról beszél, hogy miben lehetett egyetértés a résztvevők között, vagyis azt fejt ki, hogy milyen valós eseményt próbált meg visszaadni, tükrözni T.T. e-mailje. Nem az átfogó terv hiányát deklarálta csupán, hanem arról nyilatkozott, hogy mi történt a találkozón, s az milyen viszonyban van az e-mail tartalmával. A védett tanúnak az idézett vallomása az átfogó tervben megállapodás bizonyítására nem alkalmas. E szövegrész kifejti a védett tanú igen válaszát, vagyis arról szól, hogy mi az, amiben egyetértés lehetett a résztvevők között, s nem arról, hogy milyen indokból állapodtak meg egy átfogó versenyellenes tervben.

235. Az **FHB** kifejtette, hogy a szeptember 15-i reggeli találkozóra szóló meghívóban kizárólag az Otthonvédelmi Program szerepelt napirendi pontként. Kibővített, és a módosított célról a felek nem rendelkeztek információval, a napirend megvitatására nem volt lehetőségük. Önmagában nem jelent versenykorlátozó célt az, ha valamely jogszerű összejövetelen valamilyen tervezett szabályozással kapcsolatban a vállalkozások részvevői beszélgetnek. Az OTP szeptember 15-i e-mailjéből idézett mondat első eleme (a hitelek tömeges kiváltásának a teljes szektorra gyakorolt hátrányos hatása) ténymegállapítás, evidencia, a mondat második fele (alacsony intenzitás biztosítása - „próbáljuk alacsonyan tartani”) tartalmilag nem kapcsolódik az első részhez, így nem a résztvevők erre vonatkozó egyetértésére, megállapodására utal, hanem az OTP, közelebbről a T.T. és K.B. erre vonatkozó szándékára. Hangsúlyozta, hogy a Portfólió cikkről a résztvevők általánosságban beszélgettek, és abszurd azt feltételezni, hogy M.I. cikkét a kockázatelemzéssel foglalkozó középvezetők elolvasva és megvitatva „átfogó tervet dolgoztak ki”.

236. A **K&H** szerint a lehetséges következmények, reakciók tekintetében érdemi bizonytalanság nem volt: az intézkedés által automatikusan generált veszteséget mindenki magától is próbálta volna elkerülni. E reggeli a végtörlesztéssel kapcsolatosan tanúsított K&H stratégia szempontjából teljes mértékben mellékes és irreleváns volt. Sz. úr soha sem nyilatkozott úgy, hogy a hitelkiváltás intenzitásának csökkentéséről lett volna szó. Sőt, az e-mailre vonatkozó nyilatkozata szerint kifejezetten „így ez nem került így kimondásra”. Nem tudja mire vélni a Citibank nyilatkozatát, az ellenkezik Sz. úr visszaemlékezéseivel. Életszerűtlen az elvárás, hogy egy olyan személy, akinek a munkája szempontjából irreleváns a végtörlesztésről szóló beszélgetés, és jó eséllyel el sem olvasta az e-mailt

alaposan, egy pontatlan megfogalmazás miatt visszajelzett volna. A szeptember 15-i találkozón megállapodtak az október 3-i időpontban, s ez igazolja, hogy a szereplők nem egyeztettek stratégiát szeptember 15-én, hiszen akkor még nem volt mire stratégiát kialakítani. Ha ekkor lett is volna bármilyen jogsértés, csak akkor lehetne az október 3-i találkozót a fentiek alapján jogellenesnek tekinteni, ha a Versenytanács bizonyítaná, hogy (i) a végtörlesztésről mint témáról a szereplők fogalmilag nem beszélhettek egymással jogszerűen; illetve (ii) az október 3-i megbeszélésen elhangzottak maguk is a versenyjogba ütköztek. Sem a tanúvallomás, sem a nyilatkozat nem erősítette meg, hogy bármilyen megállapodás vagy egyetértés jött volna létre a végtörlesztés korlátozásában, a védett tanú és számos nyilatkozat még az állítólagos „játékelméleti fejtegetést” is cáfolják. Sőt, a fenti, valamint az egyéb bizonyítékok egyértelműen azt igazolják, hogy a sajtóban addigra már egyébként is megjelent találgatásokon túl semmilyen érdemi egyeztetés nem történt szeptember 15-én.

237. A **Takarékbank** szerint a bankok a devizaadós mentés módjával nem értettek egyet, ez a sajtón keresztül köztudott tény volt, e célból nem kellett, hogy egy titkos megbeszélésen – főleg nem a „retail risk” szakértői szintű reggelijén – közös stratégiában állapodjanak meg. A Takarékbank a devizaalapú lakáshitelek piacának nem volt érdemi szereplője, és új belépőként nem volt/lehetett érdeke a piackorlátozásban való részvétel. A védett tanú nem állított olyan tény, amelyből átfogó, komplex versenykorlátozó megállapodás, vagy akár piaci verseny korlátozását célzó információcsere lenne levezethető. Abból, hogy a piaci kockázatokat kezelő személy aggodalmát fejezi ki a példátlan munkateher kapcsán, nem következik, hogy a vállalkozások ezt mérséklő versenyellenes megállapodást kötöttek.

238. Az **MKB** szerint nem várható el az érintett piac bármely szereplőjétől, hogy a végtörlesztések kapcsán versenyezzenek. A végtörlesztés refinanszírozására felhasználható hitelek nyereségessége rendkívül bizonytalan volt, hiszen minden egyes saját devizahitel valós árfolyam helyett rögzített alacsonyabb árfolyamon történő végtörlesztése veszteséget okozott a bankoknak, és e hitelek nyereségessége attól függött, hogy a devizahiteleket a bankok saját ügyfelei és az új ügyfelek milyen arányban váltják ki. E körülményt nem lehetett előre megbecsülni, illetve befolyásolni, mert a diszkriminációtilalom alapján a bankok a saját és új ügyfeleknek azonos feltételek szerint kötelesek hitelt nyújtani. Az MKB kiemelte, hogy a szeptember 15-ei találkozó tervezett témái az OVP (Otthonvédelmi Program) igénybevételének és a portfólió minőségi trendek kérdései voltak. A megbeszélésen szóba került, hogy a végtörlesztés mekkora veszteséget okozhat a szektornak, és milyen kockázatkezelési feladatokat vet fel a bankokon belül. Mivel a végtörlesztés nagyon friss hír volt, és nem volt még törvényjavaslat sem, így a résztvevők megállapodtak abban, hogy konkrét jogszabály-értelmezési kérdésekben október 3-án újabb megbeszélést tartanak. T.T. e-mailje kapcsán kérdésesnek tartja, hogy a „próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani” fordulatban használt többes szám egyes személy az összes bankra vagy csak az OTP-re vonatkozik. Kérdéses az is, hogy a fenti mondat felszólító vagy kijelentő módban került-e megfogalmazásra. T.T. – és valamennyi eljárás alá vont nyilatkozata – alapján az e-mail szövege csupán „szerencsétlen megfogalmazás”, amely könnyen félremagyarázható, de az alapján nem bizonyítható, hogy létrejött volna egy egységes, átfogó terv a résztvevők között. Az, hogy a belső ellenőr a körülmények teljes ismerete hiányában saját álláspontját kifejezve versenyellenesnek minősít egy mondatot, vagy a felettese megtiltja valamely kockázatkezelő szakember részére a részvételt a retail risk reggelin nem bizonyíthatja az átfogó tervben való megállapodást.

239. Az **OTP** T.T. szeptember 15-ei e-mailje kapcsán előadta, hogy annak írásakor minden banki szakember számára evidencia volt, hogy a hitelek tömeges kiváltása a pénzügyi intézményekre és általában a bankszektorra hátrányos. T.T. e-mailjében a „mindenki egyetértett” fordulat nem jelenthetett mást, mint azt, hogy „mindenki tudja” / „senkinek sem újdonság”. A hitelek kiváltási intenzitásának csökkentésére vonatkozó felvetés maga T.T. nyilatkozata szerint is csupán „egy szerencsétlen megfogalmazás”, a reggelin résztvevők pedig nem tulajdonítottak az e-mailnek a Versenytanács által sugallt tartalmat. Az a megállapítása az e-mailnek, hogy az érintettek a normaszöveg megjelenése után rendkívüli találkozót

tartanak október 3-án, nem értékelhető a versenykorlátozó cél bizonyítékként, mivel a megbeszélések legitim célja a készülő/elfogadott jogszabályokkal kapcsolatos szakmai egyeztetés volt. Ebben a körben kiemeli, hogy Cs.Cs. továbbította kolleganőjének T.T. e-mailjét, melynek során jelezte, hogy az abban foglaltaknál lényegesen többet beszélgettek. Fontos körülményként hivatkozik arra, hogy Cs.Cs. a leveléhez csatolt egy fájlt is, mely további legitim témaköröket mutat be a szeptember 15-ei reggeli tárgyaként. N.Z.Zs. szeptember 15-i levele kapcsán az OTP Bank kiemeli, hogy az abban foglaltak még utalást sem tartalmaznak arra, hogy az eljárás alá vontak versenyjogilag releváns információt osztottak volna meg, és a hasznosság jelzése nem lehet bizonyíték versenyjogsértésre.

240. A **Raiffeisen** szerint az FHB-től származó bizonyítékok egyike sem olyan személytől származik, aki részt vett volna a találkozón, másrészt dr.O.Á. nyilatkozatának teljes szövege az FHB szerint az október 3-i találkozó lehetséges versenyjogsértő tartalmára utal. A nyilatkozat, amelyet a Versenytanács „hitelesnek” tekint, még csak nem is utal arra, hogy a szeptember 15-i találkozón versenyjogsértés történt volna. T.T. e-mailje nem bizonyítja, hogy az eljárás alá vont bankok a 2011. szeptember 15-i reggelin versenykorlátozó megállapodást kötöttek volna. Ennek létrejöttét az összes eljárás alá vont, ideértve T.T.t is, egybehangzóan tagadta. Megállapodást a bankok ott eleve nem köthettek, mivel a risk reggelin résztvevő személyek nem voltak banki döntéshozók, a vizsgálat nem tárt fel arra vonatkozó bizonyítékot, hogy 2011. szeptember 15-én bármelyik banknak kialakult stratégiája lett volna már a végtörlesztéssel kapcsolatban, amit megoszthatott volna a reggeli többi résztvevőjével, valamint a végtörlesztés esetében nem beszélhetünk termékről, így a versenykorlátozás eleve értelmezhetetlen. A T.T. e-mailjéből idézett mondat többféle módon értelmezhető, többek között úgy is, hogy a reggelin résztvevők abban a közismert tényben értettek egyet, hogy a hitelek kiváltása káros a teljes bankszektorra nézve, és a bankoknak, mint minden vállalkozásnak, elemi érdeke a veszteséget minél alacsonyabb szinten tartani.

241. Az **UniCredit** szerint a fix árfolyamon való devizahitel végtörlesztés tárgyában csak találgatások, személyes vélemények hangzottak el ezen megbeszéléseken. A teljes bankszektorra nézve hátrányos következményei a végtörlesztésnek evidenciának minősültek, azokról több szakcikk is értekezett. A „próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani” megfogalmazás nem értelmezhető versenyjogi értelemben létrejött megállapodásnak, pl. ugyanennek az e-mailnek az előző mondatban olvasható közlése miatt, hiszen aszerint „konkrét cselekvési javaslatok a normaszöveg megjelenése után tehetők”. Egy általános helyzetértékelő vélekedés nem jelenti azt, hogy bármilyen határozott cselekvésben a bankok ezzel az általános véleményformáló mondattal megállapodtak volna. A normaszöveg megjelenését – szeptember 29-ét – követő időszak vonatkozásában nincs olyan bizonyíték vagy tényállási elem, ami bizonyítaná, hogy megállapodás jött volna létre. Az OTP munkatársának belső levelezése is arra utal, hogy a piaci szereplők várható stratégiáit elemzik, illetve hatáselemzést végeznek, ami ugyancsak cáfolja, hogy a bankok a követendő stratégiában megállapodtak volna meg. A védett tanú kifejezetten úgy nyilatkozott, hogy csak olyan tematikáról beszéltek (arról is „ad hoc” módon), ami éppen akkor „a lakossági kockázatkezelést érintette”. Azaz, nem stratégiai jellegű, és nem a banki üzletpolitika kialakítására tartozó kérdésekről volt szó. Célja és jellege szerint a reggeliről a tanú azt nyilatkozta, hogy „arról beszélgettünk, ki mit látott, gondol” adott felmerült tematika kapcsán, így nem azt, hogy a reggelik célja az lett volna, hogy megállapodásra jussanak, vagy összehangolják a bankok cselekvését.

V.3. Követett stratégia

242. A **Budapest Bank** szerint belső elektronikus levelei és iratai alapján megállapítható, hogy a Budapest Bank már 2011. szeptember 15. napja előtt megkezdte stratégiájának – gazdasági megfontolások alapján történő – kialakítását, és hogy a lehetséges opciók a 2011. szeptember 15-én és 2011. október 3-án tartott „retail risk” reggelik ellenére változatlanok maradtak. A négy lehetséges forgatókönyv (passzív

megközelítés, reaktív megtartás, proaktív megtartás és piaci részesedés szerzése) már a legelső pillanattól kezdve egyértelműen előrevetítette, hogy minél agresszívabban lép fel a Budapest Bank, annál több kockázatot vállal. A GE Capital számos nyilvános nyilatkozatában egyértelműen kijelentette, hogy a lakossági banktevékenységet – így különösen a lakossági hitelezést – nem tekinti fő üzletágának és így nem kíván agresszív stratégiát alkalmazni ezen a területen. Már a végtörlesztés korai szakaszában is egyértelmű volt, hogy jelentős számú kérelem beérkezésére lehet számítani, és hogy a kisebb piaci szereplőknek valószínűleg nem lesz elég kapacitása az ügyfelek igényeinek kielégítésére. Ebből eredően a lehetőség adott volt magasabb kamatú jelzáloghitelek kihelyezésére. Tehát a fenti ésszerű kamatlábemelés ésszerűnek tűnt a helyzet kezelésére és a hátrányok oly módon történő csökkentésére, hogy az ne eredményezzen piaci veszteséget. A Budapest Banknak az volt a benyomása, hogy nagyon kevés versenytárs lesz egy meglehetősen nagy piacon; a Bank feltételezte, hogy az új piaci szereplők és a kisebb takarékszövetkezetek lesznek azok, akik nagyszámú ügyfelet meg fognak szerezni a versenytársaktól (mivel őket nem vagy kevésbé érintik a negatív hatások). A Budapest Bank szerint a legnagyobb piaci szereplő, az OTP pozíciója volt egy ideig bizonytalan, ám később, amikor az 2011. október 3-i hatállyal közzétette az áremelését, világossá vált, hogy az OTP nem kíván az árazásával új ügyfeleket nyerni, hanem arra törekszik, hogy minimalizálja azon ügyfeleinek a számát, akik a végtörlesztést választják. Az első pár nap tapasztalata azt mutatta, hogy a Budapest Bank jóval több kérelmet kapott feldolgozásra (2011. október és december között havonta), mint amennyit a rendszerei kezelni tudtak. A reklámozás terén az Egyenlítő hirdetés egy másik Budapest Bank termékkel történő helyettesítéséről szóló döntés már 2011. szeptember második felében megszületett, korábban mint hogy F.L. információja megérkezett volna Z. úrhoz, ennél fogva a Bank a döntést ettől függetlenül hozta. A jelen esetben egy kereslet alapú piac bontakozott ki, és ebben az esetben nem érte meg jelentős összegeket költeni a marketing tevékenységre. A Budapest Bank versenytársaival szemben piaci részesedést tudott szerezni, azaz a végtörlesztés időtartama alatt kevésbé volt korlátozó, mint a többieké.

243. A CIB szerint a vizsgált időszakban a devizaalapú jelzáloghitelek kiváltására alkalmas, forintalapú jelzáloghitel termékének árait csökkentette, azok hozzáférhetősége tekintetében korlátozást nem vezetett be, illetve e lépést egy komplex termékfejlesztéshez kötődően, új termékcsalád bevezetésével akkor tette meg, amikor minden jelentős versenytárs már bevezetett valamilyen változtatást forinthitelei kapcsán. Nem tisztázott, hogy a bankok által külön-külön meghozott döntések közgazdasági és banküzemi szempontból indokolt döntések voltak-e vagy sem, és a bankok a szabályozási és egyéb korlátokra figyelemmel egyáltalán hozhattak volna-e olyan döntéseket, amelyet a GVH elvárt volna. Felhívta a figyelmet arra, hogy csökkentette a végtörlesztési törvény szerint érintett hitelek kiváltására, refinanszírozására alkalmas forint hitelei kamatát. 2011. november 7-ét megelőzően egyetlen olyan termékkel rendelkezett, amely alkalmas volt devizahitelek kiváltására (de az is csak nem lakáscélú devizahitelek kiváltására): ez a CIB Szabadfelhasználású Ingatlanfedezetes hitel volt, amelynek kamata 13,49% volt. November 7-én pedig egyrészt csökkentette ezen Szabadfelhasználású Ingatlanfedezetes hitel kamatát 12,35%-ra, másrészt új termékként bevezette a CIB FIX 1, FIX 3 és FIX 5 Lakáshiteleket, amelyek hitelkiváltásra is alkalmasak voltak. Ezen termékek kamatai 10,55% (FIX 1), 11,35% (FIX 3) és 11,55% (FIX 5) voltak, tehát még kedvezőbbek a november 7-ét megelőzően hitelkiváltásra felvehető hitelnél. A piaci magatartását meghatározó tényezők kapcsán utalt arra, hogy a külföldi tulajdonú vállalkozások anyabankjainak csökkent a Magyarországra irányuló befektetési készsége a kormányzati intézkedések okán, a rövid időre tekintettel kapacitáskorlátokkal küzdöttek, és kapacitásait a végletekig kihasználva nyújtott hiteleket. Utalt továbbá a tőke megfelelési szabályokra, a forinthitelek forrásigényére, a végtörlesztés refinanszírozására felhasználható hitelek nyereségességének bizonytalanságára, mely teljes egészében attól függött, hogy a hitelt a CIB saját ügyfelei és az új ügyfelek milyen arányban váltják ki, ezen arányt azonban nem lehetett előre megbecsülni. Részletesen hivatkozott a 2011. október 4-i (írásbeli szavazással október 7-én meghozott) igazgatósági döntésre, és annak indokaira a CIB által követendő stratégiáról.

244. A **Citibank** szerint 2011-ben a Citibank minimális számú jelzáloghitellel, különösen deviza-alapú jelzáloghitellel rendelkezett, így a végtörlesztésből fakadó esetleges veszteségei elhanyagolhatóak voltak, és 2010-től a Citibank nem értékesített jelzáloghitel terméket. A Citibank mindig nagyon konzervatív módon kezd jelzáloghitelezési tevékenységbe, és az új termék bevezetése számos jóváhagyás függvénye, mivel a jelzáloghitelek nyújtása, fokozott kockázatot jelent, a tipikusan nagy összeg és hosszú futamidő miatt. A Citibank 2012-es évre tervezett számai már a szeptemberi reggelit négy hónappal megelőzően meghatározásra kerültek, és azokat helyi szinten már 2011 májusában jóváhagyták. Utána ezek a számok csak az időmúlásra tekintettel kerültek módosításra szeptemberben. A célcsoport jelentős bővítése komoly technikai problémákat vetett volna fel. A reklámozási adatok nem alkalmasak olyan következtetés levonására, hogy a Citibank visszafogta volna a jelzáloghitelekkel kapcsolatos reklámozását, hiszen nem volt ilyen reklámozása, az adatok a személyi hitelekre vonatkoznak.
245. Az **Erste** előadta, hogy a második legnagyobb deviza alapú jelzáloghitel állománnyal rendelkezett, és a devizahitelek jövedelmezősége kedvezőbb volt, mint a forinthiteleké, így semmi nem indokolta volna azt, hogy erőteljes aktivitást fejtsen ki annak érdekében, hogy minél több saját ügyfele éljen a végtörlesztéssel. A legkedvezőbb eredményt az hozhatta volna, ha ez az aktivitás nulla, vagyis semmilyen refinanszírozási lehetőséget nem nyújt egy ilyen bank. Hipotetikusán a saját ügyfelek viszonylatában az ideális eredmény az lett volna egy ilyen bank számára, ha a saját ügyfelei közül pont annyinak biztosít refinanszírozást, mint ahányan mindenképpen fel akartak venni forinthitelt (és hitelképesek). Limitet jelentett ugyanakkor, hogy mind az adminisztratív kapacitás, mind a forintforrás terén érdemi korlátokkal szembesült. A saját ügyfelek végtörlesztésével elszenvedett veszteséget részben esetleg kompenzálhatta volna új ügyfelek szerzése, azonban általános összefüggéseket is figyelembe kellett venni: más bankok ügyfeleit megszerezni agresszív piaci magatartással a refinanszírozás terén feltehetően nem lehetett volna anélkül, hogy ez ne járjon a saját ügyfelek végtörlesztésének előmozdításával. A fix árfolyamon történő végtörlesztés ideje alatt az Erste alapvető stratégiája az volt, hogy kockázati szempontoknak megfelelő régi vagy új ügyfelek részére maradéktalanul biztosítja a hitelfelvétel lehetőségét. Ennek keretében saját ügyfelei részére – figyelemmel az Erste bankos múltjukra – kedvezőbb kondíciójú, könnyített folyamatú terméket alakított ki, kizárólag kockázati szempontok miatt, hogy a jó minőségű, jó fizetési morállal rendelkező ügyfelei hiteligényét ki tudja szolgálni egy megfelelő ajánlattal. A fentiek jegyében az Erste 2011. szeptember 28-tól saját ügyfelei részére megjelent az ún. hitelkiváltó hiteltermékkel²⁴ is mind lakáscélú, mind szabad felhasználású ügyletekhez. Nyilvánvaló volt, minden egyes ilyen hitelnyújtás azonnali, tetemes (a fennálló tőketartozás körülbelül 30%-át kitevő) árfolyamvesztést okoz, az Erste mégis ezen konstrukciók kidolgozása mellett döntött. Új ügyfelei esetében a sztenderd kondíciókat és feltételeket alkalmazta, nem téve különbséget aszerint, hogy a hitelfelvétel célja idegen banki hitelkiváltás, vagy egyéb, nem hitelkiváltás. Később a romló gazdasági környezet, a növekvő hitelezési kockázatok és az egyre rosszabbra forduló kilátások miatt átértékelte kockázatvállalási politikáját, és ennek eredményeként november 4-én döntöttek a magasabb kockázatot hordozó termékek (az ún. jöv2 és jöv3 finanszírozási forma) egy részének kivezetéséről november 5-től (ez az Erste hitelkiváltás 2. kategóriát és a sztenderd termékeket érintette). A november 5-i változtatások nem végtörlesztés specifikusak voltak, e szigorítások alapvetően a kockázati étvágyban történt változás eredményének tekinthetők, és a kétes minőségű ügyletek kiszűrésére irányultak. A hitelkiváltó termék befogadására 2012. január 10-ig volt lehetőség, ettől a dátumtól kapacitás korlátok miatt az Erste felfüggesztette ezen termékének értékesítését, figyelemmel arra, hogy a fix árfolyamon való végtörlesztésre megállapított jogszabályi határidők tarthatóak legyenek. Az árazás kapcsán kiemelte, hogy 2011. szeptember 28-tól az új befogadású sztenderd termékek kamata megemelésre került. Az új, hitelkiváltó termékek esetében

²⁴ Erste Hitelkiváltás 1 kategória, és Erste Hitelkiváltás 2 kategória

emelésről azért sem lehet beszélni, mivel ezek a termékek korábban nem léteztek. Az új, hitelkiváltó termékek kamatozása kedvezőbb volt, mint a sztenderd termékeké, 2011. november 5-től a romló gazdasági környezet, a növekvő hitelezési kockázatok, és az egyre rosszabbra forduló kilátások miatt a bank átértékelte kockázatvállalási politikáját, ezért került sor kamatemelésre is. Az új árazás kizárólag az új befogadású ügyletekre vonatkozott. 2012. december 7-től az új befogadású hitelek újabb kamatemelésére került sor, mert jelentős, 100 bázispontot meghaladó forrásköltség emelkedés következett be, melynek érvényesítése mindenképp indokolt volt az új állományban (emellett a meglévőben is). Másfelől ezt szükségessé tette az Erste tőkehelyzete és a fiókhálózat túlterheltsége is. A marketing tekintetében kiemelte, hogy a válság hatására már a fix árfolyamon történő végtörlesztés előtt, 2009 végétől jelentős visszaesés volt a jelzáloghitelezési marketing piacon. A hitelezés beszűkülését okozó tényezők a marketing területen is éreztették hatásukat, így az Erste 2010 február és 2012 októbere között – a jelzáloghitelezés területén – reklámkampányt egyáltalán nem indított. Az adminisztratív kapacitás korlátai tekintetében utalt arra, hogy végtörlesztésre jelentős számú foglalkoztatottat vett fel, szabadságkorlátozásokat vezetett be, és számos foglalkoztatottat felruházott bírálati hatáskörrel az egyszerűsített hitelkiváltó hitelek elbírálására. A saját ügyfél központi területi hitelbírálati kapacitásainak ötszörözése jól mutatja, hogy az Erste nem volt olyan helyzetben, hogy számottevő mennyiségű idegen banki hiteleket tudott volna kiváltani.

246. Az **FHB** előadta, hogy árazási és hitelezési feltételek kialakításánál, illetve módosításánál figyelembe veszi, illetve vette a konkurens bankok árazását és hitelezési feltételeit, a bekövetkező változásokat, a saját banki gyakorlatát, a forrásköltségeit és lehetőségeit, valamint a hitelezési folyamatának áteresztőképességét (kapacitását). Az FHB a termékeinek árazása során meghatározza a termék kamatát és azt, hogy a termék értékesítése során milyen feltételek teljesítése esetén nyújt kamatkedvezményt. Az október 6-i kisebb kamatkorrekciót a kamatkedvezmények átstrukturálásával hajtotta végre olyan módon, hogy a szeptember 29-én bevezetett alaptermék, az FHB Kiváltó Hitel kedvezmények nélküli alapárát változatlanul tartotta. Az FHB által kínált, az ügyfélminősítéstől függő kamatkedvezmény igénybevételének lehetősége, a hitelkiváltó termék felső sávhatárának megtartása mellett, a továbbiakban kizárólag az Optimum hitelhez állt fenn. A kedvezményes feltételek azonban változatlanul fennmaradtak.²⁵ A szeptember 16-a és október 5-e közötti időszakban négy kamatdöntő ülése is volt a FHB csoport illetékes bizottságainak, így ha az október 6-i kamatemelés a szeptember 15-i találkozó eredménye lenne, akkor arra előbb került volna sor. Az FHB kiemelte, hogy a teljes lehetséges kapacitását felhasználva (belső munkaátcsoportosítással, kiemelt projektként kezelve), magas intenzitású hitelezési tevékenységet végzett a végtörlesztés során, és ez ellentétes azzal a tervvel, mint amiben a bankok állítólag a szeptember 15-i találkozón megállapodtak.

247. A **K&H** kiemelte, hogy mindenkitől függetlenül döntött a követett stratégiáról, folyamatosan figyelte a versenytársait, minden legális módszerrel gyűjtötte az információkat, és ez alapján készített prezentációt, melyet 2011. szeptember 20-án küldött el a döntéshozóinak. A K&H szerint a reklámokkal kapcsolatos magatartást, mely egyébként október 3-án nem volt üzleti titok, így megosztása sem eredményezhet versenykorlátozást, nem lehet stratégiai végtörlesztés-korlátozás bizonyítékának láttatni. A reklámok folytatása nem is lett volna ésszerű, tekintettel arra, hogy nem volt cél a hiteligénylők tömeges vonzása a kapacitás korlátok miatt, illetve kereslet reklámok nélkül is adódott. Megalapozatlan álláspontja szerint az az állítás, hogy a K&H korlátozottan vett volna részt a végtörlesztésben, hogy képes lett volna intenzívebb versenyre. Saját ügyfeleinek kapacitás okokból, és jogi szempontok alapján nem nyújtott hitelt. A menedzsment a részvényesek és a betétesek felé fennálló felelőssége és kötelezettségei miatt nem okozhat szándékosan kárt a banknak azzal, hogy aktívan elősegíti a végtörlesztés miatti automatikus veszteséget kiváltó forinthitel nyújtásával. A bankok, közte a K&H olyan komoly korlátokkal szembesültek, hogy egyszerűen nem tudtak volna a ténylegesen folyósítótnál

²⁵ A hitelkiváltás esetén a legmagasabb kamat a továbbiakban is 6 havi BUBOR + 5 % maradt, valamint a hitelkiváltás során elérhető legkisebb kamat a továbbiakban is 6 havi BUBOR + 2,95 % maradt.

lényegesen több kérelmet befogadni, elbírálni és folyósítani, különösen a 60 napos törvényi határidőn belül. Kiemelte, hogy 2011. szeptember 30-i döntéshozó fórumán határozta meg az új termék legfontosabb feltételeit, amelyekről végül 2011. október 4-én, a következő ülésen döntöttek. A termék feltételei, közte a kamat megegyeztek a standard termékkel (9,55%), ugyanakkor egyszerűsített és gyorsított ügyintézés tette lehetővé. A bank versenytársai ügyfeleinek kifejezetten versenyképes terméket kínált, más bankoktól ügyfeleket (főleg jó ügyfeleket) kívánt szerezni, azonban egyéb megfontolásai – és nem valami „terv” vagy megállapodás miatt – saját ügyfeleinek nem kívánt forint alapú refinanszírozást nyújtani. A stratégia végrehajtása gyakorlatilag aznap megkezdődött, így például a reklámokat másnap leállították, a fiókokat szeptember 28-án tájékoztatták.

248. A **Takarékbank** szerint piaci stratégiáját a versenyre károsan nem befolyásolták a „retail risk” reggeliken elhangzott információk. A 2011. szeptember 28-i – a „retail risk” reggelikre semmilyen módon nem utaló – igazgatósági előterjesztésből kitűnően, a Takarékbank a devizahitelek rögzített árfolyamon történő kiváltását jó lehetőségként értékelte. Az előterjesztés keltezése és tartalma jól mutatja, hogy a Takarékbank üzletpolitikáját semmiféle egyeztetés nem befolyásolta és a lehetőségeihez mérten mindent megtett, hogy a piaci helyzetet kihasználva beszálljon a versenybe. Nem volt indokolt költséges reklámhadjáratot indítani, mert fiókhálózat hiányában csak a gyorsan és közvetlenül, belső marketinggel elérhető ügyfélkörére építve tudott piacra lépni, mely ügyfélkör megkeresése is hatalmas kihívások elé állította a banki munkatársakat. Van tehát gazdaságilag racionális magyarázat a reklám visszafogásra. A reggeliken jelen levő bankok érdekei jelentősen eltérőek voltak, amely eltérő piaci stratégiák irányába mutatott, így fel kellett volna tárnia a GVH-nak, hogy az eljárás alá vontak közül kinek volt egyáltalán érdemben lehetősége jelentősebb mértékben forint alapú jelzáloghitelt folyósítani.
249. Az **MKB** álláspontja szerint, míg F.L. jegyzete arról szól, hogy az MKB nem proaktív módon versenyez, addig ténylegesen új hitelterméket vezetett be, és erőforrásokat csoportosított át a végtörlesztéssel érintett ügyfelek minél hatékonyabb kiszolgálása érdekében. A végtörlesztés kapcsán az MKB az október 3-i reggeli előtt elhatározott stratégiáját hajtotta végre, amelyre az október 3-i reggeli alatt megosztott publikus információk már nem lehettek befolyással. Az eljárás során csatolt vezetői értekezletre vonatkozó előterjesztés értelmében az MKB a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiájára vonatkozó döntést már a 2011. szeptember 22-i vezetői értekezleten meghozta. A szeptember 27-i igazgatósági ülésről szóló jegyzőkönyv megerősíti, hogy az MKB a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiájára vonatkozó döntést igazgatósági szinten 2011. szeptember 27-én hozta meg, és ugyanezen a napon alakította ki a hiteltermékei árazására vonatkozó stratégiáját is. Az utóbbi végrehajtására került kidolgozásra az MKB Horizont Plusz Magánhitel nevű hiteltermék továbbá kerültek korlátozásra az egyéb hitelkiváltó termékek. Az MKB régi ügyfelei jelentős részének már az MKB-hoz érkezett a jövedelme, illetve ezen ügyfeleknek – a meglévő bankkapcsolat okán – nyomon követhető volt fizetési fegyelmük, így a hitel törlesztés szempontjából nem volt kockázatcsökkentő tényező a jövedelem átutalás előírása. Ezzel szemben az új ügyfelek esetében – mivel fizetési szokásaik, törlesztési fegyelmük nem volt ismert az MKB számára – a visszafizetés biztonsága érdekében került előírásra a jövedelem átirányítása.
250. Az **OTP K.B.** 2011. szeptember 20-ai e-mailje kapcsán kiemeli, hogy az annak mellékletét képező pptx. file alapján az abban foglalt stratégiai javaslatok kockázatkezelési számításokon és nem versenytársakkal folytatott állítólagos egyeztetésen alapulnak. A levélben foglalt kalkuláció csupán számol azzal a lehetőséggel is, hogy az OTP új ügyfélszerző stratégiát folytat, de ez nem jelenti azt, hogy ilyen stratégia megvalósítása az OTP gazdasági érdekeinek szükségszerűen megfelelhett volna. Az OTP munkatársai a közgazdasági modellezés körében elemezték, hogy milyen hatása volna az új ügyfélszerző stratégiának, azonban e számítások azt igazolták, hogy ez nem lehetett racionális üzleti stratégia a bank számára. K.B. másik 2011. szeptember 20-ai e-mailje kapcsán kiemeli, hogy az a három órával korábbi e-mailhez kapcsolódik, az abban szereplő stratégiai elemzések is a korábban elvégzett számításokat veszik alapul. A javaslattétel során itt is a túlzottan nagyszámú végtörlesztéssel együtt járó

azonnali veszteségek minimalizálása a cél, ekként ez a levél sem lehet semmilyen versenykorlátozó megállapodás bizonyítéka. Az OTP hangsúlyozta, hogy belső szervezeti szabályai szerint az általa alkalmazott kamatok meghatározása és megváltoztatása az OTP Termékfejlesztési, Értékesítési és Árazási Bizottságának (a továbbiakban: TÉÁB) kizárólagos hatáskörébe tartozó kérdés, és az ügyrend szerint „a határozathozatal elnöki döntéssel történik”, a TÉÁB ülésen a jelenlévőknek kizárólag a döntéselőkészítés során van szerepük. A jelen eljárással érintett kamatdöntések is az illetékes TÉÁB tagok előterjesztése alapján, de a TÉÁB elnökének végleges döntésével születtek. A vizsgált időszakban két alkalommal, 2011. szeptember 29-én és 2011. december 23-án született döntés kamatemelésről, melyet mindkét alkalommal részletes előkészítő munka előzött meg. A döntéselőkészítés során az OTP kizárólag saját belső információit, valamint nyilvánosan elérhető adatokat használt fel, és a TÉÁB elnöke nem vett részt egyetlen „retail risk” reggelin sem, továbbá arról tájékoztatást sem kapott, így döntése során kizárólag a részére megküldött előkészítő anyagokra támaszkodhatott. Az OTP álláspontja szerint az előzetes álláspont megtévesztő módon az október 3. napjától hatályos kamatemelés kapcsán nem említi, hogy a vonatkozó döntés már 2011. szeptember 29-én megszületett, így arra az október 3-án tartott „retail risk” reggeli semmilyen hatással nem lehetett. Felhívta a figyelmet, hogy a kamatemelésre vonatkozó előterjesztésben nincs utalás vagy hivatkozás olyan információra, amit a bankok a Versenytanács álláspontja szerint kicseréltek egymással vagy bármilyen bankok közötti megállapodásra. Az OTP kifejtette továbbá, hogy a 2011 decemberében történt kamatemelésről is autonóm módon, kizárólag a TÉÁB előterjesztés részletes számításai alapján határozott, amely nem tartalmazott még utalást sem a versenytársak bármilyen állítólagosan egyeztetett piaci magatartására. Az OTP hangsúlyozta, hogy kamatdöntéseinek gazdasági racionalitása igazolható. Az OTP árazási stratégiájának meghatározásakor a kihelyezett hitelek jövedelmezőségét tartja szem előtt, melyre a forrásköltségek alakulása és az előretékintő kockázati költségek vannak hatással, azonban ezeket a tényezőket az előzetes álláspont nem vizsgálta. A forrásköltségek alakulására és az előretékintő kockázati költségekre a 2011. év közepétől kedvezőtlen hatással voltak egyes nemzetközi és hazai események, úgy mint a csökkenő közép-kelet-európai GDP növekedésre vonatkozó előrejelzések, a hazai infláció emelkedése, a meghiúsuló IMF tárgyalások miatti bizonytalanság, a magyar államkötvények leminősítése, a CDS felár növekedése, valamint a jegybanki alapkamat emelkedése. A megnövekedett kockázati tényezők mellett racionális banki reakció az OTP szerint a hitelkibocsátás csökkentése, melyet a kamatok emelésével lehet elérni. A jelzáloghitelezésre vonatkozó döntések meghozatala során a fenti tényezőkön túl arra is figyelemmel kellett lennie, hogy a kamatváltozásnak milyen hatása lesz a kedvezményes végtörlesztés lehetősége révén megváltozott piaci környezetben. Az OTP munkatársai erre tekintettel készítettek egy arra vonatkozó elemzést, hogy mennyiben lenne üzletileg kifizetődő egy „új ügyfélszerző” stratégia követése. Álláspontja szerint az „új ügyfélszerző” stratégia esetlegesen egy, a devizahitelek piacán nagyon alacsony piaci részesedéssel rendelkező szereplőnek lehetett volna kifizetődő. Mindazonáltal az OTP a fix árfolyamú végtörlesztések lebonyolítása kapcsán a rá háruló kötelezettségeket kimagasló prudenciával, felelősségteljesen teljesítette. Az OTP kifejtette, hogy téves az a versenytanácsai álláspont, miszerint a reklámozási stratégiáját megváltoztatta az állítólagosan versenykorlátozó célú egyeztetések hatására, ugyanis a végtörlesztésre való felhasználásra alkalmas hiteltermékeket egyáltalán nem hirdetett, egyéb banki termékei vonatkozásában pedig azért csökkentette a reklámozási tevékenységet 2011. szeptember 28-át követően, hogy az ennek hatására várható keresletcsökkenés miatt felszabaduló munkatársak beoszthatók lehessenek a végtörlesztési ügyintézés kezelésére.

251. A **Raiffeisen** szerint a vizsgálat nem tárt fel olyan bizonyítékot, amely arra utalna, hogy a szeptember 15-i reggeli időpontjában bármelyik bank már kialakította volna a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiáját, a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiai döntése 2011. szeptember 22-én született meg.
252. Az **UCB** kiemelte, hogy egyedüli részvényese 2011. május 11. napján meghozott határozatával az UCB üzleti tevékenységének felfüggesztése mellett döntött. A jogsértő magatartásban nem vehetett részt,

mert korlátozott mértékben tud forinthez jutni, a 2010. évi XC. törvény ugyan kényszerítette egy forintban nyújtott jelzáloghitel bevezetésére, de az középtávon sem bizonyult fenntarthatónak, így azt 3 hónap elteltével beszüntette valamint az aktív jelzáloghitelezéshez való visszatéréshez olyan költség-, illetve időráfordítással kellett volna számolnia, ami miatt a végtörlesztés kapcsán a hitelezési piacra való visszatérés fel sem merülhetett. A lehetőségeihez képest – maximálisan segítette a végtörlesztéssel élni kívánó ügyfeleit a végtörlesztés technikai lebonyolításában, és egyetlen ügyfele sem maradt le a végtörlesztésről a társaság együttműködésének hiánya miatt.

253. Az **UniCredit** szerint a piac többi szereplőjéhez képest aktívabb volt a végtörlesztéshez kapcsolódó finanszírozásban és kevesebbet is „bukott” a végtörlesztésen és tudott új piacot is szerezni. Hangsúlyozta továbbá, hogy a vizsgált végtörlesztésekkel kapcsolatos piaci stratégiája csak október végére alakult ki, így a reggeliken elhangzott közlések irrelevánsak voltak számára. A rögzített árfolyamon való végtörlesztés kapcsán saját, autonóm üzleti megfontolásai alapján alakította ki stratégiáját, melynek folyamatos alakulása, kibontakozása a 2011. szeptemberi-októberi emlékeztető, jegyzőkönyvek alapján egyértelműen nyomon követhető. Ezekből az is látható, hogy az UniCredit stratégiája ez idő alatt nem változott, mindvégig a kettős célkitűzés vezérelte, hogy egyrészt megtartsa meglévő ügyfeleit, másrészt új ügyfeleket szerezzen, illetve veszteségeit minimalizálja az új hitelkihelyezések által. A stratégia tehát mindvégig koherens és egy irányba haladó volt, ami változott, az a megvalósítás technikai módja, tekintettel értelemszerűen a PSZÁF állásfoglalásáig fennálló jogértelmezési bizonytalanságra is az ügynökök igénybevétele tekintetében.

V.4. A résztvevők

254. A **Budapest Bank** szerint a „retail risk” reggelik résztvevői eredetileg a “Chief Risk Officer”-ek (azaz a kockázatkezelési terület helyi vezetői), azt követően pedig ezen vezetők közvetlen beosztottjai, munkatársai voltak. A kockázatkezelési osztályok a bankok alapvető fontosságú szervezeti aleggységei, amelyek a banki működés kockázatait elemzik és feladatuk a megfelelő kockázatkezelési folyamatok kiépítése, fenntartása és folyamatos fejlesztése. A kockázatkezelési egységeknek azonban egyértelműen nem feladata az üzleti stratégia kiválasztása (ezt a bank igazgatósága végzi, a termékfejlesztési és egyéb szakosított egységekkel történő konzultációt követően – ld. fent), illetve a hitelek árazásának meghatározása (ami technikailag a „treasury” feladata, együttműködve a vonatkozó üzleti területekkel és tekintettel a kijelölt stratégiai célokra. A kockázatkezelési terület vezetői azonban felelősek a bankok prudens és folyamatos működéséért. A kockázatkezelés a hitelek árazásának megváltoztatására jellemzően nincs, és nem is lehet hatással (ez jellemzően az üzleti terület és a treasury feladata). Ennek eredményeképpen, teljességgel életszerűtlen egy olyan szituáció, ahol a kockázatkezelés vezetői ilyen közvetlen módon hatást tudnak gyakorolni a banki hitelezés árazására, és erre semmilyen prudensen működő banknál nincs és nem is lehet lehetőség.

255. A **CIB** szerint nem áll rendelkezésre olyan információ, amely a „retail risk” fórum létét jogsértőnek minősítené. A szeptember 15-i reggeli kapcsán kiemeli, hogy a reggelin megjelent alacsony beosztású munkavállalóknak sem joguk, sem felhatalmazásuk nem volt arra, hogy bármiben is megállapodjanak, pusztán találgattak, mérlegeltek.

256. A **Citibank** szerint a GVH nem tárt fel olyan bizonyítékot, amely alapján akár csak feltételezhető lenne, hogy a reggelik témáiról, az azokon elhangzottakról a bank részéről résztvevőn kívül bárkinek a Citibanknál konkrét tudomása lett volna. Hangsúlyozta, hogy a „retail risk” reggelin nem jöhetett létre megállapodás, mivel az ott jelenlévő banki szakemberek semmilyen értelemben nem voltak abban a helyzetben, hogy ilyen jellegű megállapodást kössenek, de még csak befolyásolni sem volt lehetőségük egy ilyen döntést.

257. Az **Erste** „retail risk” reggeli rendezvénysorozat kapcsán kiemelte, hogy a delegált személyek a lakossági kockázatkezeléssel foglalkozó munkatársak voltak (és nem a jövőbeni stratégia alakításával

munkakörükből adódóan foglalkozó dolgozók). A végtörlesztéssel kapcsolatosan elhangzottakról a résztvevők túlnyomó többsége nem riportolt feletteseinek, munkatársainak, mivel ez a kérdéskör alapvetően nem tartozott a kompetenciájukba; aki beszámolt, az vélhetően azért tette, mert úgy érezte, a végtörlesztés olyan aktuális, fontos téma, mellyel kapcsolatosan minden „információ-morzsa” érdekes lehet. Az elhangzottakról írásbeli összegzés, javaslatétel nem készült; ezzel szemben abban a kérdésben, melynek megvitatására e grémium résztvevői felhatalmazással bírtak, írásbeli összegzést készített a Raiffeisen munkatársa, s ezt körbe is küldték. Álláspontja szerint a reggelin résztvevőknek a végtörlesztéssel kapcsolatos nyilatkozatai nem tudhatók be a munkáltatójuknak.

258. Az **FHB** szerint a „retail risk” reggeli résztvevői nem voltak olyan döntési pozícióban, hogy képesek lettek volna a bankok stratégiáját meghatározó döntéseket hozni. Az említett időpontban sem az FHB, sem pedig más bankok üzleti stratégiája sem kerülhetett kialakításra, mivel a jogszabály még tervezet formában sem volt elérhető. Az FHB-nak a találkozón résztvevő alkalmazottja – ha lett is volna ilyen információja – a rá vonatkozó munkajogi szabályok szerint ilyen információt nem oszthatott volna meg.
259. A **K&H** szerint a szeptember 15-én tartott reggeli alkalmával döntéshozatalra nem jogosult, azt még áttételesen sem befolyásoló munkavállalók a konkrét normaszöveg hiányában általános, lehetséges következményekről beszéltek. Állítása szerint a felsővezetőknek fogalmuk sem volt arról, hogy a kockázatkezelők találkozni fognak szeptemberben, és októberben.
260. A **Takarékbank** szerint a retail risk reggeli a résztvevők munkaköréből adódóan sem alkalmas fórum arra, hogy a bankok a devizahitelezés visszafogásáról egyezzenek meg, akárcsak stratégiai szinten is.
261. Az **MKB** szerint a „retail risk” reggeliken a lakossági üzletág kockázatkezelési szakemberei vettek részt, akik beosztásukból kifolyólag stratégiai illetve árazási kérdésekben nem voltak kompetensek, vagyis sem döntési jogkörrel, sem pedig közvetlen információkkal nem rendelkeztek stratégiai és árazási kérdésekben, így nem is állt módjukban megállapodást kötni. Kiemelte, hogy az Erste jogi képviselőjének kérdésére Dr.K.T. megerősítette, hogy nem kapott felhatalmazást a banki döntéshozóktól arra, hogy megállapodjon a végtörlesztés tekintetében követendő stratégiáról az ott jelenlévő kockázatkezelőkkel, illetve nem kapott olyan tájékoztatást, hogy feltehetően hasonló felhatalmazással fognak rendelkezni a többi kockázatkezelők is.
262. Az **OTP** kiemelte, hogy a „retail risk” reggeli megbeszéléseken a bankot képviselői joggal felruházott alkalmazott nem képviselte. Sem K.B., sem T.T. nem rendelkezett semmiféle felhatalmazással arra, hogy más bankokkal bármilyen egyeztetést folytasson a végtörlesztésekkel kapcsolatban. Hangsúlyozta, hogy – ahogyan azt már K.B. is elmondta a meghallgatása során – az OTP részéről résztvevők (egyetlen kivételes esetet leszámítva) nem számoltak be feletteseiknek a reggeliken elhangzottakról. Mindebből következően az OTP stratégiai döntéseit meghozó grémiumok működésére a kérdéses megbeszélések semmilyen hatással nem voltak, nem is lehettek. T.T. e-mailjének K.B. általi jóváhagyása meglátása szerint azt igazolja, hogy annak saját felettese sem tulajdonított olyan értelmet, amely a versenyjogsértés gyanúját vetné fel.
263. A **Raiffeisen** szerint döntéshozatali kompetencia hiányában a résztvevők nem voltak jogosultak arra, hogy az általuk képviselt bank nevében a reggelin bármilyen döntést hozzanak, és ezért a reggelin a többi banki képviselővel együtt nem hozhattak létre a bankok között akarategységet sem. A magatartás vizsgálatkor egyáltalán nem közömbös az, hogy a magatartást állítólagosan megvalósító munkavállalók milyen döntéshozatali kompetenciával rendelkeztek a társaság szervezetén belül. Nyilvánvalóan más a döntéshozatali kompetencia alakulása egy ipari termelőcégen belül árazási vagy vevőköri kérdésekben, mint egy nagybank esetében milliárdos nagyságrendű veszteséggel fenyegető piacidegen kormányzati intervencióra adandó stratégiai válaszlépés esetében.
264. Az **UCB** előadta, hogy a végtörlesztésre is fel kellett készülnie annak érdekében, hogy a meglévő portfóliójában lévő, végtörlesztési szándékozó ügyfeleit ki tudja szolgálni és az ügyleteket le tudja bonyolítani.

265. Az **UniCredit** szerint a két reggeli találkozón résztvevő személyek beszámolást vagy jelentést nem tettek az ott elhangzottak tartalmáról.

V.5. Az egyes bankok részvétele

266. A **Budapest Bank** szerint bár a jegyzetben szereplő lista az „FHB” megjelölést nem tartalmazza, az Erste és a CIB a jegyzet listájában külön szerepel, ezért kizárásos alapon az „N. Z.” megjelölés valószínűleg az FHB-t képviselő D.Z.ra történő utalás lehet. Következésképpen, a kézírással készült jegyzet listájában szereplő személynév helyesen nagy valószínűséggel „D. Z.”, azaz az „N. Z.” elírás lehet.

267. Az **Erste** kifejtette, hogy álláspontja szerint az október 3-i reggelin V.Z. nem vett részt, amit alátámaszt, hogy F.L. jegyzete, és az ügyfélnyilatkozatok sem említik őt résztvevőként, illetve az Erste által csatolt bizonyíték szerint V.Z. a reggeli időtartama alatt az Erste Bank épületében tartózkodott, tehát nem lehetett jelen a reggelin egy másik helyszínen.

268. Az **FHB** kiemelte, hogy a védett tanútól származó „nagyon nem is volt jelen” kijelentés nem a Citibankra vagy az Erste Bankra vonatkozott, hanem az FHB-ra, amely egybecseng az FHB Kockázatelemzési Főosztály vezetőjének e-mailben szereplő kijelentésével, miszerint D.Z. általánosan nem szokott semmilyen nyilatkozatot tenni ilyen találkozókra. Az FHB képviselője ugyan jelen volt a szeptember 15-i találkozón, azonban részvétele nem volt aktív. Ezt F.L. e találkozóról készült írásos jegyzete is igazolja, hiszen annak tanúsága szerint az FHB nem közölt semmilyen, még nyilvános adatot sem a többi résztvevővel. Dr.K.T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozata vonatkozásában – amely szerint ő nem emlékszik arra, hogy az FHB képviselője jelezte volna számára, hogy azért nem kíván részt venni az október 3-i reggelin, mert azt a felettese megtiltotta neki – kiemelte, hogy a forgalmi helyzetre történő hivatkozás kizárólag a többi versenytárral fennálló békés viszony megőrzését célozta. Az erre vonatkozó döntés kommunikálását az FHB üzleti titok körbe tartozónak tekintette és tekinti hasonló esetekben.

269. A **K&H** kiemelte, hogy dr.M.A. nem vett részt a szeptember 15-ei reggelin, bár meghívott volt, az UniCredit nyilatkozata sem nevesíti őt résztvevőként, illetve a résztvevő Sz. úr nem volt tagja a végtörlesztéssel kapcsolatos döntéseket meghozó testületnek.

270. A **Takarékbank** szerint nem az a lényeges, hogy ki hány megbeszélésen vett részt, hanem az aktív-szervező szerep, illetve az, hogy utána mit tett a piacon. Nem indokolt a Takarékbankot a „közepesen súlyos” jogsértők közé sorolni. A Takarékbank aktívan nem vett részt a reggelik szervezésében, részvétele a szakmai szempontból legszükségesebbre szorítkozott. Amennyiben az FHB magatartását kifejezetten passzívnak minősíti a Versenytanács, ezzel egyetértve ez igaz kell, hogy legyen a Takarékbankra is, hiszen ő sem közölt állományi adatot. Sem a Takarékbank piaci súlya, sem a megbeszéléseken játszott marginális szerepe alapján, sem versengő magatartására tekintettel nem indokolt a bankot a „közepesen súlyos” jogsértők közé sorolni, pusztán azon formai okból kifolyólag, hogy képviselője mindkét, versenyjogi szempontból nyilvánvaló aggályokat fel nem vető szakmai megbeszélésen részt vet.

271. Az **UCB** kérte annak figyelembevételét, hogy F.L. a szeptember 15-ei találkozóról készült jegyzete szerint sem állományra vonatkozó adatot, sem egyéb nem publikus vagy stratégiai információt nem osztott meg a „retail risk” reggelin résztvevőkkel.

V.6. A bizonyítás, a bizonyítékok értékelése

272. A **Budapest Bank** szerint a Versenytanács az eljárás alá vont vállalkozásokra nézve terhelő bizonyítékokat egyoldalúan sorakoztatta fel és azokat rosszhiszeműen az eljárás alá vont bankok számára egyoldalúan, önkényesen és hátrányosan értelmezte. A versenyhatóság jogosult ugyan a

bizonyítékok értékelésére és mérlegelésére, ez azonban nem jelentheti azt, hogy egyes bizonyítékokat indokolás nélkül figyelmen kívül hagyhatna, vagy hogy a bizonyítékok tartalmát önkényesen, tényleges tartalmukkal ellentétesen értelmezhetné. Az adott bizonyíték értékelése során a bizonyíték hitelessége a legfőbb szempont. A Versenytanács elmulasztotta megindokolni a felhasznált CIB belső prezentáció, mint terhelő bizonyíték bizonyító erejének sajátos értékelését. A jogirodalom szerint egy vállalásos belső irat bizonyító erejének értékelésekor figyelembe kell venni, hogy az mely személytől származik, milyen körülmények között szövegezték, kinek szól, és hogy összességében megbízhatónak tűnik-e. A Versenytanács elmulasztotta megindokolni, hogy miért tekinti a CIB belső prezentációját hitelesebb bizonyítéknak, mint a többi eljárás alá vont egyértelműen és minden kétséget kizáróan hiteles ügyfélnyilatkozatát. A hivatkozott FHB e-mail tekintetében hangsúlyozta, hogy az csak és kizárólag az FHB belső ellenőr saját, személyes véleményét tükrözi és tükrözheti nem a megbeszéléssel, hanem T.T. e-mailjével kapcsolatban, így nem lehetséges, hogy a megbeszélés értékelésénél kerüljön figyelembe vételre. A dr.O.Á.-nak a fenti e-mailek mérlegelése alapján hozott, egyéni véleményekre és csupán feltételezésekre alapozott döntése (ti. hogy az október 3-i találkozón D.Z. nem vehet részt) – egyéb bizonyíték hiányában – nem szolgálhat az október 3-i találkozó tényleges eseményei versenyjogi megítélésének megfelelő alapjául. Függetlenül az FHB (dr.O.Á.) által mérlegelés alapján hozott, fent hivatkozott döntésétől, a Versenytanács egyoldalú és rosszindulatú bizonyíték-mérlegelését mutatja, hogy figyelmen kívül hagyja azt, hogy maga a nyilatkozatot tevő FHB-s képviselő is kifejezetten fenntartotta annak lehetőségét, hogy a 2011. október 3-i megbeszélésen a résztvevők jogszerű keretek között és tartalommal egyeztettek a végtörlesztésről.

273. A **CIB** szerint az UCB és a Cetelem elismerő nyilatkozata nem tekinthető elismerő nyilatkozatnak, az ugyanis szó szerinti idézetét tartalmazza a T.T. e-mailjében foglalt fordulatoknak, azaz láthatóan nem az adott ügyfél személyes emlékét rögzíti a megbeszélésekről. Ugyanez mondható el lényegében a Citibank nyilatkozatáról, mely pusztán más szófordulatokat használ az e-mailhez képest. A K&H nyilatkozata nem értékelhető elismerésként, hiszen ebben csak a hátrányos jelleg, és a szükségszerű veszteségre vonatkozó evidencia kerül elismerésre. N.Z.Zs. e-mailjei kapcsán kiemeli, hogy az egy magán e-mail címről került megküldésre, és nem róható fel egy adott bank jogsértő magatartásaként az sem, ha egy ilyen jellegű levélváltásban egy banknál dolgozó munkavállaló kifejti azt a személyes véleményét, hogy nem örül a végtörlesztésnek. A CIB szerint a Versenytanács dr.K.T. által tett ügyfélnyilatkozatot, a védett tanú vallomását, az azokban foglalt tényeket, illetve az újonnan felmerült bizonyítékokat (FHB belső e-mail, FHB nyilatkozat) nem megfelelő módon, és a már kialakított preconcepciójának mentén, torzítottan értelmezte. T.T. (OTP) e-maillal kapcsolatban kifejtett FHB véleménye nem lehet alkalmas T.T. (OTP) e-mailjében foglaltak hitelességének alátámasztására, vagyis annak bizonyítására, hogy T.T. (OTP) e-mailjében foglaltak hitelesen tartalmazzák-e a szeptember 15-ei találkozón elhangzottakat. Egy, a találkozón egyébként részt nem vett személynek a találkozóról utólag készült e-mail tartalmáról alkotott véleménye nem lehet alkalmas a találkozón elhangzottak bizonyítására, alátámasztására. A PSZÁF által szolgáltatott adatok arra vonatkoznak, hogy hányan igényelték a fix árfolyamú végtörlesztéshez forintalapú kiváltó hitelt, és ezek közül hányan kapták meg az igényelt hitelt. A PSZÁF adatok nem térnek ki ugyanakkor arra, hogy az egyes konkrét esetekben mi volt a hitelkérelem elutasításának az oka. Egy hitelkérelem elutasításának, ill. a hitelszerződés alá nem írásának számos oka lehet (pl. a kérelmező nem teljesíti a bank hirdetményében közzétett hitelbírálati feltételeket, más bankhoz is benyújtott hitelkérelmet és végül ezzel a másik bankkal köt szerződést).

274. A **Citibank** hivatkozott arra, hogy az európai joggyakorlat szerint a versenyjogi jogsértések bizonyítása során a jogsértés megtörténtét kétséget kizáróan kell bizonyítani, és a felmerülő kétséget a jogsértéssel vádolt vállalkozás javára kell értékelni. Visszautasítja, hogy a Citibank 2012. március 19-i nyilatkozata a megállapodás létrejöttét alátámasztó bizonyítékként kerüljön értékelésre, mivel a nyilatkozat éppen arról szól, hogy ilyen megállapodás nem kötött. Az OTP szakértője egy véleményt fogalmazott meg, ami nem minősülhet információ-megosztásnak. Álláspontja szerint a Citibank nyilatkozata csak úgy

értelmezhető, hogy a felvetés ellenére nem született megállapodás, arra egyetlen más résztvevő sem reagált, nem fejezte ki egyetértését, és így a később az OTP által küldött e-mail is csupán az OTP egyoldalú véleményének kifejezése, nem pedig az akaratgyezség bizonyítéka. Az ügyfélként meghallgatott bankok valamennyien tagadták a megállapodás létrejöttét, az OTP részéről nyilatkozó, a szeptemberi reggeliről készült összefoglaló e-mailt író T.T. ugyancsak saját véleményének ismerte el azt a fordulatot. A Citibank szerint az UCB/Magyar Cetelem nyilatkozat pusztán megismétli az OTP összefoglaló e-mailjét, vagyis felmerülhet, hogy nem személyes emlékekből táplálkozik. A védett tanú nem csak hogy a véleményét közölte a vallomásban, de azt is valójában úgy, hogy a szeptemberi reggelit követően megtudott tényeket vetítette vissza a szeptember 15-i reggelire, vagyis beszámolója nem tekinthető megbízhatónak, emlékei már összemosódnak a későbbi eseményekkel. Az FHB belső ellenőr e-mailje, amelynek hitelességét (pl. a küldés időpontját, tartalmának egyidejűségét) nem lehet az iratok alapján kétséget kizáróan megállapítani, csupán azt igazolja, hogy a belső ellenőr az e-mail láttán negatívan reagált, pontosabban a saját pozíciójának megfelelően reagált. Ez azonban nem közvetlen bizonyíték, mivel nem a szeptemberi reggelire kapcsolódik, hanem csak az arról készült e-mailhez. dr.O.Á. nyilatkozata hasonlóképpen semmit nem bizonyít a szeptemberi reggelin elhangzottakkal kapcsolatban, mivel nem vett részt a reggelin.

275. Az **Erste** álláspontja szerint a megállapodás bizonyítékának tekintett e-mail egyetlen résztvevő nyilatkozata, mely a szerzőjének véleményét tükrözi (személyes meghallgatása során ekként minősítette). A többi résztvevő ilyen akaratgyezség kifejezését a maga részéről nem erősítette meg. A belső ellenőr e-mailje egy számára továbbított e-mail tartalmáról alkotott személyes véleményét tükrözi. A bizonyítandó kérdés a „retail risk” reggelin történtek tartalma, s nem egy belső ellenőr tudattartalma a minősítés vonatkozásában, mely minősítés ráadásul nem a reggeli eseményeinek közvetlen megfigyelésén, hanem egy arról tudósító e-mail elolvasása és szubjektív értelmezése révén alakult ki. Hasonlók mondhatók el dr.O.Á. nyilatkozata kapcsán.
276. Az **FHB** előadta, hogy dr.O.Á. tisztán és világosan azt jutatta kifejezésre, hogy csak az október 3-i reggeli kapcsán merült fel benne gyanú arra vonatkozóan, hogy ott esetleg versenyjogsértés valósulhat meg. A hivatkozott nyilatkozat semmilyen ténymegállapítást vagy utalást nem tartalmaz a szeptember 15-i reggelin elhangzottakkal vagy annak céljával kapcsolatban. Egyrészt a hivatkozott nyilatkozatban az FHB kockázatelemzési terület vezetőjének az e-mailje kerül megemlítésre, amely e-mail azonban nem a szeptember 15-i reggelin elhangzottakkal, hanem a reggeli után T.T. (OTP) által D.Z.-nak (FHB) küldött az előbbi „személyes véleményét” tartalmazó e-maillal kapcsolatban fogalmaz meg álláspontot, miután az e-mail szerzője nem volt jelen a reggelin. A FHB kockázatelemzési vezetője tehát nem a szeptember 15-i reggelin elhangzottakra, hanem a reggeli után T.T. által küldött e-maillal reagált, amelynek megfogalmazása – egy, a megbeszélésen jelen nem lévő személy számára – felvetette a versenyellenesség lehetőségét. Másrészt a hivatkozott nyilatkozat kifejezetten utal arra a körülményre, hogy az FHB az október 3-i reggeli meghívójában szereplő végtörlesztés napirendi pont miatt is határozott úgy, hogy nem képviselteti magát azon a találkozón. Mindezek alapján az FHB nem tett mást, mint hogy az október 3-i ülés előtt kockázatelemzést végzett és óvatosságból döntött úgy, hogy bár D.Z. szóbeli beszámolója alapján egyértelműen megállapítható volt, hogy a szeptember 15-i találkozón semmiféle megállapodás nem született a bankok között a végtörlesztés kapcsán követendő magatartás tekintetében, de kockázatot jelenthet az október 3-i reggelin való részvétel, ha a megbeszélés esetleg T.T. e-mailjének versenykorlátozó értelmezés szerinti fordulatot vesz.
277. A **K&H** szerint a Versenytanács arra helyezi a hangsúlyt dr.K.T. ügyfélnyilatkozata és a védett tanú vallomása kapcsán, hogy az ügyfél, illetve a tanú „igen”-nel válaszolt arra a kérdésre, hogy az e-mail hűen tartalmazza a találkozón elhangzottakat. Azonban a meghallgatottak ennél bővebb választ adtak. Dr.K.T. valóban nem tagadta külön T.T. e-mailjéből származó második tagmondatot, azonban azzal, hogy pontosan megjelölte, hogy mennyiben tartalmazza pontosan („nagyjából”) az elhangzottakat az e-mail, a contrario vitatta a többi részét.

278. Az **MKB** álláspontja szerint a dr. O.Á. (FHB) által tett teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozat az állítólagos versenykorlátozó megállapodás szempontjából tényleges bizonyító erővel nem rendelkezik, mert utólag készült és utólag indokolja meg az FHB hiányzását az októberi reggeliről. Az FHB belső ellenőrének szeptember 15-i e-mailjének hitelességét és ezáltal bizonyító erejét szintén vitatja, mert ezen irat nem a helyszíni vizsgálati cselekmény során került a GVH birtokába, hanem az eljárás során az FHB bocsátotta a vizsgálók rendelkezésére, továbbá pusztán egy szövegszerkesztett iratról van szó, amelynek sem származása, sem időpontja, sem tartalma nem ellenőrizhető.
279. Az **OTP** sérelmesnek tartja, hogy bár a Versenytanács rögzíti, hogy az e-mail megfogalmazása kapcsán a versenyjogi jogsértést cáfoló bizonyítékok is felmerültek, nem ad magyarázatot arra, hogy azokat miért ignorálta.
280. Az **UniCredit** szerint a védett tanú csak arról beszélt szétszórt módon, hogy a tömeges hitelkiváltás „iszonyatosan nagy munka”, ám arról egyértelműen egyetlen szót sem ejtett ebben a válaszában, hogy egyetértés lett volna a reggelin, hogy az intenzitás alacsonyan tartása elhangzott volna a reggeli során. Az adott válasz legfeljebb a kérdéses email első feléhez kapcsolódóan értelmezhető, de az intenzitás csökkentése kapcsán a válasz nem ad értékelhető tartalmat. A védett tanú kihallgatásáról szóló jegyzőkönyv kivonatában semmi nem utal arra, hogy a védett tanú elé tárták volna az e számokat tartalmazó – Vj/74-28/2011/BB/001. számon iktatott – F.L. által készített jegyzetet és azzal kapcsolatban a védett tanú nyilatkozatot tett volna.

V.7. A megosztott információk

281. A **Budapest Bank** hangsúlyozta, hogy F.L. szeptember 15-ei reggeliről készült jegyzetében nem került megjelölésre, hogy az egyes bankok neve mellett feltüntetett számok mit jelölnek, így a Versenytanács csupán feltételezi, hogy azok a végtörlesztéssel érintett állományi adatok. F.L. korábbi meghallgatásáról készült leiratban (Vj-74-126/2011) ugyanakkor jól látható, hogy F.L. elmondása szerint a szeptember 15-i reggelin elhangzott esetleges konkrétum a „bankoknak a jelzálog hitelállománya” volt, „de a lemásolt jegyzeteim között ez is megtalálható”. A bankok jelzálog hitelállománya és a végtörlesztéssel érintett állományi adat azonban nem azonos kategória (a jelzálog hitelállomány a legnagyobb halmaz, ezen belül beszélhetünk pl. deviza hitelállományról, forint hitelállományról vagy a végtörlesztéssel érintett állományról – ez utóbbi a deviza hitelállományon belüli alkategóriát képez). Az ott feltüntetett adat semmilyen körülmények között nem lehet a Budapest Bank deviza jelzáloghitel-állományára vonatkozó adat. Amíg nem tisztázódik, hogy az adat pontosan mire vonatkozik, nem ítélt meg az sem, hogy az stratégiai jelentőségű adatnak minősülhet-e vagy sem. Felhívta a figyelmet, hogy a jegyzetben szerepel egy „dec. 31.” megjelölés is, mely utalhat arra, hogy év végi (azaz pl. 2010. év végi) – 2011 szeptemberében már távoli múltbeli, vagyis stratégiai döntés meghozatalához alkalmatlan – adatokról van szó, ezt a Versenytanács ugyanakkor figyelmen kívül hagyja. Végezetül, a saját állományadat és a többi bank nyilvánosan elérhető mérlegfőösszege, azon belül a lakossági hitelezés intenzitása alapján nagyságrendileg ugyanezen adatokhoz juthatunk. A Budapest Bank véleménye szerint, még ha el is fogadjuk, hogy (végtörlesztéssel érintett) állományi adatokról van szó, a találkozón részt vevők a találkozók céljának megfelelő elemzésekre jogszerűen használhatták az állítólagos állományadatokat, mivel a találkozó napján több mértékadó nyilatkozat is államcsődöt, a bankszektor összeomlását vizionálta a végtörlesztés esetleges következményeként, tehát a kockázat-kezelők joggal mérték fel a teljes szektor kiterjedését. Felmutatható tehát olyan legitim cél is, amely miatt a fenti információk megosztásra kerülhettek. Önmagában üzleti titkok megosztása sem jelentene jogsértő magatartást, legfeljebb csak akkor, ha az olyan stratégiai üzleti titok, amely megosztása a versenytársak közti, döntés-előkészítéskor fennálló bizonytalanságot csökkentheti. A végtörlesztésre vonatkozó kérelmek száma a bankok szempontjából egyébként lényegtelen, nem stratégiai jellegű információ volt, mert az ügyfél minimális költségráfordítással annyi kérelmet nyújthatott be, amennyit jónak látott,

ugyanakkor hasznos volt számára a különböző ajánlatok összevetése; a folyamat meghatározó lépése nem az ügyfél végtörlesztésre vonatkozó kérelme volt, hanem az ügyfél kérelmének a bank által történő jóváhagyása, és ezt követően a legjobb feltételeket kínáló bank ügyfél általi kiválasztása. Az időtényezőt is szükséges figyelembe venni, nevezetesen azt, hogy teljesen mindegy volt, hogy az ügyfél a végtörlesztési törvény hatálybalépését követő első napokban vagy a kérelem benyújtására nyitva álló határidő lejártá előtt (vagyis 2011 végén) nyújtotta be a kérelmét. Az Inforádió cikke már 2011. október 3-án tartalmazott információt a végtörlesztési kérelmet benyújtók, illetve a végtörlesztéssel kapcsolatosan érdeklődők számára kapcsolatosan (ebben az esetben a K&H, az UniCredit és a CIB tekintetében). Fontos kiemelni, hogy a találkozót bármely résztvevőjére vonatkozó információ már nyilvános volt, hiszen akkor az első kamatemelések már bejelentésre kerültek. Azt szükséges vizsgálni, hogy a megosztott információ stratégiai jelentőséggel bír-e, azzal szemben, hogy az információ „üzleti titoknak” minősül-e. Ennek az oka az, hogy bár lehetséges átfedés az üzleti titkok és a stratégiai információk között, azonban nem minden „üzleti titok” minősül stratégiai információnak.

282. A **CIB** az október 3-i reggeli kapcsán hangsúlyozta, hogy nincs egyértelmű bizonyíték arra, hogy a felek pontosan milyen információkat osztottak meg egymással a „retail risk” reggelin. Amennyiben bizonyítottnak lehetne tekinteni, hogy az adott téma felmerült a reggelin, semmi jogsértő nincs abban, ha éppenséggel a bankok munkatársai beszélgetnének a végtörlesztéshez kapcsolódó publikussá vált hírekről és a várható hatásokról. Véleménye szerint nincs feltárva az sem, hogy a „retail risk” reggelin állítólag megosztott (és esetlegesen nyilvánosan akkor még nem elérhető információk) kellő mélységű stratégiai információk voltak-e, és ezért megalapozhatják-e az összehangolt magatartás megállapítását. Nincs bizonyíték arra, hogy a bankok munkatársainak beszélgetése az egyes bankok aktuális döntéshozatalát bármilyen módon befolyásolta volna. Kiemelte, hogy számos sajtóorgánum hozott nyilvánosságra információkat a bankok piaci magatartásáról. A CIB szerint a Versenytanács a védett tanú vallomása alapján levont azon következtetése, amely szerint F.L. szeptember 15-ei reggeliről készült jegyzetében bankonkénti bontásban szereplő számok a végtörlesztéssel érintett állományi adat, a védett tanú által tett nyilatkozatok félreértelmezéséből, továbbá nyilatkozata koncepciózusan történő kezeléséből eredően teljesen helytelen. A védett tanú válaszából egyértelműen kitűnik, hogy erre a kérdésre adott válasza összességében nemleges és úgy értendő, hogy konkrét ügyfélállományra vonatkozó adatok nem cseréltek gazdát, legfeljebb nagyságrendeket, irányokat érintettek a találkozót során a résztvevők.

283. A **Citibank** álláspontja szerint az október 3-ai reggeli elhangzott információk publikus forrásból hozzáférhetőek voltak, és több sajtómegjelenésre hivatkozva kívánta alátámasztani ezen álláspontját. A Citibank szerint a szeptember 15-i reggeli F.L. által készített jegyzetben szereplő számadatok, bár lehetnek valamiféle állományi adatok (nem bizonyított, hogy pontosan milyen adatok), az nem bizonyított, hogy azok stratégiai adatok lennének, amelyek ismerete alkalmas lehet arra, hogy torzítsa a bankok közötti versenyt. Hangsúlyozta, hogy nem minden szenzitív, akár üzleti titoknak minősülő információ cseréje vezet a verseny korlátozásához. A Versenytanácsnak kifejezetten bizonyítania kell azt, hogy az általa feltételezett információcsere olyan adatokra vonatkozott, amelyek stratégiai jelentőségűek voltak. E körben a T-380/10. sz. uniós ítéletre utalt. Vitatta, hogy amennyiben a F.L. jegyzetében szereplő számok valóban állományi adatok, azok egyáltalán üzleti titoknak minősülő adatok voltak-e. Nem bizonyított ugyanis, hogy mikori időpontra vagy időszakra vonatkoznak ezek az adatok. Elképzelhető, hogy állományi adatok ezek, de már valójában nyilvánosak voltak. Erre vonatkozóan a Versenytanács nem szerzett be semmilyen bizonyítékot, sőt, a védett tanú kifejezetten úgy nyilatkozott a szeptemberi reggeliről, hogy „üzleti titkokat senki nem mondott el”. A bankok „nagyságrendeket” említettek. Felhívta a figyelmet arra, hogy az Európai Bizottság bevett gyakorlata, mind a GVH által elfogadott gyakorlat, hogy például a nyilvános határozatokban az üzleti titoknak minősülő adatok helyett nagyságrendeket jelölnek meg, azaz ez a megoldás ezek szerint kellőképpen biztosítja azt, hogy az üzleti titok ne kerüljön nyilvánosságra. Bizonyítható ugyanakkor, hogy számos

bank olyannyira nem tekintette üzleti titoknak ezeket a nagyságrendeket vagy általában az ilyen típusú adatokat, hogy a sajtóban is nyilvánosságra hozta azokat. Ha még tényszerűen igaz állítás is lenne, hogy a Citibank bizalmas üzleti információt osztott meg a szeptemberi reggelin a többi piaci szereplő képviselőivel, ez az információ – a Citibank csekély mértékű állománya alapján – egyszerűen nem volt lényeges a többi piaci szereplő számára, ekként nem volt alkalmas arra, hogy a többi piaci szereplő magatartását bármilyen módon befolyásolja.

284. Az **Erste** álláspontja szerint a tényállás nem lett kellően feltárva abban a kérdésben, hogy az átadott, stratégiával kapcsolatos információk nem voltak-e publikusak már az október 3-i reggelit megelőzően. Vitatja annak helyességét, hogy az előzetes álláspont egyenlőségjelet tesz a stratégiai információk és az üzleti titoknak minősülő információk között, hiszen a versenykorlátozásra alkalmasság elsősorban nem az információ titkosságára vezethető vissza, hanem az adott információ érdemi tartalmára, a tartalomból következő azon képességére, hogy versenykorlátozó piaci magatartás kialakításához felhasználható. Álláspontja szerint a keresletre vonatkozó információk ebben a speciális esetben nem voltak alkalmasak versenykorlátozó hatás kifejtésére, mivel azok leginkább a várható veszteség mértékének megbecsülésére, és a létező erőforrások lekötésének kalkulálására vonatkoztak. Az FHB belső ellenőrének e-mailje nem bizonyítja, hogy szeptember 15-én üzleti titoknak minősülő információk hangzottak el. F.L. szeptember 15-ei találkozóról készült jegyzete kapcsán kiemelte, hogy ez a bizonyíték az előzetes álláspontban nem szerepel, így az előzetes álláspontra adott ügyfélnyilatkozatok sem fejtenek ki ezzel kapcsolatos álláspontot. A szóbeli meghallgatásokon a vizsgálok nem tárták a reggelin résztvevők elé ezt a jegyzetet, így ők arról nem nyilatkozhattak, továbbá a Versenytanács sem tárta sem a védett tanú elé, sem a tárgyaláson dr.K.T. elé e jegyzetet és nem kérte annak értelmezését tőlük. Egyedül maga F.L. utal rá – nem a jegyzet felmutatása alapján, hanem arra a kérdésre válaszolva, hogy elhangzott-e bármilyen konkrétum a találkozón –, hogy elhangzott a „bankoknak a jelzálog hitelállománya”. A jegyzetben csak számok szerepelnek, semmilyen szöveg nem szól arról, hogy ezek milyen adatok. A Versenytanács semmilyen bizonyítékot nem adott elő annak az állításának az alátámasztására, hogy ezek a „levegőben lógó” számok deviza hitelállományokat jelentenek (pl. nem veti össze e számokat a valós állomány adatokkal).
285. Az **FHB** álláspontja szerint a jelzáloghitelezésről elérhetőek voltak nyilvános információk. E körben két forrásra utal: a PSZÁF aranykönyvére és a nyilvános részvénytársaságok beszámolóira, jelentéseire. Az FHB, mint a tőzsdén részvényt jegyző társaság jogszabályi kötelezettségének eleget téve negyedévente jelentést tesz közzé, amely többek között a deviza jelzáloghitel portfólió állományra vonatkozó adatokat is tartalmaz. Utalt a csatolt jelentés 5. oldalán szereplő „Saját hitelezés” című fejezetre, amely a lakossági és a vállalati hitelállományok, valamint ezeknek devizában mért hányadára vonatkozó konkrét adatokat tartalmaz. Az OTP és az FHB esetében a jelzáloghitelezési mutatók publikusak, naprakészek voltak.
286. A **K&H** szerint a szeptember 15-i reggelin elhangzottak egy sajtóban megjelent cikken alapultak, a K&H stratégiájának minden, az október 3-i megbeszélésen elhangzott eleme 2011. szeptember 28-ától nyilvánosnak tekinthető, hiszen arról a bankfiókokat aznap tájékoztatták. Nyilvános volt tehát az, hogy saját ügyfelet a K&H nem finanszíroz, a reklámkampány felfüggesztése, más bankok ügyfeleinek finanszírozása, valamint áttételesen ennek feltételrendszere is. De még ha valamely bank véletlenül nem is telefonált volna éppen a K&H-hoz, az is több publikus és ingyenes forrásból tudomást szerezhetett a K&H fenti stratégiájáról. A jogellenes magatartás ellen szól, hogy a K&H nem osztotta meg versenytársaival a devizahitellel rendelkező ügyfeleknek nyújtandó új termék feltételeit. Hangsúlyozta, hogy végtörlesztések száma már nyilvános volt október 3-án, valamint az adott adat, az nyilvánosságra hozataláig sem volt bizalmas stratégiai információnak tekinthető, hiszen abból érdemi üzletpolitikai következtetést nem lehetett levonni. Megjegyezte végül, hogy a K&H azért beszélgetett az üzleti titoknak nem minősülő ügyfélszámról, hogy saját operációját, működését fel tudja készíteni az ügyfelek megfelelő kiszolgálására, optimalizálni, szükség esetén bővíteni tudja az ezzel foglalkozó munkaerőt az

ügyfelek megfelelő kiszolgálása és a jogszabályok betartása érdekében. A „retail risk” reggelin elhangzott információk, különösen az első pár nap végtörlesztési igényeinek darabszáma semmilyen hatással nem lehetett a K&H stratégiai magatartására. A K&H eddigre régen eldöntötte és nyilvánosságra hozta stratégiáját, és ha azon változtatott volna, azt sem kockázatkezelők egymás közti beszélgetése, hanem a versenytársak publikus forrásból beszerezhető, folyamatosan figyelt információi és saját pontos adatai alapján tette volna. Az előzetes álláspont koncepciója szerint a K&H-nak a stratégiák állítólagos megismerése után, azaz megtudva, hogy más bankok állítólag nem akarják elősegíteni a végtörlesztést, éppen hogy nem kellett volna az egész piac egyik legalacsonyabb kamatozású, könnyített elbírálású termékét bevezetnie. Szerinte az, hogy ezt a bank mégis megtette, azt igazolja, hogy önállóan alakította stratégiai magatartását. A Versenytanács tévesen értékeli a szeptember 15-ei reggeli kapcsán, hogy az azzal összefüggésben felmerülő adatok üzleti titkok. A K&H rendszeresen nyilvánosságra hozza a lakáscélú jelzálog hitelállományát, sőt, a deviza hitelállományát is. A megbeszélés résztvevői tudhatták, hogy a bankok más forrásból is hozzáférhettek a számokhoz, ezért számukra az elmondott adatok nem minősültek üzleti titoknak. Tényszerűen nem igaz, hogy a K&H neve mellett szereplő „700” szám a „végtörlesztéssel érintett állományi adat” lenne.

287. A **Takarékbank** szerint a GVH nem tárt fel olyan tény, amely azt mutatná, hogy a reggelin megszerzett információt versenystratégiája alakításakor figyelembe vette volna. A Takarékbank nem állított olyat, hogy nem támogatná ernyőbankként a takarékszövetkezetek aktivitását, ennek az ellenkezője történt, hiszen a Takarékbank dolgozta ki a takarékszövetkezetek részére azt a terméket, amivel a végtörlesztés legaktívabb szereplőivé váltak. Az a következtetés, mely szerint a Takarékbank „az eljárás alá vontak jóváhagyása mellett” tudott volna csak versenyző magatartást folytatni, legfeljebb adott bank véleményének lenne tekinthető. A reggeliken elhangzott információk kapcsán felhívta végül a figyelmet arra, hogy a várható banki stratégiák jelentős részben ismertek voltak a reggeliktől függetlenül. Véleménye szerint nincs olyan versenyjogi szabály, amely üzleti titok megosztását automatikusan tiltaná, a GVH-nak kell bizonyítania, hogy az ismeret kölcsönös megosztása versenykorlátozó célzatú vagy hatású volt. A Takarékbank szempontjából az ezen információk inkább érdekességek-aktualitások voltak, sem mint üzletileg hasznos „belső információk”. Súlyos ténybeli tévedés, hogy az október 3-i reggelin elhangzottak fényében döntött volna a Takarékbank a proaktív piaci magatartás mellett. F.L. által a szeptember 15-ei reggeliről készített jegyzetben olvasható számadatok pontos tartalmára, vagy a feljegyzés időpontjára vonatkozóan a Takarékbank nem tud érdemben nyilatkozni. A két évvel ezelőtti szakmai megbeszélésen a Takarékbank emlékezte szerint nem hangzottak el részletes állományadatok, legfeljebb az egyébként is publikus kitétségi adatokról beszéltek az érintett bankok. Szakmai álláspontja szerint, az állományadatokat esetleges megosztásából sem következik, hogy a bankok közötti versengés torzult volna. Nincs szükségszerű kapcsolat ezen információ és egy banki termék bevezetése, kondícióinak kialakítása között. Másként fogalmazva, ez egyedül a kockázatkezelőket érintő, a várható veszteség nagyságrendjének becsléséhez szükséges szakmai információ, amelynek nincs kihatása a versenyjogilag értékelhető verseny magatartásra.

288. Az **MKB** az október 3-i reggeli kapcsán kiemelte, hogy a találkozón sem a rögzített árfolyamon történő végtörlesztéssel kapcsolatos jövőbeni banki stratégiák, sem árazási kérdések nem merültek fel. Az elhangzott információk már publikusak voltak, illetve az eljárás alá vont vállalkozások stratégiai döntéseiket a végtörlesztés kapcsán addigra már meghozták ésszerű gazdasági indokok alapján és függetlenül a szeptember 15-ei „retail risk” reggelin elhangzottaktól. Emlékeztetett arra, hogy K.T. e reggelit úgy vezette fel, hogy felhívta a résztvevőket, hogy a megbeszélés folyamán „árazásról ne essen szó”. Kiemelte, hogy az egyes bankok reklámokkal kapcsolatos magatartásáról F.L. minden esetben múlt időben írt. Felhívta a figyelmet arra, hogy az MKB egyes hiteltermékeinek értékesítését. 2011. szeptember 28. napjától, illetve október 1. napjától felfüggesztette. A Hpt. rendelkezései miatt ezen változásokat feltűnő hirdetésmények nyilvánosan elérhetőek voltak az MKB fiókjaiban. Lényegében a CIB által megjelölt sajtócikkekre hivatkozva állította, hogy a piaci viszonyok október 3-ára már

nyilvánvalóak voltak. Az MKB hivatkozott az Európai Bizottság iránymutatására, melynek 92. pontja alapján a nyilvános információ megosztása nem sérti a versenytilalmat. Álláspontja szerint nem állapítható meg, hogy F.L. szeptember 15-i reggeliről készített jegyzetében bankonkénti bontásban szereplő számok milyen adatokat jelölnek. Nem lehet kellően megalapozott, hogy a Versenytanács a védett tanú vallomása alapján arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kérdéses számok végtörlesztéssel érintett állományi adatok, hiszen a védett tanú vallomásában ezt nem erősítette meg. Különösképpen azért érthetetlen, hogy a védett tanú ezen irányított kérdésre adott nyilatkozata alapján hogyan tudja a Versenytanács kialakítani azon álláspontját, miszerint F.L. szeptember 15-i reggeliről készített jegyzetében bankonkénti bontásban szereplő számok végtörlesztéssel érintett állományi adatok volnának, hiszen a kérdéses jegyzet annak számaival a védett tanú számára a meghallgatáson nem is került bemutatásra. Az MKB 2011. június 30. napján, a magyar számviteli szabályok szerint készült féléves nem konszolidált jelentése szerint az MKB „lakossági hiteleinek záróállománya 2011.1. félév végén 533 Mrd Ft-ot ért el (2010: 556 Mrd Ft); a Bank piaci részesedése 6,4% volt.” Tekintettel arra, hogy F.L.-nak hivatkozott jegyzetén az 500-as szám szerepel az MKB mellett, alappal feltételezhető, hogy a szeptember 15-i „retail risk” reggelin az MKB jelen lévő munkatársa az MKB lakossági hiteleinek állományára vonatkozó adatot osztotta meg a reggeli többi résztvevőjével, amely adat ekkor már bizonyíthatóan publikus, a nagyközönség számára könnyen elérhető volt, mivel az 2011. június 30. napján az MKB honlapján közzétételre került.

289. Az **OTP** az október 3-i „retail risk” reggeli kapcsán előadta, hogy az teljesen legitim céllal szerveződött. A találkozón – bár valóban érintették a résztvevők az elfogadott törvényszöveget és a végtörlesztés szektorális hatásait – jövőbeli, stratégiai információ/adat nem hangzott el. Meglátása szerint a vonatkozó bizonyítékok alapos áttekintése után is az állapítható meg, hogy a résztvevők kizárólag kisebb jelentőségű és szinte kizárólag múltbeli/akkori jelenbeli, illetve publikusan elérhető adatokat vitattak meg egymással, és a jogszabály szektorra vonatkozó hatását beszélték át. K.B. október 3-ai belső e-mailje kapcsán előadta, hogy az megtévesztően jövő időben fogalmaz meg állításokat, azonban azok az információk a F.L. által írt feljegyzésre és email tájékoztatóra tekintettel kizárólag múlt, illetve akkori jelen időben hangozhattak el a szóban forgó megbeszélésen. Álláspontja szerint bizonyítékokból annyi állapítható meg, hogy a bankok alkalmazottai a „retail risk” reggelik keretében szórványosan olyan kisebb jelentőségű üzleti információkat osztottak meg egymással, amelyek részben publikusak voltak, illetve nem befolyásolhatták az OTP üzleti stratégiáját.
290. A **Raiffeisen** szerint F.L. szeptember 15-ei találkozóról készült jegyzete nem tartalmaz a Raiffeisennel összefüggésbe hozható részt, ezért nem tud nyilatkozni arról, hogy a jegyzetben lévő számok egyébként mire vonatkoznak. Ezzel összefüggésben hivatkozik arra is, hogy Cs.Cs. e-mailje nem tartalmazza azt, hogy a reggelin olyan információ hangzott el, amit érdemes lenne továbbadnia az e-mail címzettjének. Az előzetes álláspontra adott észrevételekben kifejtettek szerint a reggelin elhangzott további „néhány gondolat és „információ” Cs.Cs. e-mailje szerint éppen hogy nem bírt olyan jelentőséggel, hogy azokat feltétlenül meg kellett volna osztania az e-mail címzettjével. 2011. október 3-án a társaságok jövőbeli stratégiájára kiható információátadás nem történt, mivel az ott elhangzó információk már vagy publikusak, vagy stratégiaalkotás szempontjából irrelevánsak voltak, és a GVH nem bizonyította, hogy a 2011. október 3-i információcsere hatással volt vagy lehetett az eljárás alá vontak közötti versenyre.
291. Az **UCB** álláspontja szerint az elhangzott információk nagy része publikus forrásból elérhető volt, azok az információk pedig, amelyek nem tekinthetők köztudomásúnak, az UCB értékelése szerint nem tekinthetők stratégiai jellegűnek. Annak ellenére, hogy az októberi reggeli alkalmával elhangzott azon adat, miszerint addig a napig „a portfólió kevesebb, mint 1 %-a — százaz nagyságrendű” volt a végtörlesztés iránt érdeklődők száma nem volt nyilvánosan elérhető, abból messzemenő következtetést azonban levonni nem lehetett. Az UCB saját belső dolgozóinak végtörlesztésben való segítségére vonatkozó információ egyrészt az októberi reggeli folyamán nem volt eldöntött tény, másrészt szintén nem bír stratégiai jelleggel. A pénzügyi intézmények körében ugyanis bevett szokás, hogy

munkavállalóik részére speciális feltételekkel nyújtanak hitelt. Megjegyezte, hogy az UCB belső adatvédelmi szabályzata nem tartalmazza az üzleti titoknak minősülő adatok és információk sem példálózó, sem taxatív felsorolását. A szabályzat az üzleti titok definiálása kapcsán megelégszik a Ptk. szerinti fogalom megismétlésével.

292. Az **UniCredit** előadta, hogy a fix árfolyamon való végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiája a reggelik időpontjában még formálódás, kialakítás alatt állt és csak október végén születtek meg a stratégiai döntések. Ennek fényében a reggeliken elhangzottak nem alapulhattak bankon belül eldöntött üzleti vagy stratégiai ismereten, mivel ilyen ismeretek akkor még nem álltak rendelkezésre sem. Álláspontja szerint az október 3-i „retail risk” reggeli tartalma, illetőleg az ott elhangzott közlések a végtörlesztési folyamat lelegejének három napnyi tapasztalatáról és a még el nem határozott, a jövőben eldöntendő, alapvetően lebonyolítási és ügyfélkezelési kérdésekről szólóan nem voltak alkalmasak arra, hogy a bankok versenykorlátozó koordinációját, összehangolt versenykorlátozó cselekvését alapozzák meg. A védett tanú sehol nem állította egyértelműen azt, hogy az október 3-i reggeliről F.L. jegyzetében szereplő számok reálisak.

V.8. Az érintett piac

293. A **CIB** álláspontja az érintett termékpiac a jelen ügyben a devizahitelek fix árfolyamú végtörlesztésének refinanszírozására felhasználható, forint alapú jelzáloghitelek piaca. Mivel a GVH szerint a végtörlesztést a refinanszírozásra felhasználható forinthiteleket érintő kibocsátás korlátozással fogták vissza, így nem tekinthetők az érintett piachoz tartozónak azok a hitelek, amelyek nem forinthitelek, illetve nem voltak felhasználhatóak végtörlesztés refinanszírozására, mert az ilyen hitelek evidens módon nem voltak alkalmasak a végtörlesztés korlátozására. A refinanszírozásra felhasználható forint alapú jelzáloghitelek és más hitelek között nem állt fenn kínálati helyettesíthetőség. Nem tekinthetők továbbá az érintett piac részének a deviza jelzáloghitelek, részben azért, mert az állítólagos jogsértés sem érinti azokat a devizahiteleket, amelyeket a végtörlesztési törvény rendelkezései szerint nem lehetett végtörleszteni. Másrészt semmiféle bizonyíték nincs arra sem, miszerint a feltételezett jogsértés bármilyen tényleges hatással lett volna a bankok deviza hitelállományára. Ennek megfelelően álláspontja szerint nem lehet az érintett piacot jogszerűen bővíteni.

294. Az **Erste** álláspontja szerint nincs alapja annak, hogy deviza jelzáloghiteleket is a releváns termékpiac részének tekintse a Versenytanács. A végtörlesztés tekintetében a devizahitel nem állt helyettesítési viszonyban a forinthitelekkel, mivel e célra értelemszerűen nem volt felhasználható. Így értelemszerűen nem is képezte vizsgálat tárgyát a devizahitelek folyósításával kapcsolatos magatartás. A Versenytanács azt is figyelmen kívül hagyja, hogy a deviza hitelállomány bizonyos részét a törvény a végtörlesztésből kizárta, így ezekre semmiképpen nem lehetett hatással a kifogásolt magatartás. Előzetes számításai szerint ezek aránya kb. 25-30% volt.

295. A **K&H** a tágabb meghatározással nem ért egyet, mert az érintett piacot a fogyasztó szempontjából lehet és kell meghatározni. Márpedig a fogyasztók számára az ekkorra már régen törvényileg megszigorított feltételek fényében nem volt reális és racionális devizahitel felvétele éppen devizahitelek kiváltása érdekében. Másrészt, a forint alapú jelzáloghitelek közül is kizárólag azokat lehet figyelembe venni, amelyek végtörlesztési célra kifejezetten vagy feltételeik alapján alkalmasak voltak.

296. A **Takarékbank** szerint a vizsgált magatartás a meghatározottnál („ingatlanfedezetű jelzáloghitelek magyarországi piaca”) mindenképpen szűkebb piaci szegmenst érinthetett. A GVH által meghatározott piac magában foglalja a deviza jelzáloghiteleket is, miközben az állítólagos jogsértő magatartás csak a hitelek egy jól meghatározható körére terjedhetett ki: a potenciálisan visszafizetőik azon része, akik megtakarítás vagy rokoni kölcsön hiányában újabb hitelből tudnak törleszteni.

297. Az **MKB** álláspontja szerint azonban az érintett termékpiac a jelen ügyben a devizahitelek fix árfolyamú végtörlesztésének refinanszírozására felhasználható, forint alapú jelzáloghitelek piaca. A jelen eljárás szempontjából kizárólag azon hitelek tekinthetők az érintett piachoz tartozónak, amelyek forint-hitelek, illetve felhasználhatóak voltak végtörlesztés refinanszírozására, mert kizárólag ezen hitelek voltak alkalmasak a végtörlesztés korlátozására.
298. Az **OTP** kifogásolta, hogy a Versenytanács nem végezte el a hipotetikus monopolista tesztet, s így pusztán feltételezések alapján azonosította az érintett piacot, ami sérti a Tpv. vonatkozó rendelkezéseit. A Versenytanács piacdefiníciójának vitatására három olyan termékcsoporthoz mutatott be, amelyek olyan speciális jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek bizonyosan elkülönítik azokat az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek állítólagosan egységes piacától. Ezek a támogatott lakáshitelek, további speciális forint alapú hitelek (például az 1994 előtt befogadott régi lakáshitelek), illetve a végtörlesztésre nem jogosult devizahitelek hitelállománya. Hangsúlyozta, hogy a jelen ügyben a pontos piacdefiníciónak különös jelentősége van, mivel a vonatkozó bírságközlemény szerint az érintett piacról származó árbevétel pontos kiszámítása alapvető feltétele a bírság alkalmazásának.
299. Az **UCB** szerint az eljárás alá vontak vizsgált magatartásának lehetséges és tényleges hatásai a devizahitel végtörlesztéshez felhasználható forint alapú hiteleket érinthetik, tekintettel arra, hogy a fix árfolyamú devizahitelek végtörlesztéséhez csupán ezeket a termékeket lehetett igénybe venni.
300. Az **UniCredit** szerint a 2010. évi XC. törvény tiltó rendelkezései miatt, a deviza alapú, természetes személyeknek folyósított jelzáloghitelek piaca Magyarországon 2010. augusztus 14-én megszűnt, mivel a kínálati oldal teljesen eltűnt. A deviza alapú jelzáloghitelek kiváltására, végtörlesztésére alkalmas forint alapú hitelek piaca adja a jelen ügyben a figyelembe veendő releváns piacot, mely időben korlátozott. A végtörlesztés lehetőségének megnyíltával új piac jött létre meghatározott időre: a törvényi kedvezmény szerinti végtörlesztéshez az erre a célra igénybe vehető forint alapú hitelek piaca. A hitelintézetek többféle termékkel versenyeztek egymással ezen a piacon, és ezen hiteltermékek közös jellemzője, hogy forint alapúak és deviza alapú hitel végtörlesztésére felhasználhatóak voltak. Amennyiben a Versenytanács mégis az érintett piac körébe sorolná a már korábban folyósított deviza alapú hitelek múltbéli piacát, úgy a végtörlesztéssel összefüggésben vizsgált banki magatartás csak olyan mértékben érinti a már korábban folyósított deviza alapú hitelek állományát, amennyiben a deviza alapú hitelek adósai a bankok vizsgált magatartása következtében nem jutottak végtörlesztésre felhasználható forint alapú hitelhez. Ezt az adósi kört, az így érintett deviza alapú kölcsönök állományának összegét a vizsgált banki magatartás értékeléséhez meg kellene állapítani. Ezen az időben korlátozott érintett piacon és a vizsgált banki magatartás által érintett fogyasztói kör – a szeptember végétől megváltozott kondíciók miatt forint alapú hitelt felvenni nem tudó potenciális végtörlesztők - alapul vételével lehet értékelni a vizsgált magatartást és annak hatását.

V.9. Az elhatárolódás

301. A **Citibank** szerint a szeptemberi reggelin nem született megállapodás a résztvevő bankok képviselői között, a Citibank képviselője ilyen megállapodásban nem vett részt, annak nem volt tanúja, illetve ilyen megállapodást nem érzékelt, így fel sem merülhetett benne, hogy attól elhatárolódjon. Megjegyezi, hogy az elhatárolódás megítélése sem lehet ilyen mértékben mechanikus. Utalt egy uniós ítéletre²⁶ amely szerint „a kartell többi tagjától való nyilvános elhatárolódás hiánya nem kelthetett olyan benyomást a többi tagban, hogy a felperesek legalábbis passzív részesként hozzájárulnak a kartellhez, vagyis a felperesek magatartását nem lehetett valamely versenyellenes kezdeményezés hallgatóságos jóváhagyásával azonosítani”. Álláspontja szerint a Versenytanácsnak bizonyítania kellett volna, hogy a szeptemberi reggelin való részvétel és az azt követő stratégia ok-okozati összefüggésben áll. Ehhez

²⁶ A Törvényszék T-147/09. és T-148/09. sz. egyesített, Trelleborg Industrie SAS és Trelleborg AB kontra Európai Bizottság ügyekben 2013. május 17-én hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 69. pontja.

elsősorban annak a bizonyítása lett volna szükséges, hogy a Citibank azért vezette be a jelzáloghitel-termékét „csak” 2011 decemberében, mert a reggeli résztvevő személy vagy felettese mindent megtett annak érdekében, hogy a bevezetés minél később történjen meg, illetve olyan javaslatot terjesztett elő, amely a célzott ügyfélkör szűkítésére irányult. A bizonyítékok azonban azt mutatják, hogy ennek éppen ellenkezője történt. A tervezett termékbevezetés időpontjában bekövetkezett csúszás és a termék által célzott ügyfélkör változása semmilyen módon nem kapcsolódik a szeptemberi reggeli után az OTP képviselője által küldött e-mailben foglaltakhoz. Hivatkozott végül arra, hogy 2011 júliusában bevezetett egy olyan személyi kölcsön terméket, amelynek igénylését kizárólag interneten keresztül lehet kezdeményezni, és amelynek kamata a piacon elérhető legkedvezőbb személyi kölcsön kamatok egyike volt. A Citibank a termék elérhetőségét a végtörlesztés teljes időszaka alatt változatlan kondíciókkal fenntartotta. A Citibanknak pontos ismerete van arra vonatkozóan, hogy százas nagyságrendű személy kifejezetten a végtörlesztés miatt igényelt ilyen hitelt, de azok száma, akik egyébként a Citibank személyi hitelét ilyen célra használták, nyilvánvalóan magasabb, ami egyértelműen látszik abból, hogy a folyósított kölcsönök száma a végtörlesztési időszak alatt jelentősen megugrott. A Citibank személyi hitel terméket végtörlesztésre felhasználó hiteladósok közül egyetlen sem volt eredetileg a Citibank devizahiteles ügyfele. A szeptember 15-ei reggeli résztvevő S.K. tudott az októberi reggeli tervezett időpontjáról, de mivel azon (tudva annak várható témáiról is) nem kívánt részt venni, azt sem tudta, hogy végül a találkozót létrejött-e. Arról sem volt tudomása, hogy ha a találkozót létrejött, akkor ott miről esett szó, mivel a reggelik résztvevőit személyesen nem ismerte, egyébként nem áll velük kapcsolatban, és arra a GVH sem talált semmilyen bizonyítékot, hogy az októberi reggeli résztvevői megosztották volna tapasztalataikat a jelen nem lévőkkel (hiszen ez nem is történt meg). Bár formális elhatárolódás nem történt, S.K. személyesen is, illetve a Citibank egyébként is mindent megtett, hogy intenzívebb versenybe kezdjen.

302. Az **FHB** előadta az október 3-i találkozótól való elhatárolódás kötelezettségével kapcsolatban, hogy pusztán azért, mert tudhatott arról, hogy október 3-án esetleg versenyellenes célú találkozót készült, amit a meghívón felül T.T. (OTP) e-mailje is előre jelezhetett, nem vonható felelősségre. Az FHB a versenykorlátozó céllal és tartalommal nem rendelkező szeptember 15-i találkozót követően kapta meg T.T. (OTP) már hivatkozott, ugyancsak ezen a napon elküldött e-mailjét, amelyből a fentiek szerint nem lehet visszakövetkeztetni a szeptember 15-i találkozóval kapcsolatban az állított versenyjogi jogsértésre. Ettől függetlenül az FHB alkalmazottaiban az e-mailben foglaltak miatt gyanú merült fel arra vonatkozóan, hogy a következő találkozón esetlegesen versenyjogsértés fog megvalósulni. A végtörlesztésnek, mint napirendi pontnak az október 3-i találkozóra szóló meghívóban történő megjelenése alapján az FHB úgy látta, hogy ha T.T. véleménye szellemében folytatódik a megbeszélés, akkor a következő találkozón versenyjogi jogsértés valósulhat meg. Az addigi reggelik alapján lehetségesnek tűnt azonban az is, hogy a versenyjogot nem sértő szektorszintű kockázatokról legyen szó a végtörlesztéssel kapcsolatban. A fentiek mérlegelése után született meg az a döntés, amellyel az FHB vezetése megtiltotta D.Z.-nak, hogy részt vegyen az október 3-i találkozón. Mivel pedig az FHB nem rendelkezett információval az október 3-i találkozó esetlegesen versenyjogot sértő voltáról e feltételezését alátámasztandó vagy megcáfolandó kért emlékeztetőt. A szeptember 15-i találkozó vonatkozásában az európai uniós joggyakorlat szerinti nyilvános elhatárolódási kötelezettség nem áll fenn, az október 3-i találkozó vonatkozásában az arról való tudomásszerzés pedig nem tekinthető úgy, hogy az FHB az állítólagos jogsértésben részt vett.

303. A **Takarékbank** szerint nincs olyan versenyjogi tilalom, mely szerint egy ágazat szereplői nem találkozhatnak és cserélhetnek eszmét, illetve véleménye szerint létezik egy versenyjogi értelemben vett, semleges zóna a teljes önállóság és a kartellezés között, a „retail risk” reggelik pedig ide esnek. Azon magatartása, amikor a többiekkel közölte, hogy be kíván lépni, versenybe száll e piacon, kifejezett és egyértelmű elhatárolódásként kellene értékelni, hiszen érthetővé tette, hogy versengő magatartást fog folytatni, függetlenül attól, hogy a többiek hogyan döntenek.

304. Az **UCB** álláspontja szerint egyfajta elhatárolódásként értékelhető, hogy az októberi reggelen közölte, hogy hitelezési tevékenységét már korábban felfüggesztette. Ezzel az októberi reggelen résztvevők számára nyilvánvalóvá tette, hogy a végtörlesztés alacsony tartásával kapcsolatos esetleges stratégia megalkotásában nem érdekelt. Ennél határozottabb elhatárolódást nem tartott szükségesnek, tekintettel arra, hogy a megbeszélésen csupán nagyon általános, az UCB szempontjából stratégiai nem tekinthető információk hangzottak el, amelyekkel kapcsolatban fel sem merült a gazdasági verseny korlátozására való alkalmasság.
305. Az **UniCredit** előadta, hogy a jelenléte alatt T.T. e-mailjében írt kijelentés nem fogalmazódott meg, nem hangzott el egyetértés kifejeződése a végtörlesztések intenzitásának korlátozásáról. Jelenléte hiányában az email tartalmától elhatárolódnia sem kellett, és semmilyen későbbi magatartása nem utalt arra, nem szólt arról, hogy a feltételezett megállapodás vagy terv szerint cselekedne.

V.10. Párhuzamos magatartás

306. A **Budapest Bank** az eljárás alá vontak párhuzamos magatartása mellett érvelt, e körben előadta, hogy a vizsgált időszakban a Magyar Nemzeti Bank az irányadó jegybanki alapkamatot folyamatosan emelte. 2011. január 25-én 6.00% volt a kamatszint, ez 2011. november 30-án 6.50%-ra, míg 2011. december 21-én 7.00%-ra nőtt. Köztudott a jegybanki alapkamat és a kereskedelmi bankok kamatszintjének korrelációja, de ezen felül is megállapítható, hogy az MNB restriktív, kamatemelési jegybanki politikája egyrészt lekövette az akkor fennálló gazdasági környezet realitását (azaz kifejezte a magyar gazdaság finanszírozási kockázati megítélését és a magyar hitelezés hozam-elvárását), másrészt szükségszerűen csökkentette a gazdaság pénzigényét (a hitelfelvétel drágításával). Ésszerűtlen elvárás lenne az, hogy a jegybanki alapkamat emelkedése ellenére a kereskedelmi bankok szinten tartsák saját kamatlábaikat, ezáltal egy – immáron meghaladottá vált – árszinten kínálva hitelt a gazdaság szereplőinek.
307. Az **MKB** álláspontja szerint összehangolt magatartásról sem lehet szó, valójában párhuzamos magatartást tanúsítottak az eljárás alá vontak. A végtörlesztés jelentette egyértelmű anyagi veszteség, a bizonytalan jogszabályi környezet, a kedvezőtlen makrogazdasági mutatók és a rövid időtartam alatt jelentősen megnövekvő ügyfélforgalom összefüggő magyarázatul szolgál arra, hogy az eljárás alá vont bankok jelentős része nem ment szembe a piaci trendekkel és nem folytatott egyértelműen aktív versengő magatartást a végtörleszteni kívánó ügyfelek megszerzése érdekében.
308. Az **UniCredit** álláspontja szerint összehangolt magatartásról sem lehet szó. A jelen ügyben azt kell vizsgálni, hogy a vállalkozások párhuzamos magatartásának van-e más racionális indoka, mint az esetleges összehangolás. A rendelkezésre álló dokumentumok nem támasztják alá összehangolt magatartás fennállását.

V.11. Kétoldalú egyeztetések

309. A **Budapest Bank** nem ért egyet a Versenytanács azon megközelítésével, hogy az eljárás alá vontak által egységesen és következetesen tagadott kétoldalú vezérigazgatói találkozók jogsértő jellegét egyetlen, a CIB belső prezentációja alapján már alátámasztottnak tekinti. A kérdéses CIB dokumentum az egyetlen olyan – egyetlen forrásból származó – beazonosított bizonyíték, amely a Budapest Bank és a CIB közötti állítólagos kétoldalú egyeztetés alátámasztásául szolgálna, így nem róható a Budapest Bank terhére, mivel a Budapest Bank saját képviselői nyilatkozata ezzel ellentétes tartalmú. Z.Gy. nyilatkozatából megállapítható, hogy ugyan találkozott a bankszektor többi képviselőjével és részt vett a jogszabályváltozáshoz kapcsolódó általános jellegű egyeztetéseken, azonban stratégiai jelentőségű vagy szenzitív információkra vonatkozó információ-megosztás egyik ilyen találkozón sem történt. A vonatkozó esetjog is leszögezi, hogy nem vehető figyelembe az eljárás alá vontak terhére az a

bizonyíték, amelyből ugyan következhet a versenyellenes összejárás, de a magatartás tanúsítására van más ésszerű magyarázat is.

310. A **CIB** szerint a kétoldalú megállapodások sem bizonyítottak. A bizonyítékként felhozott CIB banknál lefoglalt döntés-előkészítő anyag tervezete csupán arra utal, hogy valamilyen beszélgetés lehetett bizonyos személyek között, ám sem ennek időpontját, helyét, az esetleges találkozó körülményeit nem tartalmazza, a tárgyát sem rögzíti, a hivatkozás legfeljebb az anyag írójának következtetése lehetett hivatkozással ezen állítólagos beszélgetés(ek)re. Az sem bizonyított, hogy ezek a beszélgetések valóban létrejöttek-e; ha igen, mikor és kik között. A CIB korábbi vezérigazgatójának levele kapcsán kifejti, hogy a levél keletkezésének dátuma 2011. szeptember 19., tehát az állítólagos találkozóra szükségszerűen ezt megelőzően kellett, hogy sor kerüljön – ekkor viszont még az Országgyűléshez beadott normaszöveg tervezete sincs a végtörlesztési törvénynek, így egy ekkorra időzített találkozó átfogó tervbe illesztésének valószínűsítésére sincs lehetőség, bizonyítására végképp nem. Ha bizonyítható lenne is, hogy a levélben foglalt tartalommal zajlott egyeztetés az érintettek között, akkor sem bizonyított, hogy ez versenykorlátozó célú megállapodás lenne.
311. Az **Erste** szerint vezérigazgatója nem bonyolított le kétoldalú találkozót sem a CIB, sem a többi említett bank vezérigazgatójával a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégia összehangolása vagy megosztása céljából. Találkozókra sor kerülhetett ebben az időszakban, azonban ezeken stratégia egyeztetésére, ismertetésére nem került sor, legfeljebb kötetlen jelleggel olyan informális vélemények, benyomások hangozhattak el az aktualitásokról, melyek tartalma a felek számára nem lehetett meglepetés, mert az hozzáférhető információkból egyébként is kikövetkeztethető volt. Álláspontja szerint a hivatkozott előterjesztés önmagában, az érintettek ezt megerősítő nyilatkozata nélkül nem alkalmas arra, hogy az információátadás tényét és tartalmát bizonyítsa. Felhívja továbbá a figyelmet arra, hogy az előterjesztés pontos szövegét kell alapul venni, és az az „are considering limited refmancing approach” kifejezést használja. Ennek jelentése nem az, hogy az említett bankoktól visszafogott magatartás várható a refinanszírozás terén, hanem az, hogy megfontolják (a használt igeidő folyamatosságra, az adott cselekmény folyamatban lévőségére utal, nem befejezettségre) a korlátozott refinanszírozási megközelítést. Az előterjesztés nem tesz említést arról, hogy a CIB milyen nyilatkozatot tett az említett bankok felé, így legfeljebb egyirányú információáramlásra lehet következtetni a szövegből; ez egyúttal alátámasztja azt is, hogy a másik fél részéről is legfeljebb csak nagyon „puha”, bizonytalan, latolgató kifejezések hangozhattak el, mivel nem volt „ellentételezés”. Álláspontja szerint az említett bizonyítékból, legfeljebb azt a következtetést lehet levonni, hogy az eljárás alá vont 13 bank közül 4 bank kétoldalú találkozókon egyirányúan beszélt a CIB bank vezérigazgatójának arról, hogy megfontolnak egy korlátozott refinanszírozási megközelítést.
312. A **K&H** a kétoldalú megállapodások kapcsán kifejtette, hogy a K&H vezérigazgatója a kérdéses időszakban nem vett részt kétoldalú találkozóon a CIB vezérigazgatójával. A kérdéses feljegyzés nem tekinthető egyébként sem terhelő bizonyítéknak a K&H-val szemben, mert csak annyit rögzít, hogy „visszafogott magatartás várható tőlük a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozás terén”. Ez nem jelenthet mást, mint annak rögzítését, hogy a K&H nem nyújt forintrefinanszírozást saját ügyfeleinek, a Bank más tekintetben ugyanis nem korlátozta a végtörlesztést, illetve az ahhoz kapcsolódó refinanszírozást. A Versenytanács nem azonosítja pontosan a találkozó időpontját, de arra utal, hogy az 2011. szeptember 15. és 29. között volt, azonban ezen időpontban a kérdéses információ már nyilvánosságra került, hiszen 2011. szeptember 28-án és 29-én már a K&H bankfiókok tájékoztatást kaptak róla. Megjegyezte, hogy a CIB meglehetősen későn alakította ki a végtörlesztéssel kapcsolatos végső stratégiáját. Ezért még az sem korlátozta volna a versenyből eredő bizonytalanságot, ha a K&H stratégiáját a CIB nem 2011. szeptember 3-át követően, hanem azt megelőzően ismerte volna meg, hiszen a CIB piaci stratégiájának kialakításakor a K&H stratégiája már kétségtelenül több forrásból nyilvánosan, ráfordítás nélkül megismerhető volt.

313. A **Takarékbank** szerint semmilyen indokolás nincs arra nézve, hogy hogyan és miért kellett volna tudomása legyen a négy kétoldalú megbeszélésről, illetve annak tartalmáról.
314. Az **MKB** vitatja azon megállapítást, hogy a kétoldalú egyeztetések szorosán és szervesen kapcsolódtak volna a szeptember 15-ei és az október 3-ai találkozókhoz, hiszen a kétoldalú egyeztetésekhez kapcsolódó irati bizonyítékok nem tartalmaznak semmilyen formában utalást a „retail risk” reggelikre.
315. Az **OTP** állítja, hogy Cs.S. egyetlen versenytárs banki vezetővel sem vett részt olyan találkozón, amelyen a végtörlesztések kapcsán kínált refinanszírozási hitelek terén követendő piaci stratégiákról folyt volna egyeztetés. Ennek kapcsán rögzíti, hogy Cs.S. valóban részt vett T.S.-val egy megbeszélésen, annak időpontját azonban már jóval szeptember 15-e előtt rögzítették, ezért annak nem lehetett célja a végtörlesztés kapcsán bármilyen magatartás-összehangolás. E megbeszélésen nem hangzott el az OTP jövőbeli stratégiájára vonatkozó semmilyen információ. A megbeszélés témája a végtörlesztéshez nem kapcsolódik, a végtörlesztés csupán érintőlegesen került szóba. A fentiekben túl az OTP kiemelte, hogy a fenti megbeszélésen Cs.S. úr mindössze utalt arra, hogy az OTP végtörlesztésre vonatkozó stratégiájának kialakítása folyamatban van.
316. Az **UniCredit** álláspontja szerint nem bizonyított, hogy azok a bankok, akik a kétoldalú megállapodásokban nem vettek részt tudtak, vagy tudhattak volna e kétoldalú megállapodásokról.

V.12. Egységes, komplex, folyamatos jogsértés

317. Az **Erste** hangsúlyozta, hogy az egységes jogsértés koncepciójának a lényege az, hogy lehetővé tegye a vállalkozások felelősségre vonását nemcsak a saját tevéleges magatartásukért, hanem az egész kartell működéséért úgy, hogy az egyéni felelősség elve ne csorbuljon. Az egyes részmagatartásoknak önállóan is jogsértésnek kell minősülniük. Nem alkalmas e koncepció arra, hogy a megállapodás/összehangolt magatartás fogalmi elemeit önmagában ki nem merítő részmagatartásokat jogsértéssé „minősítse fel”. Egy eseményből okszerű következtetést lehet levonni a másik tartalmára, azonban az egy esemény megtörténte nem alkalmas arra, hogy egy másik, egyébként nem versenykorlátozó eseményt felminősítsen. Hasonlóan, az hogy az eljárás alá vontak tényleges magatartásában esetleg fellelhető párhuzamosság, hasonlóság, nem „minősíti fel” átfogó tervben való megállapodássá azt az eseményt, mely nem hordozza önmagában ennek szükséges ismérveit.
318. A **Takarékbank** szerint a komplex jogsértés elmélet életszerűtlen, mivel egy működőképes megállapodásnak a lakossági ingatlan célú hitelezés egészét le kellett volna fednie, amely kísérlet az érintett bankok számossága, eltérő mérete, költségstruktúrája és jelentősen különböző üzleti terve alapján teljességgel elképzelhetetlen. A hazai bankok csupán abban értettek egyet, hogy érdekeikre és a hazai bankpiac hosszú távú működésére káros a tervezett, majd megvalósult kormányzati lépés, és ezen a nyilvánosan a sajtóban is kommunikált „egyezséghez” nem a „retail risk” reggelik, hanem a Bankszövetség adta a szervezeti hátteret.
319. Az **MKB** szerint nem bizonyított, hogy az eljárás alá vont vállalkozások saját magatartásukkal hozzá kívántak járulni egy valamennyi résztvevő által követett közös célhoz.
320. Az **OTP** a jogsértés többszintűsége kapcsán jelezte, hogy ilyen minősítést sem az uniós, sem a magyar versenyjog nem ismer. Erre tekintettel a Versenytanácsnak részletesen be kellett volna mutatnia, hogy mely jogszabály, jogi instrumentum vagy határozat rendelkezéséből vezethető le a „többszintűség” mint a versenyjogsértés sajátos típusa. Ennek hiányában ugyanis nem gyakorolhatja hatékonyan a védekezéshez való jogát. Az egységes és folyamatos jogsértés vonatkozásában előadta, hogy az annak megállapíthatóságához szükséges addicionális feltételek (folyamatos, viszonylag hosszú magatartássorozat, versenykorlátozó célú átfogó terv) jelen ügyben nem állnak fenn. A versenyjogi vádakkal érintett időszak csupán 4,5 hónap, mely időtartam túl rövid ahhoz, hogy annak kapcsán egységes, folyamatos jogsértés legyen megállapítható. Az elmúlt három év európai bizottsági

határozatai között nem volt egyetlen olyan eset sem, amely ilyen rövid időtartamú jogsértés kapcsán állapított volna ilyen típusú jogsértést. Az OTP szerint semmilyen bizonyíték nincs arra nézve, hogy (i) az OTP tudomására jutott volna valamiféle átfogó versenyellenes terv, (ii) ilyen tervről az OTP-t más vállalkozások értesítették volna, (iii) az OTP vállalta volna ezen versenyellenes terv üzleti kockázatát, (iv) ezen terv fényében alakította volna üzletpolitikáját.

321. Az **UCB** álláspontja szerint az ő esetében az egységes jogsértés feltételek egyike sem valósult meg. Nem bizonyított álláspontja szerint továbbá, hogy az UCB az eljárás alá vontak közötti esetleges további egyeztetésekről, illetve jogsértő magatartásairól tudott volna.

322. Az **UniCredit** álláspontja szerint nem lehet szó egységes, komplex jogsértésről, mert annak feltételei hiányoznak. A felek azonosságára vonatkozó feltétel sem teljesül, mert mások vettek részt a kétoldalú megállapodásban, és mások a reggeliken. Nincs átfogó terv, amelynek „átfogó” jellegét a feltételezett jogsértés igen rövid időtartama, valamint a feltételezett információcserével érintett találkozók száma önmagában is cáfolja. A folyamatosság feltétele sem állapítható meg, hiszen a 4,5 hónap túl rövid idő ahhoz, hogy a feltételezett egyeztetések rendszeres jellege megállapítható legyen. Végül nem állapítható meg a komplexitás sem, hiszen az előzetes álláspont nem azonosított különböző, egységes cél irányába mutató megállapodásokat és összehangolt magatartásokat.

V.13. A bírság

323. A **Budapest Bank** a jogsértés piaci hatása körében azzal érvelt, hogy az összes jelzálog devizahiteleshez képest (945 ezer fő)²⁷ az állítólagos károsult 6 000 fogyasztó alig 0,6%-ot képvisel, a végtörlesztést 2011. szeptember 29. és 2012. január 31. között igénybe vevők számához (169 256 darab devizahitel szerződés)²⁸ képest az állítólagos 6 000 fogyasztó kb. 3,5%-ot képvisel, a végtörlesztők kb. 66%-ban saját forrást vettek igénybe²⁹, így az is lehet, hogy végül az állítólagos 6 000 fogyasztó ugyanilyen arányban saját forrást vett igénybe, azaz a Versenytanács által feltételezett „károsultak” száma jóval alacsonyabb, kb. 2 000 lenne, ami a végtörlesztést igénybe vevők ~ 1,2%-a. A Budapest Bank saját nyilvántartása szerint a hitelfolyósítás elmaradása számos okra vezethető vissza az egyes esetekben. A felróhatóság tekintetében jelentős bírságcsökkentő tényező lehet egy állami (önkormányzati) intézkedés / hatás esetén, amely jelen esetben kétség kívül volt (nevezetesen a végtörlesztési törvény). A Budapest Bank vizsgált magatartása az érintett piacra csupán elhanyagolható mértékű hatással bírt. Vitatta a Versenytanács azon megállapítását, amely a fogyasztók és a bank közötti aszimmetrikus helyzetre valamint a fogyasztók kiszolgáltatottságára vonatkozott. A végtörlesztést igénylők választhatták az önerőből, saját forrásból történő visszafizetés lehetőségét is, amely a végtörlesztések jelentős része tekintetében valójában megtörtént. Másodsorban, mert – amint azt fentebb is bemutattuk – a végtörlesztéssel kapcsolatos valamennyi információ nyilvánosan elérhető volt és napi szinten jelentek meg a kapcsolódó hírek, tehát a bankok ügyfelei ebben a témakörben friss tájékoztatást szerezhettek, illetve ténylegesen szereztek is be. Harmadsorban, mert a jelenlegi eljárás nem egy fogyasztóvédelmi eljárás; a PSZÁF ténylegesen vizsgálta a bankok erre vonatkozó magatartását azonban nem állapított meg ebben a vonatkozásban jogsértést. A bírság alapösszege

²⁷ A kormány számára készült jelentés szerint 576 ezer háztartásnak van lakáscélú jelzáloghitele, 1 millió 800 ezer főt - tehát minden ötödik magyar embert - érint a lakáshitelezés. A háztartások közel felének, 287 ezer családnak (945 ezer fő) devizaalapú, 289 ezer családnak (960 ezer fő) pedig forint alapú jelzáloghoz kötött lakáshitele van. Forrás: <http://www.kormany.hu/hu/kozgazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/tarsadalmi-kapcsolatokert-felelos-allamtitkarsag/hirek/jelentes-a-devizahitelesek-helyzeterol>

²⁸ A PSZÁF által közzétett végtörlesztési statisztika és gyorselemzés szerint 169 256 darab devizahitel szerződést végtörlesztettek 1354,4 milliárd forint értékben, az árfolyamváltozás hatását kiszűrve a végtörlesztés így 23,3%-kal csökkentette a hazai deviza jelzáloghitel állományt. Forrás: http://felugyelet.mnb.hu/bal_menu/jelentesek_statistikak/statistikak/vegtorlesztesi_stat

²⁹ A kiváltó forint hitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták. Forrás: http://felugyelet.mnb.hu/bal_menu/jelentesek_statistikak/statistikak/vegtorlesztesi_stat

tekintetében előadta, hogy – az érintett piaccal összhangban – a végtörlesztéssel érintett jelzálogalapú hitelekéből származó kamat-, jutalék- és díjbevételekre korlátozódjon.

324. A **CIB** a releváns idődimenzió kapcsán kifejtette, hogy a jogsértéssel érintett piac – amely álláspontja szerint a végtörlesztés refinanszírozásához felhasználható forint alapú jelzáloghitelek piaca – 2011. szeptember 29-én nyílt meg, és 2012. január 30-ával meg is szűnt. Ezen időintervallum előtt és után a jelen ügyben állított jogsértés fogalmilag kizárt, mert megszűnt az a piac, amin az állítólagos jogsértés megvalósulhatott. A bírság alapösszegét is a 2011. szeptember 29. és 2011. december 31-e közötti időszakban elért forgalom alapján kell kiszámítani, tekintettel arra, hogy a bírságközlemény alapján csak a jogsértés évében elért forgalom vehető figyelembe. Enyhítő körülményként hivatkozott arra, hogy az érintett piacon folyó versenyt nem veszélyeztette, nem fenyegetett a verseny kizárásával, tényleges versenykorlátozó hatás nem bizonyított. A CIB nem lett volna képes intenzívebben versenyezni annál, mint ahogy ténylegesen részt vett a piaci versenyben. Ha volt is versenyjogsértés, ez társadalmi és gazdasági előnyökkel is járt, ugyanis hozzájárult a bankrendszer stabilitásának megőrzéséhez, valamint a forint árfolyam stabilitásának elősegítéséhez. A végtörlesztéshez kiváltó hitelt eleve a tehetősebb, hitelképes adósok kaphattak, ezért az állítólagos jogsértés sértettjei nem tekinthetők „sebezhető vevői csoportnak”. A CIB a lehetőségeihez képest proaktív refinanszírozást végzett, ezért nem igaz az a megállapítás, miszerint a CIB a jogsértéssel nem hagyott fel, továbbá nem játszott vezető szerepet, stratégiájára vonatkozó információt nem osztott meg versenytársaival. Másrészt maga a CIB utolsóként lépett új termékeivel a végtörlesztés refinanszírozásának piacára, tehát pusztán követő magatartást tanúsított. Külső tényezőként kiemelt súllyal kell figyelembe venni azt a körülményt, hogy a végtörlesztés lehetővé tétele a CIB-nek és a magyar bankrendszer egészének is komoly károkat okozott. Az ismétlődés kapcsán előadta, hogy MIF ügy meglehetősen alacsony fokú hasonlóságot mutat a jelen ügyben értékelt körülményekkel és feltételezett jogsértéssel, ráadásul bár a CIB-et a Versenytanács a MIF-ügyben bírsággal sújtotta, azonban kizárólag, mint az eredeti megállapodásban részt vevő Inter-Európa Bank jogutódját, a CIB felelőssége az ügyben csak és kizárólag, mint jogutóddé került megállapításra.

325. A **Citibank** álláspontja szerint csak formálisan válhatott részévé egy megállapodásnak, mivel a szeptemberi reggelit követően küldött e-mail tartalmától nem határolódott el. Pro-kompetitív magatartást folytatott azzal, hogy 2011. december 27-én új termékkel jelent meg a piacon (és ezzel valójában újra belépett egy olyan piacra, amelyen több mint két évig nem volt aktív) – erre tekintettel a Citibank esetében nem is indokolt bírság kiszabása. Bírság kiszabása esetén annak alapját csakis az állítólagos jogsértéshez kapcsolható bevételek képezhetik, a Versenytanács megközelítése, mely szerint ez a hiteltermékekből származó kamat-, jutalék- és díjbevétel lehet, a bevételek túl széles körét érinti, kiterjed bármilyen hiteltermékre, olyanokra is, amelyeket a Versenytanács sem tekint az érintett piac részének. Álláspontja szerint a szeptemberi reggelin való részvétel semmiképpen nem minősül súlyos jogsértésnek, mivel legfeljebb csupán egy, tényleges hatással nem járó egyszeri cselekményről lehet szó, különös tekintettel a Citibank piaci súlyára. Sokkal valószínűbb az, hogy az érintett fogyasztói kör nem azokból az adósokból állt, akik fizetési nehézségekkel küzdöttek (mert azok valószínűleg nem kaptak volna forinthitelt sem). Egyszeri magatartásról lévén szó a jogsértés időtartama nem lehet releváns tényező, végül nem lehet súlyosító körülmény az, hogy az eljárás megindítása után nem hagyott fel a jogsértő kibocsátás korlátozással, hiszen az ügyindító végzésben kamatemelésről és a Fundamentával kötött versenykorlátozó megállapodásról van szó, miközben a Citibank nem emelt kamatot, és nem kötött megállapodást a Fundamentával. A Citibank kiemelte, hogy vele szemben a Vj-18/2008. számú eljárásban nem került sor bírsággal, amivel a GVH éppen azt ismerte el, hogy a Citibank formailag ugyan a MIF ügyben vizsgált megállapodás részese volt, de annak létrehozásában vagy működtetésében nem volt tevékenes szerepe. Hangsúlyozta, hogy soha nem folytatott felelőtlen hitelezési tevékenységet, és éppen a prudens működésének következtében soha nem fordul elő olyan

eset, hogy a jelzáloghitel termék iránt hitelkérelmet benyújtó fogyasztók 100%-a megkapta az igényelt hitelterméket.

326. Az **Erste** álláspontja szerint jogsértő lenne az érintett piaci forgalmat a bírság alapjául venni, még akkor is, ha e megoldás megfelel a közleménynek. A közlemény a bírságszámítás alapjává a releváns forgalmat teszi, a jogsérelem súlyához arányosítja a kiinduló összeget. A releváns forgalom meghatározásának alapvetően a meghiúsult kibocsátáshoz kellene kapcsolódnia. Ellenkező esetben az a helyzet állna elő, hogy a nagyobb volumenű refinanszírozás, illetve a hitelezés terén expanzívabb korábbi, végtörlesztés előtti magatartás is súlyosítaná a bankok szankcionálását. Ez a bírságolásra vonatkozó törvényi szabályokkal nem egyeztethető össze. Jogszabálysértő lenne továbbá a teljes 2011. évi forgalom figyelembe vétele, mivel az állítólagos jogsértés csak 4,5 hónapig tartott, így a közlemény alapján a 2011. szeptember 29. és december 31. közötti bevételek vehetők figyelembe. Az érintett termékpiac meghatározásának része az, hogy a végtörlesztésre mennyiben volt felhasználható az adott hiteltermék. Vitatta továbbá a jogsértés időtartamát, hiszen álláspontja szerint a végtörlesztés megkezdését (egészen pontosan: a végtörlesztésről szóló jogszabály megjelenését) megelőzően, illetve a 4 hónapos végtörlesztési időszak harmadik munkanapjának reggelén esetlegesen megosztott információk felhasználhatósága, s így versenykorlátozásra alkalmassága nyilvánvalóan elenyészett, még jóval január előtt. A jövőbeni hatások figyelembe vétele kapcsán előadta, hogy a forinthitelt nagy valószínűséggel minden olyan ügyfél felvette, aki hitelképes volt, így a kibocsátás nem korlátozódott. Nem bizonyított, hogy az egyharmad arányú refinanszírozás miért minősül csekély mértékűnek. A megmaradt deviza hitelek jövőbeni bevételeinek figyelembe vételét nem tartja indokoltnak, mivel jelenleg is kilátásba vannak ezen bevételeket csökkentő kormányzati beavatkozások, a deviza hitelek egy részét a törvény pedig kizárta a végtörlesztésből. Hivatkozott arra, hogy amennyiben a refinanszírozó forinthitel jövöbeni bevételeit bármilyen módon számításba kívánja venni a Versenytanács, figyelemmel kell lenni arra, hogy a felvett forint alapú hitelek meghatározó hányadát 1-2 éves távlatban visszafizették az ügyfelek, így ezek az Erste számára jövedelmet nem termelnek. A jogsértés súlyossága kapcsán fejtette ki, hogy ameddig a jogsértés jogerősen nem állapítható meg, a magatartás abba nem hagyása nem vehető figyelembe a súlyosság megítélése során. A Vj-18/2008. sz. számú eljárás ismétlődésként való figyelembe vétele nincs összhangban a bírságközléménnyel, mivel az azt minősíti jogsértésismétlésnek, ha a magatartások célja vagy hatása lényegében megegyezik, illetve a magatartások, tényállások, körülmények jelentős mértékű azonosságot mutatnak. Az Erste szerint nem bizonyított, hogy a lakosság jóval nagyobb arányban igényelte volna a kiváltó forinthitelket, mint azt a bankok ténylegesen nyújtották. Álláspontja szerint a bankok a kibocsátásukat indirekt eszközökkel (árzás, termékfejlesztés, új és régi ügyfelek megkülönböztetése) nem tudták korlátozni: a hitelképes fogyasztók mindaddig, amíg a bankok forrással és adminisztratív kapacitással győzték, hozzájutottak a kiváltáshoz szükséges forinthitelhez, s így realizálták azt a jelentős nyereséget, amit a végtörlesztés kínált fel számukra. Az ésszerűen eljáró fogyasztókat a kamatemelések nem tartották vissza a forinthitel felvételétől. Tehát az ügyfelek számára még a megemelt kondíciókkal történő hitelfelvétel is egyértelmű és jelentős pénzügyi előnnyel járt.
327. Az **FHB** kérte, hogy a GVH a bírság alkalmazásától tekintsen el, mivel az FHB magatartása nem eredményezte a fogyasztók megkárosítását, és hitelezési aktivitását nem fogta vissza, hanem azt fokozta.
328. A **Takarékbank** álláspontja szerint jelen esetben félrevezető az az általános gyakorlat, mely a kartellezéssel érintett piacon elért bevételt veszi a bírságolás alapjául annak okán, hogy a kartellezés hatására a realizált árbevételnek nőnie kellett. E módszer félrevezető eredményhez vezet, különösen a Takarékbank esetében, hiszen abszurd módon a sikeres szerepléssel növekvő releváns forgalom miatt nagyobb bírsággal sújtaná a Versenytanács azt a bankot, amelyik sikerrel növelte termékeinek eladását. Álláspontja szerint vele szemben a bírság mellőzése indokolt. Kifejtette továbbá, hogy az egyszeri versenytorzító információcsere a lehetséges 30 pontból csak 5-10 pontot érhet, hiszen jellegéből

fakadóan ez a legkevésbé súlyos versenytársak közötti versenykorlátozás. A jelzáloghitel piacon elért részesedése a vizsgált időszakban marginális volt, így magatartásának hatásai érzékelhetők lehetnek csak, így e körben 0 pont indokolt. A felróhatóságot nem tartja megállapíthatónak, e körben figyelembe kell venni a piaczgazdaságban szokatlan állami intézkedés okozta piaci sokkhatást, mint enyhítő körülményt, és e körben legalább -5 pontos enyhítésnek van helye. A közleménytől való eltérés megfontolandó a felróhatóság kapcsán, mivel a közlemény a korábbiaktól eltérően nem teszi lehetővé a felróhatóság hiányának figyelembe vételét. Figyelembe kell venni az együttműködő magatartását is: a helyszíni kutatás során minden kért iratot, eszközt rendelkezésre bocsátottak, miközben egy büntetőjogi vonásokat hordozó eljárásban a teljes passzivitásba burkolózás, a hallgatás, vagy a „nem emlékszem” válaszok adása is jogszerű védekezési stratégia lenne. A jogsértés időtartama kapcsán különösen szükséges lenne az eljárás alá vontankénti egyediesítés. Ha lett is volna jogsértés, az véget ért volna akkor, amikor kiderült, hogy az összehangolás nem működik, azaz a hitelezési piac jellegzetességeiből adódó kényszerítő korlátok között ugyan, de versengés van a devizahitel kiváltás terén. A Vj-18/2008.-as számú eljárásban született határozat figyelembe vétele kapcsán hivatkozott arra, hogy az nem indokolt, mivel a két jogsértés teljesen más piacot, más körülmények között, más időpontban érintett, közöttük érdemi összefüggés nincs. Másfelől a Takarékbank jogsértése ugyan megállapításra került a MIF ügyben, de bírságot nem szabott ki a hatóság.

329. Az **MKB** a bírság körében előadta, hogy az előzetes álláspont a bírságközleménnyel ellentétesen a kibocsátás-korlátozást kökemény kartellnek minősíti, miközben a közlemény 21. pontjában foglalt taxatív felsorolásban a kapacitás-korlátozás nem szerepel. Hivatkozik továbbá arra a verseny veszélyeztetettsége keretében, hogy a vizsgálati jelentés szerint a magatartás nem fenyegetett a verseny kizárásával. A piaci hatás keretében hangsúlyozza, hogy a végtörlesztés kifejezetten „sikeres” volt, az MKB esetében az országos átlagnál még többen végtörlesztettek. A fentieket támasztja alá a PSZÁF jelentés is, mely szerint a forint hitel felvétele a kérdéses időszakban nőtt. A felróhatóság kapcsán említi meg, hogy képviselője az október 3-i reggelit azzal kezdte, hogy „az árazásról ne essen szó”. Álláspontja szerint szervezői minősége, így a hazai és európai gyakorlat szerinti jogsértésben képviselt központi szerepe nem állapítható meg, hiszen a „retail risk” reggeli minden esetben máshol került megszervezésre. Az MKB álláspontja a közlemény megfogalmazása és az előzetes álláspontban feltárt állítólagos jogsértés alapján az, hogy a bírság alapösszegét a 2011. szeptember 29. (a végtörlesztéssel kapcsolatos jogszabály hatálybalépése) és 2012. január 30. (az állítólagos jogsértés vége) közötti időszakban az érintett piacon elért forgalom alapján kell kiszámítani. Külső tényezőként kiemelt súllyal kell figyelembe venni azt a körülményt, hogy a végtörlesztés lehetővé tette a magyar bankrendszer egészének, így az MKB-nak is komoly károkat okozott. Az MKB szerint a Vj-18/2008. sz. MIF ügyben született határozat szerint az ott jogsértőnek ítélt magatartás azzal a céllal került megvalósításra, hogy „gátat szabjanak a kereskedői díjak túlzott csökkenésének” jelen eljárásban vizsgált magatartás célja a fix árfolyamú végtörlesztés korlátozása volt. Ezen célok és a megvalósított állítólagos magatartások teljesen eltérnek egymástól, így nem valósul meg a Közlemény 34. pontja szerinti jogsértés ismétlődése, így a bírság súlyosításának nincs helye.
330. Az **OTP** szerint a Versenytanács a jogsértés idejét tévesen és iratellenesen határozta meg. Egységes, folyamatos jogsértés és átfogó terv hiányában ugyanis a jogsértés legfeljebb két, „pontoszerű” eseményhez, a szeptember 15. napján és október 3. napján tartott „retail risk” reggelihez köthető. Mivel a Versenytanács nem tárt fel olyan bizonyítékot, amely azt igazolná, hogy az OTP bármely állítólagos jogsértő magatartást a hivatkozott megbeszéléseket követően folytatott volna, a jogellenes magatartás mindösszesen legfeljebb 18 napon át tarthatott. Szintén iratellenes meglátás, mely szerint az OTP a jogsértő magatartással a versenyfelügyeleti eljárás megindítását követően sem hagyott fel. Kifogásolta az érintett piac meghatározását, mivel álláspontja szerint az indokolatlanul tágan került meghatározásra. Kifogásolta továbbá, hogy az előzetes álláspont mellékletében releváns forgalomként bruttó érték szerepel, miközben mind a GVH, mind a bizottsági joggyakorlat alapján nettó árbevételi adatokat kell a

bírságalap meghatározása során figyelembe venni. A Vj-18/2008. számú eljárás súlyosító körülményként tervezett figyelembe vétele kapcsán hivatkozott arra, hogy a jelen eljárással érintett magatartás sem céljában, sem hatásában nem egyezhet meg a korábbi eljárás hatásával és céljával, így álláspontja szerint ismétlődő jogsértés megállapítására nincs lehetőség. Kifejtette, hogy a hiteltermékek bizalmi jellege és a fogyasztók sérülékenysége nem áll összefüggésben az OTP jogsértő magatartásával, így súlyosító körülményként nem értékelhető. Az OTP szerint nem minősíthetőek a vád tárgyává tett magatartások céljuk szerinti versenykorlátozásnak, mert nem igazolt az egységes akarat elhatározás és a kisebb jelentőségű és szórványos, nagy részben publikus adatokat érintő információcsere sem valósít meg cél szerinti versenykorlátozást, ekként nem lehet szó „kökemény kartellról” sem. Hivatkozott arra, hogy az OTP és az OTP Jelzálogbank deviza jelzálog hitelállománya a negyedével csökkent 2011. szeptember 29-e és 2012. március 1-je között, amit nehezen lehet az eljárás alá vontak közötti állítólagos „korlátozott” versenynek betudni. Az OTP szerint bizonyítatlan, hogy a kiváltó hitelek révén megvalósult végtörlesztés „csekély mértékű” lett volna, illetve azon megállapítás is, hogy a „lakosság jóval nagyobb arányban igényelte volna a kiváltó forinthiteleket, mint azt a bankok ténylegesen nyújtották, ezáltal több százezer fogyasztó számára nem jelentett reális alternatívát a hitelkiváltás”. Nem értékelhető véleménye szerint súlyosító körülményként, hogy „korlátozottan vett részt a refinanszírozásban”, ugyanis ezt a döntést a bank nem valamely állítólagos versenykorlátozó magatartás eredményeként, hanem a gazdasági érdekeit szem előtt tartva, önállóan hozta meg. Az OTP szerint a végtörlesztési törvény sokkhatását különös nyomatékkel szükséges enyhítő körülményként figyelembe venni, mert az egy válsághoz közeli gazdasági környezetben háritott a bankszektorra többletterheket. Enyhítő körülményként kéri az OTP figyelembe venni, hogy az előzetes álláspont megismerését követően versenyjogi megfelelési programot fogadott el, melynek első megfeleléségi szabályzatát 2013. augusztus 9-én hatályba is léptette.

331. A **Raiffeisen** hivatkozott arra, hogy F.L. jegyzete alapján megállapítható, hogy ezen a találkozón a Raiffeisen képviselője szintén nem közölt a Raiffeisenre vonatkozó olyan adatokat, amelyeket F.L. rögzíthetett volna. Ebből a Versenytanácsnak az FHB-val összefüggésben alkalmazott logika mentén azonos tényből azonos következtetést kell levonnia a Raiffeisen esetében is, azaz azt, hogy a Raiffeisen sem volt aktív a szeptember 15-i találkozón. Ezt a körülményt a Versenytanácsnak a Raiffeisen vonatkozásában enyhítő körülményként kell értékelnie. Az állítólagos megállapodással érintett termék pontos meghatározásának hiányában nem állapítható meg a vevői kör sebezhetősége sem (különös tekintettel arra, hogy a végtörlesztés feltételeit jogszabály határozta meg, ezért a bankok magatartása és a végtörlesztők „csekély” száma között nem volt ok-okozati kapcsolat). Az ismétlődés az eljárás alá vontak vonatkozásában nem állapítható meg, mert a Vj-18/2008. számú ügyben megállapított jogsértés árrögzítés volt, ami a jelen ügyben nem állapítható meg.
332. Az **UCB** álláspontja szerint szükséges a bírság egyediesítése és utalt rá, hogy helyzete teljesen egyedi volt, hiszen az egyetlen olyan vállalkozás, amely objektív okok miatt nem volt abban a helyzetben, hogy bármilyen, a végtörlesztés korlátozására irányuló közös stratégia kialakításában, illetve végrehajtásában részt vegyen, és e körülményt a bírság összegének meghatározásakor figyelembe kell venni. Az UCB mind a szeptemberi, mind pedig az októberi reggelin passzív, és meglehetősen korlátozott szerepet töltött be. Az UCB sem a reggeliken, sem más formában nem osztott meg stratégiai információt a többi eljárás alá vonttal. Értelmezhetetlen az a megállapítás, miszerint a jogsértés megközelítőleg 4,5 hónapig tartott. Az UCB úgy véli, hogy a társaságnak legfeljebb annyi róható fel, hogy részt vett az októberi reggelin, bár szerepe ezen a rendezvényen is meglehetősen korlátozott volt, és kifejezetten kinyilvánította, hogy a hitelezési tevékenységét már korábban felfüggesztette, amiből logikusan következik, hogy a végtörlesztés esetleges korlátozására irányuló stratégia kialakításában, illetve megvalósításában nem tudott és nem kívánt részt venni. Az októberi reggelit követő időszakot az UCB esetében nem indokolt figyelembe venni jogsértéssel érintett időszakként, hiszen az UCB stratégiáját nem érintették a reggelin elhangzottak.

333. Az **UniCredit** álláspontja szerint a vizsgálati jelentésben vázolt megoldások közül a IV. módszer közelít leginkább a valós releváns forgalomhoz azzal, hogy igazán pontos értéket a fent leírtak fényében akkor kapnánk, ha a megmaradt devizahitelek tekintetében is kizárólag azok a hitelek kerülnének figyelembevételre, melyek a feltételezett jogsértéssel összefüggésben – és nem más okokból – maradtak a bank állományában. A piaci hatások tekintetében nem tartja adekvátnak annak értékelését, hogy a „forintkiváltó hitelt igénylő fogyasztók közül megközelítőleg 6 ezer fogyasztó nem kapott hitelt,” hiszen a „visszautasított” igénylők száma csak abban az esetben értékelhető „fogyasztói kárként”, ha csak azok a visszautasítások kerülnek figyelembe vételre, melyek a pénzügyi jogszabályok megsértésére vezethetők vissza. Nem lehet tekintetbe venni azokat, akik esetében azért hiúsult meg a hitelkiváltás, mert adott esetben nem feleltek meg a törvényi feltételeknek, nem voltak hitelképesek, BAR listára kerültek, nem tettek eleget hiánypótlási kötelezettségüknek vagy visszavonták korábbi kérelmüket. Annak pontos azonosítása végett, hogy az indokolatlanul – tehát, nem a fenti okok miatt – visszautasított igénylések száma mekkora volt, az igénylések-visszautasítások körében minden egyes szerződésre kiterjedő egyedi vizsgálatot kellene lefolytatni. Különösen nem tartja megalapozottnak azt a megállapítást, hogy a hitelkérelmekkel nem élő fogyasztókat is valamiféleképpen értékelni kívánja az álláspont, hiszen erről a csoportról semmilyen ismerettel nem rendelkezik. Nem tudható, hogy azért nem nyújtottak be hitelkiváltási igényt, amit az álláspont említ, vagyis, hogy kedvezőtlennek találták a feltételeket vagy azért, mert tudták, hogy a jogszabályi elutasítási okok egyike alá tartoznának. Nyilvánvaló, hogy ezeknek a devizahiteleknek az esetében az esetleges bizonyítás lefolytatása sem lehetséges. A jelen ügyben és a hivatkozott MIF ügyben sem a magatartás célja, sem annak hatása nem azonosítható vagy hozható összefüggésbe egymással.

VI. **Jogi háttér**

334. A Tptv. 1. §-a szerint a törvény hatálya kiterjed a természetes és a jogi személynek, valamint a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságnak - ideértve a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepét is a VI. fejezetben szabályozott magatartások kivételével (a továbbiakban az előzőek együtt: vállalkozás) a Magyar Köztársaság területén tanúsított piaci magatartására, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik.
335. A Tptv. 1. §-ának (2) bekezdése alapján az EUMSZ 101. cikkének alkalmazása során az e cikk hatálya alá tartozó piaci magatartásra is a Tptv. eljárási rendelkezéseit kell alkalmazni akkor, ha a Szerződés 81. és 82. cikkében foglalt versenyszabályok végrehajtásáról szóló 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1/2003/EK tanácsi rendelet) alapján a Gazdasági Versenyhivatal eljárásának van helye.
336. A Tptv. 11. §-a szerint tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre. Ez a tilalom vonatkozik különösen:
- a) a vételi vagy az eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározására;
  - b) az előállítás, a forgalmazás, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozására vagy ellenőrzés alatt tartására;

- c) a beszerzési források felosztására, illetve a közülük való választás lehetőségének korlátozására, valamint a fogyasztók, üzletfelek meghatározott körének valamely áru beszerzéséből történő kizárására;
- d) a piac felosztására, az értékesítésből történő kizárásra, az értékesítési lehetőségek közötti választás korlátozására.

337.A Tpvt. 13. §-a értelmében nem esik a tilalom alá a megállapodás, ha csekély jelentőségű. Csekély jelentőségű a megállapodás, ha a megállapodást kötő feleknek és az azoktól nem független vállalkozásoknak az együttes részesedése az érintett piacon a tíz százalékot nem haladja meg, kivéve, ha az

- a) a vételi vagy az eladási árak versenytársak közötti közvetlen vagy közvetett meghatározására, vagy
- b) a piac versenytársak által történő felosztására vonatkozik.

338.A Tpvt. 15. §-a alapján nem függetlenek az egy vállalkozáscsoportba tartozó vállalkozások, valamint azok a vállalkozások, amelyeket ugyanazok a vállalkozások irányítanak. Egy vállalkozáscsoportba tartozik a vállalkozás azokkal a vállalkozásokkal,

- a) amelyeket a 23. § (2) vagy (3) bekezdésében foglaltak szerint önállóan irányít;
- b) amelyek az a) pont szerint irányítják;
- c) amelyeket a b) pont szerinti vállalkozás az a) pont szerint irányít;
- d) amelyeket az a)-c) pont szerinti vállalkozások és a vállalkozás közül kettő vagy több közösen irányít.

339.A Tpvt. 17. §-a szerint mentesül a 11. §-ban foglalt tilalom alól a megállapodás, ha

- a) az hozzájárul a termelés vagy a forgalmazás ésszerűbb megszervezéséhez, vagy a műszaki vagy a gazdasági fejlődés előmozdításához, vagy a környezetvédelmi helyzet vagy a versenyképesség javulásához;
- b) a megállapodásból származó előnyök méltányos része a fogyasztóhoz, illetve az üzletfélhez jut;
- c) a gazdasági verseny velejáró korlátozása vagy kizárása a gazdaságilag indokolt közös célok eléréséhez szükséges mértéket nem haladja meg; és
- d) nem teszi lehetővé az érintett áruk jelentős részével kapcsolatban a verseny kizárását.

340.A Tpvt. 20. §-a szerint annak bizonyítása, hogy a megállapodás a tilalom alól a 16. § vagy a 17. § alapján mentesül, azt terheli, aki a mentesülésre hivatkozik.

341.Az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdése szerint a belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

- a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;
- b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;
- c) a piacok vagy a beszerzési források felosztása.

342.Az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése szerint az (1) bekezdés rendelkezéseinek alkalmazásától el lehet tekinteni az olyan esetekben, amikor

- vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;
- vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja;
- összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből anélkül, hogy:

- a) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek;
- b) lehetővé tenné ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.

343. Az EUMSZ. 101. és 102. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló 1/2003/EK rendelet 3. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy amikor a tagállamok versenyhatóságai az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdése szerinti megállapodásokra, vállalkozások társulásainak döntéseire vagy összehangolt magatartásokra – amelyek befolyásolhatják a tagállamok közti kereskedelmet – nemzeti versenyjogot alkalmaznak, akkor az ilyen megállapodásokra, döntésekre vagy összehangolt magatartásokra az EUMSZ. 101. cikkét ugyancsak alkalmazniuk kell.

344. Annak eldöntésére, hogy az adott megállapodás vagy összehangolt magatartás alkalmas-e arra, hogy érintse a tagállamok közötti kereskedelmet, az Európai Bizottság „Iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 101. és 102. cikke szerinti fogalmáról” c. közleménye (a továbbiakban: TKKÉ közlemény)³⁰ szolgál eligazításul.

345. A TKKÉ közlemény szerint a kereskedelemre gyakorolt hatás kritériuma egy olyan önálló, közösségi jogi kritérium, amelyet minden esetben egyedileg kell értékelni. A tagállamok közötti kereskedelem érintettségének fennállása joghatóság elhatároló kritérium, amely meghatározza a közösségi versenyjog alkalmazásának hatókörét. A TKKÉ közlemény 13. pontja szerint a kereskedelemre gyakorolt hatás kritériuma az EUMSZ. 101. és 102. cikke alkalmazásának hatókörét azokra a megállapodásokra és magatartásokra korlátozza, amelyek alkalmasak arra, hogy az Unión belül legalább minimális szinten, határokon átnyúló hatást gyakoroljanak. Az Európai Bíróság joggyakorlata szerint a megállapodás vagy magatartás arra való alkalmasságának, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre hatást gyakoroljon, „érzékelhetőnek” kell lennie.³¹

346. A 101. cikk megfogalmazásából, valamint az állandó ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a kereskedelemre gyakorolt hatás kritériumának alkalmazásakor különösen három kitéltet kell megvizsgálni:

- a) a tagállamok közötti kereskedelem,
- b) a hatás meglétének lehetősége, és
- c) az érzékelhetőség.

347. Az eljáró versenytanács a versenyfelügyeleti eljárás érdemét érintően a következő döntéseket hozhatja:

- A Tpv. 53. § (3) bekezdése alapján, ha a rendelkezésre álló adatokból megállapítható, hogy hivatalból az eljárás nem a megfelelő ügyfél ellen indult, a megfelelő ügyfél az eljárásba az előző ügyfél egyidejű elbocsátásával bevonható. Ennek hiányában az eljáró versenytanács az eljárást megszünteti.
- A Tpv. 72. § (1) a) pontja szerint az eljáró versenytanács a vizsgáló jelentésének kézhezvételét követően az eljárást megszünteti akkor is, ha a vizsgálat során beszerzett bizonyítékok alapján nem állapítható meg törvénysértés, és az eljárás folytatásától sem várható eredmény; az eljárást megszüntető végzéssel szemben külön jogorvoslatnak van helye (82. §).
- A Tpv. 77. § (1) bekezdése értelmében az eljáró versenytanács
  - d) megállapíthatja a magatartás törvénybe ütközését,
  - e) elrendelheti a törvénybe ütköző állapot megszüntetését,
  - f) megtilthatja a törvény rendelkezéseibe ütköző magatartás további folytatását,
  - g) a törvénybe ütközés megállapítása esetén kötelezettséget írhat elő, így különösen az ügylet jellegének megfelelő üzleti kapcsolat létrehozásától vagy további

³⁰ Az Európai Bizottság Közleménye – Iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 81. és 82. cikke szerinti fogalmáról (2004/C 101/07) [HL C101., 2004.4.27. 81. o.].

³¹ 22/71. sz. Béguelin-ügy (EBHT 1971., 949. o., 16. pont.)

fenntartásától való indokolatlan elzárkózás esetén [21. § c) pont] szerződéskötésre kötelezhet,

- i) megállapíthatja, hogy a magatartás nem ütközik a törvénybe,
- j) korábbi határozatát visszavonhatja vagy megváltoztathatja.

348. Az eljáró versenytanács a Tpvt. 78. §-a alapján bírságot szabhat ki azzal szemben, aki e törvény rendelkezéseit megsérti. A Tpvt. 78. § (1) bekezdése alapján a bírság összege legfeljebb a vállalkozás, illetve annak – a határozatban azonosított – vállalkozás-csoportnak a jogsértést megállapító határozat meghozatalát megelőző üzleti évben elért nettó árbevételének tíz százaléka lehet, amelynek a bírsággal sújtott vállalkozás a tagja. A Tpvt. 78. § (3) bekezdése alapján a bírság összegét az eset összes körülményeire – így különösen a jogsérelem súlyára, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértéssel elért előnyre, a jogsértő felek piaci helyzetére, a magatartás felróhatóságára, az eljárást segítő együttműködő magatartására, a törvénybe ütköző magatartás ismételt tanúsítására – tekintettel kell meghatározni. A jogsérelem súlyát különösen a gazdasági verseny veszélyeztetettségének foka, a fogyasztók, üzletfelek érdekei sérelmének köre, kiterjedtsége alapozhatja meg.

VII.

Jogi értékelés

VII. 1. A tagállamok közötti kereskedelem érintettségének fennállása

VII. 1. 1. A tagállamok közötti kereskedelem érintettsége fennállásának értelmezése

349. A „tagállamok közötti kereskedelem” fogalmába beletartozik minden határokon átnyúló gazdasági tevékenység, azaz nem korlátozódik a határokon átnyúló hagyományos áru- és szolgáltatáscserére. Szélesebben értelmezett fogalom, amely valamennyi határokon átnyúló gazdasági tevékenységre kiterjed, a letelepedést is beleértve.³²
350. Az a követelmény, hogy a hatásnak a tagállamok közötti kereskedelem tekintetében kell fennállnia, feltételezi a legalább két tagállamot érintő, határon átnyúló gazdasági tevékenységre gyakorolt hatást. Nem követelmény, hogy a megállapodás vagy magatartás egy tagállam egésze és egy másik tagállam egésze közötti kereskedelemre hasson. A 101. és a 102. cikk akkor is alkalmazható lehet, ha csak a tagállam egy része érintett, feltéve, hogy a kereskedelemre gyakorolt hatás érzékelhető.
351. A kereskedelemre gyakorolt hatás kritériumának alkalmazása független az érintett földrajzi piacok meghatározásától. A kialakult ítélkezési gyakorlatban a kereskedelem fogalma olyan eseteket is magában foglal, amelyekben a megállapodás vagy magatartás a piaci verseny szerkezetére gyakorol hatást.³³
352. A jelen ügyben vizsgált vállalkozások működési területe, illetve a vizsgált magatartás kizárólag egy tagállam, Magyarország területét érintette. Az eljárás alá vont hitelintézetek jellemzően országos fiókhálózattal rendelkeznek, a vizsgált magatartás Magyarország egész területére kiterjedt. Ezen túlmenően a rögzített árfolyamú végtörlesztést lehetővé tévő, az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény egy tagállam, Magyarország területén alkalmazandó. Potenciális hitelkiváltó termékként a forin hitel jöhet szóba, amit külföldi hitelintézet jellemzően nem, illetve a Magyarországon jelen lévő hitelintézetekhez képest magasabb költség mellett

³² Lásd a 172/80. sz. Züchner-ügyben 1981. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1981., 2021. o.) 18. pontját.

³³ Lásd pl. a T-24/93. sz. és egyéb Compagnie maritime belge ügyben 1996. október 8-án hozott ítélet (EBHT 1996., II-1201. o.) 203. pontját, valamint a 6/73. és 7/73. sz. Commercial Solvents ügyben 1974. március 6-án hozott ítélet (EBHT 1974., 223. o.) 23. pontját.

tudnának nyújtani. A rögzített árfolyamú végtörlesztés lehetősége kapcsán potenciális hitelnyújtóként jellemzően Magyarországon jelen lévő hitelintézetek jöhetnek szóba, határon átnyúló hitelezési tevékenység, más tagállamban bejegyzett hitelintézet igénybevétele nem merülhetett fel. A jogszabályi környezetből adódóan elsősorban a Magyarországon bejegyzett piaci szereplők vehettek részt a rögzített árfolyamú végtörlesztéssel összefüggő hitelezési, hitelkiváltási tevékenységben más tagállambeli szereplő nem vett részt.

353. Az eljárás alá vont hitelintézetek jellemzően nemzetközi hitelintézetek magyarországi leányvállalatai, ugyanakkor az anyavállalatok uniós szinten jelentős piaci szereplők. A rendelkezésre álló bizonyítékok szerint a leányvállalatok a rögzített árfolyamú végtörlesztéssel, az abból fakadó veszteséggel kapcsolatban folyamatos jelentéstételi kötelezettséggel tartoztak az anyavállalataik irányába. A vizsgálat tárgyát képező áru jellege szintén alkalmas a határon átnyúló gazdasági tevékenység végzésére, ugyanakkor ez jelenleg kevésbé elterjedt.
354. Mindezek következtében a vizsgált magatartás azon túlmenően, hogy Magyarország teljes területét lefedte, az eljárás alá vontak tulajdonosi háttéréből adódóan – bizonyos eljárás alá vontak anyabankjai nem magyarországi székhelyűek –, valamint a vizsgálat tárgyát képező termék jellegéből adódóan, alkalmas arra, hogy hatást gyakoroljon a közös piaci verseny szerkezetére.
355. Az érzékelhetőség megállapítása során a „kereskedelemre gyakorolt hatás nem érzékelhető mértéke” szabály, a NAAT szabály (non-appreciable affect on trade) az irányadó. A bizottsági közlemény a NAAT-szabály pozitív illetve negatív vélelmét attól függően rendeli alkalmazni, hogy az adott magatartás jellegénél fogva alkalmas-e arra, hogy hatással legyen a tagállamok közötti kereskedelemre vagy sem. A közlemény 78. bekezdése kimondja, hogy az egyetlen tagállam egész területére kiterjedő horizontális kartell általában alkalmas arra, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre hatást gyakoroljon. Ilyen esetben a közlemény a pozitív vélelem használatát írja elő. Ez azt jelenti, hogy érzékelhető a hatás abban az esetben, ha a felek együttes piaci részesedése meghaladja az 5%-ot, vagy ha az éves forgalmuk túllépi az évi 40 millió eurót (kb. 12,4 milliárd forint).
356. A jelen ügyben a rendelkezésre álló adatok alapján az eljárás alá vont vállalkozások releváns árbevétele meghaladja az említett forgalmi küszöböt, és az érintett vállalkozások piaci súlya, piaci részesedése meghaladja az 5%-ot (90% feletti), így az érzékelhetőség feltétele teljesül. A TKKÉ közlemény 79. bekezdése szerint az egy tagállamra kiterjedő titkolt horizontális megállapodások (kartellek) – a piacnak az ilyen kartellek hatékonyságához szükséges lefedettségét figyelembe véve – általában jellegüknél fogva alkalmasak arra, hogy a tagállamok közötti kereskedelemre érzékelhető hatást gyakoroljanak.³⁴
357. Mindezek alapján az eljárás alá vontak vizsgált magatartásának megítélése során az EUMSZ. 101. cikkének alkalmazása is szükséges. Az uniós jogalap tekintetében a GVH hatásköre az 1/2003/EK rendelet 5. és 35. cikkén alapul és a 11. cikk értelmében nem hozhat az uniós joggal ellentétes döntést, vagyis e tekintetben az uniós joggyakorlat kötőerővel bír.

VII. 1. 2. Az uniós jog figyelembe vétele

358. A C-32/11. sz. Allianz Hungária Biztosító Zrt. és társai kontra Gazdasági Versenyhivatal ügyben az Európai Bíróság 2013. március 14-én hozott ítéletének 15. pontja szerint a Kúria az alábbiak szerint foglalt állást az EUMSZ. 101. cikkének és a Tpv. 11. §-ának viszonya kapcsán:

„A Legfelsőbb Bíróság először is megállapítja, hogy a Tpv. 11. §-a (1) bekezdésének szövege szinte teljesen megegyezik az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésének szövegével, és a Tpv. 11. §-ának értelmezése – amely rendelkezés a szóban forgó megállapodások tekintetében irányadó- a jövőben ugyancsak hatással lesz az EUMSZ. 101. cikk e tagállamban történő értelmezésére. E

³⁴ Lásd a TKKÉ közlemény 79. pontját.

bíróság egyébiránt kiemeli, hogy nyilvánvaló érdek fűződik ahhoz, hogy az uniós jog rendelkezései vagy fogalmai egységes értelmezést kapjanak.”³⁵

359. Tekintettel a Tpv. 11. §-ának és az EUMSZ. 101. cikkének szövegezésbeli azonosságára és a fogalmak azonos értelmezésére, nem szükséges a magatartások mindkét rendelkezés szerinti értékelését külön-külön elvégezni, mivel azok azonos eredményre vezetnek. Ennek megfelelően a következőkben egységesen kezeli az eljáró versenytanács e két jogszabályt, csak szükség esetén nevesítve azokat.

360. Mindazonáltal az eljárás alá vontak vizsgált magatartásának értékelése során – a Tpv. 11. §-ának és az EUMSZ. 101. cikkének szövegszerű azonosságára is tekintettel – az eljáró versenytanács a luxemburgi bíróságok állandó ítélkezési gyakorlatát is alapul veszi a jogi értékelés során.

VII. 2. A bizonyítékok értékelése

361. A kartelljogsértések bizonyítása során az eljáró versenytanács a bírói gyakorlat alapján az alábbi elveket követi:

- a. szabad bizonyítási rendszer érvényesül a versenyhatósági eljárásokban;³⁶
- b. önmagában közvetett bizonyítékok alapján is megállapítható a versenyjogsértés;³⁷
- c. a vállalkozások irati bizonyítékkal ellentétes magyarázata önmagában nem elegendő a jogsértés alól történő mentesüléshez;³⁸
- d. a feltárt tények logikai láncolata elegendő a jogsértés megállapításához;³⁹

³⁵ C-32/11. sz. Allianz Hungária Biztosító Zrt. és társai kontra Gazdasági Versenyhivatal ügyben 2013. március 14-én hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 15. pont

³⁶ „Vállalkozások közötti tiltott összehangolt magatartás miatt indult ügyben a tényállás megállapítása szabad bizonyítási rendszerben meghatározott bizonyítékokon alapul. [...] Az egyes bizonyítási eszközök bizonyító ereje az adott ügy tényállásának megállapításánál azonos, közöttük súlyuk szerinti sorrendiség nincs. Annak sincs jogi jelentősége, hogy közvetlen vagy közvetett bizonyíték kerül felhasználásra, értékelésre a tényállás megállapításához. A feljegyzések, iratokról készült fénymásolatok adott esetben éppen olyan bizonyító erővel rendelkeznek, mint más bizonyítékok, éppen úgy alkalmasak a tényállás megállapítására.” (2102/2009. sz. közigazgatási elvi határozat, Legfelsőbb Bíróság Kfv.III.37.084/2009. sz. ítélete a Vj-56/2004. sz. ügyben.)

„E körben a másodfokú bíróság hangsúlyozza, hogy főszabályként mind az Ae., mind a Pp. a szabad bizonyítási rendszer talaján áll, ami azt jelenti, hogy a közigazgatási hatóság és a közigazgatási per bírósága is felhasználhat minden olyan bizonyítékot, amely a tényállás tisztázására, felderítésére alkalmas.” (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.195/2012/6. sz. ítélete a Vj-162/2004. sz. ügyben.)

³⁷ „A közvetett bizonyítékok alapján sem kizárt egy jogsértő magatartás megállapítása, ha a közvetett bizonyítékok olyan bizonyító erővel bírnak, olyan logikai láncot alkotnak, amelynek révén a jogsértés elkövetését tanúsítják.” (A Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.39.259/2006/4. sz. ítélete a Vj-70/2002. sz. ügyben.)

„A Tpv. 11. §-ába ütköző megállapodás és összehangolt magatartás az alperes által szankcionálandó, ezért az abban részes felek rendszerint igyekeznek azt titokban tartani. Általában nem verik nagydobra, hogy a verseny korlátozásában, egy sajátos piacfelosztásban állapodtak meg, céljuk a versenynyomás csökkentése, a munkák elosztása és a haszonból való közös részesedés. Éppen ezért nem várható el, hogy az alperes egy konkrét, vagy több, pontosan meghatározott írásbeli bizonyítékra alapozza döntését, amely mindenki számára világosan, egyértelműen igazolja a felek titkos megállapodáson alapuló versenyjog-sértő magatartását. A tiltott kartellezés jellegéből fakadóan tehát a közvetett bizonyítéknak is lehet döntő súlya; az egyes elektronikus levelek meghatározott részei, a levelek útja (feladó, címzett, továbbító, továbbítást fogadó stb.), egyéb levelek, jegyzetek, iratrészletek is alkalmasak lehetnek a tényállás megállapítására és ezért a versenyjogsértés igazolására.” (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.195/2012/6. sz. ítélete a Vj-162/2004. sz. ügyben.)

³⁸ „A bíróság továbbá úgy látta, hogy az alperes helyesen járt el akkor, amikor az egyes tárgyalásokon résztvevőket meghallgatta, és az általuk a tárgyalás tartalmáról tett nyilatkozatukat, egyéb azt alátámasztó, objektív bizonyíték hiányában, nem fogadta el, ha az az írásos feljegyzésekkel ellentétben állt, és az előadás nem tudott elfogadható és koherens magyarázatot adni az írásos feljegyzésben foglaltak értelmezésére.” (A Fővárosi Bíróság Legfelsőbb Bíróság által helybenhagyott 7.K.31091/2007/16. sz. ítélete.)

³⁹ „Itt jegyzi meg a másodfokú bíróság, hogy a jogellenesen folytatott egyeztetések esetén igen kivételes esetben kerül a hatóság elé szabályos formátumú és közvetlen bizonyítékként felhasználható írásos dokumentum, amelyből akár az akarategység, akár a megállapodás minden részlete kétséget kizáróan beazonosítható. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a feltárt tények és a

- e. a feltárt levelezés „belső” jellegére hivatkozással a vállalkozások nem mentesülhetnek a versenyjogi felelősségre vonás alól;⁴⁰
- f. a jogsértés megállapításának nem akadálya valamely kartelltalálkozóról való távolmaradás, ha ésszerűen következtetni lehet arra, hogy az adott vállalkozás a megbeszéléstől értesült és attól nem határolódott el;⁴¹
- g. nem elegendő kimentési ok, ha valamely levelet az egyik résztvevő nem kapott meg;⁴²
- h. más személyek levelezése is igazolhatja a konkrét levelezésben részt nem vevő fél jogsértését.⁴³

362. Következésképpen a jogellenesen folytatott egyeztetések esetén igen kivételes esetben kerül a hatóság elé szabályos formátumú és közvetlen bizonyítékként felhasználható írásos dokumentum, amelyből akár az akarategység, akár a megállapodás minden részlete kétséget kizáróan beazonosítható. Ugyanakkor a feltárt tények és a vállalkozások utóbb tanúsított magatartása egy adott logikai láncolat mentén együttesen azonban igazolhatják a versenyjogsértés elkövetését.⁴⁴

VII. 3. A versenykorlátozó megállapodás tilalma

363. Versenyjogi szempontból nem akkor jön létre egy, a Tpv. 11. §-ába ütköző megállapodás, ha azt a szerződő felek a polgári jogi vagy társasági jogi alapon érvényesen aláírják, hanem akkor, amikor a megállapodásban rögzítettekhez vonatkozóan a felek közötti akarategyezség megállapítható. A versenyjogi értelemben tiltott megállapodáshoz nem szükséges feltétel az, hogy az polgári jogi vagy társasági jogi értelemben érvényes legyen, illetve az sem, hogy az bármilyen írásbeli formát öltson. Szükséges és egyben elegendő feltétel, ha az érintett felek akarategyezsége megállapítható vagy a felek megállapodásra utaló magatartást tanúsítanak.

364. Az Elsőfokú Bíróság⁴⁵ hangsúlyozta ahhoz, hogy egy vállalkozások közötti megállapodás az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésének (korábban EK Sz. 81. cikk (1) bekezdés) hatálya alá tartozzon, elegendő a

---

vállalkozások utóbb tanúsított magatartása egy adott logikai láncolat mentén együttesen igazolhatják a versenyjogsértés elkövetését. Ezért nincs perbeli relevanciája annak, hogy az utóbb bekövetkezett események nem teljes körűen fedik le a feljegyzésekben vázolt megállapodásokat, egyes esetekben a vállalkozásokon kívül eső objektív okok (de akár a vállalkozások közötti újabb, fel nem tárt megbeszélésen) azt megváltoztatták.” (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf. 27.167/2008/22. sz. ítélete a Vj-56/2004. sz. ügyben.)

„A jogellenesen folytatott egyeztetések esetén igen kivételes esetben kerül a hatóság elé szabályos formátumú és közvetlen bizonyítékként felhasználható írásos dokumentum, amelyből akár az akarategység, akár a megállapodás minden részlete kétséget kizáróan beazonosítható. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a feltárt tények és a vállalkozások utóbb tanúsított magatartása egy adott logikai láncolat mentén együttesen azonban igazolhatják a versenyjogsértés elkövetését.” (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf. 27.232/2007/14. sz. ítélete a Vj-28/2003. sz. ügyben.)

⁴⁰ *„A tényállást megalapozó belső levelek nem minősülnek magánleveleknek, azok mind a felperesi vállalkozások tevékenységéhez kapcsolódtak, az ő érdekükben merültek fel, ezért azok a felperesi magatartásokat igazolják. A levelek „belső” jellegére való hivatkozással tehát a felperesek nem mentesülhetnek a jogsértés következményei alól. Az üzenet továbbított jellegének ugyancsak nincs jelentősége, mert aki azt megkapta, nem furcsállotta, nem kérdezte a továbbítás célját, okát, attól el nem határolódott, viszont annak tartalmát megismerhette. Az pedig, hogy egy levél valamely jogsértéshez képest később készül, még nem zárja ki azt, hogy tartalmilag igazolja a korábbi magatartást.”* (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.195/2012/6. sz. ítélete a Vj-162/2004. sz. ügyben.)

⁴¹ *„A jogsértés megállapításának a kartellezéssel összefüggő megbeszéléstől való távolmaradás sem lehet akadálya, ha a távolmaradó a megbeszéléstől szóló üzenetet megkapta, azt nem kérte ki, azon nem csodálkozott.”* (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.195/2012/6. sz. ítélete a Vj-162/2004. sz. ügyben.)

⁴² *„Nem zárja ki a sem a kartellezést, sem a tiltott kartellezésben való részvételt önmagában az sem, hogy a más személyek közötti, ám a kartellezéssel kapcsolatos megbeszéléssel összefüggő üzenetet valamelyik részes fél nem kapta meg.”* (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.195/2012/6. sz. ítélete a Vj-162/2004. sz. ügyben.)

⁴³ *„A más személyek, köztük egyes kartelltagok levelezése, annak tartalma igazolhatja a levelezésben részt nem vevő harmadik személy részvételét is.”* (A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.195/2012/6. sz. ítélete a Vj-162/2004. sz. ügyben.)

⁴⁴ A Fővárosi Ítéltábla 2.Kf. 27.232/2007/14. sz. ítélete a Vj-28/2003. sz. ügyben.

⁴⁵ T-12/89 Solvay and Cie SA vs. Commission [1992] ECR II-00907, para 3-4

vállalkozások közös szándékának kifejezése, amely arra vonatkozik, hogy a piacon egy bizonyos módon viselkedjenek az árak és az eladási volumenek meghatározása céljából. Ugyanezen ítélet még egy kulcsfontosságú megállapítást tartalmaz, amely szerint a hivatkozott cikk olyan vállalkozások közötti megállapodások esetében is alkalmazható, amelyek formálisan már nem hatályosak, de hatásuk továbbra is érvényesül a piacon. Egy másik ügyben a Bizottság kinyilvánította, hogy egy megállapodás versenyjog szerinti kartelltilomba ütközéséhez nem szükséges, hogy a megállapodás be nem tartása esetén bizonyos szankciók sújtsák az adott vállalkozást.⁴⁶

365. Az Európai Bíróság esetjogában⁴⁷ kifejezésre juttatott egy mérföldkövet jelentő álláspontot, amely szerint a vállalkozások felelősségre vonhatók a kartelltilalmi rendelkezések alapján abban az esetben is, ha a versenykorlátozást tartalmazó megállapodás rendelkezéseit nem ültették át a gyakorlatba piaci magatartásuk tanúsítása során. Ugyanakkor azon tény is alkalmas az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése szerinti felelősség megállapítására, ha például egy találkozáson résztvevők közül csak egyikük juttatta kifejezésre szándékát a verseny korlátozására.⁴⁸ Az Európai Bíróság következetesen kiállt azon álláspontja mellett, hogy nem fogadja el a vállalkozások azon védekezését, amely szerint csak azért vettek részt egy megállapodás megkötésében, mert más vállalkozások kényszerítették a kartellben való részvételre.⁴⁹ Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a jogalkalmazó azonos mértékben sújtja bírsággal a kartellben résztvevő vállalkozásokat, hiszen a kartellben meghatározó szerepet vállaló vállalkozásokra szinte minden esetben nagyobb összegű bírságot szabnak ki, valamint az a körülmény is döntő jelentőséggel bír, hogy az eljárás alá vont vállalkozások milyen fokú együttműködést tanúsítanak a tényállás feltárása során.
366. A versenyjog nemcsak a megállapodás révén, hanem az összehangolt magatartással megvalósuló versenykorlátozásokat is tiltja annak érdekében, hogy a versenykorlátozás tilalma a megállapodás szintjét (és formáját) el nem érő, de ugyanúgy tudatos versenykorlátozást magában hordozó összehangolt vagy egyeztetett magatartásokra is kiterjedjen. A versenyjog így tilalmazza a vállalkozások közötti koordináció azon fokát is, amely ugyan nem éri el a megállapodás szintjét, de a gyakorlatban a vállalkozások versenyt veszélyeztető kooperációját jelenti, a vállalkozások közötti együttműködés olyan formáját, amely a verseny, a verseny kockázatainak (azok egy részének) helyébe lép (szándékozik lépni).
367. Az összehangolt magatartás természeténél fogva nem tartalmazza a megállapodás minden egyes elemét, de például ilyennek minősülhet a résztvevők magatartásában megnyilvánuló koordináció. Az összehangolt magatartás így, mint a vállalkozások közötti koordináció a vállalkozások versenyből fakadó kockázatainak elkerülése, illetőleg kezelhetővé tétele érdekében juttatja szerephez a vállalkozások gyakorlati együttműködését.
368. Összehangolt magatartásnak minősül, például a vállalkozás olyan összejövetelen való részvétele, amelyen a résztvevő vállalkozások jövőbeni piaci magatartásukra vonatkozó információkat közlik, cserélik ki egymással, mivel az így a versenytársak tudomására hozott információkat azok szükségszerűen figyelembe veszik piaci magatartásuk meghatározásakor. Ezen kívül az adott vállalkozás saját piaci magatartásának alakítása során (közvetlenül vagy közvetve) tekintettel van a versenytársak által közölt információkra, azaz ellenkező bizonyításig az összehangolásban résztvevő és a piacon aktívan tevékenykedő vállalkozások számításba veszik a versenytársak által közölt információkat piaci magatartásuk meghatározása során. Az összehangolt magatartás fogalmi körébe vonható versenykorlátozó gyakorlatok esetében döntő szerephez jut a vállalkozások szándéka és az ebből eredő tudatos versenykorlátozás léte vagy lehetősége. A vállalkozások összehangolt magatartása

⁴⁶ PVC ügy, OJ [1994] L 239/14, para 30

⁴⁷ C-89,104,114,116,117,125-129/85. A. Ahlström Osakeyhtiö and others vs. Commission [1994] ECR I-00099

⁴⁸ T-202/98 Tate and Lyle vs. Commission [2001] ECR II-2035, para 54

⁴⁹ C-16/61 Modena vs. High Authority [1962] ECR 289, T-25/95 Cimenteries CBR SA vs. Commission [2000] ECR II-49, para 2557

olyan a vállalkozások közötti együttműködés formájában is elképzelhető, amely nem éri el a megállapodás szintjét.

369. Ha egy vállalkozás versenytársai előtt felfedi az általa a piacon a jövőben tanúsítandó magatartást (pl. alkalmazni kívánt árait, felmerült költségeit, kapacitásait, ügyfélállományára vonatkozó egyéb adatokat stb.) és versenytársait – jövőbeni magatartásuk befolyásolása céljából – ugyanezen magatartásra buzdítja, ésszerűen feltételezheti, hogy versenytársai az általa közölt információknak megfelelő magatartást fognak tanúsítani, vagy legalábbis figyelembe fogják venni azokat a piacon követett magatartásuk meghatározásakor. Mindez azt eredményezi, hogy az érintett vállalkozások a verseny kockázatai helyébe a köztük lévő kooperációt léptetik.
370. Az Elsőfokú Bíróság⁵⁰ leszögezte ahhoz, hogy egy vállalkozások közötti együttműködés és kooperáció az uniós versenyjogi rendelkezések alapján összehangolt magatartásnak minősüljön, az szükséges, hogy az önálló gazdasági egységet képező vállalkozások a közös piacon tanúsított üzletpolitikájukat függetlenül határozzák meg. A vállalkozások olyan találkozókon való részvétele, amelyek az árak és az eladási volumenek rögzítését célozzák azáltal, hogy a versenytársak az elérni kívánt árról információkat cserélnek, majd ezek tudatában tanúsítják piaci magatartásukat, összehangolt magatartásnak minősül. Az összehangolt magatartás révén megvalósuló versenykorlátozások vagy ezek lehetősége azért nem egyeztethető össze a közös piac működésével, mert általában elvárható a vállalkozásoktól, hogy piaci magatartásuk meghatározásakor autonóm módon járjanak el.⁵¹ Az összehangolt magatartást tanúsító vállalkozások adott esetben nem nyilvánítják ki közös akaratukat, azonban tetten érhető a tevékenységük közötti koordináció.⁵²
371. A Suiker Unie kontra Bizottság ügyben⁵³ az Európai Bíróság kifejtette, hogy az Alapító Szerződés versenyjogi rendelkezéseinek tilalmába ütközik a vállalkozások által követett olyan közvetlen vagy közvetett magatartás, amely azt célozza, vagy olyan hatással jár, hogy a piacon ténylegesen jelenlévő vagy potenciális versenytárs magatartását befolyásolja, vagy elétárja annak a piaci magatartásnak a menetét, amelynek a piacon történő tanúsítását a vállalkozások elhatározták vagy szándékoznak a jövőben annak folytatásához tartani magukat.
372. Mindazonáltal a joggyakorlat tükrében megállapítható, hogy a vállalkozások közötti együttműködésnek, összejátszásnak, magatartásaik összehangolásának számtalan formája és intenzitása lehetséges.
373. Ennek megfelelően a vállalkozások jogsértést követnek el (összehangolt magatartást tanúsítanak), ha egy olyan, a jövőbeni piaci magatartással kapcsolatos bizonytalanság helyébe lépő mechanizmusban vesznek részt, amely szükségszerűen magában rejtje azt, hogy mindegyik vállalkozás jövőbeni piaci magatartásának kialakítása során figyelembe veheti a versenytársaktól kapott információkat.
374. A versenyjogi értékelés kapcsán leszögezendő, a vállalkozások közötti megállapodások (összehangolt magatartások) versenyjogi megítélésének kiindulópontja azon követelmény, hogy a vállalkozások piaci döntéseiket önállóan hozzák meg, mellőzve a versenytársaikkal akarategységben tanúsított piaci magatartást. A piaci szereplőknek saját maguknak, önállóan kell kialakítaniuk a piacon általuk alkalmazott politikát, követett magatartást, s ez az elvárás meggátol minden közvetlen vagy közvetett kapcsolatot az egymástól független piaci szereplők között.

VII. 4. Az egységes, összetett és folyamatos jogsértés

375. A versenyjog általában azon versenykorlátozó jogsértéseket tekinti egységesnek, amelyekben résztvevő vállalkozások minden intézkedése ugyanazon versenyellenes célt vagy hatást szolgálja. Az ilyen típusú jogsértések akkor minősülnek komplexnek (összetettnek), ha versenykorlátozó megállapodások és

⁵⁰ T-7/89 SA Hercules Chemicals NV vs. Commission [1991] ECR II-01711

⁵¹ T-2/89 Petrofina SA vs. Commission [1991] ECR II-01087

⁵² C-48/69 Imperial Chemical Industries Ltd. vs. Commission [1972] ECR 00619

⁵³ C-40/73 Suiker Unie vs. Commission [1975] ECR 1663, para 425

összehangolt magatartások útján egyaránt megvalósították. A jogsértés többszintűnek, vagy többalakúnak minősül, amikor annak egymástól különálló, de szoros összefüggést mutató megnyilatkozása van.

376. Az egységes és komplex jogsértések bizonyítása szempontjából kulcsfontosságú jelentőséggel bír azon tény, amely szerint a hosszú időtartamot felölelő komplex jogsértések esetén a versenyhatóságnak nem szükséges ezeket az illegális attitűdök kizárólag egy vagy több formáival jellemeznie. Éppen ezért egy kartell ugyanazon időben egyszerre leírható a megállapodás és az összehangolt magatartás elkövetési formájával egyaránt. Egy komplex kartell tulajdonképpen egy egységes és folyamatos jogsértésnek tekinthető arra az időszakra vonatkozóan, amikor fennállt. Megállapítható, hogy a felek megállapodása időről időre változhat, vagy annak működése során a felek figyelembe vehetnek új fejleményeket. Hangsúlyozandó, hogy az értékelés érvényét nem befolyásolja az az eshetőség, hogy a felek által tanúsított cselekménysorok egy vagy több eleme, illetőleg egy magatartás folyamatos tanúsítása egyedileg és önmagában a kartelljogi szabályok sérelméhez vezet.⁵⁴
377. Azon tény, hogy az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése valamint a Tpv. 11. §-a szerinti jogsértés akkor válik befejezetté, amikor a jogszerűtlen megállapodást kötötték, nem jelenti egyben azt, hogy a megállapodás ne lehetne folyamatos, ha a felek eszerint cselekszenek a piacon addig, amíg ezzel fel nem hagynak. Amint arra az Európai Bíróság is rámutatott a Bizottság kontra Anic Partecipazioni SpA ügyben⁵⁵ az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésének szövegéből következik, hogy egy megállapodás nemcsak elkülönült aktusokból, hanem aktusok sorából vagy magatartások tanúsításából is állhat.
378. A luxemburgi Törvényszék az egységes és folyamatos jogsértés bizonyításával kapcsolatban kifejezésre jutatta, hogy

„Emlékeztetni kell, hogy az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak. Ez az ítélkezési gyakorlat az egységes és folyamatos jogsértés fogalmára is átültethető. Ugyanis amikor összetett, egységes és folyamatos jogsértés áll fenn, minden egyes megnyilvánulás azt erősíti, hogy e jogsértés valóban létrejött. A felperes állításával szemben tehát a kérdéses jogsértés különböző megnyilvánulásait abban az átfogó szövegkörnyezetben kell értelmezni, amely magyarázatot ad fennállásuk indokára. Ilyen esetben nem körkörös érvelésről van szó, hanem a bizonyítékok olyan értékeléséről, amely során a különböző tényelemek bizonyító erejét más létező tényelemek megerősítik vagy cáfolják, és amelyek együttesen bizonyíthatják az egységes jogsértés fennállását.”⁵⁶

379. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az eljárás alá vontak a jelen ügyben feltárt bizonyítékok alapján egységes, folyamatos és összetett jogsértést valósítottak meg, az általuk tanúsított magatartások – értelemszerűen – a megállapodás és az összehangolt magatartás fogalmi elemeit egyaránt magukon viselik, e versenyjogi kategóriákat adott esetben egyedileg is kimerítik.

⁵⁴ COMP/IV.35.691/E-4 számú ügy, Pre-Insulated Pipe cartel, 1999/60/EC határozat, OJ [1999] L 24/1, para 134

⁵⁵ C-49/92 P Commission vs. Anic Partecipazioni SpA [1999] ECR I-4125, para 81

⁵⁶ T-53/03. sz. BPB plc kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2008. július 8-án hozott ítélet [EBHT 2008., II-1333 oldal] 249-250. pontok

VII. 4. 1. Az átfogó terv

A) A joggyakorlat

380. Egy a felek közötti megállapodás létéről beszélhetünk, amikor a vállalkozások egy közös tervben állapodnak meg, amely korlátozza vagy alkalmas arra, hogy korlátozza az autonóm piaci magatartásukat azáltal, hogy meghatározza a piacon történő közös fellépésüknek az irányvonalát, vagy az attól való tartózkodást. Nem szükséges, hogy a felek által kötött megállapodás írott formát öltjön, vagy egyéb formai követelményeknek megfeleljen, illetőleg annak megszegéséhez szerződésben rögzített szankciókat, kényszerítő intézkedéseket fűzzenek a felek.⁵⁷
381. A Kúria jogértelmezése szerint „Az egységes, folyamatos jogsértés esetében nem feltétel, hogy minden vállalkozás azonosan vegyen részt a közös cél megvalósításában, minden tender esetében árajánlatot tevő legyen, vagy részt vegyen az elnyert tender beruházási munkájában. A jogsértés megvalósulhat úgy is, hogy az egyes tenderekben az adott vállalkozás nem vett részt, de ez a passzivitása nem a megállapodás felmondásából fakadt. Az átfogó terv megléte – ahogy arra az alperes helytállóan utalt és ezt közösségi (uniós) ítéletekkel is alátámasztotta – megállapítható a résztvevők körének nagymértékű azonossága, az érintett termékek közelsége, az alkalmazott eszközök és mechanizmusok hasonlósága alapján. [...] passzív részvétel esetén is megállapítható egységes, folyamatos jogsértés, amennyiben az érintett vállalkozás az átfogó terv, a megállapodás fennállását elfogadja, a megvalósításában a későbbiekben részt vesz, a megállapodást elfogadva cselekszik.”⁵⁸
382. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nem csak egy elszigetelt magatartás eredménye lehet, hanem egy magatartássorozat vagy még inkább egy folytatólagos magatartás eredménye is. Ez az értelmezés nem vitatható azon az alapon, hogy a magatartássorozat vagy még a folytatólagos magatartás egyes elemei önmagukban is a fenti rendelkezés megsértésének minősülhetnek. Amennyiben a különböző magatartások – azonos, közös piacon belül versenykorlátozó tárgyuk alapján – egy „átfogó terv” keretébe illeszkednek, a Bizottság a fenti cselekmények miatti felelősségét jogszerűen róhatja fel az összességében figyelembe vett jogsértésben való részvétel alapján.”⁵⁹
383. A joggyakorlat szerint, annak ellenére, hogy egy kartell a benne résztvevők közös cselekménye, minden egyes félnek sajátos szerepe van a megállapodásban. A résztvevők közül némelyik vállalkozás domináns piaci szereplő lévén vezérszerepet tölt be. A kartellben résztvevő felek között gyakoriak a belső konfliktusok, versengések, csalások, amelyek azonban többnyire nem gátolják meg, hogy a felek közötti egyetértés megállapodássá vagy összehangolt magatartássá formálódjon az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése alapján, amelynek egységes, közös és folytatólagos célja van.⁶⁰
384. Az uniós joggyakorlat szerint „Önmagában az a tény, hogy a kérdéses piac hanyatlóban van, és hogy bizonyos vállalkozások veszteségeket szenvednek el, nem gátolja sem a kartell létrehozását, sem az EK 81. cikk alkalmazását. Másrészt a rossz piaci helyzet nem jelentheti azt, hogy a kartellnek nincsen hatása. [...] A kartellek ugyanis főszabály szerint akkor jönnek létre, amikor egy ágazat nehézségekkel küszködik.”⁶¹

⁵⁷ COMP/IV.35.691/E-4 számú ügy, Pre-Insulated Pipe cartel, 1999/60/EC határozat, OJ [1999] L 24/1, para 129

⁵⁸ A Kúria Kfv. II.37. 076/2012/28. sz. ítélete a Vj/130/2006. sz. ügyben.

⁵⁹ C-113/04. P. sz. Technische Unie BV kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-8831] 178., 183. pont

⁶⁰ COMP/IV.35.691/E-4 számú ügy, Pre-Insulated Pipe cartel, 1999/60/EC határozat, OJ [1999] L 24/1, para 134

⁶¹ T-109/02., T-118/02., T-122/02., T-125/02., T-126/02., T-128/02., T-129/02., T-132/02. és T-136/02. sz. Bolloré SA és társai kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2007. április 26-án hozott ítélet [EBHT 2007., II-947. oldal] 207., 209., 236. pont, Megjegyzés: EB a 322/07. P., C-327/07. P. és C-338/07. P. sz. egyesített ügyekben 2009. szeptember 3-án hozott ítéletével a Bolloré SA-t érintő részében hatályon kívül helyezte, egyebekben helyben hagyta.

B) A Versenytanács értékelése

385. Az eljáró versenytanács mindenképp először leszögezi, hogy „A megállapodás, a vállalkozások társulásai által hozott döntés és az összehangolt magatartás fogalmai szubjektív szempontból az összejátszás azonos jellegű formáit jelentik meg, és csak intenzitásuk, valamint megjelenési formájuk vonatkozásában különböztethetők meg egymástól. Ezért az annak mérlegelését lehetővé tevő szempontok, hogy valamely magatartás célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása-e, attól függetlenül alkalmazandók, hogy megállapodásról, döntésről vagy összehangolt magatartásról van-e szó.”⁶²
386. Az eljáró versenytanács a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján arra a következtetésre jutott, hogy az eljárás alá vontak 2011. szeptember 15-től 2012. január 30-ig a „retail risk” reggelikhez köthetően a végtörlesztések visszafogását tűzték célul. Az eljáró versenytanács szerint az eljárás alá vontak 2011. szeptember 15-én a hitelkiváltás intenzitásának csökkentését, ezáltal a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozását határozták el, amely a végtörlesztések korlátozásához vezetett.
387. Az eljáró versenytanács szerint az eljárás alá vontak 2011. szeptember 15-én elhatározott átfogó terve a hitelkiváltás intenzitásának csökkentése révén a végtörlesztések korlátozását célozta.
388. Ezen átfogó terv bizonyítása során az eljáró versenytanács mindenképp a vizsgált időszak piaci körülményeit vette figyelembe. Tény, hogy 2011. szeptember 15-én még nem állt rendelkezésre elfogadott normaszöveg, azonban a Kormány 2011. szeptember 14-én döntött a végtörlesztés feltételeiről, a végtörlesztési törvényt az Országgyűlés a 2011. szeptember 19-i ülésnapján fogadta el, a törvény kihirdetésének napja 2011. szeptember 26-a volt. A végtörlesztési törvény javaslata 2011. szeptember 16-án került benyújtásra, ugyanakkor az eljárás alá vontak által is tételesen hivatkozott sajtóhírek szerint a törvényjavaslat lényegi tartalmát már nyilvánosságra hozták. Következésképpen 2011. szeptember 15-én reggel az eljárás alá vontaknak már tudomása volt a Kormány döntésének lényegi tartalmáról, pusztán annak részletei nem voltak ismertek ekkor. Ezen tényt T.T. (OTP) 2011. szeptember 15-ei e-mailje is megerősíti, amikor szövegszerűen az e-mail elején rögzíti, hogy a kormány hitelkiváltási javaslatát járták körbe a reggelin, vagyis maga a kormánydöntés lényege már ismert volt a reggeli megtartásának idején.
389. A végtörlesztési törvény értelmében a pénzügyi intézmény a feltételek teljesülése esetén a végtörlesztési igénybejelentést nem utasíthatja el. Nem született állami intézkedés arról, hogy a bankok kiváltó hitel nyújtására kötelesek lennének, ebből kifolyólag ezen hiteltermékek feltételeinek meghatározása során sem érvényesült olyan speciális állami szabályozás, amely ezen termékek nyújtását akadályozta volna. Ebből kifolyólag a bankok hitelkiváltó hiteleinek nyújtása nem tekinthető abban az értelemben állami intézkedés által meghatározottnak, amely kizárná az eljárás alá vontak T.pvt. 1. §-a szerinti piaci magatartásának tanúsítását.
390. Az egységes, átfogó terv közvetlen irati bizonyítéka T.T. (OTP) e-mailje, melyet a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli valamennyi résztvevőjének megküldött, akik közül – a rendelkezésre álló bizonyítékok tanúsága szerint – egyetlen eljárás alá vont vállalkozás sem határolódott el vagy tiltakozott az e-mailben rögzített azon összegző megállapítás ellen, mely szerint „Abban mindenki egyetértett, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos, így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani.”
391. Az eljáró versenytanács elsőként a hivatkozott e-mail, mint közvetlen irati bizonyíték hitelességét vizsgálta. Ezen irati bizonyíték alakij bizonyító erejét – mely kapcsán az eljáró versenytanács azt

⁶² C-8/08. sz. T-Mobile Netherlands BV és társai kontra Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2009, I-4529] 23-24. pontok

vizsgálta, hogy az irat valódi-e, a szerző és a címzettek megállapíthatók-e, valósak-e – az eljárás alá vontak és maga az e-mail írója sem vitatta. Az e-mailnek „így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani” része kapcsán az anyagi bizonyító erőt – értve ezalatt a tartalmát és az annak alapján levont hatósági következtetéseket – az eljárás alá vontak vitatták és maga az e-mail szerzője szerencsétlen megfogalmazásnak és a saját véleményének minősítette azt. Az e-mail többi részének tartalmát az eljárás alá vontak nem vitatták.

392. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az e-mail az alábbi tényeket rögzíti:
- a résztvevők körbejárták a kormány hitelkiváltási javaslatát;
  - e javaslat kapcsán leginkább a lehetséges következményekről és reakciókról esett szó;
  - konkrét cselekvési javaslatok megtételét a normaszöveg megjelenését követően helyezték kilátásba;
  - a normaszöveg megjelenése után, rendkívüli találkozót határoztak el, melynek helyét és időpontját is rögzítették;
  - minden résztvevő egyetértését tartalmazza arról, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos, így a résztvevők próbálják ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani;
  - megbeszélték az OVP program részvételi intenzitását és okait;
  - az előző reggelin született javaslatok összefoglalását tartalmazó, Cs.Cs. (Raiffeisen) által készített dokumentumot csatoltan tartalmazza;
  - a következő rendes találkozó témáját is elhatározták.
393. Az eljárás alá vontak jogi képviselőjük vagy meghatalmazott munkavállalójuk útján tett ügyfélnyilatkozataikban cáfolták, hogy az „így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani” tagmondat a résztvevők egyetértését fejezné ki.
394. Az UCB ügyfélnyilatkozata szerint (Vj/74-198/2011.) megállapításra került a hitelkiváltás intenzitásának csökkentése, a Citibank ügyfélnyilatkozatában (Vj/74-338/2011.) szintén nem tagadta a tagmondat elhangzását, azonban álláspontja szerint az csak az OTP felvetéseként és nem közös megállapodásként értékelhető. A K&H részéről nyilatkozó dr.M.A. és Sz.J. is megerősítették, hogy a reggeli témája volt, hogy a végtörlesztések veszteséget okoznak a bankszektornak, azonban ennek kapcsán közgazdasági evidenciákra hivatkoztak, ugyanakkor a végtörlesztéseket érintő piaci versennyel kapcsolatban azon álláspontjuknak adtak hangot, hogy „még az hiányzott volna”. (Vj/74-128/2011.)
395. Az eljáró versenytanács szerint az e-mail „Abban mindenki egyetértett, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos, így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani.” részének nyelvtani értelmezése szerint valamennyi résztvevő egyetértett abban, hogy
- a tömeges hitelkiváltás hátrányos a bankok számára, így
  - megpróbálják annak intenzitását minél alacsonyabban tartani.
396. Az eljáró versenytanács szerint az e-mail nyelvtani értelmezése alapján a résztvevők egyetértése nemcsak a hitelkiváltás hátrányosságának megállapítására – melyet az eljárás alá vontak egyöntetűen elismertek –, hanem a hitelkiváltás intenzitásának alacsonyabban tartására is kiterjedt. Mindazonáltal az irati bizonyíték szövegének értékelését nem kizárólag nyelvtani értelmezés révén kell elvégezni.
397. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a hivatkozott mondat logikai értelmezése révén különösen azáltal, hogy
- az „így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani” tagmondatot annak deklarációja előzte meg, hogy a hitelkiváltás hátrányos a bankok számára, valamint
  - az e-mail szerint e megállapítás előtt a kormány hitelkiváltási javaslatának következményeiről és a lehetséges reakciókról esett szó a reggelin, amely tényeket az eljárás alá vontak is megerősítettek, bár
  - kifejezett játékelméleti fejtegetés folytatását többen tagadták,

az eljárás alá vontak által vitatott tagmondat okszerűen elhangozhatott a reggelin, és nemcsak mint az e-mail szerzőjének saját, szerencsétlen megfogalmazású véleménye.

398. Az e-mailt a védett tanú meghallgatásán megismerte és kifejezetten feltette neki az eljáró versenytanács azt a kérdést, hogy az e-mailben foglaltak hangzottak-e el a reggelin, melyre a védett tanú: „Igen, lehet, tehát ez, igen.” válasszal felelt, amelyből részletesen csak azon körülményt bontotta ki, hogy a hitelkiváltás számottevő munkát fog generálni a bankoknak. A védett tanú egyáltalán nem cáfolta, de még csak utalásjelleggel sem említette, hogy T.T. e-mailje, vagy az eljárás alá vontak által vitatott tagmondat nem tükrözi híuen, azaz tényszerűen a találkozón elhangzottakat.
399. Dr.K.T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozatában a vitatott tagmondat elhangzását nem ismeri el, azonban az e-mail többi része vonatkozásában nem vitatta, hogy az e-mail a találkozó tartalmát egyébiránt lefedte, azonban kiemelte, hogy a találkozón semmilyen átfogó terv nem született.
400. Az eljárás alá vontak és Dr.K.T. ügyfélnyilatkozata kifejezetten tagadják, hogy „Abban mindenki egyetértett, hogy a hitelek tömeges kiváltása a teljes szektorra nézve hátrányos, így próbáljuk ennek intenzitását minél alacsonyabban tartani.” fordulat megállapodásként vagy átfogó tervként lenne értékelhető.
401. Az FHB belső ellenőre az e-mail idézett mondata kapcsán, amelyet úgy ismert meg, hogy az FHB részéről a találkozón résztvevő személy azt számára megküldte, akként reagált, hogy a mondat második fele versenyellenes. Az FHB részéről résztvevő személy felettese ezen e-mail és a belső ellenőr észrevétele alapján teljes bizonyító erejű magánokiratban akként nyilatkozott, hogy megtiltotta a beosztottja számára, hogy részt vegyen a következő találkozón.
402. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az ügyfélnyilatkozatok az e-mailről közvetett bizonyítéknak minősülnek. Ugyanígy közvetett bizonyítéknak minősül a védett tanú vallomása és az FHB belső ellenőrének e-mailje és dr.O.Á. nyilatkozata is. E két utóbbi FHB-től származó irat kapcsán az eljáró versenytanács szerint megállapítható, hogy azok nem a 2011. szeptember 15-ei reggelin ténylegesen résztvevő személytől származnak, hanem a bank részéről résztvevő személy által továbbított e-mailre megfogalmazott reakciók és a résztvevő személy előadása folytán is születtek. Ezen utóbbi bizonyítékok bizonyító erejére az eljáró versenytanács az FHB felelősségének értékelése során külön kitér.
403. A fent említett közvetett bizonyítékok közül az UCB ügyfélnyilatkozata kifejezetten megerősíti a vitatott tagmondat szöveg szerinti – azaz nyelvtani értelemben vett – elhangzását. A Citibank ügyfélnyilatkozata szintén megerősíti a tagmondat elhangzását, azonban nem támasztja alá, hogy az az e-mail szövege szerinti értelemben, hanem T.T. személyes véleményeként, felvetéseként hangzott el. Ugyanígy a védett tanú vallomásában, megerősítette, hogy az e-mail tartalma fedi a találkozót, azonban a vitatott tagmondatot külön nem magyarázta, annak kapcsán a bankok növekvő munkaterhét emelte ki. Az eljárás alá vontak ügyfélnyilatkozataikban tagadták a tagmondat elhangzását.
404. Az eljáró versenytanács arra tekintettel, hogy
- a) egyetlen résztvevő sem határolódott el kifejezetten az e-mailben szereplő tagmondat tartalmától annak megismerését követően;
  - b) a közvetett bizonyítékok közül az UCB, a Citibank ügyfélnyilatkozatai, az FHB belső ellenőrének e-mailje és dr.O.Á. nyilatkozata, valamint a védett tanú vallomása arról, hogy az e-mail elolvasását követően akként nyilatkozott, hogy az megfelel a találkozón elhangzottaknak;
  - c) azon tény, mely szerint a tagmondat elhangzását tagadó ügyfélnyilatkozatok kizárólag az e-mail versenyjogi szempontból számukra hátrányos tagmondat elhangzását tagadják;
  - d) az ügyfelek többségének a találkozót követően tanúsított, a vitatott tagmondat szerinti elhatározásnak megfelelő reaktív piaci stratégiája alapján; valamint

- e) a szeptember 15-ei reggelit követően folytatott kétoldalú egyeztetések és az október 3-ai reggeli alapján

arra a következtetésre jutott, hogy T.T. e-mailjében szereplő vitatott mondat, nemcsak nyelvtani, hanem logikai értelmezéssel is az átfogó terv közvetlen bizonyítékát képezi.

405. A vitatott tagmondat kontextusbeli és teleologikus értelmezése során az eljáró versenytanács elsősorban az eljárás alá vontak többsége által a találkozót követően tanúsított korlátozott piaci stratégiáját, valamint K.B. 2011. szeptember 20-ai belső e-mailjei alapján a bankok motivációit, érdekeit vizsgálta.
406. A bankok többsége által ténylegesen követett korlátozott, kevésbé aktív stratégia és K.B. 2011. szeptember 20-ai belső e-mailjei is megerősítik, hogy a végtörlesztés korlátozása az eljárás alá vontak többségének érdekében állt.
407. Az egységes, átfogó terv elhatározásából kiindulva a jogsértés folyamatos és egységes voltát az is bizonyítja, hogy T.T. e-mailje által is rögzítetten, a kizárt cél érdekében a résztvevők megállapodtak a következő rendkívüli találkozó időpontjában, amely a 2011. szeptember 15-ei reggeli folytatásának tekinthető.
408. A védett tanú vallomása szerint az október 3-ai reggeli nem a szeptember 15-ei reggeli „folyománya” volt. Az eljáró versenytanács szerint az október 3-ai reggeli a szeptember 15-ei reggeli folytatásának tekinthető, nemcsak azért, mert a későbbi értékelés szerint a bizonyítékok logikai láncolata szerint az október 3-ai reggeli az átfogó terv keretébe illeszkedik, hanem azért is, mert irati bizonyítékok szövegszerűen is igazolják a két reggeli közötti folytatólagos, okszerű kapcsolatot. Ugyanígy irati bizonyítékok igazolják a folytatólagos okszerű kapcsolatot a szeptember 15-ei reggelit követően történt kétoldalú egyeztetések esetében.
409. A végtörlesztés korlátozására vonatkozó átfogó tervben történő megállapodás kontextusbeli vizsgálata szempontjából fontos körülmény, hogy a találkozóról készült F.L. jegyzet szerint a résztvevők közül többen a bankjukra vonatkozó számadatot közöltek egymással.
410. Az eljáró versenytanács elsőként F.L. jegyzetének alaki bizonyító erejét vizsgálta, és arra a következtetésre jutott, hogy a jegyzet a találkozóval összefüggésben, a találkozón résztvevő kézírásával készült. A jegyzet tetején szerepel a találkozó megnevezése és dátuma valamint a többi irati és személyi bizonyítékkal összevetve megállapítható, hogy az irat a 2011. szeptember 15-ei találkozó meghirdetett és az eljárás alá vontak által is elismert témáival összefüggő jegyzeteket tartalmaz.
411. A jelen versenyfelügyeleti eljárás tárgya szempontjából az OVP programra vonatkozó és a magáncsőd intézményére vonatkozó részek nem relevánsak, ezért azok tartalmát az eljáró versenytanács csak olyan szempontból értékelte, hogy a jegyzet hitelességét és a „retail risk” tartalmával koherens összefüggést mutatnak-e.
412. A hitelkiváltásra vonatkozóan a jegyzet alapján megállapítható, hogy a 2011. szeptember 15-ei reggelin a résztvevők előbb ezt a témát járták körbe, majd ezt követően foglalkoztak a többi témával (korábbi találkozó kapcsán készült dokumentum, magáncsőd, OVP). Ennek oka, hogy a kézírással készített jegyzet esetében életszerűtlen lenne, hogy a jegyzetelő személy a lap alján kezdi lejegyezni a találkozón elhangzottakat és onnan haladna visszafele. Következésképpen a jegyzet alapján okszerűen megállapítható, hogy a végtörlesztési téma előbb került szóba a reggelin, mint a többi téma.
413. A jegyzetben szereplő egyes bankok neve mellett feltüntetett számadatok pontos tartalmára nézve a jegyzet alapján mindösszesen az a következtetés vonható le, hogy azok hitelkiváltással összefüggésben állnak, hiszen a számadatok mellett szereplő „feltételek” és „dec. 31.” (t.i. a végtörlesztési igénybenyújtás határideje) jelölések valamint a számadatok alatt elhelyezkedő „HUF hitel kamata 8-10% felett nem éri meg” jelölések a hitelkiváltással összefüggő tények. A „feltételek” a hitelkiváltás feltételire utalnak, hiszen T.T. e-mailje szerint, melynek ezen részét az eljárás alá vontak sem vitatták a reggelin, a kormány hitelkiváltási javaslatát járták körbe, ezért megalapozottan merült fel a reggelin a résztvevőknek a hitelkiváltás feltételivel kapcsolatos diskurzusa. A „dec. 31.” dátum szintén a hitelkiváltásra utal, hiszen ezen időpontig lehet igénybejelentéssel élni a pénzügyi intézmények felé. A

- „HUF hitel kamata 8-10% felett nem éri meg” jelölés az eljárás alá vontak által is hivatkozott sajtóhírek szerint azon köztudomású tényre vonatkozott, hogy a hitelkiváltás ilyen kamatmérték mellett éri meg.
414. A jegyzetben szereplő számadatokra nézve az eljáró versenytanács tanúként kívánta meghallgatni F.L.-t, azonban az idézést nem vette át, jelenleg külföldön tartózkodik, jelenlegi lakcíme és munkahelye ismeretlen, ezért az eljáró versenytanács a tanúmehallgatást nem tudta foganatosítani.
415. A védett tanú vallomása szerint a 2011. szeptember 15-ei reggelin nagyságrendek és irányok hangzottak el, azonban ezen információk nem minősültek üzleti titoknak.
416. Az eljáró versenytanács összevetette az eljárás alá vontak hitelállományi adatait – a 2011. évi jelzálog hitelállományra vonatkozó adatot és a 2011. szeptember 29-én a bank mérlegében fennálló deviza jelzálog hitelállományi és végtörlesztéssel érintett hitelállományi adatokat – a jegyzetben szereplő számokkal. Ezen összevetés során az eljáró versenytanács arra a következtetésre jutott, hogy az MKB, a K&H, a CIB és az UniCredit esetében feltüntetett adat nagyságrendileg közel áll ezen eljárás alá vontak 2011. évi jelzálog hitelállomány adatahoz, míg az OTP esetében a 2011. szeptember 29-én a bank mérlegében fennálló deviza jelzáloghitel állományi adatahoz, melyeket pontosan az I. sz. melléklet tartalmaz. Ugyanakkor ezen számadatok pontos tartalma ezen összevetés alapján nem állapítható meg.
417. Az MKB esetében a hitelállományi adat 2011. szeptember 15-én már publikus volt. A jegyzetben szereplő többi számadat kapcsán annak ellenére, hogy 5 eljárás alá vont vonatkozásában a végtörlesztésekkel összefüggésekben álló hitelállományi adat nagyságrendileg valószínűsíthető, azonban e valószínűsítés nem éri el a bizonyosság szintjét. Erre tekintettel az eljáró versenytanács nem rója az eljárás alá vontak terhére, hogy a 2011. szeptember 15-ei reggelin üzleti titoknak minősülő állományi adatokat osztottak meg egymással.
418. Ugyanakkor az eljáró versenytanács F.L. 2011. szeptember 15-ei reggeliről készült jegyzetét az alaki bizonyító erő szempontjából hitelesnek tekinti a jegyzet készítésének objektíve feltárt körülményei alapján. Az a tény, hogy F.L. jegyzete nem tartalmazza T.T. e-mailjének vitatott mondatát, nem alkalmas arra, hogy ezen mondat elhangzását megcáfolja, hiszen a jegyzet vázlatos tartalma és a rendelkezésre álló ügyfélnyilatkozatok és egyéb irati bizonyítékok alapján is megállapíthatóan, más, egyéb módon bizonyítottan elhangzott információt sem tartalmaz, példának okáért az elhatározott 2011. október 3-ai rendkívüli találkozó időpontját sem jegyezte fel a jegyzet készítője.
419. A jegyzet pontos tartalma a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem teljes körűen rekonstruálható, azonban még ha az egyes bankok neve mellett szereplő számadatok nem is minősülnek üzleti titoknak vagy stratégiai információnak, a jegyzet közvetve alkalmas annak bizonyítására, hogy a reggelin résztvevő bankok képviselői közül többen egyedi banki adatot osztottak meg a résztvevőkkel. Amennyiben a megosztott információ nem minősül üzleti titoknak, a versenyjogsértő információcsere nem róható fel.
420. Az eljáró versenytanács szerint az a körülmény, hogy a reggelin résztvevő bankok képviselői közül többen a bankjukra vonatkozó adatokat osztottak meg a résztvevőkkel, azon tény bizonyítására alkalmas csak közvetetten, hogy a reggeli résztvevői bankspecifikusan is körbejárták a lehetséges következményeket, reakciókat. Ezen tény közvetve szintén az átfogó terv elhatározásának irányába hat.
421. A hitelkiváltás kapcsán a lehetséges következmények és reakciók részletes elemzését bizonyítja közvetlenül T.T. hivatkozott e-mailje is. A hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozására, ezáltal a végtörlesztések korlátozására vonatkozó megállapodás létét az is alátámasztja, hogy az eljárás alá vontak előadása alapján az e-mailben rögzített konklúziót megelőzően elemezték a lehetséges lépéseket, reakciókat. Erre utal szövegszerűen T.T. e-mailje, közvetve Cs.Cs. belső e-mailje, valamint az Erste játékelméleti fejtegetések megtörténtéről szóló ügyfélnyilatkozata (Vj/74-82/2011.), valamint az eljárás alá vontak ügyfélnyilatkozatai (OTP – Vj/74-130/2011., Raiffeisen – Vj/74-129/2011., K&H – Vj/74-128/2011., FHB – Vj/74-75/2011.). Az UniCredit nyilatkozatában nem erősítette meg a lehetséges reakciók elemzését, azonban nem is cáfolta azt, pusztán találgatásokra és személyes vélemények megfogalmazására utalt (Vj/74-360/2011.).

422. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az ilyen jellegű diskurzusból szintén okszerűen következik a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozásában megnyilvánuló és ezáltal a végtörlesztések korlátozását célzó, átfogó terv elhatározása.
423. N.Z.Zs. azon e-mailje, mely szerint a 2011. szeptember 15-ei reggelit hasznosnak találta közvetve azt bizonyítja, hogy a reggelin semmiképp sem lehetett szó a bankok számára érdektelen és haszontalan vagy közömbös információkról.
424. Az eljáró versenytanács szerint a hitelkiváltás terén a lehetséges következmények és elemzések eredményeként a közvetlen irati bizonyíték és az azt erősítő egyéb bizonyítékok tanúsága szerint okszerűen levonható az a következtetés, hogy a résztvevők a hitelkiváltás intenzitásának csökkentését határozták el, mely egységes átfogó tervhez 2012. január 30-ig tartották magukat, mely időszak alatt más versenyellenes magatartásokat is folytattak valamint e terv megvalósítása érdekében cselekedtek a piacon.
425. Következésképpen több, időrendben egymás követő, vagy párhuzamosan zajló cselekmény illetve magatartás egy egységes és átfogó tervbe illeszkedhet, amely az egységes és folyamatos jogsértés megállapíthatóságának alapvető feltételét képezi. Az uniós joggyakorlat az alábbiak szerint erősíti meg az eljáró versenytanács következtetését:

„Ily módon az egységes és folytatódó jogsértés gyakran időrendben egymást követő cselekmények sorát foglalja magában, és amelyek elkövetésük időpontjában maguk is a versenyszabályok megsértésének minősülhetnek E cselekmények sajátossága abban a tényben áll, hogy ezek egységes stratégiát alkotnak.”⁶³

426. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható módon a 2011. szeptember 15-ei reggeli nem eleve jogsértő céllal szerveződött, valamint a többi megtárgyalt téma kapcsán nem vetődött fel a versenyjogsértés lehetősége. Mindebből az következik, hogy a 2011. szeptember 15-ei reggeli nem minden elemében tekinthető jogsértő célú találkozónak.
427. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az a körülmény, hogy az eljárás alá vontak számára a tömeges hitelkiváltás veszteséget okozott, nem alkalmas a versenyjogi felelősség hiányának megállapítására, hiszen a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az eljárás alá vontak nem saját, autonóm üzleti döntésük alapján határozták el a hitelkiváltás intenzitásának csökkentését, hanem versenytársaikkal akaratgyezyességben jutottak erre a megoldásra.
428. Az eljáró versenytanács szerint a gazdasági ésszerűség tétele azt is megköveteli, hogy a piaci szereplők ne a versenytársaikkal közösen elhatározott stratégia mentén alakítsák üzleti döntéseiket. Ezen túlmenően az is megállapítható, hogy nem minden hitelkiváltó hitelért folyamodni kívánó adós minősült kockázatosnak, hiszen a bankok bevallása szerint a „jó” ügyfelek megszerzését, illetve megtartását valamennyien céljuknak tekintették.
429. Az eljárás alá vontak egyöntetűen hivatkoztak a végtörlesztési törvény folytán elszenvedett veszteségeikre is, amely kapcsán az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az Alkotmánybíróság tárgybani határozata folytán az árfolyamkülönbségből adódó veszteség nem minősül várománynak, valamint az eljárás alá vontak elszenvedett veszteségeik 30%-át leírhatták a 2011. évi bankadóból. Mindazonáltal az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak elszenvedett veszteségét a bírsággiszabás során a javukra veszi figyelembe.

---

⁶³ T-456/05. és T-457/05. sz. Gütermann AG és Zwicky & Co. AG kontra Európai Bizottság egyesített ügyekben 2010. április 28-án hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 45.-46., 50., 53. pontok

VII. 4. 2. A résztvevők személye és az elhatárolódás

430. Az egységes ítélkezési gyakorlat szerint amennyiben egy vállalkozás részt vesz egy versenyellenes célú találkozón, a jogsértésért való felelőssége megállapítható.⁶⁴ Az eljáró versenytanács – a joggyakorlattal összhangban – megállapíthatónak tartja az adott vállalkozás felelősségét akkor is, ha a jogsértés adott elemében a vállalkozás részéről eljáró személy nem a törvényes képviselő vagy egyéb vezető állású munkavállaló volt. Az eljáró versenytanács ezen álláspontját erősíti az alábbi uniós ítélet is, amely éppen szlovák bankok versenykorlátozó magatartása kapcsán előzetes döntéshozatali eljárás keretében fogalmazta meg a megállapításait:

„[...] az érintett bankok képviselőinek 2007. május 10-én tartott találkozásán részt vevő alkalmazottja nem kapott erre irányuló meghatalmazást, ugyanakkor nem bizonyította, hogy ezen alkalmazott kifejezte volna egyetértését e találkozó végkövetkeztetéseivel kapcsolatban.

E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 101. cikk nem az érintett vállalkozás tulajdonosainak vagy főbb vezetőinek a részvételét, vagy erről való tudomását feltételezi, hanem annak a személynek a részvételét, aki jogosult e vállalkozás nevében eljárni (a 100/80–103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítélet [EBHT 1983., 1825. o.] 97. pontja).

Egyébiránt – amint azt a Bizottság hangsúlyozta – az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés által tiltott kartellekben való részvétel legtöbbször olyan titkos tevékenység, amely nem felel meg a formai követelményeknek. Ritka eset, hogy valamely vállalkozás képviselője a jogsértés elkövetésére irányuló meghatalmazással vegyen részt egy találkozón.

Ezen túlmenően az állandó ítélkezési gyakorlat szerint amennyiben bizonyított, hogy egy vállalkozás versenytárs vállalkozások közötti versenyellenes találkozón vett részt, e vállalkozás feladata annak bizonyítására alkalmas bizonyítékokat nyújtani, hogy a találkozón történő részvétele mögött nem volt semmilyen versenyellenes szándék, bizonyítva, hogy versenytársainak jelezte, hogy a szóban forgó találkozókon az övékétől eltérő szándékkal vesz részt. Ahhoz, hogy a vállalkozás ilyen találkozón való részvétele ne minősüljön valamely jogellenes kezdeményezés hallgatólagos jóváhagyásának, sem e kezdeményezés eredményéhez való csatlakozásnak, az szükséges, hogy a vállalkozás e kezdeményezéstől nyilvánosan elhatárolódjon oly módon, hogy a többi résztvevő úgy ítélje meg, hogy a vállalkozás véget vet a részvételének, vagy hogy a jogellenes kezdeményezést bejelentse a közigazgatási hatóságoknak (a C-290/11. P., Comap kontra Bizottság ügyben 2012. május 3-án hozott ítélet [az EBHT-ban még nem tették közzé] 74. és 75. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

Figyelemmel e körülményekre, a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, a versenykorlátozó megállapodás létezésének megállapításához nem szükséges a versenykorlátozó megállapodásban részt vevő vállalkozás törvényes képviselője személyes magatartásának vagy meghatalmazás útján kinyilvánított olyan személyes egyetértésének a bizonyítása, amellyel e törvényes képviselő jóváhagyta azon alkalmazottjának magatartását, aki versenyellenes találkozón vett részt.⁶⁵

431. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, hogy az eljárás alá vontak a hitelkiváltó hitelek nyújtásának, ezáltal a fix árfolyamú végtörlesztés korlátozását komplex és többszintű, formájú magatartások révén tanúsították, melyek mögött egységes, átfogó terv állt. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a joggyakorlat szerint a jogsértéstől történő elhatárolódást szűken kell értelmezni.

⁶⁴ C-235/92. P. Montecantini kontra Európai Bizottság [ECR 1999, I-4539] 177-181. pontok

⁶⁵ C-68/12. sz. Protimonopoly úrad Slovenskij republiky kontra Slovenska sporitelna a.s sz. ügyben 2013. február 7-én hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] rendelkező rész 2) pontja 24-28. pontok

432. Az elhatárolódás értékelése előtt az eljáró versenytanács a reggelin résztvevő személyek képviseleti jogosultságának megvizsgálására tér ki. A 2011. szeptember 15-ei reggelin résztvevő személyek döntően a bankok középvezetéséhez tartoznak, azon esetekben, amikor egy adott bank esetében nem középvezető vett részt a 2011. szeptember 15-ei reggelin, megállapítható, hogy T.T. (OTP) a találkozót összefoglaló e-mailjének címzettjei között az adott bank középvezetője is szerepelt (pl. K&H). Mindezek alapján megállapítható, hogy a 2011. szeptember 15-ei találkozóról, az arról készült e-mailről, így az átfogó terv elhatározásáról az eljárás alá vontak kockázatkezeléssel foglalkozó középvezetői értesültek. A Raiffeisen esetében az is bizonyított, hogy Cs.Cs. még ugyanazon a napon beszámolt a vezérigazgató-helyettesnek (H.K.) a 2011. szeptember 15-ei reggeliről.
433. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, hogy az FHB részéről résztvevő D.Z. szintén még ugyanazon a napon beszámolt a 2011. szeptember 15-ei találkozóról a belső ellenőrnek, majd a közvetlen felettesének.
434. A védett tanú is arról számolt be, hogy a 2011. szeptember 15-ei és az október 3-ai reggeliken a közvetlen felettese tudtával vett részt. Dr.K.T. nyilatkozata szerint pedig az október 3-ai reggeli megszervezéséről az MKB vezérigazgató-helyettese tudomással bírt.
435. Irati bizonyíték támasztja alá azt is, hogy a 2011. október 3-ai reggeliről a Budapest Bank részéről résztvevő F.L. beszámolt a „retail risk” reggeliről, valamint az OTP esetében irati bizonyíték bizonyítja (K.B. „Tisztelt Vezérigazgató-helyettes Urak!” kezdetű e-mailje), hogy a kockázatkezelők a stratégiával kapcsolatos döntések tevékeny véleményformálóinak minősülnek a bank felsőbb vezetése felé.
436. Az eljáró versenytanács a „retail risk” reggeliken résztvevő személyek versenyjogi értelemben vett képviseleti jogát nem mechanikusan, hanem a konkrét ügy releváns tényei alapján és a versenyjogi joggyakorlat alapján vizsgálta.
437. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint köztudomású tény, hogy a vállalkozások, mely tekintetben a bankok sem számítanak kivételnek, hierarchikus szervezeti felépítésűek. Ebből kifolyólag a munkavállalók beszámolnak az általuk végzett munkáról a feletteseiknek. Az eljáró versenytanács szerint egyrészt életszerűtlen az eljárás alá vontak azon hivatkozása, hogy a középvezetői részvétellel – mely középvezetők közül többjüknek cégjegyzési joga is van illetve tagja a bank döntéshozó testületének, vagy riportol annak – zajló „retail risk” reggelikről a középvezetők felettesei, azaz az adott bank felsőbb vezetői nem szerezhettek tudomást. Az eljáró versenytanács szerint sokkal inkább a felettesnek történő beszámolás hiánya lenne életszerűtlen, azaz köztudomású ténnyel ellentétes. Az eljáró versenytanács szerint a felettes szükségzerű és életszerű tájékoztatása, illetve a felettes jóváhagyása mellett vagy tudtával történő tevékenység nem azonos azzal, hogy a találkozón résztvevő személy ténylegesen, szervezeti és hierarchikus értelemben jogosult-e stratégiai döntés meghozatalára. Ezzel ellentétes értelmezés arra vezetne, hogy versenyjogi értelemben vett megállapodást kizárólag a vállalkozás törvényes képviselője köthet, amely egyrészt ellentétes a versenyjogi gyakorlattal, másrészt könnyű szerrel lehetővé tenné a versenyjogi tilalmak kijátszását, mindazonáltal életszerűtlen is.
438. Tekintettel arra, hogy a versenyjogi joggyakorlat alapján eleve nem szükséges a vállalkozás törvényes képviselője személyes egyetértésének bizonyítása valamint az FHB kivételével egyetlen eljárás alá vont sem élt olyan tartalmú ellenbizonyítással, amely az adott résztvevő vonatkozásában a felettes egyetértésének hiányát, vagy a részvétel kifejezett megtiltását támasztaná alá, az eljáró versenytanács köztudomású tényként fogadta el, hogy egy bank középvezetője által tett nyilatkozat vagy részvétel alkalmas arra, hogy a reggeli többi résztvevője az adott bank képviselőjének tekintse formális meghatalmazás nélkül is.
439. Az eljáró versenytanács ezen következtetését támasztja alá egy, a helyszíni vizsgálati cselekmény során a Takarékbanknál lefoglalt belső anyag is, amely szerint a „retail risk” reggelik résztvevői a lakossági hitelezésben aktív delegáltjai. Következésképpen a „retail risk” reggelik résztvevőit a többi résztvevő megalapozottan az adott bank képviselőjének, „delegáltjának” tekintette.

440. Mindezek alapján az eljáró versenytanács nem fogadta el az eljárás alá vontak ezzel ellentétes ügyfélnyilatkozatait.
441. Az eljáró versenytanács az eljárás alá vontakat az egyeztetésekben történő részvételük alapján három csoportba sorolta:
- a) első csoport: azon eljárás alá vontak, akik részt vettek a 2011. szeptember 15-ei és az október 3-ai reggelin, valamint kétoldalú egyeztetéseket is folytattak, e csoportba tartozik: OTP, CIB, Budapest Bank, K&H;
  - b) második csoport: azon eljárás alá vontak, akik részt vettek a 2011. szeptember 15-ei és az október 3-ai reggelin, azonban nem áll a GVH rendelkezésre arra vonatkozó bizonyíték, hogy részt vettek volna kétoldalú egyeztetésben, valamint részt vett a 2011. szeptember 15-ei reggelin és kétoldalú egyeztetést is folytatott. E csoportba tartozik: MKB, Raiffeisen, UniCredit, Takarékbank, UCB és az Erste;
  - c) harmadik csoport: azon eljárás alá vont, aki csak a 2011. szeptember 15-ei reggelin vett részt és nem áll a GVH rendelkezésre arra vonatkozó bizonyíték, hogy részt vett volna kétoldalú egyeztetésben, e csoportba tartozik: Citibank és FHB.
442. Az eljáró versenytanács e csoportképzés kapcsán hangsúlyozza, hogy „Az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazását illetően, amennyiben az összehangolásban részt vevő vállalkozás tevékeny marad a vizsgált piacon, az összehangolás és az e vállalkozás piaci magatartása közötti okozati összefüggés vélelme akkor is irányadó, ha az összehangolás az érintett vállalkozásoknak csupán egyetlen egyeztetésén alapul. Nem az számít ugyanis, hogy az érintett vállalkozások között hány egyeztetésre került sor, hanem sokkal inkább az, hogy a megvalósult kapcsolatfelvétel vagy kapcsolatfelvételek lehetővé tették-e a vállalkozások számára, hogy a vizsgált piacon tanúsított magatartásuk meghatározása érdekében figyelembe vegyék a versenytársaiktól kapott információkat, és az egymás közötti gyakorlati együttműködéssel szándékosan kiiktassák a verseny kockázatait. Mihelyt megállapítható, hogy e vállalkozások összehangolták magatartásukat és továbbra is tevékenyek maradtak a piacon, megalapozottan elvárható tőlük, hogy ők bizonyítsák, hogy ez az összehangolás nem befolyásolta a piacon tanúsított magatartásukat.”⁶⁶
443. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a feltételezett jogsértésben résztvevők tevékenységi körük, annak területe és ideje alapján is egymás versenytársai. Az UCB esetében külön értékelendő, hogy 2011 májusában felfüggesztette hitelezési tevékenységét, ugyanakkor ezen lépése kapcsán hangsúlyozza az eljáró versenytanács, hogy nem a piacról történő végleges kivonulást határozta el, erre tekintettel az UCB az eljárás alá vontak potenciális versenytársának minősül.
444. Az eljárás alá vont vállalkozások közül többen azzal érveltek, hogy a résztvevők esetében a képviselési jog, effektív felhatalmazás és stratégiai kérdésekben történő döntési jogkör hiányában az elhatárolódást megkövetelni nem lehet, valamint a passzív részvétel elhatárolódásként értékelhető.
445. Az eljáró versenytanács nem fogadta el a fentebb kifejtettek szerint a jelen ügyben rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az elhatárolódás arra tekintettel történő tágabb értelmezését, amely a résztvevők formális felhatalmazásának hiányára vonatkozott. Az eljáró versenytanács a találkozón történő passzív részvétel vagy az október 3-ai reggeliről történő távolmaradás alapján a jelen ügyben rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem tartotta megállapíthatónak az eljárás alá vontak esetében a jogsértéstől történő elhatárolódást.
446. A versenyjogban részletesen kimunkált a jogsértéstől történő elhatárolódás feltételrendszere, amely szerint önmagában a találkozón tanúsított passzív részvétel vagy egy átfogó tervbe illeszkedő találkozóról történő távolmaradás, nem alkalmas a versenyjogi felelősség alól történő mentesülésre. A passzív részvétel kapcsán az eljáró versenytanács elsőként utal a magyar bírósági gyakorlatra, mely szerint „A jogsértés szempontjából közömbös a résztvevők tudatossága, ilyen tényállási elemet a Tpv.

⁶⁶ C-8/08. sz. T-Mobile Netherlands BV és társai kontra Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2009, I-4529] 61-62. pontok, rendelkező rész 3. pontja

II.§-a nem tartalmaz. Ennél fogva nincs jelentősége annak, hogy az egyes felperesek milyen célból vettek részt a tagozati ülésen, és nem értékelhető az sem, hogy volt-e szándékuk a verseny korlátozása vagy sem. A passzív magatartás a jogsértés megállapítása alól nem mentesít, pusztán a jelenlét, az elhangzott információk befogadása már kifejezi a többiekkel való együttműködést, azaz a jogsértésben való részvételt. Amely vállalkozás a közösség sorsában nem akar osztozni, annak erről hangot kell adnia, nyíltan a többiek tudomására kell hozni, hogy a közösségtől elzárkózik, velük nem akar azonosulni. Ilyen nyílt, elzárkózó magatartásra azonban egyik felperes sem hivatkozott, ilyet nem bizonyított. Ennél fogva az alperesnek nem kellett vizsgálnia és bizonyítania azt, hogy ténylegesen melyik felperes milyen információt és milyen céllal osztott meg a többiekkel.”⁶⁷

447. Az uniós jog szerint „Amennyiben a találkozókon való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata az arra vonatkozó bizonyítékok előterjesztése, hogy az említett találkozókon történő részvétele mögött nem volt versenyellenes szándék – úgy, hogy bizonyítja, a versenytársaival közölte, hogy a találkozókon az övéktől eltérő szándékkal vesz részt. Ilyen elhatárolásra vonatkozó bizonyíték hiányában, a fent említett találkozókon való részvétel – még ha csak passzív is – lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a vállalkozás részt vett az abból következő kartellben. Másrészt az a tény, hogy ez a vállalkozás nem tartja magát e találkozók eredményeihez, nem mentesíti őt a versenykorlátozó megállapodásban történő részvételért való teljes felelősség alól. Végül, az a vállalkozás, amely ilyen találkozókon vesz részt, nem hivatkozhat arra a tényre, hogy a többi, esetlegesen nagyobb gazdasági erővel rendelkező résztvevő kényszerítette a részvételre.”⁶⁸

448. Az eljáró versenytanács előjáróban kiemeli, hogy az FHB kivételével az eljárás alá vontak egyike sem élt olyan tartalmú bizonyítással, amely a 2011. szeptember 15-ei reggeli kapcsán felrótt átfogó tervtől történő elhatárolódásra utalna. Az eljáró versenytanács szerint az elhatárolódásra vonatkozó ellenbizonyítás hiányának feltehetően az az oka, hogy az eljárás alá vontak következetesen tagadták a 2011. szeptember 15-ei reggeli kapcsán a versenyjogsértő átfogó terv elhatározását. Ezen túlmenően az eljárás alá vontak a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli és a kétoldalú felső vezetői találkozók jogsértő mivoltát is tagadták. Az eljáró versenytanács a fentiek szerint a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján bizonyítottnak látja a 2011. szeptember 15-ei találkozó, a jelen ügyben feltárt kétoldalú találkozók és a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli jogsértő tartalmát. Az eljáró versenytanács hangsúlyozza, hogy a jelen ügyben feltárt kartelltől történő elhatárolódás alatt a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, a passzív részvétel, vagy valamely találkozóon történő részvétel hiánya, nem érthető. Az uniós joggyakorlat szerint:

„Az adott vállalkozás kartellben való részvételének kellő bizonyításához elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az érintett vállalkozás részt vett olyan találkozókon, amelyek során versenykorlátozó megállapodásokat kötöttek anélkül, hogy a vállalkozás ezt nyilvánvalóan ellenezte volna. Ha megállapítható, hogy a vállalkozás részt vett ilyen találkozókon, a vállalkozás feladata olyan bizonyítékok előterjesztése, amelyek bizonyítják, hogy a részvétele mentes volt bármiféle versenykorlátozó szándéktól, és bizonyítják, hogy jelezte versenytársaival, hogy a találkozókon más szempontok miatt vett részt.

E tekintetben a jogellenes kezdeményezés hallgatóságos jóváhagyása – anélkül, hogy az érintett vállalkozás nyilvánosan elhatárolódna annak tartalmától, és azt bejelentené a közigazgatási szerveknek – a jogsértés folytatására való buzdítással jár, és megakadályozza annak felfedezését. Ez a részesség a jogsértésben való részvétel passzív módját valósítja meg, és ezért a vállalkozás felelősségét vonja maga után az egységes megállapodás keretében.

⁶⁷ A Fővárosi Ítélet tábla 2.Kf.27.260/2011/13. sz. ítélete a Vj-57/2007. sz. ügyben.

⁶⁸ T-38/02. sz. Groupe Danone kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2005. október 25-én hozott ítélet [EBHT 2005., II-4407. oldal] 164., 245., 423. pont

Ráadásul az a körülmény, hogy egy vállalkozás nem a versenyellenes célú találkozók eredményeinek megfelelően cselekszik, nem háritja el a kartellben való részvételéből adódó felelősségét, kivéve, ha a társaság nyilvánosan elhatárolódott annak tartalmától.”⁶⁹

449. Az eljáró versenytanács szerint tekintettel arra, hogy az FHB kivételével az eljárás alá vontak közül többen pusztán a passzív részvételükre hivatkozással indokolták a jogsértéstől történő elhatárolódást és nem állt rendelkezésre olyan egyéb bizonyíték, amely elhatárolódásra utalna, az eljáró versenytanács a passzív részvétel alapján a joggyakorlatra, az átfogó tervhez történő csatlakozásra, a kartell egyéb megnyilvánulásai (kétoldalú találkozók, október 3-ai reggeli, követett stratégia) és annak 2012. január 30-ig történő fenntartására tekintettel a passzív részvétel alapján nem tartotta megállapíthatónak a jogsértéstől történő elhatárolódást az eljárás alá vontak esetében.
450. Az alább részletesen kifejtettek szerint a Citibank, az Erste és az FHB nem vett részt az október 3-ai találkozón, az OTP-n, a CIB-en, a K&H-n, a Budapest Bankon és az Ersten kívül más eljárás alá vont nem vett részt kétoldalú találkozón. A rendelkezésre álló, alábbiakban értékelt bizonyítékok alapján az eljárás alá vontak közül a Citibank, a Takarékbank, az UCB és az UniCredit esetében nem róható a terhükre a korlátozott intenzitású stratégia.
451. Az eljáró versenytanács szerint, amennyiben egy eljárás alá vont nem vett részt az egységes, komplex, folytatódó kartell adott elemében, azonban attól nem határolódott el, az ilyen típusú passzivitás a jogsértés hiányának megállapítására nem alkalmas. Az eljáró versenytanács – az uniós joggyakorlattal⁷⁰ összhangban – a passzív részvétel esetében kizárólag abban az esetben tartja megállapíthatónak a további felelősség hiányát, amennyiben a kartell működése megszakad, és az érintettek bizonyíthatóan nincs tudomása a többi résztvevő köztes időszakban létrejött kapcsolatfelvételéről. A jelen ügyben azonban a kartell nem szakadt meg és az egyes elemekben részt nem vevő kartelltagok bizonyíthatóan tudomással bírtak az október 3-ai reggeliről, hiszen az arról szóló meghívót mindannyian megkapták, a kétoldalú egyeztetéseket pedig az alább kifejtettek szerint ésszerűen előre láthatták.
452. Mindazonáltal ezen körülményeket, tényeket az eljáró versenytanács a bírság kiszabása körében az adott eljárás alá vont javára értékeli.

VII. 4. 3. Az egységes jogsértés keretében tanúsított magatartások

A) A 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli – az átfogó terv

453. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggeli résztvevő valamennyi eljárás alá vont vállalkozás megállapodott a végtörlesztés korlátozásában, mint egységes, átfogó tervben, melyet a végtörlesztési időszak alatt 2012. január 30-ig következetesen érvényre kívántak juttatni. Az egységes, átfogó tervben történő megállapodás közvetlen irati bizonyítéka T.T. (OTP) e-mailje, melyet egyéb bizonyítékok megerősítenek. Az eljáró versenytanács a VI.4.1. fejezetben részletesen elemezte ezen bizonyítékokat, melyre az eljáró versenytanács visszautal.
454. T.T. e-mailje nyelvtani, kontextusbeli, logikai és teleologikus értelmezéssel úgy értelmezhető, hogy a reggeli résztvevő bankok mindegyike csatlakozott az egységes, átfogó tervhez, mely megállapodást a következő rendkívüli találkozó alkalmával, a normaszöveg megjelenése után kívánták folytatni.
455. K.B. (OTP) 2011. szeptember 20-ai e-mailje és N.Z.Zs. (CIB) külsős ügynöknek írt e-mailje, az eljárás alá vontak a fix árfolyamú végtörlesztés a bankszektorra hátrányos mivoltát elismerő, megerősítő ügyfélnyilatkozatai, valamint az eljárás alá vontak többsége által tanúsított reaktív stratégia és a

⁶⁹ C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P – C-208/02. P. és C-213/02. P. sz. Dansk Rorindustri és társai kontra Európai Községek Bizottsága egyesített ügyben 2005. június 28-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-5425] 142–144. pont)

⁷⁰ A Törvényszék T-147/09. és T-148/09. sz. egyesített, Trelleborg Industrie SAS és Trelleborg AB kontra Európai Bizottság ügyekben 2013. május 17-én hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 69. pontja

végtörlesztéssel érintett jelzáloghitel állomány csökkenése (melynek bankonkénti konkrét mértékét az I. sz. melléklet tartalmazza) megerősítik, hogy a bankok érdekében a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása, ezáltal a végtörlesztés visszafogása állt.

B) A 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli

456. A 2011. október 3-ai „retail risk” reggeli kifejezetten a 2011. szeptember 15-ei reggeli folytatásának tekinthető. Ezen tény az alábbi irati bizonyítékok támasztják alá:

- a) T.T. e-mailje kifejezetten megjelöli a téma folytatásaként az MKB székházában 2011. október 3-án tartandó következő rendkívüli reggelit;
- b) K.B. 2011-es asztali naptára az október 3-ai bejegyzésnél tartalmazza azon megjelölést, hogy az MKB székházában tartandó következő „retail risk” reggeli „folyt.”, azaz a korábbi folytatása;
- c) dr.K.T. a reggelire szóló meghívója is kifejezetten utal arra, hogy az október 3-ai alkalom a „korábbi megállapodásnak megfelelően”⁷¹ kerül megrendezésre.

457. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint ezen irati bizonyítékok alapján is igazolt, hogy a 2011. szeptember 15-ei reggelin megkezdett téma folytatása a 2011. október 3-ai reggeli, mely tény az eljárás alá vontak sem tagadtak. Egyébiránt a 2011. november 24-ére tervezett, de végül a GVH eljárásindítása miatt elmaradt „retail risk” reggeli is a végtörlesztés tapasztalatait és a hitelezésre, portfólió minőségi trendekre gyakorolt hatásait tűzte napirendjére, azaz a 2011. szeptember 15-én megkezdett témát folytatta volna. Az eljáró versenytanács ezen reggelit, elmaradására tekintettel nem rója fel az eljárás alá vontaknak.

458. A 2011. október 3-ai „retail risk” reggelin elhangzottakról F.L. (Budapest bank) kézírásos jegyzetei kerültek a GVH birtokába. A jegyzet szerint – melyet valóságghű formában a II. sz. melléklet tartalmaz – a jelenlévő bankok közül az MKB, az OTP, a CIB, a K&H, az UniCredit, a Takarékbank, a Raiffeisen és az UCB megosztotta egymással a bank végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiájára, az érdeklődő ügyfelekre vonatkozó információkat, adatokat.

459. F.L. kézírásos jegyzetének hitelességét támasztja alá, hogy közvetlenül a reggelit követően e-mailben számolt be a feletteseinek a reggelin elhangzottakról, mely során a kézírásos jegyzetében szereplő tartalmat ismételte meg, melyet a vezérigazgató kérésére e-mailben további információkkal egészített ki. Ugyanígy a kézírásos jegyzet hitelességét, azaz a 2011. október 3-ai reggeli jegyzet szerinti tartalmát igazolja K.B. (OTP) a reggelit követően küldött belső e-mailje, amely F.L.-val egyező módon számol be a résztvevők által közölt stratégiáról.

460. F.L.-nak és K.B.-nek az október 3-ai reggeli kapcsán született belső e-mailjei ugyan a többi eljárás alá vont szempontjából közvetett bizonyítéknak minősülnek, azonban tekintettel arra, hogy azok korabeli irati bizonyítékok valamint F.L.-nak a reggeliről készített kézírásos jegyzetével egyező tartalmúak, hitelesen bizonyítják az azokban leírt tartalmat. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az eljárás alá vontak F.L. kézírásos jegyzete, K.B. és F.L. belső e-mailje kapcsán azok alaki bizonyító erejét nem kifogásolták. Tekintettel arra, hogy F.L. e-mailjének tartalma megegyezik a kézírásos jegyzet tartalmával, az eljáró versenytanács ezen utóbbi irat hitelességét formai és tartalmi szempontból okszerűen állapította meg, hiszen semmilyen nyilatkozat vagy egyéb bizonyíték nem utalt azok ellenkezőjére.

461. Azon tény, hogy a 2011. október 3-ai reggeli a 2011. szeptember 15-ei reggeli folytatásának tekinthető, az FHB által csatolt, a résztvevő személy közvetlen felettesétől származó teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozata is igazolja.

---

⁷¹ Ezen kontextusban a megállapodás nem a szeptember 15-ei reggelin elhatározott átfogó tervre, hanem a következő találkozói időpontjában történő megállapodásra utal.

462. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint F.L. reggelin elhangzottokról készített kézírásos jegyzetének hitelességét a védett tanú vallomása és Dr.K.T. az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozata is alátámasztja.
463. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy Dr.K.T. által az MKB nevében tett ügyfélnyilatkozat szerint az október 3-ai „retail risk” reggeliről bizonyíthatóan tudomása volt G.Gy. vezérigazgató-helyettesnek, melyet a reggeli bank általi szervezésével összefüggő kérdésekkel indokolt. Mindezek alapján az eljáró versenytanács álláspontja szerint okszerűen levonható az a következtetés, hogy az adott bank által szervezett „retail risk” reggeli a felsőbb vezetés tudtával történik.
464. N.Z.Zs. (CIB) belső e-mailje a 2011. október 3-ai reggeli folytatásának 2011. november 24-ére tervezett, ám a GVH helyszíni vizsgálati cselekménye hatására, elmaradt „retail risk” reggeli meghívója kapcsán szintén közvetve alátámasztja az október 3-ai találkozó jogsértő tartalmát, ezalatt kifejezetten azt értve, hogy az e-mail írója egyébként végtörlesztésre és új hitelekre vonatkozó számokra volt kíváncsi, így okszerű következtetéssel ezek megismerését várta a soron következő reggelitől.
465. Az OTP és a Raiffeisen részéről nyilatkozó személyek megerősítették, hogy valóban volt szó stratégiai és ügyfélkörre vonatkozó témákról, azonban álláspontjuk szerint ezen információk publikusan is elérhetőek voltak, az OTP részéről nyilatkozó azonban akként foglalt állást, hogy nem volt minden publikus (Vj/74-130/2011. és Vj/74-129/2011.). Az UCB is megerősítette nyilatkozatában, hogy „az adott dátumig elhangzott egy-két szám.” (Vj/74-198/2011.)
466. Az eljárás alá vontak egyöntetűen akként nyilatkoztak az előzetes álláspont közlését követően, hogy az október 3-ai reggelin elhangzott adatok, információk egyrészt az adott időpontban már nyilvánosak voltak, másrészt stratégiáinak nem minősültek.
467. Az eljáró versenytanács az októberi reggelin elhangzott adatok, információk értékelése során elsőként azt vizsgálta, hogy az eljárás alá vontak által a reggelin megosztott információk, adatok bizalmasnak, vagy nyilvánosnak, részletesnek vagy összesítettnek illetve múltra vagy jelenre/jövőre vonatkozóak voltak-e, mivel ezen információk nem értékelhetők absztrakt módon. Az eljáró versenytanács e tekintetben az uniós joggyakorlatra is utal, amely szerint:

„A Szerződés versenyre vonatkozó rendelkezéseiben eleve benne rejlik, hogy minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia azt a politikát, amelyet a közös piacon folytatni kíván. Így ez az önállóságra vonatkozó követelménnyel ellentétes a gazdasági szereplők közötti bármely olyan közvetlen vagy közvetett kapcsolatfelvétel, amely jellegénél fogva vagy egy tényleges, illetve potenciális versenytárs piaci magatartását befolyásolja, vagy az ilyen versenytárs előtt feltárja, hogy az adott vállalkozás saját maga milyen piaci magatartásról döntött, illetve milyen piaci magatartást fontolgat, amennyiben e kapcsolat célja vagy hatása olyan versenyfeltételek teremtése, amelyek - figyelembe véve a felkínált termékek vagy szolgáltatások jellegét, a vállalkozások jelentőségét és számát, továbbá az érintett piac volumenét - nem felelnek meg a szóban forgó piacon szokásos feltételeknek.

Ugyanakkor a hivatkozott önállóságra vonatkozó követelmény nem zárja ki a gazdasági szereplőknek azt a jogát, hogy versenytársaik megállapított vagy várt magatartásához intelligens módon alkalmazkodjanak.”⁷²

468. A vállalkozás stratégiája működésének vezérfonala, amely a stratégiai tervezéssel kezdődik, mely „a vállalkozás addigi tevékenységéből, jelenlegi helyzetéből, céljaiból valamint jövőre vonatkozó előrejelzéseiből és aspirációiból levezetett, a célokat és eszközöket a környezeti változások követelményeivel összehangoló terv.”⁷³ A stratégiai tervezés, adott esetben újratervezés valamint a

⁷² C-238/05. sz. Asnef –Equifax SL kontra Administración del Estado, Ausbanc ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-11125. oldal] 52–54. pont

⁷³ Chikán Attila: Vállalatgazdaságtan, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1992, 405. oldal

stratégiai döntés és annak kivitelezése illetve fenntartása során kiemelt szerephez jut a versenytársak magatartása, különösen az általuk követett vagy követni kívánt stratégia.

469. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a jelen ügyben feltárt tényállás szempontjából stratégiáinak minősül valamennyi olyan adat illetve információ, amely az eljárás alá vontak által a fix árfolyamú végtörlesztéssel összefüggésben a hitelkiváltó hitel nyújtására irányuló vállalati magatartás főbb irányára utal, vagy ahhoz kapcsolódik.
470. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy nem minden stratégiai információ minősül üzleti titoknak, ezalatt elsődlegesen azt értve, hogy az adott stratégiai elem publikálásával, megszűnik annak üzleti titok jellege így versenyjogi szempontból védendő volta. Ebből szükségszerűen az is következik, hogy a stratégia főbb elemei, adott esetben részletkérdései a publikálásuk előtt az eljárás alá vontak gyakorlatában, elsősorban titokszabályozásuk révén – üzleti titoknak minősül.
471. Az Európai Bizottság „Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról” szóló közleménye szerint (a továbbiakban: Horizontális Iránymutatás)⁷⁴ „stratégiai adatok, vagyis a piacon stratégiai bizonytalanságot csökkentő adatok versenytársak közötti cseréje nagyobb valószínűséggel fog a 101. cikk hatálya alá tartozni, mint más típusú információcsere. A stratégiai adatok megosztása versenykorlátozó eredménnyel járhat, mert a versenyre való ösztönzés csökkentése révén csökkenti a felek döntéshozatali függetlenségét. A stratégiai információ vonatkozhat az árakra (például tényleges árak, árendedmények, árnövekedések vagy árcsökkenések), fogyasztói listákra, gyártási költségekre, mennyiségekre, forgalomra, értékesítésre, kapacitásra, minőségre, értékesítési tervekre, kockázatokra, beruházásokra, technológiákra, K+F programokra és azok eredményeire. Általánosságban leginkább az árakkal és mennyiséggel kapcsolatos információk tekinthetők stratégiai jellegűnek, ezeket pedig a költségekkel és a kereslettel kapcsolatos információk követik.”⁷⁵
472. A jelen ügyben az eljárás alá vontak stratégiája nem redukálódott pusztán a kamatdöntéseikre és arra, hogy az adott bank kíván-e ilyen termékkel piacra lépni, hanem abba beletartoztak olyan termékfeltételek is, mint az új illetve régi ügyfelek közötti különbségtétel jelentősebb elemei, vagy az érintett hitelkiváltó termék jövőbeli reklámozására vonatkozó információ valamint minden olyan egyéb információ vagy adat, amelynek a versenytárs tudomására jutása, a stratégiai bizonytalanságot csökkenti.
473. Az eljáró versenytanács szerint a reggelen közölt stratégiára és az érdeklődő ügyfelekre vonatkozó információk, adatok többsége üzleti titoknak minősülnek, mert 2011. október 3-án reggel ezen információk nyilvános forrásból (sajtóból, banki honlapról, bankfiókból, callcenterből) nem voltak megismerhetők, hiszen ilyen adatokat a bankok a reggeli megtartása előtt – pár kivétellel – nem tettek közzé.
474. Az eljárás alá vontak hivatkozása szerint a reggelen elhangzott információk többsége nyilvánosságra került. Az eljáró versenytanács áttekintette az adott időszakból származó sajtóhíreket, melyek alapján megállapította, hogy valóban voltak olyan információk, azonban arányaiban semmiképp sem azok számottevő része, amelyek a sajtóból vagy a bankok hirdetményeiből megismerhetők voltak, ha nem is 2011. október 3-án korán reggel, hanem a délután/este folyamán vagy a közeli napokban.
475. Az eljáró versenytanács mindezek alapján a reggelen elhangzott információk közül nem tekintette üzleti titoknak az alábbi információkat, ezért a továbbiakban az üzleti titokra vonatkozó érvelését nem is ezen adatokra vonatkoztatja:
- a) a CIB és a K&H által közölt érdeklődőkre vonatkozó adatok;
  - b) a K&H a saját ügyfeleknek nem ad hitelt;
  - c) az OTP kamatemelései.

⁷⁴ HL 2011/C, 11/01

⁷⁵ Horizontális Iránymutatás 86. pontja

476. Az OTP kamatemelésére vonatkozó információ kapcsán az eljáró versenytanács megjegyzi, hogy ugyan elfogadta azon tény, miszerint az OTP kamatdöntése 2011. október 3-án már publikus információ volt, azonban nem az eljárás alá vont által hivatkozott okból, miszerint azt a honlapján éjszaka közzétette, amelynek látogatottságára vonatkozóan konkrét közvetlen adatokkal nem tudott szolgálni, ugyanakkor sajtóhírek szerint az OTP honlapja 2011. október 3-án nem volt elérhető. Az eljáró versenytanács azért tekintette nyilvánosnak az OTP kamatemelés kapcsán elhangzott információját, mert a honlapon túl, a bankfiókokban is hozzáférhető a hirdetés a megjelenését követően.
477. Az eljáró versenytanács nem fogadta el a K&H azon álláspontját, miszerint a reklámozása vagy annak hiánya objektíve nyilvánvaló, hiszen valamely termék reklámozásának intenzitása olyan jövőbeli stratégiai információ, amely a versenytársak számára értékes, stratégiai bizonytalanságot csökkentő információnak minősül. Ezt igazolja a Budapest Bank vezérigazgatójának e-mailje is, amelyben kifejezetten visszakérdezett a reggeli résztvevő alkalmazottjánál, hogy „mennek-e a reklámok jelzőlogó” valamint azon körülmény is, hogy a GVH fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértését vizsgáló ügyeiből is köztudomású módon a reklámozási stratégiát, érte ezalatt különösen annak intenzitására vonatkozó adatokat, az esetek döntő hányadában üzleti titokként kérik kezelni az eljárás alá vont vállalkozások.
478. Az eljáró versenytanács szerint az a körülmény, hogy az MKB ügyfélnyilatkozata szerint a reggeli házigazdája a reggeli elején felhívta a bankok figyelmét arra, hogy árazásról ne essen szó, nem eredményezi a versenyjogi felelősség alól történő mentesülést, hiszen a fentebb bemutatott módon a bankok hitelkiváltó hitelekkel kapcsolatos stratégiája nem korlátozódott az árazásra, illetve konkrét árak említése nélkül is lehetséges az árazást befolyásoló információk, adatok cseréje. Az uniós joggyakorlat szerint „Az összehangolt magatartás az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében versenykorlátozó célra irányul, amennyiben a tartalma és célja folytán, valamint a háttérét képező jogi és gazdasági összefüggéseket figyelembe véve ténylegesen képes arra, hogy a közös piac keretében megakadályozza, korlátozza vagy torzítsa a versenyt. Nem szükséges, hogy a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása ténylegesen bekövetkezzék, sem pedig az, hogy közvetlen kapcsolat álljon fenn az összehangolt magatartás és a fogyasztói árak között. Versenykorlátozó célúnak minősül a versenytársak közötti információcsere, amennyiben alkalmas arra, hogy megszüntesse a bizonytalanságot az érintett vállalkozások tervezett magatartását, így többek között az érintett vállalkozás által megvalósítandó alkalmazkodás időpontját, mértékét és módszereit illetően, ideértve azt is, ha az alkalmazkodás a közvetítők részére fizetett díj csökkentésére, nem pedig a fogyasztói árakra vonatkozik.”⁷⁶
479. Amennyiben a fennmaradó adatok, információk közül néhány esetében, pl. az, hogy kitől kérnek értékbecslést, vagy igénybe vesznek-e ügynököket, az információ callcenteren keresztül vagy bankfiókból beszerezhető lenne, azonban megállapítható, hogy ezen adatok közvetlen közlése lehetővé tette a versenytárs számára, hogy ezen információkról egyszerűbb, gyorsabb és közvetlenebb módon szerezzenek tudomást, mintha azokat a piacon gyűjtenék össze. Az eljáró versenytanács leszögezi, hogy a bankonkénti érdeklődőkre és az érdeklődők által igénybe venni kívánt forrásra (családi segítség vagy kiváltó hitel) vonatkozó adatok bizonyosan nem voltak feltárhatók az eljárás alá vontak által végzett versenytársfigyelés révén, csak kizárólag oly módon, amennyiben az adott bank ezen számot nyilvánosságra vagy harmadik fél kifejezett tudomására hozta.
480. Ezen túlmenően ilyen adatokat a bankok 2011. október 3-án még az MNB-nek sem továbbítottak, azt csak 2011. október 11-én kellett megtenniük, ugyanakkor ezen adatszolgáltatás sem járt azzal, hogy az MNB a többi bank tudomására hozta volna az egyedi bankadatokat. Az eljárás alá vontak megosztott információit, adatait a PSZÁF sem tette közzé bankonkénti bontásban.

⁷⁶ C-8/08. sz. T-Mobile Netherlands BV és társai kontra Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2009, I-4529] 27–28., 30–31., 35–36., 39., 41., 43. pont és a rendelkező rész 1. pontja

481. A megosztott információk, adatok üzleti titok voltát bizonyítják az eljárás alá vontak belső szabályzatai, amelyek egyöntetűen üzleti titoknak minősítették a még nem publikált stratégiára és ügyfeladatokra vonatkozó információkat, adatokat. E szabályzatok e szempontból közvetlen irati bizonyítékok.
482. A 2011. október 3-ai reggeli megosztott adatok, információk nem minősültek anonimnak, összesítettnek, hanem az adott nyilatkozó bankra vonatkoztak. Ezen túlmenően azok jelenre és jövőre vonatkozó adatoknak minősültek. Következésképpen megállapítható, hogy az eljárás alá vontak által megosztott adatok, információk nem múltbeli és általános információk voltak.
483. Annak ellenére, hogy megfelel a függetlenség követelményének a vállalkozások azon joga, hogy piaci magatartásuk meghatározásakor racionális keretek között figyelembe vegyék a versenytársaik által követett piaci gyakorlatot, a Tpv. 11. § (1) bekezdése és az EUMSZ. 101. cikke értelmében tilos a piaci szereplők közötti bármilyen közvetlen vagy közvetett kapcsolat, amelynek célja vagy hatása az aktuális vagy potenciális versenytársak piaci magatartásának befolyásolása, illetőleg a versenytárs vállalkozás visszatartása attól, hogy olyan magatartást folytasson, amelyet ők tanúsítanak vagy tanúsítani szándékoznak a piacon.
484. Ily módon az ilyen típusú gyakorlat a Tpv. 11. § (1) bekezdése és az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése értelmében összehangolt magatartásnak minősülhet abban az esetben is, ha a felek nem csatlakoztak kifejezett közös cselekvési tervhez piaci magatartásuk meghatározása során, azonban olyan összejátszásukon alapuló megoldást fogadtak el, vagy csatlakoztak hozzá, amely alkalmas a piaci magatartásuk összehangolására.⁷⁷ Az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése szerinti összehangolt magatartás terminológiájára irányadó koncepció értelmében e körbe nemcsak az olyan magatartások sorolandók, amelyek konkrétan a felek tevékenységeinek az összehangolásából erednek, hanem azon magatartások is, amelyek véletlenszerű kapcsolatban állnak a vállalkozások összehangolt piaci tevékenységével. Ilyen esetekben – az ellenkező bizonyításáig – azt kell feltételeznünk, hogy azok a vállalkozások, amelyek részt vettek tevékenységük összehangolásában, és aktív szereplői maradtak a piacnak, saját piaci magatartásuk meghatározásakor érdemben tekintettel voltak a versenytársaik által szolgáltatott információkra.

C) A bankok közötti kétoldalú egyeztetések

485. A bankok közötti kétoldalú egyeztetések révén az egységes, komplex és folyamatos jogsértés többszintűvé vált, hiszen a 2011. szeptember 15-ei és az október 3-ai reggeli résztvevő személyek nem a bankok legfelsőbb vezetői voltak, míg a kétoldalú egyeztetések bizonyos bankok legfelsőbb vezetői között történtek.
486. A CIB-nél folytatott helyszíni vizsgálati cselekmény alkalmával a GVH birtokába került egy belső banki előterjesztés, amely szerint a CIB vezérigazgatója az Erste, a Budapest Bank, a K&H és az OTP vezetőivel egyeztetést folytatott, mely során megtudta, hogy az Erste, a Budapest Bank és a K&H korlátozottan kíván részt venni a refinanszírozásban, míg az OTP annak ellenére nem szándékozik a piaci részesedését növelni, hogy jól pozicionált ahhoz, hogy profitáljon a helyzetből. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint e kétoldalú egyeztetések során megosztott stratégiai információk üzleti titoknak minősültek.
487. A belső előterjesztés dátuma 2011. szeptember 29., melyből arra lehet következtetni, hogy a nevezett bankok közötti kétoldalú egyeztetésekre 2011. szeptember 15-e és 2011. szeptember 29-e között került sor.
488. A CIB-nél tartott helyszíni vizsgálaton egy másik belső levelezés is a GVH birtokába került, melyben a CIB vezérigazgatója az OTP vezérigazgatójával folytatott egyeztetéséről számolt be az anyavállalat felelős vezetőjének, az e-mail keletkezésének dátuma 2011. szeptember 19.

⁷⁷ T-7/89 Hercules vs. Commission [1991] II ECR 1771, para 256

489. Ezen e-mail alapján bizonyított, hogy a CIB vezérigazgatója a belső előterjesztésben említett tartalommal az OTP vezérigazgatójával folytatott egyeztetést. Az egyeztetés megtörténtét az OTP ügyfélnyilatkozatában nem tagadta, pusztán eltérő tartalmat tulajdonított neki.
490. A CIB belső előterjesztéséből az állapítható meg, hogy a CIB vezérigazgatója a Budapest Bank, az Erste, a K&H vezetőivel – tehát nem feltétlenül vezérigazgatóival – találkozott a tárgyi témában. Az érintett eljárás alá vontaknak a találkozó adott tartalmú tagadására tekintettel nem állapítható meg, hogy a CIB vezérigazgatója ezen bankok vezérigazgatójával vagy vezérigazgató-helyettesével találkozott és folytatott a tárgyi témában egyeztetést.
491. Az eljáró versenytanács szerint az a körülmény, hogy objektíve nem lehetett feltárni a CIB vezérigazgatójával az adott bank részéről konkrétan egyeztető felsővezető személyét, nem akadályozza ezen egyeztetések esetében, hogy az egységes, komplex, folyamatos jogsértés részét képezzék. Ennek oka, hogy a fentebb részletesen már ismertetett versenyjogi gyakorlat szerint a jogsértés megállapíthatósága szempontjából csak az bír jelentőséggel, hogy az érintett versenytárs részéről eljáró személyt a másik fél az adott bank képviselőjének, „delegáltjának” tekintette, márpedig ez a belső előterjesztés szövege alapján egyértelmű.
492. A CIB vezérigazgatójának szeptember 19-ei e-mailje alapján bizonyított, hogy az OTP és a CIB üzleti titoknak minősülő stratégiai információcserét folytatott. Ezen e-mail kifejezetten tartalmazza, hogy az OTP abban az esetben kezd agresszív versenybe más bankok ügyfeleiért a refinanszírozás terén, amennyiben egy versenytárs versenyezni kezd.
493. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint e kétoldalú egyeztetéseken megosztott információk a bankok követni kívánt, ezen időpontban nyilvános forrásból nem megismerhető stratégiájára vonatkozott. Következésképpen az érintett bankok üzleti titoknak minősülő stratégiai információkat osztottak meg egymással. Az ilyen magatartás alkalmas arra, hogy a versenytársak a megosztott üzleti titokra figyelemmel képesek voltak stratégiáik összehangolására. A tiltott információcsere versenyjogi megítélése kapcsán az eljáró versenytanács az előző fejezetben írtakra is visszautal.
494. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a kétoldalú egyeztetéseket igazoló belső banki előterjesztés közvetett irati bizonyíték, melynek hitelességét alátámasztja, hogy az egy bankon belül, szabályozott keretek között készített, belső döntés-előkészítő dokumentum, amelyben foglalt információk helytállósága – a jelen ügyben feltárt körülmények alapján – objektíven nem megkérdőjelezhető.
495. Az eljáró versenytanács tanúként kívánta meghallgatni T.S.-t, a CIB akkori vezérigazgatóját a belső előterjesztés és az általa írt e-mail kapcsán, azonban a Versenytanács többszöri felhívására sem volt hajlandó külföldről Magyarországra utazni és írásbeli tanúvallomására a vonatkozó eljárásjogi rendelkezések jelen versenyfelügyeleti eljárásban történő kizártságára tekintettel nem volt jogszerű lehetőség.
496. A CIB belső előterjesztésének pontos szerzője nem volt feltárható, mert a CIB adatszolgáltatásában csak az előterjesztést készítő szervezeti egység egészét tudta szerzőként megjelölni. Erre tekintettel az eljáró versenytanács szerint okszerűen az a következtetés adódik, hogy az előterjesztést készítő szervezeti egység és a vezérigazgató között működött az információáramlás a fix árfolyamú végtörlesztések terén érvényesülő, más bankok által követett stratégiákról. Azaz a vezérigazgató a kétoldalú találkozókról informálta az előterjesztést készítő szervezeti egységet, amely visszacsatornázta a vezérigazgató által közölt információt a belső banki előterjesztésbe, ily módon a CIB Bankon belül szélesebb körben mások tudomására hozta. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy maga a CIB sem vonta kétségbe a banki előterjesztésben foglaltak helytállóságát.
497. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a vezérigazgató és az alárendelt szervezeti egység közötti információáramlás a kétoldalú vezérigazgatói találkozókról, közvetve bizonyítja, hogy a bankon belül a középvezetésnek tudomása volt a felsőbb vezetés által, a fix árfolyamú végtörlesztéssel összefüggésben folytatott kétoldalú egyeztetésekről.

498. A CIB vezérigazgatójának belső e-mailje szintén hiteles irati bizonyíték, amely a CIB vonatkozásában közvetlen, az OTP tekintetében pedig közvetett bizonyítéknak minősül. Tekintettel arra, hogy az e-mail bevezető mondatai alapján megállapítható, hogy a CIB vezérigazgatója az anyabank felelős vezetőjével önmagában már arról is előzetesen egyeztetett, hogy felveszi a kapcsolatot az OTP vezérigazgatójával, és ezen „feladatának” teljesítéséről számol be a bankcsoporton belüli közvetlen felettesének, az e-mail hitelessége nem kérdéses.
499. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a bankok közötti kétoldalú egyeztetések az egységes, átfogó terv keretében történtek, hiszen a nevezett bankok kifejezetten olyan stratégiai jellegű információkat osztottak meg egymással, amelyek alkalmasak arra, hogy összehangolják a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén, a végtörlesztések korlátozására irányuló egyedi stratégiáikat. Ezen kétoldalú egyeztetések lényegében a „ha ti is, akkor mi is” tartalmúak voltak, amely az eljárás alá vontak 2011. szeptember 15-én elhatározott egységes, átfogó tervének megerősítésének minősült felsőbb vezetői szinten.
500. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a kétoldalú egyeztetésekről számot adó irati bizonyítékok hitelességét erősíti, hogy a nevezett bankok az október 3-ai reggelen is ugyanezen stratégiáról számoltak be, valamint szintén irati bizonyítékok tanúsága szerint 2012. január 30-ig ténylegesen ilyen stratégiát követtek.
501. Az a tény, hogy a 2011. október 3-ai reggelen is ilyen tartalmú stratégiai információkat közöltek az érintett bankok, valamint hogy 2012. január 30-ig ténylegesen ilyen stratégiát követtek azt is bizonyítja, hogy a kétoldalú egyeztetések szorosan és szervesen kapcsolódnak a 2011. szeptemberi 15-ei és a 2011. október 3-ai találkozókhoz, ezáltal az egységes és átfogó terv részét képezik.
502. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az a körülmény, hogy az érintett eljárás alá vontak kifejezetten tagadják, hogy vezérigazgatóik kétoldalú egyeztetéseket folytattak volna a CIB vezérigazgatójával, nem befolyásolja a feltárt irati bizonyíték hitelességét, hiszen a vizsgált időszakból származó, belső használatra készült irati bizonyíték bizonyító ereje magasabb az utólagos ügyfélnyilatkozatánál.

D) Az eljárás alá vontak által követett stratégia

503. Az eljáró versenytanács előjáróban hangsúlyozza, hogy a kartellhez való csatlakozást, az abban való részvétel megállapítását nem akadályozza, ha a résztvevő utóbb nem a kartell szerinti magatartást tanúsít a piacon.
504. Az eljárás alá vontak 2011. szeptember 15-én a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat, amely arra vonatkozott, hogy a hitelkiváltó termékek nyújtása terén nem bocsátkoznak egymással intenzív versenybe. Ezen elhatározást követően a CIB, az Erste, a Budapest Bank, a K&H és az OTP felsőbb vezetői kétoldalú megbeszéléseken egyeztették egymással a követni kívánt stratégiájukat a refinanszírozás terén 2011. szeptember 15-e és 2011. szeptember 29-e között, majd az eljárás alá vont bankok – az Erste, az FHB és a Citibank kivételével, akik a következő reggelen ugyan nem vettek részt, de a 2011. szeptember 15-én elhatározott egységes, átfogó tervtől nem határolódtak el – 2011. október 3-án döntően középvezetői szinten folytatták a stratégiai információk megosztását.
505. A rendelkezésre álló számos irati bizonyíték alapján megállapítható, hogy 2011. október 3-át követően az eljárás alá vont bankok egészen 2012. január 30-ig tartották magukat a végtörlesztés korlátozását célzó egységes átfogó tervhez.
506. Az eljáró versenytanács szerint a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem állapítható meg, hogy az eljárás alá vontak azon a téren is megegyeztek volna, hogy milyen módon korlátozzák a végtörlesztéseket. A végtörlesztések korlátozását az eljárás alá vontak kamatemelés, hitelkiváltó termék korlátozott nyújtása, illetve a saját és az új ügyfelek közötti különbségtétel valamint e három megoldás

kombinációja révén érték el. A jelen határozat IV. 7. fejezetében – irati bizonyítékok alapján – részletesen elemzi az eljárás alá vontak végtörlesztési időszakban tanúsított tényleges piaci magatartását.

507. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, hogy az eljárás alá vont bankok az UniCredit és a Takarékbank kivételével korlátozottan vettek részt a refinanszírozásban. Az a tény, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapíthatóan az UniCredit és a Takarékbank aktívan részt vettek a refinanszírozásban illetve a Citibank bizonyíthatóan aktív refinanszírozó magatartásra törekedett, valamint az UCB már a 2011. szeptember 15-ei reggeli előtt elhatározta tevékenységének felfüggesztését, nem alkalmas a jogsértés miatti felelősségük hiányának megállapítására, mivel a joggyakorlat szerint amennyiben „egy vállalkozás, amely a versenytársaival történő összejátszás ellenére többé kevésbé független üzletpolitikát folytat a piacon, nem tesz mást, mint egyszerűen megpróbálja a kartellt a saját előnyére kihasználni.”⁷⁸
508. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a joggyakorlat világosan megkülönbözteti egymástól a versenykorlátozó megállapodás megkötését és annak végrehajtását. A versenykorlátozó megállapodás végrehajtásának hiánya nem eredményezi a megállapodás megkötése miatti felelősség kizárását. Mindezek alapján „nem akadályozza a megállapodás jogsértő mivoltának megállapíthatóságát az sem, ha a megállapodás egyébként jogsértő rendelkezését a megállapodást kötő vállalkozások nem valósították meg. Nem alkalmas a versenyjogi felelősség alóli mentesülésre az arra való hivatkozás, hogy a felek ténylegesen nem tartották be a megállapodást.”⁷⁹ A kartellnek, azon belül is az átfogó tervnek megfelelő piaci stratégiával ellentétes versenyző magatartás tanúsítása a felelősség alól nem mentesít, azonban az eljáró versenytanács ezen körülményt az érintett eljárás alá vont vállalkozások javára veszi figyelembe a bírságkiszabás során.
509. Az Unicredit proaktív módon vett részt a refinanszírozásban, amely kapcsán az OTP belső levelezésében is felmerült, hogy „nem mondott igazat”, amely irati bizonyítékok alapján az eljáró versenytanács szerint az UniCredit a többi eljárás alá vonttal egyező módon csatlakozott a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása útján a fix árfolyamú végtörlesztések visszafogását célzó átfogó tervhez.
510. A Takarékbank esetében az eljáró versenytanács szerint a vállalkozás csekély piaci részesedése és köztudomásúan korlátozott kapacitása alapján okszerűen következett arra, hogy az eljárás alá vontak hallgatólagos „jóváhagyása” mellett folytatott versenyző magatartást.
511. A Citibank esetében az eljáró versenytanács a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján elfogadta, hogy nem törekedett reaktív magatartásra, egyéb speciális körülményei vezettek ahhoz, hogy relatíve későn vezette be kifejezett hitelkiváltó célú termékét.
512. Az UCB esetében az eljáró versenytanács a vállalkozás javára veszi figyelembe, hogy hitelezési tevékenységének felfüggesztését már 2011. szeptembere előtt elhatározta, ugyanakkor ezen körülmény azért nem alkalmas a felelősség alól történő mentesülésre, mivel hiteleinek jelenértékét az I. sz. melléklet táblázat is mutatja, a reggeliken való részvétele alkalmas volt a korábban elhatározott piaci stratégiájának megerősítésére, amely azt bizonyítja, hogy a kartellben való részvételével kizárta annak lehetőségét, hogy a versenytársaiktól független, autonóm módon döntsön a fix árfolyamú végtörlesztésekkel kapcsolatos stratégiájáról.
513. Az eljáró versenytanács szerint az eljárás alá vontak a végtörlesztések korlátozását célul tűző átfogó tervüket ténylegesen megvalósították, hiszen két eljárás alá vont kivételével valamennyien korlátozottan vettek részt a refinanszírozásban, amely megállapítás irati bizonyítékokon (hirdetmények), az eljárás alá vontak hitelkiváltó termékekre vonatkozó nyilatkozatain alapul, amely tény a PSZÁF összesített adatai és a GKI elemzése is megerősítenek.
514. Az MTM-SBS Zrt. és a Magyar RTL Zrt. adatszolgáltatásai alapján megállapítja az eljáró versenytanács, hogy a vizsgált időszakban és az azt megelőzően folytatott reklámozási gyakorlat

⁷⁸ T-308/94. Cascades kontra Európai Bizottság ügyben hozott ítélet [EBHT 1998., II-925] 230. pont

⁷⁹ Vj/154/2002. sz. ügyben hozott versenytanácsi határozat.

intenzitásának csökkenése az Erste, a K&H, az MKB és az OTP esetében mutatható ki, ugyanakkor a reklámozás élénkülése egyik eljárás alá vont esetében sem nyert bizonyítást. A K&H esetében ezen következtetést F.L. (Budapest Bank) Z.Gy.nek a reklámozási stratégia kapcsán írt belső e-mailje és a K&H által az október 3-ai reggeli közölték is alátámasztják.

E) A kibocsátás korlátozása

515. Az eljáró versenytanács a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítja, hogy az eljárás alá vontak a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat. Ezen jogsértés kibocsátás-korlátozásnak minősül, amelyet a versenyjogi gyakorlat kőkemény kartellnek tekint. Az OECD a kőkemény kartellekről szóló 1998-ban elfogadott ajánlása a következőképpen definiálta a kőkemény kartellt: „versenyellenes megállapodás, versenyellenes összehangolt magatartás vagy versenyellenes egyezség a versenytársak között az árak rögzítésére, versenytárgyaláson összejátszásra (összejátszásra ajánlattétel során), kibocsátási korlátozások vagy kvóták meghatározására vagy piacok felosztására, illetve az ügyfelek, a szállítók, a területek vagy a kereskedelmi csatornák megosztására.”⁸⁰
516. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a jelen ügyben feltárt kibocsátás-korlátozás kőkemény kartellnek minősül, azonban olyan értelemben nem minősül „klasszikusnak”, hogy a bankok számára a hitelkiváltás immanensen magában hordozta a veszteségek elszenvedését a jelzáloghitel portfóliójuk csökkenésére tekintettel. Ezen túlmenően a végtörlesztési törvény rövid határidővel, nagy mennyiségű munkát generált a bankok oldalán annak érdekében, hogy a fix árfolyamú végtörlesztési igénybejelentéseket fogadni és elbírálni tudják. Ezen körülmények a bírsággiszabás körében értékelendők, vagyis nem eredményezik a jogsértés hiányának megállapítását. Az eljáró versenytanács mindazonáltal ezen körülményeket a bírsággiszabás körében az eljárás alá vontak javára értékeli.
517. K.B. e-mailjei azt is bizonyítják, hogy a bankok (főként a nagyobb piaci szereplők) képesek lettek volna intenzíven versenyezni egymással a hitelkiváltó termékek nyújtása terén. Ennek kapcsán az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a kedvezményes végtörlesztés lehetősége eleve generálta a keresletet, amelyből adódóan a bankok egymással versenyhelyzetbe kerültek azáltal, hogy a végtörlesztési törvény által kötelezően előírt módon a feltételeknek megfelelő végtörlesztési igénybejelentést nem utasíthatták el.
518. Következésképpen a fogyasztók versenyt generáltak a bankok között azáltal, hogy kifejezetten megérte számukra a fix árfolyamon történő végtörlesztés. Az eljáró versenytanács ennek kapcsán kiemeli, hogy egyetért az eljárás alá vontak azon hivatkozásával, mely szerint az érintett időszakban nemcsak hátrányos helyzetű, kiszolgáltatott fogyasztók kívántak a fix árfolyamú végtörlesztés lehetőségével élni, hanem azon fogyasztók is, akik a bankok szempontjából „jó” ügyfélnek számítanak, hiszen elemi érdekük fűződött ahhoz, hogy hitelüket véglegesen kiváltsák vagy olcsóbbra cseréljék.
519. Mindezek alapján az eljáró versenytanács szerint a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozását célzó átfogó terv, mely egységes, folyamatos, komplex jogsértésben manifesztálódott, a fogyasztók – beleértve a bankok által „jó” és „rossz” minősítésű ügyfeleket is – által élénken generált, eljárás alá vont bankok közötti versenyt korlátozta. E versenykorlátozás nem minősíthető jogszerűnek azon az alapon, hogy a bankok veszteségeket szenvedtek el, hiszen más bankok „jó” ügyfeleinek megszerzése mind rövid-, mind hosszútávon nyereséget indukál.
520. A jelen ügyben a jogsértés súlyosságát mutatja, hogy az eljárás alá vontak annak ellenére következetesen végrehajtották a jogszerűtlen átfogó tervet, hogy a GVH 2011. november 23-án versenyfelügyeleti eljárást indított velük szemben, valamint a lakosság jóval nagyobb arányban

⁸⁰Idézi Richard Whish: Versenyjog, Budapest, HVG-ORAC, 2010, 495. oldal

igényelte volna a kiváltó hiteleket, mint azt a bankok ténylegesen nyújtották, ezáltal több ezer fogyasztó számára nem jelentett reális alternatívát a hitelkiváltás.

521. A kibocsátás-korlátozás azon jogsértések körébe sorolandó, amely közvetve a jogsértő vállalkozások vásárlói által fizetett árak emelkedéséhez vezet, további káros hatásnak minősül, hogy a termékek minőségét és az innovációt is hátrányosan befolyásolja.⁸¹
522. Az eljáró versenytanács a PSZF adatszolgáltatása alapján megállapította, hogy az eljárás alá vontaktól a fix árfolyamú végtörlesztéssel összefüggésben kiváltó hitelt igénylő fogyasztók közül megközelítőleg 6 ezer⁸² fogyasztó nem kapott hitelt. Az eljáró versenytanács szerint tekintettel arra, hogy a jelen határozatban bemutatott módon az eljárás alá vontak többsége korlátozott refinanszírozási stratégiát folytatott, 6 ezernél többre tehető azon fogyasztók száma, akiket az eljárás alá vontak feltételezett jogsértése érinthetett, hiszen ezen szám csak a ténylegesen hiteligényt benyújtó fogyasztókat mutatja, a kedvezőtlen hitelfelvételi lehetőségekkel szembeesülő, és ezért hiteligényléssel nem élő fogyasztók számát nem tükrözi. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint ezen számadat alapján megbízható módszerrel nem szűrhető tovább, hogy a fogyasztók elutasítása mögött ténylegesen milyen okok álltak, ezért ezen számadat kizárólag annak bizonyítására alkalmas, hogy körvonalazza a jogsértő kibocsátás-korlátozás révén kárt szenvedett fogyasztók minimális nagyságrendjét.
523. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a 6 ezer fogyasztó közül adott esetben lehettek olyanok, akik az eljárás alá vontak versenykorlátozó magatartása hiányában sem kaphattak volna hitelt, azonban ezen körülmény megbízható módszerrel nem tárható fel és olyan értelemben megkísérlésére sincs szükség, mert a jogsértés megállapításának nem feltétele a fogyasztói kár tényleges számszerűsítése. E tekintetben az eljáró versenytanács hangsúlyozza, hogy a jogsértés által érintett 6 ezer fogyasztó egy hozzávetőleges nagyságrendnek tekinthető, és ennél többként nem értékelhető.

VII. 5. A felelősség

524. Az Európai Bíróság megállapítása szerint

„Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nem csupán egyetlen elkülönült aktussal valósulhat meg, hanem egy cselekménysorral, sőt folytatólagos magatartással is. Ezt az értelmezést nem vonja kétségbe az, hogy e cselekménysor vagy folytatólagos magatartás egy vagy több tényezője önmagában és elkülönülten véve is alkalmas a szóban forgó rendelkezés megsértésére. Amennyiben a különböző cselekmények a közös piacon az azonos versenyellenes cél miatt egy „egységes terv”-be illeszkednek, a Bizottság jogosult arra, hogy az e cselekményekért való felelősséget a jogsértés egészében való részvétel függvényében állapítsa meg.”⁸³

525. Pusztán az a tény, hogy a versenykorlátozásban résztvevő vállalkozások mindegyike a saját egyéni helyzetének megfelelő szerepet játssza a kartellben, nem zárja ki eleve a jogsértés egészéért történő felelősségre vonását, amely alatt olyan cselekedetek is értendők, amelyeket más résztvevő felek követtek el, de ugyanazon jogellenes célt és versenyellenes hatást szolgálnak. A luxemburgi Törvényszék ítélete szerint:

⁸¹ Európai Bizottság által készített gyakorlati útmutató tervezete – A károk számszerűsítése az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben, 12. oldal

⁸² Ezen szám kizárólag az eljárás alá vontak elutasított fogyasztókat mutatja, nem tartalmazza az OTP és az FHB esetében a banksoport többi tagja által elutasított fogyasztók számát.

⁸³ T-279/02. sz. Degussa AG kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2006. április 5-én hozott ítélet [EBHT 2006., II-897. oldal] 155. pont, Megjegyzés: EB C-266/06. sz. alatti eljárásban helyben hagyta.

„Márpedig az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy amennyiben valamely vállalkozás egy több elemből álló versenyellenes jogsértésben olyan sajátos magatartással vesz részt, amely az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett versenykorlátozó célú megállapodásban vagy összehangolt magatartásban való részvételre enged következtetni, amelyek célja a jogsértés egészében való megvalósítása, ez a vállalkozás felelős lehet az ugyanazon jogsértés során a részvétele időtartama alatt a többi vállalkozás által folytatott magatartásért, amennyiben bizonyítást nyer, hogy tudott a többi vállalkozás jogsértő magatartásáról, vagy azt ésszerű módon feltételezhette volna, és hajlandó volt ennek kockázatát elfogadni.”⁸⁴

526. Mindezek alapján egy vállalkozás, amely egy közös jogellenes tevékenység résztvevője, amely hozzájárul a közös jogellenes céljuk megvalósulásához, egyenlő mértékben felel a jogsértés egészéért, más résztvevők ugyanazon jogsértés keretében elkövetett tevékenységéért. Az Európai Bíróság a Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélete⁸⁵ szerint minden bizonnyal ez az az eset, amelyben megállapításra került, hogy a szóban forgó vállalkozás tudatában volt a másik résztvevő jogsértő magatartásának, vagy ésszerűen előrelátta annak következményeit és ennek alapján felkészült arra, hogy vállalja a kockázatot.
527. Az Európai Bíróság a már többször hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben is kifejezésre juttatta, az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodások és összehangolt magatartások szükségszerűen számos vállalkozás együttműködéséből származnak. A kartellben résztvevő vállalkozások mind közös elkövetői a jogsértésnek, bár a részvételük eltérő formát ölthet az érintett piac sajátosságai, az egyes vállalkozások piaci pozíciója, a kitűzött cél és az implementáció választott vagy előírányzott módja alapján. Mindezek alapján a Tpv. 11. §-ának és az EUMSZ. 101. cikkének sérelmét egy elkülönült cselekedet, tettek sora vagy egy folytatólagosan tanúsított magatartás is előidézheti, amely interpretáció nem kifogásolható azon az alapon, hogy a kifogásolt cselekménysor vagy folyamatos magatartás egy vagy több eleme önmagában is sérti a Tpv. 11. §-át és az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdését.
528. Önmagában az a tény tehát, hogy minden vállalkozás a saját módján részese a jogsértésnek, nem elegendő ahhoz, hogy kizárja a felelősségét a teljes jogsértésért, amelybe olyan magatartások is beletartoznak, amelyek más résztvevő vállalkozásokhoz köthetők, de ugyanazt a versenyellenes célt vagy hatást szolgálják. Ezt a körülményt ugyanakkor mégis számításba kell venni a jogsértés súlyosságának mérlegelésekor, amennyiben megállapításra került, hogy a jogsértést elkövették a felek:

„Az ítélkezési gyakorlatból a versenyszabályok megsértésének jellege és az ennek okán kiszabott szankciók súlyának mértéke tekintetében az következik, hogy e jogsértések elkövetésének felelőssége személyes jellegű. Az EK 81. cikk (1) bekezdésében hivatkozott megállapodások és összehangolt magatartások ugyanis szükségszerűen több vállalkozás közreműködésének az eredményei, akik mindnyájan társelkövetők a jogsértésben, de a részvételük többek között az érintett piac jellemzőitől, az egyes vállalkozások e piacon betöltött pozíciójától, az elérendő céloktól és a választott vagy tervbe vett végrehajtási módoktól függően különböző formát ölthet. Mindazonáltal önmagában az a körülmény, hogy az egyes vállalkozások a rájuk jellemző sajátos formában vesznek részt a jogsértésben, nem elegendő ahhoz, hogy felelősségüket kizárják a jogsértés egészéért, beleértve azokat a magatartásokat, amelyeket gyakorlatilag más részt vevő vállalkozások hajtottak végre, de amelyeknek ugyanaz a versenyellenes célja vagy hatása.

Ily módon valamely vállalkozást akkor is felelősnek lehet tekinteni a teljes kartell miatt, ha bizonyított, hogy a kartellnek közvetlenül csak egy vagy néhány alkotó elemében vett részt,

⁸⁴ T-456/05. és T-457/05. sz. Gütermann AG és Zwicky & Co. AG kontra Európai Bizottság egyesített ügyekben 2010. április 28-án hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 45.-46., 50., 53. pontok

⁸⁵ C-49/92 P Commission vs. Anic Partecipazioni SpA [1999] ECR I-4125, para 83

amennyiben egyfelől tudott, vagy tudnia kellett volna arról, hogy az az összejárás, amelyben közreműködött, különösen több évig rendszeresen szervezett találkozók révén, olyan átfogó rendszerbe illeszkedett bele, amelynek célja a versenyfeltételek torzítása volt, és amennyiben másfelől ezen átfogó rendszer magában foglalta a kartell összes alkotóelemét. Hasonlóképpen, ha különböző vállalkozások eltérő szerepet játszottak a közös cél elérése érdekében, ez nem változtat a versenyellenes cél és így a jogsértés fennállásán, ha minden vállalkozás a saját szintjén hozzájárult e közös cél eléréséhez. [...]

Továbbá, az ítélkezési gyakorlat szerint elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az érintett vállalkozás olyan találkozókra vett részt, amelyeken versenyellenes megállapodásokat kötöttek, anélkül hogy ezek ellen kifejezetten tiltakozott volna, ezzel kellőképpen bizonyítja az említett vállalkozás kartellben való részvételét. Amennyiben az ilyen találkozókra való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata olyan bizonyítékok bemutatása, amelyek alapján bizonyítható, hogy az említett találkozásokra való részvétele minden versenyellenes szándékot nélkülözött, és bizonyítani kell, hogy ő tájékoztatta a versenytársait arról, hogy az e találkozókra való részvételi szándéka eltér az övéétől. A fenti jogelvet azon indok alapozza meg, hogy amennyiben az adott vállalkozás úgy vett részt a hivatkozott találkozón, hogy annak tartalmától nem határolódott el nyilvánosan, a többi résztvevő arra következtethetett, hogy annak eredményét jóváhagyja, és annak megfelelő magatartást fog tanúsítani. Ez érvényes abban az esetben is, ha valamely vállalkozás egyetlen megállapodás végrehajtásában vesz részt. Annak megállapítása tekintetében, hogy valamely vállalkozás részt vett-e ilyen megállapodásban, a Bizottságnak kell bizonyítani különösen azt, hogy a vállalkozás saját magatartásával hozzá kívánt járulni a valamennyi résztvevő által támogatott közös célokhoz, és tudomása volt a más vállalkozások által azonos célok elérése végett tervezett vagy ténylegesen megvalósított magatartásról, illetve azt, hogy e magatartást ésszerűen előre láthatta, és kész volt ennek kockázatát elfogadni.”⁸⁶

529. A joggyakorlat alapján az egységes és folyamatos jogsértés keretében a vállalkozás felelősségre vonható más kartelltagok cselekedeteiért, vagyis az egységes és folyamatos jogsértésért, amennyiben a más vállalkozások tervezett magatartásáról tudomással bírt illetve azt ésszerűen előre láthatta és kész volt ennek a kockázatát vállalni.

„Az is megtörténhet, hogy valamely vállalkozás csupán az egységes és folyamatos jogsértést képező versenyellenes magatartások egy részében vett közvetlenül részt, ám tudomása volt a más vállalkozások által azonos célok elérése végett tervezett vagy ténylegesen megvalósított magatartásról, illetve e magatartást ésszerűen előre láthatta, és kész volt ennek kockázatát elfogadni. Ebben a helyzetben a Bizottság arra is jogosult, hogy az egységes és folyamatos jogsértést képező versenyellenes magatartások összességéért fennálló felelősségét is betudja e vállalkozásnak.

[...] Az a tény ugyanis, hogy valamely vállalkozás nem vett részt a kartell képező összes elemében, vagy hogy kisebb szerepet játszott azon aspektusaiban, amelyekben részt vett, irreleváns valamely jogsértés létezése megállapítására nézve, tekintettel arra, hogy ezeket a megfontolásokat csak a jogsértés súlyának értékelésekor és adott esetben a bírság megállapításakor kell figyelembe venni.”⁸⁷

⁸⁶ T-452/05. sz. Belgian Sewing Thread (BST) NV kontra Európai Bizottság ügyben 2010. április 28-án hozott ítélet [EBHT-ban még nincs közzétéve] 31.-33., 37. pontok

⁸⁷ C-441/11. P. Európai Bizottság kontra Verhuizingen Coppens NV ügyben 2012. december 6-án hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 43. és 45. pontok

530. Mindezek alapján az eljáró versenytanács álláspontja szerint azon tény, hogy az eljárás alá vontak nem mindegyike vett részt az egységes, komplex és folyamatos jogsértés minden elemében, nem jelenti egyidejűleg azt, hogy az adott vállalkozással szemben nem állapítható meg a jogsértés, azonban a jogsértés bizonyos elemeiben történő részvétel hiányát vagy a kisebb fokú részvételt az adott vállalkozás jogsértésének súlyossága körében szükséges értékelni, amely a bírságkiszabással függ össze.
531. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint azon a tények, hogy a 2011. október 3-ai reggelin nem vett részt a Citibank, az Erste és az FHB, illetve az UniCredit és a Takarékbank proaktív magatartást tanúsítottak a piacon, nem alkalmas arra, hogy az egységes jogsértés alól mentesüljenek.
532. A Citibank, az Erste és az FHB esetében bizonyított, hogy a 2011. október 3-ai reggeliről tudomással bírtak, az arról szóló meghívót megkapták és kifejezetten visszajeleztek a reggelit technikai értelemben szervező MKB-nak, hogy szándékukban áll részt venni a reggelin. Ezen irati bizonyítékok igazolják, hogy a Citibank, az Erste és az FHB bizonyíthatóan tudomással bírtak más kartelltagok 2011. október 3-ai cselekményéről.
533. Az UniCredit és a Takarékbank esetében a proaktív stratégia szintén nem értékelhető elhatárolódásként, hiszen más kartelltagok reaktív stratégiájáról bizonyíthatóan tudomással bírtak, nemcsak a 2011. október 3-ai reggelin történő részvételük által, hanem a 2011. szeptember 15-ei reggelin történő részvételük folytán, amelyen a résztvevők az átfogó tervet elhatározták.
534. Több eljárás alá vont hivatkozott arra, a reggelik teljes időtartama alatt nem voltak maradéktalanul jelen a bankok képviselői. Ezen körülmény kapcsán az eljáró versenytanács arra helyezi a hangsúlyt, hogy a 2011. szeptember 15-ei reggeli esetében nem nyert bizonyítást, hogy valamely résztvevő ne lett volna jelen a reggeli azon részén, amikor a fix árfolyamú végtörlesztést megtárgyalták. Mindazonáltal, még ha bizonyítást nyert volna, hogy valamely résztvevő kifejezetten nem volt jelen a T.T. e-mailjében szereplő mondat elhangzásakor, sem mentheti ki magát önmagában erre hivatkozással, hiszen T.T. e-mailjét valamennyi résztvevő megkapta és attól nem határolódott el, sőt annak alapján illetve azzal összefüggésben a Citibank, az Erste és az FHB kivételével részt vett a 2011. október 3-ai reggelin.
535. Az eljáró versenytanács szerint a 2011. szeptember 15-ei és az október 3-ai reggeli kapcsán a bizonyos résztvevők szakaszos jelenléte, nem értelmezhető a jogsértés hiányaként vagy elhatárolódásként, mert a szeptember 15-ei reggeli esetében minden résztvevő esetében bizonyított, hogy az arról szóló T.T. e-mailt megkapta, az október 3-ai reggeli esetében pedig bizonyított, hogy milyen információkat, adatokat osztott meg a versenytársaival, amely utóbbi momentum a találkozón elkövetett jogsértést bizonyítja.
536. Az eljárás alá vontak egyöntetűen akként nyilatkoztak, hogy nem volt tudomásuk más bankok felsővezetői közötti kétoldalú egyeztetésekről folytatásáról. és annak kockázatát ésszerűen nem is láthatták előre.
537. Az eljáró versenytanács ennek kapcsán kiemeli, hogy a CIB esetében, mivel az akkori vezérigazgatója valamennyi feltárt kétoldalú egyeztetésben érintett volt, eleve nem merül fel, hogy ne lett volna tudomása ezen kétoldalú egyeztetésekről.
538. A többi eljárás alá vont esetében az eljáró versenytanács megvizsgálta a kétoldalú vezérigazgatói egyeztetésekről történő ésszerű tudomásszerzés körülményeit. Az eljáró versenytanács a VI.4.2. fejezetben részletesen megindokolta, hogy
- a) az eljárás alá vontak a „retail risk” reggeliken középvezetői szinten képviseltették magukat;
  - b) az eljárás alá vontak részéről résztvevő személyek közül többen beszámoltak feletteseiknek, azaz a bank felső vezetéséhez tartozó személyeknek a reggelikkel összefüggésben;
  - c) köztudomású tény, hogy a bankok hierarchikus szervezetek, ezért életszerűtlen annak feltételezése, hogy a munkavállalók nem számolnak be részletesen a tevékenységükről a feletteseiknek, ily módon a „retail risk” reggeliken történtek ne jutottak volna a felső vezetés tudtára, ezt irati bizonyíték is cáfolja (F.L. e-mailváltása a vezérigazgatóval).

539. Az eljáró versenytanács szerint szintén életszerűtlen az a feltételezés, hogy az adott banktól résztvevő személy nem feltételezi ésszerűen, hogy ugyanúgy ahogyan ő beszámolt a közvetlen felettesének, aki több esetben – a VI.4.2. fejezetben részletesen kifejtettek szerint – az adott bank felső vezetéséhez tartozott, más résztvevők ne tették volna ugyanezt, hiszen szervezeti értelemben e vonatkozásban nincs jelentős különbség az eljárás alá vont bankok hierarchikus felépítésében.
540. Mindezek alapján az eljáró versenytanács szerint bizonyított, hogy az eljárás alá vont vállalkozások a felső vezetők kétoldalú egyeztetését is ésszerűen előre láthatták és a reggeliken való részvételük folytán az a következtetés is levonható, hogy készek voltak arra, hogy vállalják a kockázatot.
541. Az eljáró versenytanács végezetül kiemeli, hogy a felső vezetéshez tartozó személyek közötti kétoldalú egyeztetések és a döntően középvezetők részvételével zajló 2011. szeptember 15-ei és október 3-ai reggelik tárgyak folytán is szorososan összekapcsolódtak, így a jelen esetben nem arról van szó, hogy két izolált jogsértés történt a kétoldalú egyeztetésekhez köthetően, valamint a „retail risk” reggeliken, hiszen valójában az eljárás alá vont bankok ugyanazon jogsértésben történő közép- és felsővezetői részvétele nyert bizonyítást.

VII. 5. 1. A Budapest Bank felelőssége

542. Az eljáró versenytanács a Budapest Bankot az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján az első csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, valamint kétoldalú egyeztetést is folytatott.
543. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

VII. 5. 2. A CIB felelőssége

544. Az eljáró versenytanács a CIB-et az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján az első csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, valamint kétoldalú egyeztetéseket is folytatott.
545. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban. Az eljáró versenytanács szerint ezen tények azt bizonyítják, hogy az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.
546. A CIB jogsértésben való részvételét súlyosbítja, hogy irati bizonyítékok (F.P. e-mailje) tanúsága szerint a végtörlesztésekkel kapcsolatos munkát végző munkavállalói kifejezetten tisztában voltak a versenyjogi tilalakkal.

VII. 5. 3. A Citibank felelőssége

547. Az eljáró versenytanács a Citibankot az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a harmadik csoportba sorolta, mivel bizonyíthatóan csak a 2011. szeptember 15-ei reggelin vett részt, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.
548. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint annak ellenére, hogy a Citibank esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét ésszerűen előre láthatta, valamint kifejezett tudomással bírt arról, hogy a többi bank 2011. október 3-án rendkívüli találkozót tart, arra meghívót kapott, e találkozótól sem annak elhatározásakor (2011. szeptember 15-én), sem később nem határolódott el.
549. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint bizonyított, hogy a Citibank ugyan ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azonban a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján szándékában állt a

proaktív magatartás. Ezen körülményt az eljáró versenytanács a bírságkiszabás során a Citibank javára veszi figyelembe.

VII. 5. 4. Az Erste felelőssége

550. Az eljáró versenytanács az Erstét az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a második csoportba sorolta, mivel részt vett a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggelin, valamint kétoldalú egyeztetést is folytatott.

551. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

VII. 5. 5. Az FHB felelőssége

552. Az eljáró versenytanács az FHB-t az egységes, folyamatos, komplex kartelljogsértésben történő részvétele alapján a harmadik csoportba sorolta, mivel bizonyíthatóan csak a 2011. szeptember 15-ei reggelin vett részt, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.

553. Az eljáró versenytanács szerint az FHB által csatolt belső ellenőri e-mail és dr.O.Á. nyilatkozata pusztán az elhatárolódás szándékának bizonyítéka, azonban arra tekintettel nem alkalmas a versenyjogi értelemben vett elhatárolódás FHB esetében történő megállapítására, mert az FHB ezen szándékát nem fejezte ki egyértelműen és nyilvánvalóan a többi résztvevő irányában. Önmagában az elhatárolódási szándék, amennyiben az nem társul kifejezett nyilatkozattal, nem alkalmas a versenyjogi felelősség alól történő mentesülésre, hiszen a kartell többi résztvevője alappal hihette, hogy az FHB találkozóról történő távolmaradásának oka nem az egyeztetés hiánya.

554. Az FHB esetében hiteles bizonyítékok támasztják alá, hogy az FHB a 2011. október 3-ai reggelin azért nem jelent meg, mert a szeptember 15-ei reggeli résztvevőjének megtiltotta a közvetlen felettese a további részvételt, azonban az FHB ezen tényt egyáltalán nem kommunikálta a többi résztvevő felé.

555. Mindezek alapján az a tény, hogy D.Z. az október 3-ai reggelit szervező MKB-nak a forgalmi helyzetre tekintettel magyarázta a távolmaradását, és nem hozta a tudomására, hogy a felettese megtiltotta számára a részvételt, nem értékelhető elhatárolódként.

556. Az eljáró versenytanács megvizsgálta az FHB által benyújtott a belső ellenőrtől származó e-mailt és dr.O.Á. nyilatkozatát. Az eljáró versenytanács nem talált arra utaló nyomot, amelyek ezen bizonyítékok alaki hitelességét megkérdőjeleznék, az eljárás alá vontak közül többen is csak elvi szinten, de konkrétumok nélkül kérdőjelezték meg a bizonyítékok hitelességét. Az a körülmény, hogy a belső ellenőr e-mailje nem rajtaütés alkalmával került a GVH birtokába önmagában nem kérdőjelezi meg az e-mail valóságát illetve bizonyító erejét.

557. Az a tény, hogy dr.O.Á. büntetőjogi felelőssége tudatában két tanú előtt tett teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozata a részvétel megtiltását tartalmazza, az eljáró versenytanács szerint a konkrét esetben hiteles bizonyíték. E bizonyíték kapcsán egyrészt nem merült fel az alaki bizonyító erő hiánya, másrészt a többi releváns bizonyíték megerősíti annak tartalmi hitelességét is. E körben az eljáró versenytanács az alábbi bizonyítékokat értékelte:

- a) A 2011. szeptember 15-ei reggeliről szóló meghívó tervezett témái között nem szerepelt a fix árfolyamú végtörlesztés, ezért az FHB részéről résztvevő személy illetve annak felettese nem tudhatta, hogy a 2011. szeptember 15-ei reggelin e témát fogják körbejárni a résztvevők és más bizonyíték sem került az eljáró versenytanács birtokába, amely igazolná, hogy az FHB kifejezetten a fix árfolyamú végtörlesztésről történő diskurzus céljából vett részt a találkozón.
- b) F.L. jegyzete szerint az FHB nem közölt semmilyen banki adatot a reggelin, melyet a védett tanú azon vallomása is megerősít, miszerint „nem is nagyon volt ott”.

- c) Annak ellenére, hogy F.L. jegyzete alapján az eljáró versenytanács nem róta az eljárás alá vontak terhére, hogy üzleti titoknak minősülő adatokat osztottak volna meg egymással, az a tény, hogy a reggelin elhangzott a T.T. e-mailjében a hitelkiváltás intenzitásának csökkenését elhatároló átfogó terv, melyről az FHB a fentiek szerint értékelhető módon nem határolódott el.
- d) T.T. e-mailjét az FHB részéről a reggelin résztvevő személy megküldte a belső ellenőrnek és a felettese tudomására hozta.

558. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint dr.O.Á. nyilatkozata és a belső ellenőr e-mailje azért nem alkalmas arra, hogy az FHB jogsértésének hiányát támasszák alá, mert a szeptember 15-ei reggelin résztvevő D.Z. nem kommunikálta a többi résztvevő felé távolmaradásának valódi okát. E tekintetben nem fogadható el az a magyarázat, hogy a bankok közötti kapcsolatokban az udvarias, konfliktuskerülő megfogalmazások a gyakoriak, hiszen irati bizonyíték szerint D.Z. nem pusztán a fogalmi helyzetre hivatkozással mentette ki magát udvariasan, hanem a megtartott találkozóról emlékeztetőt is kért. Ezen utóbbi kérése szintén nem utal elhatárolódásra. Az eljáró versenytanács megjegyzi, hogy a belső ellenőr e-mailje is utalt arra, hogy az elhatárolódásnak kifejezettnak kell lennie.

559. T.T. e-mailjében megjelenő a versenytársak által egységesen követni kívánt azon stratégia, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtását korlátozzák, még ugyanazon a napon, a reggelin részt vevő D.Z. bizonyított módon megosztotta a belső ellenőrrel, majd a munkahelyi felettesével. Az a körülmény, hogy az FHB a reggelin passzív magatartást tanúsított, nem alkalmas a jogsértés miatti felelősség hiányának megállapítására, mert elhatárolódás hiányában az átfogó tervhez történő akár hallgatóságos csatlakozás is alkalmas arra, hogy az FHB a fix árfolyamú végtörlesztésekkel kapcsolatos üzleti döntéseit befolyásolja.

560. Mindezek alapján az eljáró versenytanács az FHB esetében az egységes, folyamatos, komplex jogsértés miatti felelősségét is megállapítja annak ellenére, hogy az FHB esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét ésszerűen előre láthatta, hiszen a bank részéről résztvevő személy is bizonyíthatóan beszámolt a vezetésnek a reggelin történekről. Ezen túlmenően kifejezett tudomással bírt arról, hogy a többi bank 2011. október 3-án rendkívüli találkozót tart, arra meghívót kapott, e találkozótól sem annak elhatározásakor (2011. szeptember 15-én), sem később nem határolódott el.

561. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

562. Az eljáró versenytanács az FHB részvételét a kartellben jogsértőnek minősítette, azonban a jelen ügyben bizonyított külső körülményekre (nem volt tervezett napirendbe véve a végtörlesztés, az elhatárolódás szándéka konkrét kifejezésre jutás nélkül bizonyítást nyert, az FHB egyebekben passzív résztvevője volt a kartellnek és nem került elmarasztalásra a Vj-18/2008. sz. MIF ügyben) tekintettel bírság kiszabását mellőzte az eljárás alá vonttal szemben.

VII. 5. 6. A K&H felelőssége

563. Az eljáró versenytanács a K&H-t az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján az első csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, valamint kétoldalú egyeztetéseket is folytatott.

564. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

VII. 5. 7. A Takarékbank felelőssége

565. Az eljáró versenytanács a Takarékbankot az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a második csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.
566. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint annak ellenére, hogy a Takarékbank esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét a fentebb kifejtettek szerint ésszerűen előre láthatta.
567. Az eljáró versenytanács szerint a Takarékbank proaktív módon vett részt a refinanszírozásban, ugyanakkor csatlakozott a 2011. szeptember 15-ei reggelin elhatározott egységes, átfogó tervhez, az október 3-ai reggelin ugyanolyan tartalmú nyilatkozatot tett a stratégiájára vonatkozóan, hogy aktívan fog fellépni a refinanszírozás terén, de kevés tőke hiányában piaci aktivitása érdemben nem fogja befolyásolni a végtörlesztések intenzitását.
568. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az a tény, hogy a Takarékbank végül proaktív stratégiát követett, nem eredményezheti a felelőssége megállapításának hiányát, mivel az egységes, komplex, folyamatos jogsértéstől nem határolódott el, az október 3-ai reggelin való részvétele kapcsán is a versenytársai jogsértő, a fix árfolyamú végtörlesztések korlátozására irányuló magatartásáról bizonyítottan tudomással bírt. A Takarékbank a 2011. október 3-ai reggelin való aktív részvételéből okszerűen következik, hogy éppen azon információk birtokában dönthetett a proaktív stratégia mellett.
569. Mindazonáltal az eljáró versenytanács a Takarékbank jogsértésének súlyosságát enyhítő tényezőként kívánja értékelni, hogy ténylegesen proaktív stratégiát folytatott.

VII. 5. 8. Az MKB felelőssége

570. Az eljáró versenytanács az MKB-t az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a második csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.
571. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint annak ellenére, hogy az MKB esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét – a fentebb kifejtettek szerint – ésszerűen előre láthatta.
572. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

VII. 5.9. Az OTP felelőssége

573. Az eljáró versenytanács az OTP-t az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján az első csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, valamint kétoldalú egyeztetéseket is folytatott.
574. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

VII. 5. 10. A Raiffeisen felelőssége

575. Az eljáró versenytanács a Raiffeisent az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a második csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011.

október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.

576. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint annak ellenére, hogy a Raiffeisen esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét – a fentebb kifejtettek szerint – ésszerűen előre láthatta.

577. Ezen túlmenően bizonyított, hogy ténylegesen korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, azaz az átfogó tervnek megfelelő magatartást tanúsított 2012. január 30-ig.

VII. 5. 11. Az UCB felelőssége

578. Az eljáró versenytanács az UCB-t az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a második csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.

579. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint annak ellenére, hogy az UCB esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét – a fentebb kifejtettek szerint – ésszerűen előre láthatta.

580. Az UCB esetében a jogsértés súlyát csökkentő tényező, hogy a hitelezési tevékenységét már 2011 júniusában felfüggesztette, ugyanakkor bizonyított, hogy a 2011. szeptember 15-ei elhatározáshoz csatlakozott, attól sem e reggeli után, sem a 2011. október 3-ai reggeli alkalmával vagy azt követően nem határolódott el. Az UCB a 2011. október 3-ai reggelin is részt vett és közölte azon stratégiáját, hogy továbbra is távol marad a hitelezéstől, amely döntés meghozatala során megalapozottan nem zárható ki, hogy a versenytársak által közölt stratégiák játszottak döntő szerepet.

581. Az UCB felelősségét az egységes, komplex, folyamatos jogsértésért nem zárja ki, hogy már korábban a hitelezési tevékenység felfüggesztése mellett döntött, mivel a piacról nem kívánt kivonulni, ezt bizonyítja az is, hogy eleget tett a bankok meghívásának, egyetértését fejezte ki az egységes, átfogó terv kapcsán valamint megosztotta saját stratégiáját a résztvevőkkel. A joggyakorlat szerint

„Amennyiben a felperes kifogását úgy kell érteni, hogy azt jelenti, hogy csak az érintett földrajzi piacon versenytárs, illetve kínáló vagy kereső minőségében tevékenykedő vállalkozások egyeztetetik a magatartásukat a jogsértés (társ)elkövetőinek minősülő vállalkozásokként, hangsúlyozni kell, hogy bármely vállalkozás sértheti az EK 81. cikk (1) bekezdésében előírt tilalmat, ha a más vállalkozásokkal egyeztetett magatartásának célja a verseny korlátozása a közös piacon belüli releváns piacon, anélkül, hogy szükségképpen feltételezné, hogy ő maga az említett releváns piacon tevékenykedjen.”⁸⁸

582. Következésképpen az UCB felelőssége megállapítható, azonban annak súlyát csökkenti, hogy a hitelezési tevékenységét már korábban felfüggesztette, az egységes, komplex, folyamatos kibocsátás-korlátozó kartell legfeljebb csak megerősítette a korábban hozott piaci döntése fenntartásában, azonban a reggeliken való részvétel hiányában a saját stratégiáját érintően lehetséges, hogy a bankok intenzív versenye láttán hitelezési tevékenysége újraindítása mellett döntött volna.

583. Az eljáró versenytanács ugyanakkor az UCB esetében figyelembe veszi, hogy reaktív stratégiája korábban meghozott döntésének fenntartása, ezért ezen tény a bírságkiszabás során az UCB javára értékel.

---

⁸⁸ T-456/05. és T-457/05. sz. Gütermann AG és Zwicky & Co. AG kontra Európai Bizottság egyesített ügyekben 2010. április 28-án hozott ítélet [EBHT-ban még nem tették közzé] 45.-46., 50., 53. pontok

VII. 5. 12. Az UniCredit felelőssége

584. Az eljáró versenytanács az UniCreditet az egységes, komplex, folyamatos kartelljogsértésben történő részvétele alapján a második csoportba sorolta, mivel mind a 2011. szeptember 15-ei, mind a 2011. október 3-ai „retail risk” reggeliken részt vett, ugyanakkor nem bizonyított, hogy kétoldalú egyeztetéseket folytatott volna.
585. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint annak ellenére, hogy az UniCredit esetében a kétoldalú egyeztetések folytatása nem bizonyított, más bankok kétoldalú egyeztetéséről, ha kifejezett tudomása nem is volt, annak lehetőségét – a fentebb kifejtettek szerint – ésszerűen előre láthatta.
586. Az eljáró versenytanács szerint az UniCredit proaktív módon vett részt a refinanszírozásban, ugyanakkor csatlakozott a 2011. szeptember 15-ei reggelin elhatározott egységes, átfogó tervhez, az október 3-ai reggelin is olyan tartalmú nyilatkozatot tett a stratégiájára vonatkozóan, amely az egységes, átfogó terv betartását feltételezte, bár ebben az irati bizonyítékok tanúsága szerint az OTP kételkedett.
587. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint az a tény, hogy az UniCredit végül proaktív stratégiát követett, nem eredményezheti a felelőssége megállapításának hiányát, mivel az egységes, komplex, folyamatos jogsértéstől nem határolódott el, az október 3-ai reggelin való részvétele kapcsán pedig a versenytársai jogsértő, a végtörlesztések korlátozására irányuló magatartásáról bizonyítottan tudomással bírt. Az UniCredit 2011. október 3-ai reggelin való aktív részvételéből okszerűen következik, hogy éppen azon információk birtokában döntött a proaktív stratégia mellett, amelyek a versenytársai korlátozott refinanszírozási stratégiájára vonatkoztak.
588. Mindazonáltal az eljáró versenytanács a bírságkiszabás során az UniCredit javára veszi figyelembe, hogy utóbb ténylegesen proaktív stratégiát folytatott.

VII. 5. 13. A Magyar Cetelem

589. Az eljáró versenytanács a Magyar Cetelemmel szemben a versenyfelügyeleti eljárást megszünteti, mert a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, hogy a 2011. szeptember 15-ei és a 2011. október 3-ai reggelin résztvevő Sz.P. egyidejűleg tölt be tisztséget a Magyar Cetelemnél és az UCB-nél, és a reggelin általa közölt információk az UCB-re és nem a Magyar Cetelemre vonatkoztak, annál is inkább, mert a Magyar Cetelem egyáltalán nem volt érintett a fix árfolyamú végtörlesztésben, hiszen a portfóliójában egyáltalán nem szerepelt jelzáloghitel.
590. A Magyar Cetelem és az UCB mindazonáltal egy vállalkozás-csoportba tartoznak, ezért a feltételezett jogsértésre vonatkozó irati bizonyítékok tévesen jelölték meg a Magyar Cetelemet résztvevőként, mivel a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, hogy a megjelölések valójában az UCB-re vonatkoztak.
591. Erre tekintettel az eljáró versenytanács megállapítja, hogy a Magyar Cetelem vonatkozásában a versenyfelügyeleti eljárás nem a megfelelő ügyfél ellen indult, ezért a Tpv. 53. § (3) bekezdése alapján a versenyfelügyeleti eljárás megszüntetésének van helye.

VII. 6. A Tpv. 11. § (2) bekezdés a), c), d) pontjai és az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdés a), c) pontjai

592. Az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak magatartásának a Tpv. 11. § (2) bekezdés a), c), d) pontjai valamint az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdés a), c) pontja alapján történő vizsgálata vonatkozásában a versenyfelügyeleti eljárást megszünteti.
593. Ennek oka, hogy az eljáró versenytanács a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem tartja megállapíthatónak az eljárás alá vontak jogsértését a fenti jogszabályhelyek alapján és további vizsgálat folytatását követően sem várható olyan eredmény, amely e jogszabályhelyek vonatkozásában eltérő eredményre vezetne.

VII. 7. A jogsértés ideje

594. Az eljárás alá vont vállalkozások mindegyike részt vett a 2011. szeptember 15-ei „retail risk” reggelen, amelyen elhatározták a végtörlesztés korlátozását a hitelkiváltás intenzitásának csökkentése révén. Ezen egységes, átfogó tervtől egyetlen résztvevő sem határolódott el, hanem ezen átfogó terv mentén alakította a stratégiáját a végtörlesztési időszakban.
595. A jogsértés kezdő időpontja valamennyi eljárás alá vont esetén 2011. szeptember 15-e.
596. A jogsértés befejezésének időpontja pedig 2012. január 30., mert a végtörleszteni kívánó ügyfeleknek legkésőbb ezen időpontig igazolniuk kellett a bankjuk felé, hogy rendelkeznek a szükséges összeggel, vagyis hitelkiváltó terméket utoljára ezen a napon tudtak az ügyfelek igénybe venni.
597. Valamennyi eljárás alá vont esetében megállapítható, hogy a 2011. szeptember 15-én kötött megállapodástól nem határolódott el, valamint az OTP, az Erste, az MKB, a Raiffeisen, a CIB, a Budapest Bank, a K&H és az FHB úgy alakította a stratégiáját, hogy a végtörlesztéseket korlátozza, míg az UniCredit, a Takarékbank, a Citibank és az UCB esetében az átfogó terv végrehajtására egyéb – fentebb kifejtett – okokból nem került sor.
598. Következésképpen valamennyi eljárás alá vont esetében a jogsértés befejezésének időpontja 2012. január 30-a.
599. A kibocsátás-korlátozó egységes, komplex, folyamatos jogsértés így összesen 4,5 hónapot ölelt fel.

VII. 8. A jogsértés összegzése

600. Az eljáró versenytanács a Tpvt. 77. § (1) bekezdés d) pontja alapján megállapítja, hogy a(z)
- BUDAPEST Hitel- és Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - CIB Bank Zrt.;
  - Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe;
  - ERSTE BANK HUNGARY Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság;
  - Kereskedelmi és Hitelbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - MKB Bank Zrt.;
  - OTP Bank Nyrt.;
  - Raiffeisen Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - UCB Ingatlanhitel Zártkörűen Működő Részvénytársaság;
  - UniCredit Bank Hungary Zrt.

eljárás alá vont vállalkozások 2011. szeptember 15. és 2012. január 30. között egységes, komplex, folyamatos jogsértést valósítottak meg azáltal, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében összehangolták a stratégiájukat, melynek keretében üzleti titoknak minősülő információkat is megosztottak egymással.

601. Az eljáró versenytanács szerint e jogsértés a Tpvt. 11. § (2) bekezdés b) pontjának megsértésével a Tpvt. 11. § (1) bekezdésében foglalt tilalomba ütközik, valamint az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdés b) pontjának megsértésével az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalomba ütközik. E jogsértés miatt az eljáró versenytanács a Tpvt. 78. §-a alapján bírságot szab ki az eljárás alá vont vállalkozásokkal szemben, melynek részletes indokolását a VIII. fejezet tartalmazza. Az eljáró versenytanács az FHB Jelzálogbank Nyilvánosan Működő Részvénytársasággal szemben bírság kiszabását mellőzi.

VII. 9. A mentesítés

602. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a feltételezett jogsértés nem minősül csekély jelentőségűnek, mert az érintett piacon a kartellban résztvevő eljárás alá vontak piaci részesedése jócskán meghaladja a 10%-ot.
603. Az eljárás alá vont vállalkozások a versenyfelügyeleti eljárás során nem adtak elő a Tpvt. 17. §-ára, vagy az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdésére alapított mentesülési védekezést. E körben a Tpvt. 20. §-a alapján annak bizonyítása, hogy valamely megállapodás a tilalom alól a 16. § vagy a 17. § alapján mentesül, azt terheli, aki a mentesülésre hivatkozik.
604. Erre tekintettel az eljáró versenytanácsnak mentesülési védekezés keretében benyújtott bizonyítékokat nem kellett értékelnie.

VIII.

A jogkövetkezmény

605. Az eljáró versenytanács a fentebb ismertetett jogsértés miatt az FHB kivételével a Tpvt. 78. §-a alapján bírságot szab ki az eljárás alá vont vállalkozásokkal szemben.
606. Az eljáró versenytanács a Tpvt. 78. §-a szerinti bírságkiszabás során a Gazdasági Versenyhivatal Elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa Elnökének 1/2012. Közleményét (a továbbiakban: Bírságközlemény) alkalmazta.
607. A Bírságközlemény 3. pontja értelmében a közlemény „azokat a jogszabály által meghatározott szempontokat részletezi, amelyek alapján a GVH meghatározza a Tpvt. 11. és 21. §-ában, valamint az Európai Unió Működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.) 101. és 102. cikkében [korábban: az Európai Közösséget létrehozó szerződés (EKSz.) 81. és 82. cikke] meghatározott – a versenykorlátozó megállapodásokra és összehangolt magtartásokra (a továbbiakban együtt: versenykorlátozó megállapodások), valamint a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó – tilalmak érvényesítését szolgáló eljárásokban kiszabott bírság mértékét”.
608. A Bírságközlemény 4. és 5. pontja szerint „a Tpvt. 78. §-a rendelkezik a GVH által kiszabható érdemi versenyfelügyeleti bírságról. A Tpvt. 78. § (3) bekezdése példálózó felsorolást tartalmaz a bírság kiszabása során értékelendő körülményekről, így e rendelkezés nem zárja ki egyéb szempontok figyelembe vételét.⁸⁹ A felsorolt körülmények mindegyikének értékelése, figyelembe vétele nem szükséges minden esetben, csak akkor, ha az eset releváns körülményei közé tartozik.⁹⁰ A közlemény bemutatja a bírság kiszabásának menetét, szempontjait, azok tartalmát és egymáshoz viszonyított súlyát, megadva ezáltal a bírság kiszámításának módszerét”.
609. A Bírságközlemény 6. pontja szerint „kivételes esetekben előfordulhat az is, hogy az ügy speciális körülményeire tekintettel a módszer nem, vagy csak részben alkalmazható. Ilyen esetekben a GVH eltér a közleményben foglaltaktól, melynek indokait az eljáró versenytanács határozatának bírságot indokoló része tartalmazza”⁹¹.
610. A Bírságközlemény 9. pontja szerint a „bírság meghatározása többlépcsős eljárás: a GVH először egy, a jogsértő vállalkozás által az érintett piacon elért forgalomból, illetve vállalkozások társulása által a tagok tevékenységével kapcsolatosan elkövetett jogsértés esetén a tagok érintett piaci forgalmának

⁸⁹ Lásd a Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.37.453/2009/5. számú ítéletét (Vj-114/2007.).

⁹⁰ Lásd a Fővárosi Bíróság 7.K. 32.143/2004/7. számú ítéletét (Vj-16/2004.)

⁹¹ Lásd az 1392/B/2007 AB határozat III. fejezetét. A GVH ily módon megfelel a Legfelsőbb Bíróság által rögzített azon követelménynek, mely szerint az egyedi ügyben különleges releváns körülmények felmerülése esetén az egyedi határozat a közleménytől eltérhet, ennek azonban az egyediesítés indokául szolgáló körülmény feltüntetése mellett részletes indokát kell adni. (Lásd a Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.37.497/2010/14. számú végzését (Vj-102/2004.).)

összegéből (releváns forgalom) kiinduló alapösszeget határoz meg, amelyet további szempontok figyelembevételével több lépésben módosíthat”.

611. A Bírságközlemény 12. pontja értelmében a „bírság meghatározásakor figyelembe vett enyhítő és súlyosító körülmények nem közvetlenül a közleményben foglalt módszer alkalmazásából adódó bírságösszeget módosítják, hanem az alapösszeg meghatározása során komplex módon, az alább ismertetett mérlegelési szempontok körében kerülnek figyelembe vételre úgy, hogy a súlyosító körülmények megléte a végül kialakuló bírságösszeg növekedésének irányába (például egy adott szemponthoz tartozó pontszám növekedése révén), míg az enyhítő körülmények megléte a csökkenés irányába hat. Súlyosító körülmények hiánya önmagában nem minősül enyhítő körülménynek”.

VIII.1. A releváns forgalom

612. Az eljáró versenytanács a bírságkiszabás során a bírság meghatározásának első fázisaként a releváns forgalomból (az eljárás alá vontak érintett piacon elért forgalom) kiindulva az alapösszeget határozza meg, amelyet ezt követően a Bírságközlemény alapján a jelen ügyben feltárt egyedi körülményekre, tényekre tekintettel korrigál.

613. A Tptv. valamint a Bírságközlemény nem írja elő, hogy a releváns forgalom csak nettó bevétel lehet. A Tptv. 78. § (1) bekezdése és a 24. § (3) bekezdése alapján hitelintézetek esetében bírságmaximumként a nettó árbevétel helyett a kamatok és kamatjellegű bevételek, értékpapírokból származó bevétel (bevétel részvényekből és egyéb változó hozamú értékpapírokból, bevétel részesedésből, bevétel kapcsolt vállalkozásokban való részesedésből), a kapott jutalékbevételek, pénzügyi műveletek nettó nyeresége és az egyéb üzleti tevékenységből származó bevétel tételeinek összegét kell figyelembe venni.

614. Az eljáró versenytanács hangsúlyozza, hogy a bírságkiszabás szempontjából irányadó Tptv.-n túl sincs olyan jogszabályi előírás, amelynek értelmében hitelintézetek esetében a nettó árbevétel úgy kellene értelmezni és képezni, hogy a hitelintézet által fizetett közterhek, a belső forrásköltség vagy egyéb költségek, veszteségek tételeit arányosan le kellene vonni. A jogszabályok és a joggyakorlat értelmében a bruttó-nettó különbségtétel kifejezetten az általános forgalmi adó nélküli forgalom kimutatására szolgál.

615. Az eljáró versenytanács az érintett piacon elért forgalomból a kifizetett közterheket arányosan le kívánta vonni arra tekintettel, hogy a fix árfolyamú végtörlesztés révén a bankok veszteségeket szenvedtek el valamint rövid idő alatt jelentős likviditási, munkaerőforrás és egyéb kapacitási korlátokkal kellett szembenézniük, és ezek ellenére kötelezően el kellett fogadniuk a végtörlesztési törvény feltételeinek megfelelő igénybejelentéseket. Az eljáró versenytanács tehát nem arra tekintettel tartja indokoltnak az eljárás alá vontak érintett piacon elért forgalmából (2011. évi ingatlanfedezetű jelzáloghitelezésből származó kamat-, díj- és jutalékbevételek) a kifizetett közterhek (elsősorban a bankadó) arányos levonását, mert hitelintézetek esetében így kellene képezni a nettó árbevételt. A közterhek arányos levonásának oka pusztán a jelen ügyben feltárt, a végtörlesztési törvény által előidézett piaci helyzetből adódó speciális körülményekre vezethető vissza. Az eljáró versenytanács az ügyben feltárt, az eljárás alá vontak piaci helyzetét hátrányosan érintő külső tényezőket nemcsak a Bírságközlemény szerinti pontozás, hanem a releváns forgalom meghatározása során is az eljárás alá vontak javára kívánta figyelembe venni.

616. Mindezek alapján az eljáró versenytanács a kifizetett közterhek érintett piacon elért forgalomból történő arányos levonása révén képzett összeg 4,5 hónapra jutó részét tekintette releváns forgalomnak, amelynek eljárás alá vontankénti pontos összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

617. Az eljáró versenytanács hangsúlyozza, hogy az érintett piacon elért forgalom ily módon történő „nettósítását” kizárólag az adott ügy egyedi körülményei indokolták, az nem tekinthető jogszabály által előírt, számviteli értelemben helyes nettó forgalom meghatározásnak.

618. Az OTP esetében a releváns forgalom 4,5 hónapra jutó része az OTP Bank Nyrt. és az OTP Jelzálogbank Zrt. tekintetében került kiszámításra. Ennek oka, hogy az OTP a bankcsoport anyabankja, így az általa tanúsított jogsértő magatartás az általa irányított OTP Jelzálogbank Zrt.-re is kihatott a bankcsoporton belüli irányítási viszonyok miatt.
619. A Bírágközlemény alapján az alapösszeget az érintett piacon elért forgalomból kiindulva kell meghatározni.

VIII.2. A jogsérelem súlya

620. A jogsérelem súlyának mérlegelése keretében az eljáró versenytanács a Bírágközlemény szerint két dolgot vizsgál: a verseny veszélyeztetését és a jogsértés piaci hatását. Mindkét tényező esetében maximum 30 pont adható.
621. A verseny veszélyeztetettségének megítélésakor szerepet játszik, hogy az adott magatartás természeténél fogva, a verseny milyen fokú csökkenésével fenyeget, esetleg fenyeget-e a verseny teljes megszűnésével. A verseny veszélyeztetettségének keretében vizsgálandó továbbá, hogy a magatartás az adott eset körülményei szerint fontosabb, illetve meghatározó versenyméretű (pl. árverseny, minőségi verseny, innovációs verseny) közül melyeket érinti, esetleg valamennyit érinti-e.
622. Az eljáró versenytanács által megállapított egységes, komplex, folyamatos jogsértés, a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén, a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése érdekében tiltott kibocsátás-korlátozás, amely kőkemény kartellnak minősül, azonban a fentebb kifejtettek szerint nem minősül „klasszikusnak”.
623. Az eljárás alá vont vállalkozások összehangolták piaci stratégiájukat a refinanszírozás terén, amely során nem az egyes választott módszerekben (kamatemelés, ügyfelek közötti különbségtétel stb.) állapodtak meg, hanem az átfogó terv arra vonatkozott, hogy olyan stratégiát fognak folytatni, amely a fix árfolyamú végtörlesztéseket korlátozza. Az átfogó terv mentén követendő stratégia végrehajtását az eljárás alá vontak azon magatartása is segítette, hogy üzleti titoknak minősülő információkat, adatokat osztottak meg egymással. E jogsértés jellegénél fogva alkalmas arra, hogy visszafogja a refinanszírozást valamint jelentős mértékben korlátozza az eljárás alá vontak közötti versenyt. Az eljáró versenytanács szerint e jogsértés az innovációs és közvetve az árversenyre hatott.
624. Erre tekintettel az eljáró versenytanács az adható 30 pontból egységesen 20 pontot adott az eljárás alá vontaknak a verseny veszélyeztetésének értékelése körében, amely a Bírágközlemény szerint adható pontszám középsőjének felső határán helyezkedik el.
625. A jogsértés piaci hatása körében az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak piaci helyzetére helyezi a hangsúlyt, valamint figyelembe veszi az eljárás alá vontak piaci erejét meghatározó egyéb körülményeket (pl. a piac támadhatósága), és a releváns piac, a termék és a vevők egyéb jellemzőit (a vevők számára alapvető fontosságú termékről van-e szó, érintett-e valamilyen különösen sebezhető vevői csoport, van-e más piacok irányában tovagyűrűző hatás). A piaci hatás értékelése során nemcsak az eljárás időpontjában már ténylegesen bekövetkezett piaci hatást, hanem a jogsértés valószínűsített hatását is értékeli az eljáró versenytanács. E körben értékeli az eljáró versenytanács, hogy a jogsértés milyen mértékben valósult meg.
626. Az eljáró versenytanács álláspontja szerint a feltárt jogsértés piaci hatása keretében értékelendő, hogy a jogsértésben részes eljárás alá vontak a hazai bankrendszer legnagyobb piaci szereplői, illetve vezető szereplői külön az ingatlanfedezetű jelzáloghitelezésnek is, erre tekintettel a jogsértésben részes vállalkozások együttes piaci részesedése meghaladja a 90%-ot.
627. A bírágközlemény értelmében az eljáró versenytanács nagyobb súllyal veszi figyelembe az eljárás alá vontak együttes piaci részesedését, melyre tekintettel az eljárás alá vontak egységesen 18 pontot kaptak.
628. Megállapítható, hogy a versenykorlátozás a vevők számára fontos termékek tekintetében történt, hiszen a jelzáloghitelek a lakáshoz jutás alapvető eszközei. A termékek fontosságát erősíti, hogy a fix

árfolyamú végtörlesztésről szóló jogszabály által teremtett speciális piaci helyzetben különösen fontos volt az érintett ügyfeleknek, mennyire könnyű vagy nehéz refinanszírozó hitelhez jutni és a PSZÁF elemzése alapján megállapítást nyert, hogy „a kiváltó forinthitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták”, amely csekély mértékű. Az érintett vevői csoportnak volt olyan kategóriája, amely sebezhetőnek tekinthető, hiszen egyrészt sok esetben fizetési nehézségekkel küzdő devizahitel adósokról volt szó, másrészt pedig általánosságban is jellemző az információs aszimmetria a bank és ügyfele között, amely a fix árfolyamú végtörlesztés relatíve rövid időszaka miatt különösen érvényesült. Az eljáró versenytanács mindemellett elfogadta, hogy nem minden végtörleszteni kívánó hiteladós minősült sebezhetőnek, hanem számottevő hányaduk a bankok szempontjából megszerezni vagy megtartani kívánt „jó” ügyfélnek minősült. Az eljáró versenytanács e körben értékelte, hogy az eljárás alá vontak a jogsértéssel a deviza jelzáloghitel portfóliójukat, vagyis az ebből a portfólióból származó jövőbeli bevételeiket védték, amely a 2012. március 1-jei dátumra vonatkozóan (vagyis a végtörlesztési időszakot követő első napra) a mérlegükben megmaradt deviza jelzáloghitelek jövőbeli bruttó kamat-, jutalék- és díjbevételeinek jelenértékeként számszerűsíthető, melynek eljárás alá vontankénti pontos összegét az I. sz. melléklet tartalmazza.

629. Az eljáró versenytanács a jogsértés piaci hatása tekintetében differenciált az eljárás alá vontak között aszerint, hogy ténylegesen milyen stratégiát követtek a fix árfolyamú végtörlesztés időszaka alatt, melynek során figyelembe vette egyéb tényezők például a likviditás-, a tőke- és a kapacitásbeli korlátok, valamint a veszteségek elkerülésének a célja is hatottak az eljárás alá vontak magatartására. Erre tekintettel az átfogó tervet végrehajtó, vagyis a reaktív piaci stratégiát folytató eljárás alá vontaknak az eljáró versenytanács 10 pontot adott, míg a proaktív stratégiát folytató, bizonyítottan proaktív szándékú, illetve a fix árfolyamú végtörlesztés lehetősége előtt piaci tevékenységét felfüggesztő vállalkozás ezen kategóriában 0 pontot kapott. Az eljáró versenytanács tehát 10 pontot adott e körben a Budapest, Bank, a CIB, az Erste, a K&H, az MKB, az OTP és a Raiffeisen eljárás alá vontaknak, míg 0 pontot kapott a Citibank, a Takarékbank, az UCB és az UniCredit.

VIII.3. Viszonyulás a jogsértéshez

630. Az alapösszeg kiszámításának további tényezője a vállalkozások viszonyulása a jogsértéshez. Ennek megítélése során az eljáró versenytanács az esetleges tevéleges jóvátételt, a vállalkozások magatartásának felrőhatóságát, egyéb, a jogsértéshez való viszonyulást befolyásoló tényezőket, valamint a jogsértésben betöltött szerepet veszi figyelembe. Ennek keretében a jogsérelem súlya alapján adódó pontszám maximum 40 ponttal növekedhet vagy csökkenhet.

631. A Bírságközlemény szerint felrőható az adott magatartás, ha az eltér a társadalmilag általában elvárható és elfogadott magatartástól. A jelen ügyben nem merül fel, hogy az eljárás alá vontak azon magatartása, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentéseket tűzték célul, megfelelné a társadalmi elvárásoknak. Felrőhatóság abban az esetben állapítható meg, ha az eljárás alá vont fél a magatartásának jogsértő voltaival tisztában volt, illetve ha ez tőle elvárható lett volna. A felrőhatóság körülményének értékelése körében nem merült fel olyan bizonyíték, amely az eljárás alá vontak közötti differenciálást indokolna, hiszen valamennyien felelős pénzügyintézetek, ezért az eljáró versenytanács egységesen 10 pontot adott az eljárás alá vontaknak.

632. A Bírságközlemény szerint az eljárás alá vontak jogsértésben betöltött szerepének mérlegelése a versenyt korlátozó megállapodások és a közös erőfőlénnyel való visszaélések esetén releváns. A megállapodásokban résztvevők ugyanis gyakran eltérő szerepet játszanak, így lehetnek egyesek a megállapodásnak szervezői, vezetői, magatartásukkal aktívan hozzájárulva a megállapodás működéséhez és fennmaradásához. Az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak jogsértésben betöltött szerepének értékelése során a VI. 4. fejezetben ismertetett szempontok mentén differenciált az egyes eljárás alá vontak között, mely során külön értékelte, hogy az adott eljárás alá vontat a kartellben való

részvétele alapján az első, a második vagy a harmadik csoportba sorolta. Ugyanakkor az eljáró versenytanács nem róta az OTP vagy az MKB terhére, hogy a szeptember 15-ei illetve az október 3-ai reggeli szervezői voltak, mivel a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján e szervezés technikai kivitelezésre korlátozódott.

633. Az első csoportba sorolt eljárás alá vontak egységesen 15 pontot kaptak, így a Budapest Bank, a CIB, a K&H és az OTP eljárás alá vontaknak az eljáró versenytanács egyaránt 15 pontot adott. 10 pontot kaptak a második csoportba sorolt eljárás alá vontak, így az Erste, a Takarékbank, az MKB, a Raiffeisen, az UCB és az UniCredit. A harmadik csoportba sorolt eljárás alá vont Citibank 5 pontot kapott.
634. A Bírságközlemény szerint a bírságot csökkentő tényezőként vehető figyelembe a tevőleges jóvátétel illetve az együttműködés. A GVH az olyan magatartást tekinti tevőleges jóvátételnek, amikor a jogsértő vállalkozás elismeri jogsértését és a jogsértés negatív hatásait reparálja, vagy ezt vállalja. A GVH figyelembe veszi továbbá a vállalkozás eljárás során tanúsított magatartását, így különösen az együttműködést. Az együttműködés körében ugyanakkor az adatszolgáltatás nem minősül a törvényi kötelezettségen túlmutató mértékű olyan enyhítő körülménynek, mely csökkenti a bírság összegét. Enyhítő körülmény az olyan mértékű közreműködés, amely a jogsértés felderítésének eredményességét szolgálja. A versenyfelügyeleti eljárás során egyetlen eljárás alá vont sem tanúsított olyan magatartást, amely kapcsán tevőleges jóvátétel vagy a kifejtett értelemben vett együttműködés lett volna megállapítható.
635. Az eljáró versenytanács nem tartotta külön enyhítő körülményként értékelhetőnek az OTP által hivatkozott, 2013 augusztusában elfogadott versenyjogi megfelelési programot, hiszen a versenyjogi szabályok betartása és annak munkavállalókkal történő betartatása megfelelési programtól függetlenül a hatályos jogszabályok alapján az eljárás alá vontak kötelezettsége.
636. Az eljáró versenytanács szerint a jogsértés megítélése során figyelembe kell venni, hogy a végtörlesztési törvény nagy terhet hárított a piaci szereplőkre és veszteségeket szenvedtek el, amely körülményt a külső tényezők körében az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak javára -25 ponttal értékelt.

VIII.4. Az alapösszeg korrekciója

637. A Bírságközlemény szerint az alapösszeg kiszámítását követően kerül sor
- a jogsértés esetleges ismétlődésének,
  - a jogsértéssel elért előnynek,
  - az elrettentő hatásnak,
  - a Tptv. 78. §-ában meghatározott bírság maximumának,
  - az engedékenységi politika alkalmazásának, valamint
  - a fizetési nehézségeknek a figyelembe vételére.
638. Az eljáró versenytanács szerint a jogsértés ismétlődése a Vj-18/2008. sz. MIF ügyben megállapított jogsértésre tekintettel az OTP, az Erste, az MKB, a Raiffeisen, a CIB, az UniCredit, a Budapest Bank, a Citibank, a K&H és a Takarékbank esetében állapítható meg.
639. A MIF ügyben a GVH azt róta az eljárás alá vontak terhére, hogy mindkét nemzetközi kártyatársaság kártyáira és minden bankra egységesen alkalmazandó bankközi jutalék mértéket és struktúrát határoztak meg, illetve ilyen megállapodáshoz szabályzataikkal keretet biztosítottak és azt támogatták, versenykorlátozó, a tilalom alól nem mentesülő megállapodást kötöttek, amely az eladási árak közvetett meghatározásának minősült.
640. Az eljáró versenytanács szerint a Vj-18/2008. sz. MIF ügyben és a jelen ügyben megállapított jogsértés hatása lényegében egyezőnek tekinthető, ezért a korábbi elmarasztalás ismétlődésként történő figyelembe vétele indokolt. A korábbi és a jelen ügyben vizsgált magatartások, azok tényállása és az értékelt körülmények nem mutatnak jelentős azonosságot, ezért a bírság összegének ismétlődésként

történő emelkedése során az eljáró versenytanács nem 100%-os emelkedést vett figyelembe. Azon eljárás alá vontak esetében, akiket a GVH a MIF ügyben bírsággal is sújtott 50%-os emelkedést alkalmazott, míg azon eljárás alá vontak esetében, akik esetében a jogsértés megállapítása nem társult bírságkiszabással, 25%-os emelkedéssel számolt. E különbségtétel oka, hogy a korábbi ügyben a bírság mellőzése arra utal, hogy az adott eljárás alá vont jogsértésének súlya csekélyebb fokú volt azon eljárás alá vontak jogsértéséhez képest, akikkel szemben bírságkiszabásra is sor került. Az eljáró versenytanács erre tekintettel differenciáltan vette figyelembe a korábbi ügyben az egyes eljárás alá vontak esetében megállapított jogsértés súlyát.

641. Mindezek alapján az eljáró versenytanács 50%-os emelkedést alkalmazott a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H, az MKB, az OTP esetében, míg 25%-os emelkedést érvényesített a Citibank, a Takarékbank, a Raiffeisen, az UCB és az UniCredit tekintetében.
642. Az eljáró versenytanács szerint a jelen ügyben nem számszerűsíthető kellő megbízhatósággal a jogsértéssel elért előny, hiszen számos, nem vagy nehezen kvantifikálható tényező figyelembe vételére lenne szükség (pl. gazdasági stabilitásra gyakorolt hatás, és annak közvetlen és/vagy közvetett hatásai a bankokra).
643. A Bírságközlemény szerint a GVH kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a bírságok megfelelő visszatartó hatással bírjanak; ennek érdekében az egyébként kiszámított bírság összegének növelésére kerülhet sor az olyan vállalkozások tekintetében, amelyek a jogsértés által érintett piacon elért releváns árbevételen túlmenően különösen jelentős árbevétellel bírnak, és ezért számukra a releváns forgalom alapján számított bírság nem jelentene érzékelhető terhet. Az eljáró versenytanács ennek alapján a jelen ügyben feltárt bizonyítékok alapján további korrekciót nem tartott indokoltnak.

VIII.5. A bírságmaximum

644. Az eljáró versenytanács határozatának I. sz. mellékletében szerepelteti az egyes eljárás alá vontak esetében a Tpv. 78. § (1) bekezdésére és a Tpv. 24. § (3) bekezdésére tekintettel számított bírságmaximum alapjául szolgáló bevételi tételek összegét. Ezen adatok alapján megállapítható, hogy az eljárás alá vontakkal szemben kiszabott bírságösszegek valamennyi eljárás alá vont esetben jelentősen alatta maradtak a bírságmaximumnak.

VIII.6. Egyéb szempontok

645. A versenyfelügyeleti eljárásban a GVH engedékenységi politikájának alkalmazására nem került sor, valamint egyetlen eljárás alá vont sem kérelmezte fizetési nehézsége figyelembe vételét vagy részletfizetést, erre tekintettel az eljáró versenytanácsnak ezzel kapcsolatos körülményeket nem kellett értékelnie.

IX.

Eljárási kérdések

IX. 1. Vizsgálati kifogások

646. A Tpv. 81. §-a alapján az ügyfél a vizsgálati eljárás szabálytalanságát a szabálytalannak tartott intézkedéstől számított három napon belül írásban kifogásolhatja. A kifogás figyelmen kívül hagyását a vizsgáló a jelentésben, az eljáró versenytanács az eljárást befejező döntésében köteles megindokolni.
647. Az eljáró versenytanács megállapította, hogy a vizsgálók a vizsgálati szakaszban benyújtott vizsgálati kifogások figyelmen kívül hagyását megindokolták a vizsgálati jelentésben, erre tekintettel az eljáró versenytanácsnak csak a versenytanács szakaszban benyújtott vizsgálati kifogásokra kell kitérnie a

- határozatában. Az eljáró versenytanács a versenytanácsi szakaszban érkezett vizsgálati kifogásokat nem találta alaposnak.
648. A **Citibank** határidőben érkezett vizsgálati kifogásában kérte, hogy az eljáró versenytanács vonja vissza Vj/74-419/2011. sz. végzését, amelyben határidő tűzésével arra hívta fel az eljárás alá vontakat, hogy terjesszék elő az egyéb, nem betekinthező iratokra vonatkozó esetleges iratbetekintési kérelmeiket. A Citibank kifogásolta, hogy a végzésben az iratbetekintési kérelem benyújtásának mellőzés terhe mellett határidőhöz kötése nem lehet jogvesztő és egyébiránt határidőhöz sem köthető, az ezzel ellentétes eljárás súlyosan sérti az eljárás alá vont védekezéshez való jogát.
649. Az eljáró versenytanács a vizsgálati kifogás figyelmen kívül hagyását azzal indokolja, hogy a Vj/74-419/2011. sz. végzésben megjelölt határidőt a végzés szerint sem minősítette jogvesztőnek és a határidő elmulasztása esetén – amely az eljárás alá vontak túlnyomó többsége esetében bekövetkezett – elfogadta az eljárás alá vontak igazolási kérelmeit azzal, hogy a Tptv. 57. § (2) bekezdése értelmében az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított két hónapon túl igazolási kérelmet előterjeszteni nem lehet. Mindazonáltal az egyéb iratbetekintési kérelmek benyújtására határidő tűzése nem eredményezi sem formálisan, sem tartalmilag az eljárás alá vontak védekezéshez való jogának korlátozását, sőt éppen azt mozdítja elő azáltal, hogy az iratbetekintési kérelem elbírálásával együttjáró procedúra kereteit oly módon kívánta megteremteni, hogy az eljárás alá vontak megfelelő időben hozzáférjenek a védekezés szempontjából releváns iratokhoz. Ennek kapcsán az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az iratanyag által alátámasztottan számos titokjogosultat kellett nyilatkoztatnia az iratbetekintési kérelemről, amely nyilatkozat megtételére szintén méltányos határidőt kellett biztosítani és a titokjogosult nyilatkozatának beérkezése után tudott dönteni az adott iratbetekintési kérelemről.
650. A **CIB** vizsgálati kifogást terjesztett elő, mert 2013. szeptember 20-ig benyújtotta az előzetes álláspontra adott észrevételeit, azonban a 2013. szeptember 9-én előterjesztett iratbetekintési kérelme alapján a Versenytanács csak a 2013. szeptember 20-ai határidőt követően biztosította az engedélyezett iratokba történő betekintést. A CIB szerint ezen eljárás sértette a tisztességes eljáráshoz és a védekezéshez való jogát. Az eljáró versenytanács a CIB ezen kifogását nem találta megalapozottnak, mert a CIB egyrészt éppen azon eljárás alá vontak közé tartozott, akik nem terjesztették elő határidőben, azaz 2013. augusztus 5-ig az egyéb iratokra vonatkozó iratbetekintési kérelmüket. A CIB ezen kérelmét 2013. szeptember 9-én nyújtotta be, melyet követően a Versenytanács megnyilatkoztatta az érintett üzleti titokjogosultakat. A titokjogosultak nyilatkozatának beérkezését követően tudott dönteni az eljáró versenytanács valamennyi eljárás alá vont iratbetekintési kérelme tárgyában, mely döntést az eljáró versenytanács 2013. szeptember 18-án meghozott. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy nem sérült az eljárás alá vontak tisztességes eljáráshoz való joga és a védekezéshez való joga sem azáltal, hogy az előzetes álláspontra adott írásbeli észrevételeik benyújtását követően tekintettek be további iratokba, hiszen az eljáró versenytanács mind a 2013. szeptember 25-ei és 26-ai, valamint a november 4-ei tárgyaláson szóban is, valamint írásban is kifejezetten lehetőséget biztosított (2013. október 28-ig terjedő határidővel, azaz egy hónapot adva) további észrevételek megtételére az eljárás alá vontaknak.
651. A CIB a törvényes határidőben vizsgálati kifogással élt az eljáró versenytanács azon végzése ellen, amelyekben a CIB Bank üzleti titkot tartalmazó iratai vonatkozásában oly módon döntött az eljárás alá vontak iratbetekintési kérelmeiről, hogy nem vonta vissza vagy módosította az ezen iratokra vonatkozóan az iratbetekintés korlátozását elrendelő Vj/74-314/2011. sz. jogerős végzést valamint már idézett ezen iratokból az előzetes álláspontjában.
652. Az eljáró versenytanács elsőként arra mutat rá, hogy a vizsgáló által hozott Vj/74-314/2011. sz. a CIB érintett iratai (a határozatban hivatkozott belső előterjesztés, a vezérigazgató e-mailje és F.P. e-mailje) vonatkozásában a CIB Vj/74-19/2011. sz. kérelme szerinti körben fogadta el az iratbetekintés korlátozására irányuló kérelmet. A CIB kérelme szerint a bank egyes termékeire, portfóliójára, egyéb üzleti megoldásaira, kockázatkezelési megoldásaira, illetve azok árképzésére, vagy a bank likviditási

helyzetére, mutatóira vonatkozóan tett javaslatok, jelentések, vonatkozó levelezések, illetve maguk a fenti tárgyban a döntéshozó szervek által hozott írásba foglalt döntések esetében kérte üzleti titok védelmére hivatkozással az iratbetekintés korlátozását. A 314. sz. végzés csak a 19. sz. kérelemben megjelölt körben fogadta el az iratbetekintés korlátozását, vagyis az előzetes álláspontban hivatkozott belső előterjesztés, a vezérigazgató e-mailje és F.P. e-mailjének csak azon részeit tekintetében kérte a CIB az üzleti titokként történő kezelést, amelyek kifejezetten a bank egyes termékeire, portfóliójára, egyéb üzleti megoldásaira, kockázatkezelési megoldásaira, illetve azok árképzésére, vagy a bank likviditási helyzetére, mutatóira vonatkoztak. Következésképpen az előzetes álláspontban – és a jelen határozatban is – idézett rész a CIB hivatkozott belső előterjesztéséből és a vezérigazgató e-mailjéből nem vonatkozott a CIB kérelme szerint a bank egyes termékeire, portfóliójára, egyéb üzleti megoldásaira, azok árképzésére, a bank likviditási helyzetére és mutatóira, ezért a CIB iratbetekintés korlátozására irányuló kérelme az érintett iratok az előzetes álláspontban idézett részeire nem terjedt ki. Erre tekintettel idézett bizonyos részeket az előzetes álláspont, a vizsgálati jelentés és a jelen határozat is ezen iratokból. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy az ezen iratokból idézett részek a CIB 19. sz. kérelme szerint nem kerültek üzleti titokként megjelölésre. F.P. e-mailjéből az előzetes álláspont azért nem idézett, mert az abban foglaltak teljes terjedelmükben a CIB 19. sz. kérelme szerint üzleti titoknak minősülnek.

653. Az eljáró versenytanács a Vj/74-314/2011. sz. vizsgálói végzés visszavonására vagy módosítására vonatkozó vizsgálati kifogás kapcsán leszögezi, hogy a CIB 19. sz. kérelmében foglaltak alapján a fentebb kifejtettek szerint az idézett részek vonatkozásában nem merült fel a végzés megváltoztatásának szükségessége, másfelől a vizsgálói végzést az eljáró versenytanács csak a konkrét végzésre vonatkozó jogorvoslati eljárás során változtathatja meg, jogorvoslati eljárástól függetlenül az eljáró versenytanács nem jogosult a vizsgálói végzés visszavonására vagy módosítására és annak megváltoztatására a vizsgáló sem utasítható.
654. A CIB azt is kifogásolta, hogy az eljáró versenytanács nem biztosított jogorvoslati jogot az iratbetekintést engedélyező végzések ellen. Az eljáró versenytanács hangsúlyozza, hogy e végzésekkel szemben a jogorvoslati jogot nem a Versenytanács, hanem az alkalmazandó jogszabály nem biztosítja. A Ket. 69. § (4) bekezdése alapján hozott az iratbetekintés biztosításáról illetve az iratbetekintési kérelem elutasításáról szóló végzéssel szemben nincs helye jogorvoslatnak a Tpvt. jelen versenyfelügyeleti eljárásban alkalmazandó 82. §-a alapján, mivel a Tpvt.-nek a Tpvt. 95/B. § (2) bekezdése értelmében a 2012. február 1-je előtt indult versenyfelügyeleti eljárásokban alkalmazandó szabályai szerint jogorvoslatnak csak azon végzések esetében van helye, ha azt a Tpvt. megengedi. A Tpvt. az iratbetekintési kérelem tárgyában hozott végzéssel szemben a 2012. február 1-jét megelőzően indult versenyfelügyeleti eljárásokban nem biztosít külön jogorvoslatot. Szintén nem biztosít jogorvoslatot a Tpvt. az iratbetekintés engedélyezéséről és elutasításáról szóló végzéssel szemben.
655. A **Citibank** törvényes határidőben előterjesztett vizsgálati kifogásában kifogásolta, hogy az eljáró versenytanács által szabott határidőben előterjesztette az iratbetekintési kérelmét, mely vonatkozásban az eljáró versenytanács csak szeptemberben hívta fel a titokjogosultakat nyilatkozattételre, amely hozzájárult ahhoz, hogy a Citibank csak az írásbeli védekezés benyújtására szabott határidőn túl tudott betekinteni az engedélyezett iratokba, amely korlátozta a védekezéshez való jogát. E kifogás kapcsán az eljáró versenytanács leszögezi, hogy a titokjogosultakat már augusztusban felhívta nyilatkozattételre, azonban a Citibank által megtekinteni kért iratok titokjogosultjai közül többen késve válaszoltak, valamint példának okáért a Magyar RTL Televízió Zrt. korábbi nyilatkozatát kiegészítette, és ragaszkodott ahhoz, hogy az iratbetekintésre az általa újonnan készített iratváltozat vonatkozásában kerüljön sor, amely tovább növelte az iratbetekintési kérelem elbírálásához szükséges időt. Mindazonáltal az eljáró versenytanács az iratbetekintésre a végzése szerint lehetőséget biztosított és 2013. szeptember 20-át követően is elegendő időt biztosított az eljárás alá vontak számára, hogy a

végzés alapján megismert iratok vonatkozásában kifejtsek álláspontjukat szóban a tárgyalásokon és írásban is.

656. A Citibank azt is kifogásolta, hogy esetében az iratbetekintés engedélyezéséről szóló Vj/74-550/2011. sz. végzés üzleti titkot tartalmazó mellékletét a GVH e titkok megismerésére nem jogosult eljárás alá vontak számára is kézbesítette. A Citibank kilátásba helyezte, hogy a Ptk. 84. §-a alapján e jogsértés megállapítását kéri. Az eljáró versenytanács a Citibank ezen kifogása kapcsán előrebocsátja, hogy a Vj/74-550/2011. sz. végzésen írásos formában megjelenő kiadási utasítással ellentétesen – adminisztratív hiba folytán – került sor a végzés közlésére. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a végzést nem az eljárás alá vontaknak, hanem meghatalmazott jogi képviselőiknek kézbesítette. Az eljáró versenytanács ezen körülmény észlelését követően haladéktalanul, még a Citibank vizsgálati kifogásának beérkezését megelőzően intézkedett aziránt, hogy az eljárás alá vontak meghatalmazott jogi képviselői az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 8. §-a szerint járjanak el, azaz a hivatásuk gyakorlása során, megbízási jogviszonyuk fennállásától függetlenül tudomásukra jutott üzleti titkot őrizzék meg. Erre levélben hívta fel az érintett jogi képviselőket. Az eljáró versenytanács szerint az ügyvédi törvény 8. §-ára tekintettel megalapozatlan a Citibank azon feltételezése, hogy a meghatalmazott jogi képviselőknél tévesen kézbesített üzleti titkot tartalmazó melléklet automatikusan a versenytársak tudomására jutna, hiszen az ügyvédi törvény értelmében a megbízási jogviszony fennállásától függetlenül is köteles az ügyvéd a tudomására jutott üzleti titkot megőrizni, amely kötelezettség az ügyvédi tevékenység esetleges jövőbeli megszűnése esetén is terheli. Mindezek alapján megalapozottan feltehető, hogy az érintett ügyvédek nem hozták az általuk képviselt bank tudomására a Citibank üzleti titkát, ily módon nem érte kár a Citibankot.
657. A Citibank kifogásolta, hogy a védett tanú vallomását az előzetes álláspont nem tartalmazta és meghallgatására nem oly módon került sor, hogy a tanú kilétének titokban tartását lehetővé technikai feltételek megteremtésével egyidejűleg kérdéseket tehettek volna fel neki, valamint kifogásolta, hogy az eljáró versenytanács nem egészítette ki előzetes álláspontját a védett tanú vallomására tekintettel.
658. Az eljáró versenytanács leszögezi, hogy a védett tanú az előzetes álláspont közlését követően jelentkezett a GVH-nál, ezért az előzetes álláspont kiadásának időpontjában nem volt ismert az eljáró versenytanács előtt sem a védett tanú személye, sem a vallomásának tartalma. A Citibank által kifogásolt a védett tanú azonosítását megakadályozó, de az eljárás alá vontak egyidejű kérdésfeltevését lehetővé tevő technikai feltételek biztosításának elmaradása kapcsán az eljáró versenytanács kiemeli, hogy ilyen technikai feltételek biztosítására nem rendelkezik megfelelő eszközállománnyal, és annak beszerzése nem is várható el, hiszen a GVH közigazgatási hatóság és nem büntető eljárásokat folytató nyomozó hatóság. Az eljáró versenytanács a védett tanú vallomásáról olyan kivonatot készített, amely a vallomásának valamennyi olyan részét tartalmazza, amely nem a védett tanú kilétére vonatkozik. Mindazonáltal az eljáró versenytanács a védett tanú meghallgatásáról folytatólagos hangfelvételt készített és az arról készült leirat alapján készítette el az eljárás alá vontak számára betekintheső kivonatot. Az eljáró versenytanács szerint ezen megoldás megfelelően biztosítja az eljárás alá vontak számára, hogy a védett tanú meghallgatásának folyamatát megfelelően ellenőrizni tudják. Az előzetes álláspontját az eljáró versenytanács többek között a védett tanú vallomására is tekintettel kiegészítette, ezért a Citibank ezen kifogása okafogyottá vált.
659. A Citibank azt is kifogásolta, hogy a GVH elnöke 2013. szeptember 25-én az Inforádió Aréna c. műsorában a riporter azon kérdésére, miszerint várható-e bírósági szakasz az ügyben akként nyilatkozott, hogy „nagyon meglepődnék, ha nem lenne.” A Citibank szerint a GVH elnökének ezen nyilatkozata prejudikációra utal, ezért kétségbe vonta a GVH pártatlan, prejudikációtól mentes eljárását és az ártatlanság vélelmére hivatkozással kérte az elfogulatlan eljárást.
660. Az eljáró versenytanács a Citibank ezen kifogása kapcsán leszögezi, hogy a hatályos jogszabályok értelmében a GVH független, autonóm közigazgatási szerv és egyéb tekintetben sem áll bármilyen pártatlanságát vagy elfogulatlanságát megkérdőjelező befolyás alatt. Mindazonáltal a Versenytanács a

GVH szervezetén belül is függetlenséget élvez. A jelen ügyben érdemi döntést hozó eljáró versenytanács tagjai a Tptv. 38. § (2) bekezdése értelmében a versenyfelügyeleti eljárás során csak a törvénynek vannak alárendelve, a döntéshozatal tekintetében sem utasíthatók senki által. Mindazonáltal a GVH elnökének az Infórádióban elhangzott nyilatkozata nem minősül prejudikációnak, mivel a Vj/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárás tárgyához köthetően összesen 19 db panasz⁹² és 1 db bejelentés⁹³ érkezett a GVH-ba. Ezért a joggyakorlat alapján megalapozottan feltételezhető volt, hogy az eljárás megszüntetése esetén is lenne az ügynek „bíróági szakasza”, hiszen az eljárást megszüntető végzésekkel szemben gyakran az ügysző köthető panaszosok vagy bejelentők élnek jogorvoslattal. Mindezek alapján az eljáró versenytanács leszögezi, hogy a GVH elnökének rádiónyilatkozata nem jelentette a pártalanság illetve az elfogulatlanság sérelmét.

661. A **K&H** vizsgálati kifogást terjesztett elő az általa benyújtott iratbetekintési kérelem elbírálásának hiánya miatt, mely kifogását arra tekintettel visszavonta, hogy a részéről felmerült adminisztratív hiba folytán ténylegesen nem nyújtotta be iratbetekintési kérelmét. Az eljáró versenytanács a K&H 2013. szeptember 24-én érkezett iratbetekintési kérelmét egyébiránt 2013. szeptember 26-án elbírálta.
662. Az **MKB** a törvényes határidőben vizsgálati kifogást nyújtott be az eljáró versenytanács adatkérő végzésének azon része ellen, amelyben az eljárás alá vontak bevételi adatainak szolgáltatása mellé könyvvizsgálói auditálási kötelezettséget írt elő. Az eljáró versenytanács kiemeli, hogy a GVH gyakorlatában többször volt már arra példa, hogy bizonyos adatszolgáltatásokhoz köthetően a GVH könyvvizsgálói auditálást kért, melynek oka nem az adott adat hitelt érdemlő bizonyítására vezethető vissza. Az eljáró versenytanács a jelen ügyben a bírságszabás körében értékelt releváns forgalom esetében kérte az eljárás alá vontaktól a fizetett közterhekkel csökkentett bevételi tételek könyvvizsgálói auditálását, amelynek elsődleges oka az volt, hogy az eljáró versenytanács által egyébként nem ellenőrizhető módon kellett arányosítással levonniuk az eljárás alá vontaknak a fizetett közterheket. Erre tekintettel tartotta szükségesnek az eljáró versenytanács ezen adatok hitelt érdemlő bizonyítását könyvvizsgálói auditálás útján előírni, amely nem jelentett teljesíthetetlen és aránytalan terhet az eljárás alá vontak számára, hiszen az eljáró versenytanács a teljesítés vonatkozásában határidő-hosszabbítást engedélyezett azon eljárás alá vontak számára, akik ilyen kérelmet előterjesztettek.

IX.2. A bizonyítási indítványok

663. A Citibank indítványozta a védett tanú ismételt meghallgatását. Az eljáró versenytanács a védett tanú ismételt meghallgatását nem tartotta szükségesnek, mert e körben a releváns bizonyítási eljárást már lefolytatta, valamint a Citibank által a védett tanúnak felteendő kérdések vonatkozásában már kikérdezte.
664. Az eljárás alá vontak indítványozták F.L., T.T., K.B., Cs.Cs. ismételt meghallgatását. Az eljáró versenytanács F.L. meghallgatása iránt intézkedett, amely meghallgatásra az érintett külföldre távozására, és ezáltal elérhetetlenségére tekintettel nem került sor. Az eljáró versenytanács nem tartotta indokoltnak T.T., K.B., Cs.Cs. ismételt meghallgatását, mivel az érintettek részletes meghallgatására már vizsgálati szakaszban sor került, az eljárás alá vontak által megjelölt kérdéskörökre vonatkozóan az érintettek már nyilatkoztak a versenyfelügyeleti eljárás során.
665. Az eljárás alá vontak indítványozták D.Z., az FHB belső ellenőre, N.Z.Zs., F.P., dr.O.Á. és T.S. meghallgatását is. Az eljáró versenytanács többször is tanúként idézte T.S.t, aki életvitelszerű külföldi tartózkodására tekintettel megtagadta, hogy az idézésnek eleget téve Magyarországra utazzon, írásbeli

⁹² P/1841/2011, P/1845/2011, P/1872/2011, P/1879/2011, P/1891/2011, P/1892/2011, P/1916/2011, P/1958/2011, P/2045/2011., P/170/2012., P/213/2012., P/219/2012., P/222/2012., P/245/2012., P/248/2012., P/251/2012., P/278/2012., P/295/2012., P/1851/2012.

⁹³ B/188/2012.

tanúvallomás megtételére azonban a jelen ügyben a vonatkozó Ket. jogszabályhelyek jelen ügyben történő alkalmazhatatlansága miatt az eljáró versenytanács nem tudott sort keríteni.

666. Az eljáró versenytanács arra tekintettel nem tartotta szükségesnek D.Z., az FHB belső ellenőre és dr.O.Á. személyes megjelenésre idézését, mert az eljárás alá vontak által megjelölt kérdéskörökben az FHB már részletes ügyfélnyilatkozatot tett, melyet többször is kiegészített, illetve az eljárás alá vontak e körbe tartozóan az FHB azon nyilatkozatait is megismerhették (iratbetekintési kérelem tárgyában hozott végzés által biztosított engedély folytán), amelyek üzleti titok körébe tartoztak.
667. Az eljáró versenytanács az eljárás alá vontak kérése ellenére mellőzte N.Z.Zs. és F.P. meghallgatását, mert az eljárás alá vontak által megjelölt körben a CIB részletes ügyfélnyilatkozatot tett, valamint más bizonyítási eszközök révén az eljáró versenytanács a releváns bizonyítást lefolytatta.

IX.3. Bizonyítékok mellőzése

668. Az eljáró versenytanács mellőzte F.L., a Budapest Bank korábbi munkavállalója által tett ügyfélnyilatkozatot (Vj/74-126/2011.) felhasználását, mert az eljárás alá vont ugyan később a bank nyilatkozataként ismerte el ezen nyilatkozatokat, azonban F.L. részére sem a meghallgatásakor, sem utóbb szabályszerű meghatalmazást nem állított ki. Az eljáró versenytanács megkísérelte F.L. tanúként történő meghallgatását, azonban a részére kézbesített idézést az eljáró versenytanács arra tekintettel nem tudta foganatosítani, hogy időközben külföldre költözött, így sem a külföldi tartózkodási helye, sem a külföldi munkahelye nem volt ismert az eljáró versenytanács előtt.
669. Az eljáró versenytanács ugyanígy a meghatalmazás hiányára tekintettel mellőzte V.Z. az Erste nevében tett ügyfélnyilatkozatának felhasználását. Az Erste jogi képviselője ugyan kifejezetten megjelölte, hogy a meghallgatáson, V.Z. által elmondottak közül, mely részek tekintetében nem tartják fenn az ügyfélnyilatkozatot, azonban az eljáró versenytanács álláspontja szerint ügyfélnyilatkozatot csak szabályszerű meghatalmazás formájában tehető, ezért a Vj/74-136/2011. sz. meghallgatás azon részeinek felhasználását, amikor nem a jogi képviselő, hanem V.Z. nyilatkozott, az eljáró versenytanács mellőzte.

X.

Egyéb kérdések

670. A GVH hatáskörét a versenyfelügyeleti eljárásra a Tpv. 45. §-a, az EUMSZ. 101. cikke tekintetében az 1/2003/EK rendelet 5. cikke, valamint a Tpv. 33. §-ának (3) bekezdése, illetékességét a Tpv. 46. §-a állapítja meg.
671. A bírságot a határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül kell megfizetni, függetlenül attól, hogy a határozattal szemben keresetet terjesztenek-e elő. A Ket. 171. § (2) bekezdés c) pontja alapján a jelen ügyben alkalmazandó a Ket. 2012. február 1-jéig hatályos 110. §-a, melynek (1) bekezdése szerint a keresetlevél benyújtásának a döntés végrehajtására nincs halasztó hatálya, az ügyfél azonban a keresetlevélben a döntés végrehajtásának felfüggesztését kérheti. A végrehajtást a kérelem elbírálásáig a Versenytanács nem foganatosíthatja. A Ket. 110. §-ának (2) bekezdése szerint a végrehajtás felfüggesztésének hatálya kiterjed a határozaton alapuló jogok gyakorlására is.
672. A Ket. 171. § (4) bekezdése értelmében a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények, valamint a miniszteri hatósági hatáskörök felülvizsgálatával összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CLXXIV. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 46. §-ával megállapított VIII. fejezetét kell alkalmazni az e rendelkezés hatálybalépésekor (2012. február 1.) még meg nem indult végrehajtási eljárásokra is. Ennek

alapján a jelen eljárásban alkalmazható a Ket. 2012. február 1-je óta hatályos 140. §-a is, amelynek (1) bekezdése értelmében a végrehajtást megindító hatóság vagy a bíróság függesztheti fel a majdani végrehajtást. A Ket. 140. § (3) bekezdése szerint a végrehajtást megindító hatóság a kötelezett kérelmére kivételesen akkor függesztheti fel a végrehajtást, ha a kötelezett a felfüggesztésre okot adó, méltányolható körülményt igazolta, és a kötelezettet a végrehajtási eljárás során korábban nem sújtották eljárási bírsággal.

673. A Ket. 171. § (4) bekezdése alapján a jelen eljárásban alkalmazandó Ket. 132. §-ának (1) bekezdés a) pontja szerint a kötelezett késedelmi pótlékot köteles fizetni, ha a pénzfizetési kötelezettségének határidőre nem tett eleget. A (2) bekezdés szerint a késedelmi pótlék mértéke minden naptári nap után a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat kétszeresének 365-öd része.
674. A bíróságnak a GVH 10032000-01037557-00000000 számú bírságbevételi számlája javára történő befizetésekor a közlemény rovatban feltüntetendő: az eljárás alá vont neve, a versenyfelügyeleti eljárás száma, a befizetés jogcíme (bírság).
675. A bíróság és a késedelmi pótlék meg nem fizetése esetén a GVH megindítja a végrehajtást. E tekintetben a Tpvt. 95/B. § (3) bekezdése alapján a Módtv. 20-22. §-ával megállapított, 2012. február 1-jétől hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni a hatálybalépéskor még meg nem indult végrehajtási eljárásokra is. Mindezek alapján az eljáró versenytanács tájékoztatja a kötelezettet, hogy a teljesítési határidőben meg nem fizetett bírság, valamint a meg nem fizetett késedelmi pótlék behajtása iránt a Tpvt. 90/A. §-ának (1) bekezdése alapján a GVH a végrehajtási eljárás megindítását követően haladéktalanul megkeresi az adóhatóságot.
676. A Tpvt. 48. § (1) bekezdése szerint az eljáró versenytanács döntéseit háromtagú vagy öttagú tanácsban hozza meg. A (2) bekezdés értelmében, ha e törvény eljáró versenytanácsot említ, azon az (1) bekezdésben meghatározott tanácsot kell érteni. Egyéb esetekben a vizsgáló vagy az eljáró versenytanács tagja egyedül is eljárhat.
677. A Ket. 73. § (3) bekezdése értelmében egy okiratba foglalható a határozat és a végzés, illetve több határozat vagy végzés. Az egy okiratba foglalt döntések rendelkező részét és indokolását döntésenként önállóan kell megszövegezni. Az egybefoglalás az egyes döntések meghozatalára vonatkozó határidőket és a jogorvoslati szabályok alkalmazását nem érinti.
678. A jelen határozattal szembeni jogorvoslati jog a Tpvt. 83. § (1) bekezdésén alapul.
679. A jelen okiratba foglalt végzés rendelkező részének I. része kapcsán a jogorvoslati jogot a Tpvt. 82. §-a zárja ki, míg a végzés rendelkező részének II. része kapcsán a jogorvoslati jog a Tpvt. 82. §-án alapul.

Budapest, 2013. november 19.

dr. Ruzshtiné dr. Juhász Dorina sk.
előadó versenytanácsstag

dr. Berki Ádám sk.
versenytanácsstag

dr. Miskolczi Bodnár Péter sk.
versenytanácsstag

I. sz. MELLÉKLET – Betekinthető!

Eljárás alá vont	2011. évi piaci részesedés ingatlanfedezetű jelzáloghitelezésből származó bevétel alapján (%)	2011. évi jelzálog hitelállomány (millió Ft)	2011. szeptember 29-én a mérlegben fennálló deviza jelzálog hitelállomány (db, Ft)		2012. március 1-jén a mérlegben fennálló deviza jelzálog hitelállomány (db, Ft)		Megmaradt devizahitelek jelenértéke (Ft)	Elutasított fogyasztók száma
			[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]		
Budapest Bank	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
CIB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Citibank	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Erste	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
FHB	[üzleti titok] ⁹⁴	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok] ⁹⁵	[üzleti titok]
K&H	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
Takarékbank	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	n.a.	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
MKB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]

⁹⁴ FHB-csoport adata

⁹⁵ FHB-csoport adata

			titok]		titok]			
OTP	[üzleti titok] ⁹⁶	[üzleti titok]	[üzleti titok] ⁹⁷	[üzleti titok] ⁹⁸	[üzleti titok] ⁹⁹	[üzleti titok] ¹⁰⁰	[üzleti titok] ¹⁰¹	[üzleti titok] ¹⁰²
Raiffeisen	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
UCB	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]
UniCredit	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]	[üzleti titok]

---

⁹⁶ OTP-csoport adata

⁹⁷ OTP-csoport adata

⁹⁸ OTP-csoport adata

⁹⁹ OTP-csoport adata

¹⁰⁰ OTP-csoport adata

¹⁰¹ OTP-csoport adata

¹⁰² OTP-csoport adata

Bírságszámítás

Eljárás alá vont	Releváns forgalom (4,5 hónap, Ft)	Verseny veszélyeztetése (0-30 pont)	Stratégia (0-10 pont)	Együttes piaci részesedés (0-20 pont)	Felróható ág foka	Szerep a jogsértésben	Tevőleges jóvátétel/együttműködés	Külső tényező	Összes pontszám	Ismétlődés korrekció	Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján bevételi tételek összege (millió Ft)
Budapest Bank	[üzleti titok]	20	10	18	10	15	0	-25	48	0,5	110.561
CIB	[üzleti titok]	20	10	18	10	15	0	-25	48	0,5	187.094
Citibank	[üzleti titok]	20	0	18	10	5	0	-25	28	0,25	64.152
Erste	[üzleti titok]	20	10	18	10	10	0	-25	43	0,5	240.824
K&H	[üzleti titok]	20	10	18	10	15	0	-25	48	0,5	246.702
Takarékbank	[üzleti titok]	20	0	18	10	10	0	-25	33	0,25	50.618
MKB	[üzleti titok]	20	10	18	10	10	0	-25	43	0,5	172.755
OTP	[üzleti titok]	20	10	18	10	15	0	-25	48	0,5	878.686
Raiffeisen	[üzleti titok]	20	10	18	10	10	0	-25	43	0,25	200.179
UCB	[üzleti titok]	20	0	18	10	10	0	-25	33	0,25	5.173
UniCredit	[üzleti titok]	20	0	18	10	10	0	-25	33	0,25	134.141

Y-7h/2001/B.B./001.

jegyzetf. /1 lap/

LAKOSSÁGI CÉLHELYTNYC

2011. 09. 15.

OTF 900

MKB 500

- feltételek

KH 7000

Eme 400

dec. 31.

N. 600

CI 3 ~~400~~ 400-450

UTI 2 millió \$

Univerzi 250

BB 28-30

- megtakarítás - 5-10%

FUF hitei kamata 8-10%

javak

(Bérek - kamat utáni) /3-

↓ feltételek nem érvényes
↓ 15-20% -es
alacsonyok

Magyar kormányzat

Követelési kint.

- magánvállalkozások

küldött értékek

↓ it
pajzs

Önkormányzati program

MKB

- 900 befizetett kölcsön / üzemeltetés a vállalkozás
kegyeleti rendszer

karf:

k&h:

etf. / 3 db A3 /

2011. 10. 03.

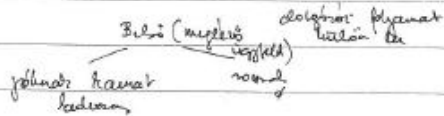
Cetelen - nagy ite freeze van; nem fizadok le (UCB portolós)

• sok a bank

• saját belső adományok is; spec. felkutatás

tanács: adható adó!

Unicredit

• káros

- káros
- káros
- káros
- káros

Tekintés:

- aktív, de káros
- káros
- aktív → 10% profit
- káros

finanszírozás: egyenlő részlet fizetés (K&T-ban egyenlő)

Kamatkiszáratka valószínűleg káros

HUF finanszírozás: ez a pénzeszköz káros, nem káros

Készpénzes

- ha készpénzes (vagyis) összeg FX 180 alatt volt, akkor:

Cetelen befizetése

Amikor is befizetted, akkor más korábban megfizetted is → nem lehet káros

Denárban adható adó?

KHR

• káros 15

NGM káros

• - 15 újabb jelentés

• 81% evvelégén lesz káros, ha befizetted is

• káros adó a 22%

• finanszírozás alapja

• banki ügyfél / private ügyfél

• egyenlő részlet

Vj-74/20M/33/002

jeqn

RISK REGGELI

2011.10.03

MKB

-1000 fővelti idelölés, kezdés, kérelem 1/3-a letét, 1/3 máshova letét, 1/3 letét
 OTP 15-20% nem

-4-5000 idelölés | szűk költségvetés | statisztika 800 - 800 kponk

CSB 600-700 (idelölés)

RK 1400-1500 kérés 600-ra kezdés

1900 költségvetés 150-ra költségvetés / le lett zárolt

Utasítás: 5 nap alatt 1000 → 1/3-a letét, valaki segítéssel

hibrid: szűk → letét, letét, letét

kezdés az ügy

kihívás: szűk ügytel, ezt az utat követni

Talán: nincs tan, van idelölés; van alu, alu; idelölés meg

Barf: 1/100-as: magyarázat / költségvetés - mai le is jött

letételek: pénzes letét, mit 1%; letét-pénz: nem volt ugyan

MKB letét kérés

[LTV]

MKB szűk
 • 60 kérés a tudás valkai
 • letételek, LTV → 0
 • ~10% letét

OTP, MKB kamatmenet
 CSB pénzes letét stratégia

Barf: idelölés 0
 • van ajándék, standard fizetés
 • alu standard
 • pénzes letét megvalósít
 • 0 pro-active megvalósít

RK: szűk ügytel 0 aduak!
 • "budester, baki" veszt 0 dovalat letét a banknak
 • "budester" nincs gátja

